

रयत शिक्षण संस्थेचे

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

ता.माण, जि.सातारा फोन : (०२१६५) २२०२३१

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर संलग्न

नॅक तृतीय मूल्यांकन : A ग्रेड (CGPA 3.25)

अद्वैत

सन २०१७-१८

कौशल्य विकासाचा घेऊ घ्यास्त
होईल सर्वांचा विकास...

Skill India

कौशल भारत - कुशल भारत

॥ कर्मवीर जयंती सोहळा ॥

कर्मवीर जयंती सोहळा या निमित्ताने कर्मवीर प्रतिमेची महाविद्यालयाच्या प्रांगणामधून मिरवणूकीची सुरुवात

कर्मवीर जयंती निमित्त पद्मभूषण डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील यांना अभिवादन करताना मान्यवर

कर्मवीर जयंती निमित्ताने महाविद्यालयाच्या बतीने माजी विद्यार्थी शहीद सुनिल सुर्यवंशी यांच्या कुटुंबीयांना आर्थिक मदत करताना मान्यवर

डॉ.बी.एस.बलवंत यांचे 'सूर्यबाला का व्यंग्य साहित्य' पुस्तक प्रकाशन करताना मान्यवर

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी समारंभाचे प्रास्ताविक व स्वागत करताना प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी उपस्थितीतांना मार्गदर्शन करताना मा.प्रभाकर देशमुख, सदस्य, मॅनेजिंग कौन्सिल, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी उपस्थितीतांना मार्गदर्शन करताना मा.डॉ.अनिल पाटील, चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

कर्मवीर जयंती सोहळा प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे मा.आमदार पतंगराव कदम, कुलपती, भारती विद्यापीठ व सदस्य, मॅनेजिंग कौन्सिल, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

अद्वैत २०१७-२०१८

स्थापना : १९६५

रयत शिक्षण संस्थेचे,
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

ता.माण, जि.सातारा

फोन : (०२१६५) २२०२३१

अद्वैत

वार्षिक नियतकालिक २०१७-२०१८

अध्यक्ष व प्रकाशक
प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव

प्रमुख संपादक
प्रा.एन.व्ही.शिंदे
मराठी विभाग

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

१

स्थापना : १९६५

रयत शिक्षण संस्थेचे,

दहिवडी कॉलेज दहिवडी

अर्द्धत

वार्षिक नियतकालिक २०१७-२०१८

संपादक मंडळ

♦ अध्यक्ष व प्रकाशक

प्राचार्य डॉ. बी. टी. जाधव

♦ प्रमुख संपादक

प्रा. एन. व्ही. शिंदे

♦ विभागीय संपादक

मराठी विभाग	- प्रा.डॉ.सौ. एस.बी.वाघमोडे
हिंदी विभाग	- प्रा.एस.टी.कोळी
इंग्रजी विभाग	- प्रा.एन.डी.लोखंडे
कनिष्ठ विभाग	- प्रा.एम.बी.कुमटेकर
फोटो विभाग	- प्रा.एम.बी.शिकलगाव
अहवाल विभाग	- प्रा.डॉ.एस.एम.खेत्रे
कलादालन	- प्रा.एच.जी.पोरे

या अंकात प्रसिध्द झालेल्या लेखातील मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.
मजकुराची जबाबदारी पूर्णतः संबंधित लेखकाची.

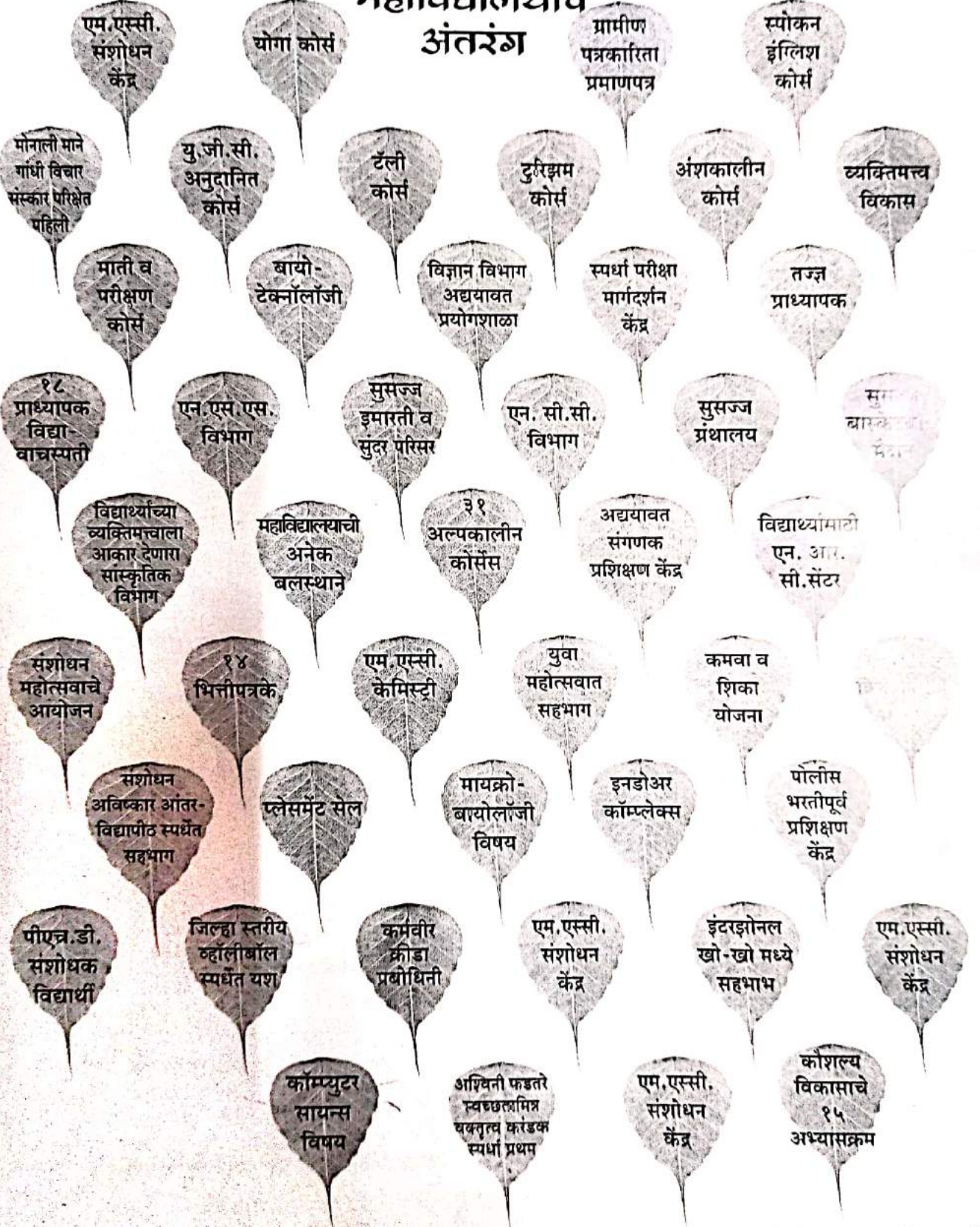
अक्षरजुळणी - टाईप इनोव्हेटर्स, १९५, सदाशिव पेठ, वीर सावरकर मार्ग, सातारा.

दूरध्वनी ०२१६२-२३४३७२

मुद्रक - प्रिन्ट ओम ऑफसेट, २६९ ब/२, दौलतनगर, करंजे, सातारा.

दूरध्वनी ०२१६२-२३४०४९/२३२०८२

महाविद्यालयाचे अंतरंग

♦ रयत शिक्षण संस्थेचे, ♦
दहिवडी कॉलेज दहिवडी

महाविद्यालय विकास समिती - महाविद्यालयाचे आधारस्तंभ

- १) चेअरमन - डॉ.अनिल पाटील, चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
- २) सभासद - डॉ.भाऊसाहेब कराळे, सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा
- ३) सभासद - डॉ.बी.एस.बलवंत, प्राचार्य नियुक्त
- ४) सभासद - डॉ.व्ही.पी.गायकवाड, प्राध्यापक प्रतिनिधी
- ५) सभासद - प्रा.के.एस.शिंदे, प्राध्यापक प्रतिनिधी
- ६) सभासद - प्रा.डॉ.सौ.एस.बी.वाघमोडे, प्राध्यापक प्रतिनिधी
- ७) सभासद - श्री.ए.एल.मसणे, शिक्षकेतर प्रतिनिधी
- ८) सभासद - प्रा.एन.डी.पाटील, शिक्षण विभाग प्रतिनिधी
- ९) सभासद - श्री.सुनिल जाधव, उद्योजक विभाग प्रतिनिधी
- १०) सभासद - श्रीमती चेतना सिन्हा, संशोधन विभाग प्रतिनिधी
- ११) सभासद - श्री.प्रभाकर देशमुख, समाजसेवा विभाग प्रतिनिधी
- १२) सभासद - प्रा.डॉ.अनिल दडस, समन्वयक, आय.क्यू.ए.सी. विभाग
- १३) सभासद - डॉ.बी.टी.जाधव, चेअरमन, महाविद्यालय विद्यार्थी परिषद
- १४) सभासद - कु.पूजा किसन सावंत, सचिव, महाविद्यालय विद्यार्थी परिषद
- १५) सचिव - प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव, प्राचार्य, दहिवडी कॉलेज दहिवडी

‘अद्वैत’ या वार्षिक नियतकालिकेच्या स्वामित्व व इतर बाबी विषयी निवेदन

फॉर्म ४ नियम ८अ नुसार

प्रकाशन स्थळ	दहिवडी कॉलेज दहिवडी, फोन नं. २२०२३१
नियतकाल	वार्षिक
प्रकाशकाचे नाव	प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव
राष्ट्रीयत्व	भारतीय
पत्ता	दहिवडी कॉलेज दहिवडी
संपादकाचे नाव	प्रा.एन.व्ही.शिंदे
राष्ट्रीयत्व	भारतीय
पत्ता	दहिवडी कॉलेज दहिवडी
मालकी	दहिवडी कॉलेज दहिवडी
मुद्रकाचे नाव	संदेश शहा
राष्ट्रीयत्व	भारतीय
पत्ता	‘प्रिंट ओम ऑफसेट’, २६९ ब/२, सातारा.
अक्षररचना	प्रशांत गुजर
राष्ट्रीयत्व	भारतीय
पत्ता	‘टाईप इनोव्हेटर्स’ १९५, सदाशिव पेठ, सातारा.

मी प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव असे जाहीर करतो, की, वर दिलेला
तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे खरा आहे.

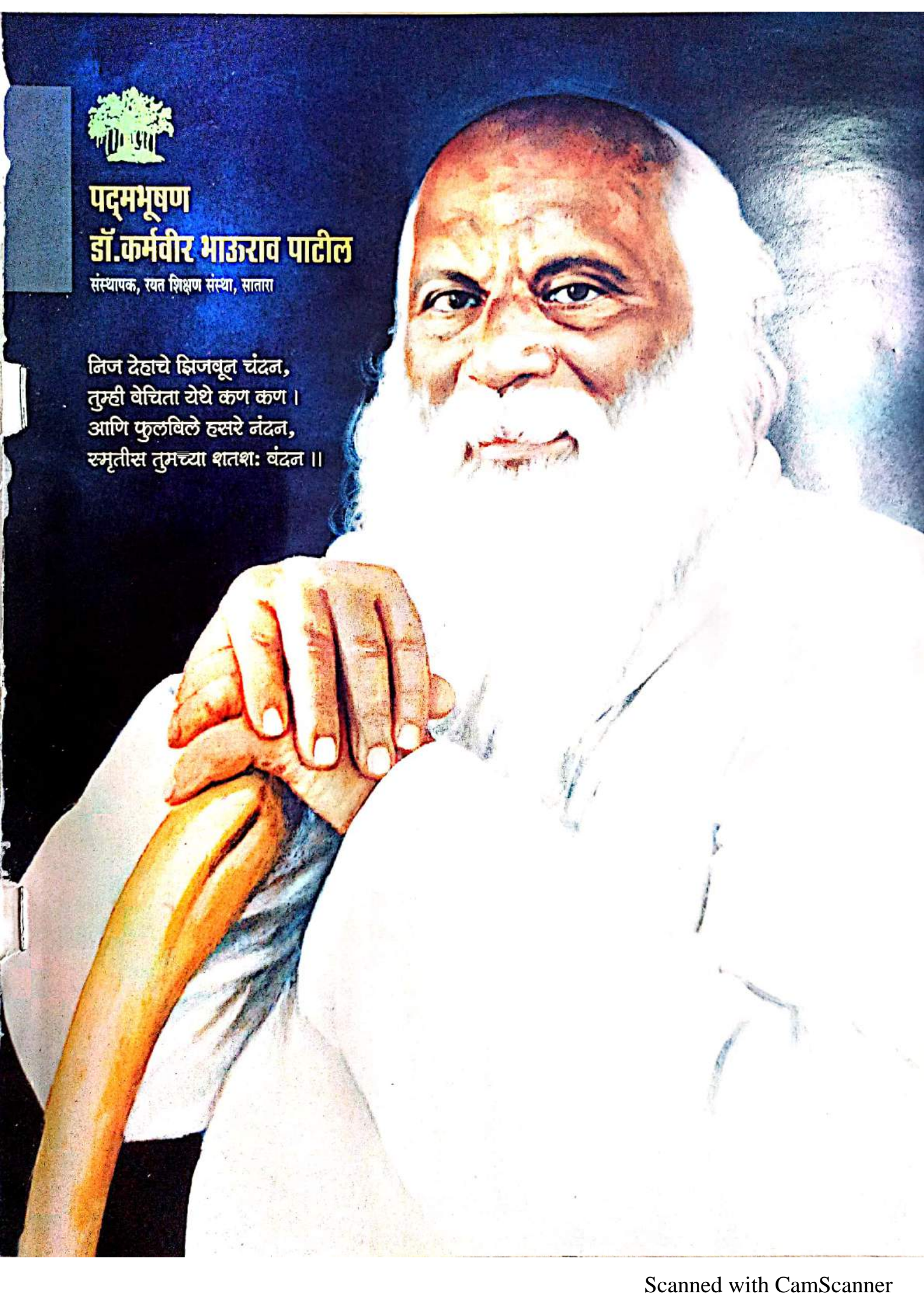

पद्मभूषण

डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील

संस्थापक, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

निज देहाचे झिजवून चंदन,
तुम्ही वेचिता येथे कण कण ।
आणि फुलविले हसरे नंदन,
स्मृतीस तुमच्या शतशः वंदन ॥

॥ आमची स्फूर्तिस्थाने ॥

मा.ना.शरदरावजी पवार
अध्यक्ष, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

मा.डॉ.अनिल पाटील
चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

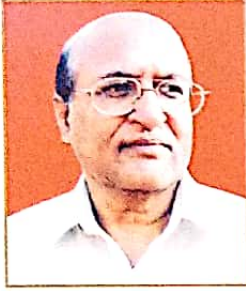

मा.डॉ.एन.डी.पाटील
सदस्य, मॅनेजिंग कौन्सिल
रयत शिक्षण संस्था, सातारा

**मा.प्राचार्य
डॉ.बी.टी.जाधव**

॥ महाविद्यालयाचे आधारस्तंभ : महाविद्यालय विकास समिती ॥

मा.डॉ.अनिल पाटील
चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था सातारा

डॉ.भाऊसाहेब कराळे
सचिव, रयत शिक्षण संस्था सातारा

प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव
अध्यक्ष, महाविद्यालय विकास समिती

प्रा.एन.डी.पाटील
सभासद, महाविद्यालय विकास समिती
(शिक्षण विभाग प्रतिनिधी)

श्री.सुनिल जाधव
सभासद, महाविद्यालय विकास समिती
(उद्योजक विभाग प्रतिनिधी)

श्रीमती चेतना सिन्हा
सभासद, महाविद्यालय विकास समिती
(संशोधक विभाग प्रतिनिधी)

श्री.प्रभाकर देशमुख
सभासद, महाविद्यालय विकास समिती
(समाजसेवा विभाग प्रतिनिधी)

डॉ.वी.एस.बलवंत
प्राचार्य नियुक्त प्रतिनिधी
महाविद्यालय विकास समिती

प्रा.डॉ.सौ.एस.बी.वाघमोडे
प्राध्यापक प्रतिनिधी
महाविद्यालय विकास समिती

प्रा.के.एस.शिंदे
प्राध्यापक प्रतिनिधी
महाविद्यालय विकास समिती

डॉ.व्ही.पी.गायकवाड
प्राध्यापक प्रतिनिधी
महाविद्यालय विकास समिती

डॉ.अनिल दडस
समन्वयक, आय.व्यू.ए.सी.विभाग व
सभासद महाविद्यालय विकास समिती

श्री.ए.एल.मसणे
शिक्षकेतर सेवक प्रतिनिधी
महाविद्यालय विकास समिती

कु.पूजा किसन सावंत
सभासद, महाविद्यालय विकास समिती
व सचिव, महाविद्यालय विद्यार्थी परिषद

॥ महाविद्यालयीन उपक्रम ॥

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी अंतर्गत क्रीडादिंडीची सुरुवात करताना मान्यवर

सातारा झोनल मुलींच्या व्हॉलीबॉल स्पर्धेमध्ये प्रथम क्रमांक प्राप्त संघासमवेत प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव, प्रा.यु.ई.शिंदे, मा.प्रविण पाटील व मान्यवर

सातारा झोनल क्रिकेट स्पर्धेमध्ये तृतीय क्रमांक प्राप्त संघासमवेत मान्यवर

शिवणकाम कौशल्य अभ्यासक्रमाची पहाणी करताना प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव व मान्यवर

विज्ञान विभाग आयोजित रयत इन्सापयर प्रोजेक्ट अंतर्गत कार्यक्रमांमध्ये मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.डी.डी.पाटील

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र आयोजित व्याख्यानामध्ये मार्गदर्शन करताना मा.प्रविण पाटील

मराठी व हिंदी विभाग अल्पकालीन अभ्यासक्रम अंतर्गत वाई येथील शासकीय मुद्रणालयास प्रकल्प अभ्यास भेट दरम्यान शिक्षक व विद्यार्थी

वनस्पतीशास्त्र विभाग आयोजित अभ्यास दौरा शैलेश नर्सरी येथे पहाणी करताना शिक्षक व विद्यार्थी

प्रशासकीय

या शैक्षणिक वर्षातील 'अद्वैत' नियतकालिकाचा अंक आपल्या हाती देताना विशेष आनंद होत आहे. आपल्या महाविद्यालयाचे 'अद्वैत' हे नव लेखकांच्या सृजनशीलतेला, संवेदनशीलतेला, नव कल्पना व विचारांना वाव देणारे विचारपीठ बनल्याचे पाहून मनोमन आनंद होत आहे. पद्मभूषण कर्मवीर भाऊराव पाटील व रयतमाऊली लक्ष्मीबाई यांचा समाजसुधारणेचा व विचारांचा वारसा येथे कार्य करण्याची ऊर्जा अविस्तपणे देत आहे. ग्रामीण आणि अभावग्रस्त परिस्थितीमधील विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक जीवनाचा आपले महाविद्यालय मानदंड बनल्याचे पाहून खरोखरच आनंद वाटतो. माणदेशातील विद्यार्थ्यांचा हा माईल स्टोन पुढे घेऊन जाताना सर्वांचे सहकार्य अपेक्षित आहेच. महाविद्यालयाने गेल्या पन्नास वर्षांमध्ये अनेक चढउतार अनुभवले. देशभक्ती, समाज कार्य, अंधश्रद्धा निर्मूलन, विवेक दृष्टी, वैज्ञानिक दृष्टिकोण, संशोधन, कौशल्य विकास, जलसाक्षरता आणि पर्यावरण भान यादृष्टीने महाविद्यालयाने केलेले कार्य अत्यंत उल्लेखनीय आहे. यातूनच समाज परिवर्तन घडून येईल, असा दृढ आशावाद वाटतो.

या शैक्षणिक वर्षामध्ये महाविद्यालयात विविध विभागांकडून कार्यशाळा, चर्चासत्रे, विशेष व्याख्याने याशिवाय नियमित उपक्रम यशस्वीपणे पूर्णत्वास आले. कला, वाणिज्य, विज्ञान, बी.सी.ए., एम.एस्सी., रसायनशास्त्र, बी.एस्सी कॉम्प्युटर सायन्स आणि एम.फिल., पीएच.डी. इ.च्या शैक्षणिक व संशोधनाच्या सुविधा या महाविद्यालयाने उपलब्ध करून दिल्या आहेत. शिवाय मायक्रोबायोलॉजी हा नवीन विषय सुरु केला आहे. महाविद्यालयात रसायनशास्त्र व वनस्पतीशास्त्र संशोधन केंद्रामध्ये एकूण संशोधक विद्यार्थी पीएच.डी. पदवीचे संशोधन करीत आहेत. ही बाब महाविद्यालयाच्या प्रगतीच्या पाऊलखुणा प्रकर्षाने सांगत आहेत.

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा, तो आदर्श नागरिक बनाव्या या दृष्टीने सातत्याने सर्वांचे प्रयत्न चालू आहेत. याकरिता कला, वाणिज्य, विज्ञान या शाखांमधून व्यावसायिक कोर्सेस सुरु केले आहेत. यु.जी.सी. मान्यताप्राप्त कोर्सेसमध्ये टॅली, रेन वॉटर हार्व्हॅस्टिंग, माती व पाणी परीक्षण, बायोटेक्नॉलॉजी, योगा आणि सर्टीफिकेट कोर्स इन ह्युमन राईट्स हे करिअर ओरिएंटेड कोर्सेस सुरु आहेत. ग्रामीण पत्रकारिता, व्यक्तिमत्त्व विकास, हाऊस होल्ड केमिकल्स, एच.आर.डी. व पर्यटन सारखे शॉर्ट टर्म सारखे ३१ अल्पकालीन कोर्सेस सुरु आहेत, तर १५ कौशल्य विकास विषयक अभ्यासक्रम आहेत. महाविद्यालयातील 'प्लेसमेंट सेल' मार्फत कॅम्पस इंटरव्ह्यूमधून विविध बँका, संस्था, कंपन्या इ. मधून २३० विद्यार्थ्यांना रोजगार प्रशिक्षण मिळाले आहे.

महाविद्यालयाच्या क्रीडा विभागाची उत्तुंग भरारी अविरत चालू आहे. सत्य शिक्षण संस्थेच्या माध्यमातून कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनीची स्थापना करून त्या अंतर्गत विविध १८ प्रकारांमधील खेळ उपलब्ध केले आहेत. विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक सुप्त क्रीडागुणांना वाव व योग्य दिशा देण्याकरिता ही कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी कार्यरत आहे. आंतरराष्ट्रीय ऑलिंपिक धावपटू कु.ललिता बाबर, ऑल इंडिया व्हॉलीबॉल टुर्नामेंटमध्ये सहभाग कु.स्नेहल जगदाळे, कु.प्रेरणा भोसले तसेच महाविद्यालयाच्या क्रिकेट संघाने यावर्षी यश मिळविले; हे खेळाडू महाविद्यालयाचे वैभव आहे. खो-खा, क्रिकेट, व्हॉलीबॉल, हॅन्डबॉल, बॉल बॅडमिंटन, सिलंबम, अशुटेडो अशा विविध स्पर्धांमधून विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. यावर्षी २६ विद्यार्थ्यांची निवड पोलीस, सी.आर.पी.एफ., आर्मी मध्ये झाली. वाङ्मय मंडळ, सांस्कृतिक विभाग, राष्ट्रीय सेवा योजना, एन.सी.सी. विभाग या सर्वच विभागांकडून परिश्रमपूर्वक विद्यार्थी घडविण्याचे कार्य चालू आहे. यावर्षी एन.एस.एस. चे विशेष श्रमसंस्कार शिबीर मौजे वावरहरे येथे यशस्वी रीतीने आयोजित केले. याशिवाय यावर्षी महाविद्यालयाचे सर्वच वर्गांचे निकाल उत्तम आहेत. या सर्वांमुळे महाविद्यालयाचा नावलौकिक वाढला. सर्वांच्या प्रयत्नांमुळेच हे शक्य झाले. त्याबद्दल सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन.

संशोधन आणि नव विचार यांना चालना मिळावी म्हणून ग्रंथालय व भाषा विभाग या विभागांनी ग्रंथ प्रदर्शन, वाचन प्रेरणा दिन या उपक्रमांचे आयोजन केले. स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन विभाग, आय.क्यू.एस.सी. या विभागांनी कार्यशाळांचे आयोजन केले. विद्यार्थ्यांच्या अभ्यासवृत्तीला चालना मिळावी व अभ्यासक्षेत्र विस्तार वाढावा यासाठी ग्रंथ प्रदर्शन, विज्ञान प्रदर्शन, मार्केटिंग स्टॉल, करिअर फेयर इ. अशा विविध उपक्रमांचे आयोजन महाविद्यालयाने केले. यावर्षी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ केंद्रामध्ये सुमारे ७६५ इतक्या विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक सुविधांचा लाभ घेतला. तर दूरशिक्षण केंद्रामध्ये ५२२ इतके विद्यार्थी शिक्षण घेत आहेत.

महाविद्यालयाचा प्राध्यापक वर्गही संशोधनात नेहमीच अग्रेसर आहे. डॉ.बी.एस.बलार, प्रा.पी.के.टोणे, प्रा.एम.बी.शिकलगार, प्रा.व्ही.एस.वाघेरे, श्री.ए.जे.शेलार यांनी आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रांमध्ये पेपरवाचन केले.

आपणास सांगण्यास अत्यानंद वाटतो की, महाविद्यालयाच्या भौतिक व शैक्षणिक प्रगतीबद्दल डॉ.अनिल पाटील, प्रा.डॉ.एन.डी.पाटील, डॉ.भाऊसाहेब कराळे, डॉ.विजयसिंह सावंत तसेच संस्थेचे सन्माननीय पदाधिकारी यांनी महाविद्यालयास वेळोवेळी भेटी देऊन समाधान व्यक्त केले.

संस्था पदाधिकारी, मॅनेजिंग कौन्सिल सदस्य, एल.एम.सी. सदस्य, माजी विद्यार्थी, सहकारी शिक्षक, शिक्षकेतर सेवक, देणगीदार, हितचिंतक या सर्वांचे मनःपूर्वक आभार व भविष्याच्या वाटचालीसाठी व प्रगतीसाठी सहकार्याची अपेक्षा करून आपण सर्वजण कार्यक्षमतेने महाविद्यालयाचा लौकिक वाढवू या.

धन्यवाद ! जय कर्मवीर !

डॉ.बी.टी. जाधव
प्राचार्य

संपादकीय

कौशल्य विकासाची धरु साथ
रोजगारक्षम होईल प्रत्येकाचा हात
विद्यार्थ्यांच्या बुद्धीला येईल किंमत....
वाढेल भारताची जगात पत

दहिवडी कॉलेजचा 'अद्वैत' नियतकालिकाचा सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षाचा अंक आपल्या हाती देताना खरोखरच मनस्वी आनंद होत आहे. मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव, अद्वैत संपादक मंडळ, सर्व विभागप्रमुख व समितीप्रमुख, रयत सेवक, शिक्षकेतर सेवक या सर्वांच्या सहकार्यामधून हा अंक साकार झाला आहे. या सर्वांचे प्रथमतः मी अपेक्षित सहकार्यासह आभार व्यक्त करतो.

महाविद्यालयामधील विद्यार्थ्यांच्या सुप्त गुणांना, सृजनशक्तीला, कल्पकतेला, नव विचारांना वाव देणारे व्यासपीठ म्हणून 'अद्वैत' ने आजवर खूप मोठी भूमिका सक्षमपणे पार पाडली आहे; तोच वास्सा आजही आम्ही जपत आहोत. सक्षम नेतृत्व व सामाजिक बांधिलकी असणारे व्यक्तिमत्त्व यामधून निर्माण करण्याची आमची धडपड आहे. आजचा विद्यार्थी अधिकाधिक वाचनक्षम आणि लेखनक्षम बनला पाहिजे. त्याने समाजामधील प्रत्येक गोष्टीवर चिंतन केले पाहिजे. समाज घडविण्यामध्ये त्याने घेतलेल्या शिक्षणाचा लाभ झाला पाहिजे, त्या दृष्टीने यामधील लेखनप्रपंच करण्याचा प्रयत्न केला आहे. अद्वैतसाठी दर्जेदार लेखन विद्यार्थ्यांनी करावे. यासाठी प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव यांच्या संकल्पनेमधून आणि विभागीय संपादकांच्या सहकार्यामधून यावर्षी अद्वैत भितीपत्रकाचे एकूण १४ अंक प्रसिध्द करण्यात आले. यामध्ये एकांकिका, कविता, कथा, व्यक्तिचित्रण, विधी, वास्तुशास्त्र, अभियांत्रिकी, समीक्षा, ललित लेख, परीक्षणे, मुलाखत, विज्ञानविषयक लेख, प्रवासवर्णन, विनोदी लेख, शिक्षणशास्त्र विषयक लेख अशा विविध साहित्यप्रकारांच्या अनुषंगाने भितीपत्रकांचे नियोजन केले. त्यामध्ये उत्कृष्ट लेखांची निवड करून त्यांना सदर वर्षी प्रसिध्दी दिली आहे. त्यामुळे यामधील लेखांचा दर्जा उत्तम आहे. मराठी विभागामधील वनस्पतींना व्यक्तिमत्त्व असते यामधून वैज्ञानिक जागृती करण्याचा प्रयत्न केला आहे. विधी, वास्तुशास्त्र या अनुषंगाने विद्यार्थ्यांनी लिहिलेले वारामोटेची विहीर : सुंदर वास्तुशास्त्राचा नमुना हे लेख खूप महत्त्वाचे आहेत. पाणी फौंडेशनची माहिती देणारी मुलाखत, बब्या नावाचे व्यक्तिचित्र, प्रेमाचा रंग एकांकिका, चित्रपट परीक्षण, प्रवासवर्णन, कथा अशा उत्तम व दर्जेदार लेखांनी हा विभाग युक्त आहे. हिंदी विभागामधील परिवर्तन गाँव के सरपंच का साक्षात्कार, समीक्षात्मक लेख, झोपडी नावाची कथा, सैराट चित्रपटावरील परीक्षण, एका शेतकऱ्याची आत्मकथा या विविध लेखांमधून विद्यार्थ्यांच्या सृजन पंखासह वैचारिकतेला बळ दिले गेले आहे. इंग्रजी विभागामधील विविध लेखांमधूनही लेखनाचा दर्जा आणि विद्यार्थ्यांच्या कल्पकतेला चालना देण्याचे कार्य अद्वैतने केले आहे.

आजचा युवा वर्ग हा भारत देशाची दिशा व भवितव्य ठरावा, याकरिता युवा वर्गाला स्वतःची ओळख माणूस म्हणून प्रस्थापित करता यावी; याचे प्रबोधन या माध्यमातून सातत्याने होत आहे. हा वर्ग अधिकाधिक सक्षम, सजग, बुद्धीवादी, विज्ञाननिष्ठ, सदसद्विवेकबुद्धी यांच्याशी जोडला जावा यादृष्टीने या अंकाचे योगदान मोलाचे वाटते.

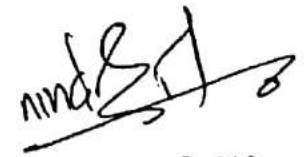
माणदेशातील आपले दहिवडी महाविद्यालय गेली पन्नास वर्षे ज्ञानाची ज्योत अविस्तृत प्रसारित करण्याचे कार्य करीत आहे. कर्मवीर भाऊराव पाटील आणि लक्ष्मीबाई यांचा विचार व कृतीचा वारसा जपत आजही महाविद्यालयाची वाटचाल सुरू आहे. या वाटचालीचे अनेकजण साक्षीदार आहेत व तितकेच या परंपरेचे पाईक आहेत. याचा महाविद्यालयामधील कार्य करणाऱ्या प्रत्येक सेवकाला अभिमान आहे. माणदेश हा अवर्षणग्रस्त असल्याने येथील विद्यार्थी कौशल्यक्षम बनवा हे आमचे ध्येय आहे. त्यादृष्टीने सातत्याने सर्वांचे प्रयत्न सुरू आहेत. यासाठी महाविद्यालयामध्ये १५ कौशल्य विकासाचे आणि ३१ अल्पकालीन अभ्यासक्रम सुरू केले आहेत. यामधून विद्यार्थ्यांच्या कौशल्य विकासाला चालना मिळून ते रोजगारक्षम बनतील हा ठाम विश्वास आहे. या भागातील विद्यार्थी अत्यंत कष्टाळू, प्रामाणिक आहे. या त्यांच्या वृत्तीला योग्य दिशा व मार्गदर्शन देण्याचे कार्य येथे होत आहे. माणदेशाने आजवर देश सेवेकरिता अनेक जवान दिले आहेत. त्या सर्वांना सलाम. हेच आपल्या महाविद्यालयाचे बलस्थान आहे.

विद्यार्थी पर्यावरणविषयक संवेदनशील व्हावा याकरिता विज्ञान प्रदर्शन, विज्ञान लेख, विज्ञान दिन यासारख्या उपक्रमांमधून प्रयत्न होत आहेत. तसेच महाविद्यालयाच्या प्रांगणामध्ये असलेली पर्यावरण संबंधीची घोषवाक्ये सतत विद्यार्थ्यांच्या मनाला पर्यावरणाचे भान देत आहेत. पर्यावरणपूरक परिसर हे महाविद्यालयाचे रूप अनेकांच्या मनाला स्पर्श करत आहे. याची जाणीव प्रत्येकाला आहे.

अद्वैत संदर्भात काही सूचना, प्रतिक्रिया असल्यास जरूर कळवावे. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव व सर्व प्राध्यापक, ग्रंथपाल, नियतकालिक समितीमधील सर्व सदस्य, कार्यालयीन सेवक, विद्यार्थी, लेखक, कवी, प्रिंट ओम ऑफसेटचे सर्व पदाधिकारी व कर्मचारी या सर्वांच्या सहकार्यातून अद्वैतचा अंक फुलतो आहे. त्याबद्दल सर्वांचे आभार. प्राचार्यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन केले त्याबद्दल मनःपूर्वक आभार. ज्ञात-अज्ञात सर्वांच्या सहकार्यामुळे अद्वैत अंक आकाराला आला आहे; सर्वांचे मनःपूर्वक आभार.

कौशल्य भारत ! कुशल भारत !

धन्यवाद ! जय कर्मवीर !

प्रा. एन. व्ही. शिंदे
संपादक

मुखपृष्ठाविषयी...

आज शैक्षणिक क्षेत्रामध्ये पारंपरिक शिक्षणापेक्षा कौशल्यावर आधारित असलेल्या आणि कौशल्य विकसित करणाऱ्या शिक्षणाला आणि अभ्यासक्रमाला महत्त्व प्राप्त झाले आहे. कौशल्य विकास शिक्षण ही आजच्या काळाची गरज बनली आहे. कौशल्य विकासामधून रोजगार प्राप्त करणे त्याचबरोबर स्व व्यक्तिमत्त्वाचा विकास करणे. ही बाब महत्त्वाची आहे. याचे महत्त्व आजच्या तरुण पिढीला लक्षात यावे. यादृष्टीने या वर्षीच्या मुखपृष्ठाची रचना केली आहे. कौशल्य विकासामधून भारताचा विकास आणि आर्थिक स्वावलंबन याविषयी जागृती करणे हेच आमचे उद्दिष्ट आहे. कौशल्य विकास साधणारे अनेक अभ्यासक्रम आज उपलब्ध आहेत. त्याकडे विद्यार्थ्यांनी अधिकाधिक लक्ष केंद्रित करून, त्यामध्ये संधी शोधण्याची ऊर्मी या माध्यमातून त्यांना मिळेल. विविध शासकीय योजना आणि कौशल्य विकास यांचा विचारही विद्यार्थ्यांनी करावा. स्कील इंडिया या योजनेची भूमिका आणि उद्दिष्ट समजून घेऊन आजच्या तरुणांनी आपल्या शैक्षणिक कार्याची सुरुवात करावी. यामधून त्यांचे शैक्षणिक व सामाजिक भवितव्य घडणार आहे. या गोष्टींच्या प्रबोधनासाठी या मुखपृष्ठामधून प्रकर्षाने विचार व्यक्त केला आहे.

मुखपृष्ठ संकल्पना तयार करण्यामध्ये प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव यांच्यासह डॉ.व्ही.एम.माने, प्रा.एन.व्ही.शिंदे यांचे मोलाचे सहकार्य लाभले. त्याबद्दल धन्यवाद.

प्रा.एन.व्ही.शिंदे, संपादक

भावपूर्ण श्रद्धांजली

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये रयत शिक्षण संस्थेशी व महाविद्यालयाशी विविध नात्यांनी संबंधित असलेल्या काही व्यक्ती तसेच राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील विविध क्षेत्रात कार्य करणाऱ्या व्यक्ती अनंतात विलीन झाल्या. या सर्व व्यक्तींच्या कुटुंबियांच्या दुःखात 'अद्वैत' परिवार सहभागी आहे. परमेश्वर त्यांच्या आत्म्यास चिरशांती देवो !

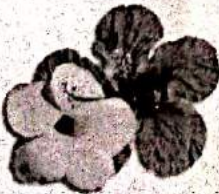
रयतगीत

रयतेमधूनी नव्या युगाचा माणूस आता घडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे
 कर्मवीरांचे ज्ञानतीर्थ हे शक्तीपीठही ठरले आहे
 शाहू-फुल्यांचे समानतेचे तत्त्व माणसी मुरले आहे
 धर्म जातीच्या पादक्रांतीचे मूल्य मानवी जपतो आहे.
 रयतेमधूनी नव्या युगाचा माणूस आता घडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥१॥

गरिबांसाठी लेणी मोडून लक्ष्मी वहिनी झाली आई
 कमवा आणि शिका मंत्र हा तरुणाईला प्रेरक होई
 स्वावलंबी वृत्ती ठेऊन ज्ञानसाधना करतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥२॥

दिनदलितांसाठी अण्णा तुमची जिझली चंदनकाया
 अनाथ जीवा सदा लाभली मातृहृदयी तुमची माया
 शून्यामधल्या नव सृष्टीचा निर्मिक तो ही ठरतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥३॥

जीवनातील तिमीरसावा प्रबोधनाची पहाट व्हावी
 इथे लाभले पंख लेवून उंच भरारी नभात घ्यावी
 प्रतिभाशाली बहुजनांचा वेलू गगनी जडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे
 रयतेमधूनी नव्या युगाचा माणूस आता घडतो आहे
 वटवृक्षाच्या विशालतेचा मोह नभाला पडतो आहे ॥४॥

॥ आमची यश शिखरे ॥
॥ सिनियर महाविद्यालय : प्राविण्य मिळविणारे खेळाडू ॥

जगदाळे स्नेह दिलीप
सातारा झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धा मनीपाल युनी.जयपूर स्पर्धेत सहभाग
महाराष्ट्र स्टेट इंटर युनी.स्पोर्ट्स स्पर्धेत सहभाग

भोसले प्रेरणा सुर्यकांत
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

काटकर पुनम लालासो
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

काटकर शैला आनंदराव
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

बळवंत स्वप्नाली बाळासाहेब
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

पवार तुषी विजय
सातारा झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

धाडगे स्नेह संजय
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

मोहिते ऋतुजा यशजी
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

जाधव मयुरी राजेंद्र
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

सजगणे घनशी हरिबा
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

कुंभार अंजली दत्तात्रय
सातारा झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

कुलकर्णी चैताली जनार्दन
सातारा झोनल वॉलीबॉल मुली स्पर्धेत
प्रथम इंटर झोनल वॉलीबॉल
मुली स्पर्धेत सहभाग

रोमन रोहित सचिन
सातारा झोनल एथलेटिक्स लॉन्ग उडी
स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल एथलेटिक्स
लॉन्ग उडी स्पर्धेत द्वितीय

निकम दत्तात्रय विकुलराव
इंटर झोनल क्रिकेट मुले स्पर्धेत तृतीय
शिवाजी विद्यापीठ क्रिकेटसाठी निवड

खताळ काकासाहेब दशरथ
इंटर झोनल क्रिकेट मुले स्पर्धेत तृतीय
शिवाजी विद्यापीठ क्रिकेटसाठी निवड

कुलकर्णी ऋषिकेश राजेंद्र
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत सहभाग

जगदाळे जयेंद्र श्यामंत
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत सहभाग

निलाखे शुभम श्रीराम
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत सहभाग

गोरे राहुल अर्जुन
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत सहभाग

लारे किरण दिनकर
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत सहभाग

निकम उमेश प्रमोद
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

खाडे श्रेयस राजेंद्र
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

नाकाडे विशाल बालासो
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

मुलानी मानसर अजुमुद्दीन
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

खाडे सुरज महादेव
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

भोसले अनिकेत राजेंद्र
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

माळवे अंशय आनंदराव
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

पूळ बाबासाहेब भीमाराव
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

खाडे किरण सदाशिव
सातारा झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत प्रथम इंटर झोनल क्रिकेट
मुले स्पर्धेत तृतीय

॥ ज्ञानवंत प्राध्यापक ॥

डॉ. बी.एस. बलवंत
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये
पेपरवाचन

प्रा. पी. के. टोणे
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये
पेपरवाचन

प्रा. एन. व्ही. शिंदे
शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक
संघाचा शोधनिबंधास तृतीय क्रमांक
मराठी विषयात पीएच. डी. प्राप्त

प्रा. व्ही. एस. वाघेरे
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये
पेपरवाचन

श्री. ए. जे. शेलार
आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये
पेपरवाचन

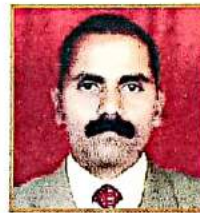
श्री. जे. बी. आतार
आदर्श सेवक पुरस्कार

डॉ. व्ही. पी. गायकवाड
आदर्श शिक्षक पुरस्कार

प्रा. नेताजी दबडे
आदर्श वाचक पुरस्कार

प्रा. व्ही. व्ही. कांबळे
शोधनिबंधास द्वितीय पारितोषिक

प्रा. एस. ए. पालवे
वनस्पतीशास्त्र विषयात नेट
परीक्षा पास

॥ गुणवंत विद्यार्थी ॥

मोनाली माने बी.एससी. भाग २
आदर्श विद्यार्थिनी पुरस्कार
गांधी विचार संस्कार परीक्षा प्रथम क्रमांक
व सातारा जिल्ह्यात तृतीय क्रमांक
राष्ट्रीय मतदार दिन निमित्त वक्तृत्व स्पर्धेत प्रथम क्रमांक
स्वच्छता मित्र वक्तृत्व कॉन्डक स्पर्धेत तृतीय क्रमांक
कौशल्य विकास कार्यक्रम सक्रीय सहभाग

विजयकुमार विरकर
बी. कॉम. भाग २
आदर्श विद्यार्थी पुरस्कार

आश्विनी फडतरे बी. कॉम. भाग २
स्वच्छता मित्र वक्तृत्व कॉन्डक
स्पर्धेत प्रथम क्रमांक

॥ सार्थ निवड ॥

गणेश चिंचकर
औरा लेसर शिक्क सातारा

शिवलिंग महानवर
औरा लेसर शिक्क सातारा

बाबुराव फडतरे
औरा लेसर शिक्क सातारा

अनिल चव्हाण
बॉस इंडीया लि. चाकण-पुणे

नितीन चव्हाण
बॉस इंडीया लि. चाकण-पुणे

प्रणव एकल
बॉस इंडीया लि. चाकण-पुणे

सुजित पिसाल
बॉस इंडीया लि. चाकण-पुणे

सुशांत भुजबळ
बॉस इंडीया लि. चाकण-पुणे

गौरी बोराटे
ए. बी. आय. क्रेडीट कार्ड लि. पुणे

रुपाली शिंदे
ए. बी. आय. क्रेडीट कार्ड लि. पुणे

|| अग्रणी महाविद्यालय योजना अंतर्गत उपक्रम ||

वाङ्मय मंडळ व ग्रामीण पत्रकारिता प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम उद्घाटन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना माणदेशी साहित्यिक मा.हरीश गोरे

इतिहास विभाग आयोजित क्रांती दिन व इतिहास मंडळाचे उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.टी.एस.पाटील

'औद्योगिक सूक्ष्मजीवशास्त्राची ओळख' या विषयावर मार्गदर्शन करताना मा.जी.आर.यादव

राज्यशास्त्र व ग्रंथालय विभाग आयोजित संविधान दिन यामध्ये मार्गदर्शन करताना प्रा.सौ.सी.बी.सकटे

भूगोलशास्त्र विभाग आयोजित भूगोल दिन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना प्रा.डॉ.टी.एन.लोखंडे

इतिहास विभाग अंतर्गत वस्तुसंग्रहालय अभ्यासक्रमामध्ये मार्गदर्शन करताना मा.भुजंगराव बोबडे

वाङ्मय मंडळ व माणदेशी तरंग वाहिनी, म्हसवड यांच्या वतीने संवाद कौशल्य कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना मा.गॅरन मस्कारेनस

अर्थशास्त्र विभाग आयोजित 'माणदेशाचे अर्थकारण' या कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना डॉ.एस.एम.पाटील

॥ राष्ट्रीय छात्र सेना ॥

कॅप्टन टी.एस.माने

आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त योगाभ्यास करताना
राष्ट्रीय छात्र सेनेमधील कॅडेट

वृक्षारोपण करताना
राष्ट्रीय छात्र सेनेमधील कॅडेट

अभिजीत जाधव
सिनी. अंडर ऑफीसर

महागाव येथील कॅम्पमध्ये कॅम्प कमांडंट कर्नल सुनिल मान यांच्या हस्ते
फायरिंग स्पर्धेत प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक स्वीकारताना कॅडेट राहुल जाधव

स्वातंत्र्य दिनानिमित्त ध्वजास मानवंदना देताना
प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव, कॅप्टन प्रा.टी.एस.माने व मान्यवर

ऋषिकेश कुंभार
ज्यु. अंडर ऑफीसर

स्वच्छ भारत अभियान अंतर्गत 'स्वच्छ भारत' विषयावर
मार्गदर्शन करताना मा.धनाजी पाटील, जि.प.सातारा

मतदार दिनानिमित्त प्रबोधन पर रॅलीमध्ये
सहभागी झालेले राष्ट्रीय छात्र सेनेमधील कॅडेट

महेश कदम
ज्यु. अंडर ऑफीसर

प्रजासत्ताक दिन यानिमित्ताने ध्वजास
मानवंदना देताना राष्ट्रीय छात्र सेनेमधील कॅडेट

राष्ट्रीय छात्र सेना दिन यानिमित्ताने दहिवडी येथील अस्थिव्यंग शाळेमधील
मुलांना खाऊ व शैक्षणिक साहित्य वाटप करताना कॅप्टन प्रा.टी.एस.माने,
डॉ.बी.एस.बलवंत व कॅडेट

आकाश पोळ
बेस्ट कॅडेट

॥ राष्ट्रीय सेवा योजना : विविध उपक्रम ॥

राष्ट्रीय सेवा योजनेचे उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करताना
मा.सुधिर इंगळे, मुधोजी कॉलेज फलटण

महाविद्यालयाच्या प्रवेशद्वाराजवळ वृक्षारोपण करताना
प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे व मान्यवर

दहिवडी येथील अस्थिव्यंग मुलांच्या शाळेमध्ये
रक्षाबंधन साजरा करताना स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजना दिन समारंभामध्ये
मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव

राष्ट्रीय सेवा योजना अंतर्गत उपक्रमामध्ये
मार्गदर्शन करताना डॉ.प्रदिप कांबळे, सातारा

दिवाणी न्यायालय, दहिवडी येथे स्वच्छता करताना
न्यायाधिश मा.देशमुख व कार्यक्रम अधिकारी प्रा.के.एस.शिंदे, स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत मतदान दिनानिमित्त
मतदार प्रबोधन रॅली प्रसंगी कार्यक्रम अधिकारी व स्वयंसेवक

राष्ट्रीय सेवा योजनेतर्गत
पल्स पोलिओ प्रबोधन मोहिमेमध्ये सहभाग

॥ सांस्कृतिक विभाग ॥

शिक्षक दिन समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्राचार्य आर.के.शिंदे,
संचालक, कर्मवीर विद्या प्रबोधिनी, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

गुणवंत सेवक व विद्यार्थी सत्कार समारंभ प्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते सत्कार
स्वीकारताना पीएच.डी. प्राप्त डॉ.प्रभाकर कुलकर्णी व त्यांची पत्नी

गुणवंत सेवक व विद्यार्थी सत्कार समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना
मा.डॉ.अनिल पाटील, चेअरमन, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

अण्णा भाऊ साठे यांच्या
स्मृतीदिनानिमित्त अभिवादन करताना मान्यवर

सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त त्यांच्या
कार्याची माहिती देताना व अभिवादन करताना मान्यवर

पत्रकार दिन समारंभ प्रसंगी
मनोगत व्यक्त करताना पत्रकार

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या स्मृतीदिनानिमित्त
त्यांच्या कार्याची माहिती देताना व अभिवादन करताना मान्यवर

यशवंतराव चव्हाण यांच्या जयंतीनिमित्त
अभिवादन करताना मान्यवर

॥ विविध चर्चासत्रे व कार्यशाळा ॥

वाणिज्य विभाग आयोजित 'बँकिंग क्षेत्रामधील रोजगार संधी' या कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना प्रा.डॉ.विजय कुंभार

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र आयोजित एकदिवशीय कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना मा.सुशील यादव

आय.क्यू.ए.सी. विभागाच्या वतीने आयोजित 'संशोधन उपक्रमामधील पुढाकार' या कार्यशाळेमध्ये प्रास्ताविक करताना समन्वयक प्रा.डॉ.ए.एन.दंडस

भूगोल विभाग आयोजित राष्ट्रीय चर्चासत्र 'सूदूर संवेदन आणि भौगोलिक माहिती प्रणाली विकास आणि उपयोजन' यामध्ये मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.अरुण आंधळे

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र आयोजित व्याख्यानमध्ये मार्गदर्शन करताना मा.अभिजित इंगळे

विज्ञान विभाग आयोजित पाच दिवशीय रयत इन्स्पायर कॅम्प मध्ये मार्गदर्शन करताना डॉ.शरद पासले

बी.सी.ए. विभाग आणि संगणकशास्त्र विभाग यांच्या वतीने आयोजित डीसीडी क्रेस्ट स्पर्धेत प्राचार्य डॉ.आर.जी.पवार यांचे स्वागत करताना प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव

वाङ्मय मंडळ आयोजित 'सूत्रसंचालन कौशल्य' कार्यशाळेमध्ये मार्गदर्शन करताना प्रा.शिवाजीराव यादव, संचालक, माणदेशी तरंग वाहिनी, म्हसवड

॥ वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ ॥

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी महाविद्यालयाच्या प्रगतीचा अहवाल सादर करताना कार्याध्यक्ष प्रा.एम.एस.शिकें

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी जिमखाना विभागाचा अहवाल सादर करताना शारीरिक शिक्षण संचालक प्रा.यु.ई.शिंदे

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी महाविद्यालयाच्या डीसीटी टाईम्स या त्रैमासिक अंकाचे प्रकाशन करताना मान्यवर

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्रमुख पाहुणे मा.वैभव राजेघाडगे, उपसचिव, अर्थ मंत्रालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी मार्गदर्शन करताना अध्यक्ष मा.प्राचार्य डॉ.भाऊसाहेब कराळे, सचिव, रयत शिक्षण संस्था, सातारा

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते आदर्श शिक्षक पुरस्कार सहकुटुंब स्वीकारताना प्रा.डॉ.व्ही.पी.गायकवाड

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी वाणिज्य विभाग आयोजित फूड फेस्टीवलचे उद्घाटन करताना माजी विद्यार्थी संघाचे अध्यक्ष मा.नंदकुमार खोत, प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव, प्रा.एम.बी.शिकलगाव व मान्यवर

वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभ प्रसंगी ग्रंथप्रदर्शनाची पहाणी करताना प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव, प्राचार्य पी.एस. पवार, ग्रंथपाल प्रा.व्ही.एस. वाघेरे व मान्यवर

मराठी विभाग

“मराठी भाषा अभिजात आहे. हे आतापर्यंत केलेल्या संशोधनावरून आणि अहवालावरून आम्ही सिद्ध केले आहे. परंतु त्याला अभिजात दर्जा देण्याबाबत केंद्र सरकार टाळाटाळ करीत आहे. राज्य सरकार यासाठी म्हणावा तसा प्रयत्न करत नाही. या प्रश्नाला राजकीय इच्छाशक्तीचे पाठबळ मिळाले, तर अभिजात दर्जा मिळण्यात यश मिळेल. अभिजात दर्जामुळे मराठी भाषेची प्रतिष्ठा वाढणार आहे. मराठी शाळा, मराठी शिक्षणाला प्रतिष्ठा येणार आहे. विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून मोठ्या प्रमाणात निधी उपलब्ध होईल. त्यातून अनेक चांगल्या गोष्टी करणे शक्य होईल. मराठी भाषा ही ज्ञानभाषा आहेच. तिला रोजगारक्षम करण्यासाठी अभिजात दर्जा मिळणे अतिशय गरजेचे आहे”

- प्रा. हरी नरके

अ
द्वै
त

२०१७

२०१८

विभागीय संपादिका
प्रा.डॉ.सौ.वाघमोडे एस.बी.

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

१) बब्या	अनिकेत उध्दव वाघमारे	बी.ए.-१	१३
२) व्हिडीओ गेमच्या विळख्यात मुले	कु.करिश्मा रामचंद्र मुळीक	बी.ए.-२	१४
३) स्मार्टफोन आणि धोक्याची घंटा	कु.अश्विनी जिजाबा जाधव	बी.ए.-२	१५
४) मृत्युपत्र	लक्ष्मण सर्जेराव सरतापे	बी.ए.-३	१६
५) बारा मोटेची विहीर : स्थापत्य कलेचा उत्कृष्ट आविष्कार	कु.शितल किसन गोरे	बी.ए.-२	१८
६) डॉ. प्रकाश बाबा आमटे	कु.सुवर्णा चंद्रकांत खाडे	बी.ए.-१	१९
७) माहितीचा अधिकार म्हणजे काय	कु.अश्विनी शंकर फडतरे	बी.कॉम.-२	२०
८) ग्राहक संरक्षण कायदा, १९८६	कु.दिपाली गजानन किर्वे	बी.कॉम.-३	२४
९) वनस्पतीच्या अंतरंगात	कु.मयुरी पांडुरंग पवार	बी.एस्सी.-३	२६
१०) लेकुरवाळी	अक्षय हिंदुराव शिंदे	बी.ए.-३	२८
११) माझा अभ्यास दौरा	विकास अनिल विरकर	बी.ए.-३	२९
१२) मुलाखत	कु.अश्विनी अशोक जगदाळे	बी.एस्सी.-३	३१
१३) प्रेमाचा रंग	कु.पुजा दादासो जाधव	बी.ए.-२	३४
१४) ग्रामीण महिला परिवर्तन	कु.सोनाली एकनाथ माने	बी.ए.-२	३८
१५) आजची कॉलेज तरुणी	कु.गौरी ब्रह्मदेव शिंदे	बी.ए.-३	४०
१६) 'सैराट' माझ्या नजरेतून	कु.दामिनी रामचंद्र बोराटे	बी.एस्सी.-२	४१
१७) समाज मानसिकता बदलण्याची गरज	कु.स्नेहल दत्तात्रय जगताप	बी.ए.-१	४३
१८) अपयशही पचवा	कु. जयश्री दादासो घाडगे	बी.कॉम.-१	४६
१९) भरकटलाय समाज	कु.प्रगती सदाशिव माने	बी.एस्सी.-२	४७
२०) वाचनसंस्कृती आणि प्रसारमाध्यमे	लक्ष्मण सर्जेराव सरतापे	बी.ए.-३	४८

पद्य विभाग

१) बाप-लेकीची कहाणी	कु.रूकसार आयुब मुलाणी	बी.कॉम.-१	२५
२) सोबत	कु.अक्षय हिंदुराव शिंदे	बी.ए.-३	२७
३) आनंद	कु.ऋतुजा शशिकांत कुंभार	बी.एस्सी.-१	२७
४) बालपण	कु.शिवानी सयाजी वायदंडे	बी.ए.-२	३३
५) मैत्रिण	कु.ऋतुजा शशिकांत कुंभार	बी.एस्सी.-१	३९
६) गौरव माणदेशचा	कु.शुभव अरुण रऊत	बी.एस्सी.-३	३९
७) शब्द सामर्थ्य	कु.शिल्पा बापू काटकर	बी.एस्सी.-३	४२
८) माझं माणदेशी गांव	कु.सोनाली एकनाथ माने	बी.ए.-२	४५
९) निर्णय	कु. आण्णासो आटपाडकर	बी.एस्सी.-३	४५
१०) आयुष्य	कु.सायली लक्ष्मण माने	बी.एस्सी.-१	५०
११) शेतकरी राजा	कु.सोनाली एकनाथ माने	बी.ए.-२	५०

व्यक्तिचित्रण

बब्या

अनिकेत उध्दव वाघमारे

बी.ए.-१

परवा गावी गेलो तेव्हा बब्याचं घर दिसलं. घराला टाळं होतं. बाजूला चौकशी केली. तर कळलं बब्या आता फार घरी राहत नाही. इकडे-तिकडे फिरत असतो. बायकोशी भांडण आणि दारूच्या धंद्यातील चढउतार त्याला आता सहन न होण्याएवढे वाढलेत. तो अस्वस्थ असतो. बब्याचा धंदा वाईटच पण तरीही तो माणूस बब्या..... रखरखत्या उन्हाणे काळाकुट्ट झालेला साडे सहा फुटी ४५ वर्षांचा आडदांड शरीर ढेरपोट्या, बोंगा, मधोमध टक्कल ड्रम उचलून रस्त्याने नेपोलियन बोनापार्ट असल्यागत राजासारखा पावलं टाकत चालायचा. बब्या म्हटल्यावर त्याचं हेच रूप माझ्या डोळ्यासमोर येतं.

पंचक्रोशीतील आदिवासी पाड्यांवर दारू पाडली जायची आजही लपून-छपून पाडली जातेच. पण तेव्हा सर्रास उध्दव धंदा सुरू होता...

बब्या या पाड्यांवर दारू विकत आणून आपल्या घरी ठेवायचा आणि तिथून विक्री करायचा. पंचक्रोशीतील तमाम म्हातारे बब्याचं घर गाठल्याशिवाय घरी परतायचे नाहीत. बब्या उधारी ठेवायचा त्यामुळे मजुरीने मिळालेलेही त्याच्या घरी रांगा लावायचे एक पेग मारला की राच्याला चांगली झोप येते म्हणून बब्याच्या उंबरठ्याला पाया पडल्याशिवाय कुणीच पुढे सरकायचा नाही. बब्याचं घरही गावाच्या बाहेर. त्यामुळे तसं कुणी पाहिलं ही चिंताही नसायची. कधीही तोंडातून चकार न काढणारे गावातील म्हातारे बब्याच्या दारूमुळे कडाकडा बोलताना पाहिलेत.

शाळेतून घरी जाताना बब्या कायम रस्त्याला दिसायचा बब्या आडदांड शरीर असणारा असला तरी गाडीच्या आवाजाला प्रचंड घाबरायचा. गाडीचा आवाज आला की त्याला वाटे पोलीसच आले पोलीस आले की बब्याला ठाण्यात घेऊन जात. बब्या दारूचा धंदा करतो हे पंचक्रोशीला माहित होतं. अगदी पोलीसांनाही. पण त्यांनी कधी त्याला बंदी आणली नाही. बंदी का आणली नाही ते माहित नाही.

पण पोलीस बहुधा पैसे घेऊन गप्प बसत असावेत.

तर बब्या आम्हाला शाळेच्या वाटेवर भेटायचा. रस्ता जंगलातून जातो. त्यामुळे वाटेवर कोणतीही गाडी दुसऱ्या आली तरी आवाज यायचा. असा काही आवाज आला की बब्या खांद्यावरील ड्रम बाजूच्या करवंदाच्या जाळीत ठेवायचा आणि त्यावर पाला पाचोळा टाकून लपवायचा. मग खांद्यावर टाकलेला शर्ट अंगात घालून अगदी शेटजीसारखा चालत सुटायचा. बब्याला कधीतरी पोलीसांची गाडी असायची. येणारी गाडी पोलीसांची नाही हे कळल्यावर बब्या करवंदीच्या जाळीतून दारूचा ड्रम बाहेर पुन्हा घराच्या दिशेने कूच करायचा. त्याची ही कसरत रोजचीच.

आपण करत असलेला धंदा पंचक्रोशीत आहे हे त्यालाही माहित होतं. पण लोक दारू पितात म्हणून मी विकतो. मी दारू विक्री बंद केली तर दुसरा कोणीतरी चालू करेलच ना असे म्हणत तो आपला धंदा सुरू ठेवायचा.

परवा गावी गेलो तेव्हा बब्याचं घर बंद दिसलं. बब्या आता कुठे असतो माहित नाही. पण याआधीही होतो तेव्हाही तो मला कुठे दिसला नाही. अर्थात का मी काही दारू विकण्यासाठी गेलो नव्हतो, पण जाताना त्याला हाक मारण्याची सवय होती. आता गेलो की घराला टाळं दिसतं. त्यामुळे तीन-चार वेळा जाऊनही बब्याला हाकही मारता आली नाही.

येण्या-जाणाऱ्याला घराच्या वऱ्हांड्यात बसण्यासाठी जागा आणि त्याच्या समोर थंडगार पाण्याचा डेरा आणि पेला तो कायम ठेवत असे. बब्या माणूस म्हणून कायम ग्रेट होता.

गावी गेलो तेव्हा त्याच्या घराला लावलेलं टाळं आणि त्या टाळ्यावर चढलेली गंज पाहिल्यावर उगाच बब्याच्या आठवणी डोळ्यासमोरून सटकू लागल्या.

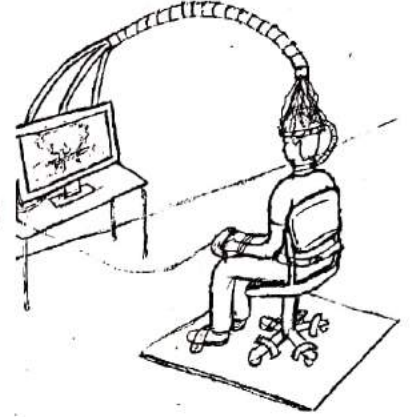
आता पोलीसांनी दारूच्या धंद्यावर कठोर कारवाई सुरू केली. पहिल्यासारखं पोलीस चिरीमिरी घेऊन गप्प बसत नाहीत. बहुधा त्यामुळे बब्या आता दुसऱ्या व्यवसायाच्या मागे लागला असावा.

वैचारिक

व्हिडीओ गेमच्या विळख्यात मुले

कु. करिश्मा रामचंद्र मुळीक

बी.ए. - २

सध्या लहान मुलांसह मोठी माणसे व्हिडीओ गेम खेळताना दिसतात. सध्या तेच करमणुकीचे साधन झाले आहे. खूप ताणतणाव आल्यावर थोडा वेळ व्हिडीओ गेम खेळला तर आरामदायी वाटू शकते. काही विशिष्ट व्हिडीओ गेमचा उपयोग लहान मुलांमध्ये एकाग्रता वाढवण्यासाठी त्यांना काही शिकवण्यासाठी केला जातो. स्नायूंच्या किंवा मेंदूच्या आजारांमध्ये उपचारासाठी काही व्हिडीओ गेम बनवलेले आहेत. अशा व्हिडीओ गेमचे आरोग्यासाठी काही फायदेही आहेत आणि काही तोटेही

व्हिडीओ गेम कोण वापरते ? :

व्हिडीओ गेम सर्वांना सुलभरित्या मिळू शकतात. पण सर्वांना त्याचे व्यसन होते असे नाही. काही व्यक्तींना व्हिडीओ गेम खेळताना किंवा ज्या मुलांना घराबाहेर खेळण्याच्या सुविधा किंवा सहवास मिळत नाही ते व्हिडीओ गेमकडे वळतात. मुलांमधील चंचलपणा म्हणजेच हायपर ॲक्टिव्हिटी डिसऑर्डर असलेल्या मुलांना व्हिडीओ गेमकडे जास्त आकर्षण वाटते आणि त्यांना त्याची सवय लवकर लागते. एकलकोंडी, घाबरट आणि संशयखोर व्यक्तींनाही व्हिडीओ गेमचे जास्त आकर्षण असते.

व्हिडीओ गेम आणि आरोग्य :

व्हिडीओ गेमचे परिणाम त्याच्या प्रकारावर आणि किती खेळत आहे त्या प्रमाणावर अवलंबून असतात. चमकणारे, सतत आणि हलणारे चित्र, आक्रमक असे व्हिडीओ गेम वापरल्याने मुलांमध्ये एकाग्रता कमी होणे, त्यांच्यातील आक्रमकता वाढणे आणि फीटस् येणे असे दुष्परिणाम होतात. एकटे सतत व्हिडीओ गेम खेळत राहिल्यामुळे, इतरांशी कसे वागावे हे शिकू शकत नाहीत

आणि ती एकटी पडून जातात. सतत व्हिडीओ गेम खेळणाऱ्या मुलांमध्ये एकाग्रता कमी, शारीरिक स्थूलपणा, स्मृतीचा कमीपणा, अमली पदार्थाकडे आकर्षण आणि अभ्यासामध्ये मागे पडणे असे आढळलेले आहे. प्रौढांमध्ये व्हिडीओ गेम सतत खेळण्याने थकवा, चिडचिडेपणा, डोकेदुखी असे प्रकार होतात. त्याशिवाय बोटांचे खांद्यांचे, पाठीचे सांधे आणि मांस पेशीचे दुखणे सुरु होते. मनगट, कोपरा आणि गुडघ्याजवळचा स्थायू यांचे नुकसान होऊ शकते. संध्याकाळी उशिरापर्यंत व्हिडीओ गेम खेळण्याने झोपेचे आजार सुरु होतात. खूप जास्त व्हिडीओ गेम खेळणाऱ्यांमध्ये अतिनैराश्यासारखे मानसिक आजार जास्त प्रमाणात आढळतात.

व्हिडीओ गेमचा योग्य वापर :

व्हिडीओ गेम नेहमी वापरले तरी चालतील, मात्र ते प्रमाणात वापरावे दररोजचे काम, मैदानी खेळ, व्यायाम, झोप आणि सामाजिक संवाद सांभाळून उरलेल्या वेळेत व्हिडीओ गेमचा वापर करावा. व्हिडीओ गेम मुलांचे वय आणि समज पाहून निवडले पाहिजेत. गेम खेळताना आजुबाजूला योग्य प्रकाश पाहिजे. योग्य स्थितीत बसून खेळावे, डोळ्यांपासून थोड्या अंतरावर ठेवले पाहिजेत. व्हिडीओ गेम खेळून अंग दुखणे, डोकेदुखी असे काही वाटले तर ते बंद करावे. व्हिडीओ गेमचे दुष्परिणाम होईपर्यंत खेळत राहणे चांगले लक्षण नाही. जीवनातील इतर व्यक्ती आणि कामे सोडून व्हिडीओ गेम खेळणे हे व्यसनाचे लक्षण आहे. अशा व्यक्ती दुष्परिणाम झाल्यावरही खेळत राहतात आणि त्यांचे पूर्ण जगणे व्हिडीओ गेमच्या भोवतीच असते. त्या व्यक्तींना व्यसनमुक्तीचा उपचार घ्यावा लागतो.

वैचारिक

स्मार्टफोन आणि धोक्याची घंटा

कु. अश्विनी जिजाबा जाधव

बी.ए. - २

स्मार्टफोन आता आपल्या आयुष्याचा महत्वाचा भाग बनला आहे. ऑफिसचं काम असो, एखादी महत्वाची तारीख लक्षात ठेवणं असो किंवा थोडा टाईमपास करायचा असो, आपलं प्रत्येक काम स्मार्टफोनद्वारे होते. यामुळे आपली स्मरणशक्ती कमी होत चालली आहे, त्याची अनेकांना जाणीव नसते.

क्रतुमधील बदलागणिक निर्माण होणाऱ्या शारीरिक व्याधी आणि थकवा येण्याचं प्रमाणही पुर्वीपेक्षा अधिक वाढलं आहे. या सगळ्यासाठी वातावरण किंवा इतर गोष्टींना जबाबदार धरण्यापूर्वी आपला स्मार्टफोन तर यासाठी कारणीभूत नसेल ना, याचा विचार आपण केला आहे का? स्मार्टफोनच्या अतिवापरामुळे आपल्याला अनेक शारीरिक आणि मानसिक समस्या निर्माण होतात, असं तज्ञांचे म्हणणं आहे.

कॅन्सरचा धोका :

मोबाईलमधून निघणारे रेडिओ किरण मेंदू आणि शरीराचं मोठं नुकसान करतात. सातत्याने स्मार्टफोनच्या संपर्कात राहिल्याने कॅन्सरचा धोका वाढतो. स्मार्टफोनमुळे मेंदूच्या नसा कमजोर होतात.

खालील काळजी घ्या :

- नेहमी कमीत कमी एसएसआर असलेल्या मोबाईल खरेदी करा. त्यामुळे विकिरण एक्स्पोजरचा धोका कमी होतो.
- मोबाईल फोन नेहमी शरीरापासून दूर ठेवा. डोक्याजवळ, इलेक्ट्रोमॅग्नेटिक विकिरण कमी करण्यासाठी स्पिकर फोन किंवा हँड फ्री सेटचा वापर करा.
- ज्याच्या शरीरात प्रत्योरोपित झाले आहे. त्यांनी मोबाईलला फोन प्रत्योरोपित अवयवापासून कमीत कमी ३० सें. मीटर दूर ठेवायला पाहिजे.
- विकिरण कवच असलेले मोबाईल फोन वापरावे.
- मोबाईल फोनचा विकिरणाला अडथळा करण्याच्या यंत्राचा उदा. ऑटिना, वाय-फाय, जीपीएस, ब्ल्यूटूथचा वापर करावा.
- अशा फोनचा वापर करावा, ज्याच्यामध्ये ऑटिना बसविलेला आहे.

- मोबाईल फोन आपल्या बिछान्याखाली किंवा उशीच्या खाली ठेवून झोपू नका.

विस्मरण

स्मार्टफोनवर सातत्याने अवलंबून राहिल्यामुळे डिजिटल अॅम्नेशिया नावाच्या आजाराचे रूपण वाढत आहेत. या आजारात छोट्या छोट्या गोष्टींचाही आपल्याला विसर पडतो. स्मार्टफोनची चांगली ठेवावयाची असल्यास गोष्टी लक्षात ठेवण्यासाठी स्मार्टफोनचा वापर न करता डोक्याला थोडा ताण देण्याची सवय लावून घ्या.

मोबाईल फोन अनेक प्रकारच्या जंतूंचा आश्रयस्थान असल्याचं एका सर्वेक्षणात आढळलं आहे. मोबाईलमध्ये एखाद्या शौचालयापेक्षा दहापट अधिक विषाणू असतात, असं हे सर्वेक्षण सांगतं.

मुलांना सर्वाधिक त्रास :

ज्या स्त्रिया गरोदरपणाच्या काळात आणि स्मार्टफोनचा अधिक वापर करतात त्यांची मुलं चिडकी आणि हेकेखोर होतात, असा निष्कर्ष एका अभ्यासात काढण्यात आला आहे. त्यामुळे मोठ्या व्यक्तींनीच नव्हे, तर लहान मुलांनाही स्मार्टफोनपासून दूर ठेवणं आवश्यक झालं आहे.

उपाय काय ? :

- मर्यादित वेळासाठी स्मार्टफोनचा वापर करा.
- गरज नसेल त्यासाठी मोबाईल सायलेंट मोडवर ठेवा. खाताना किंवा वाचन करताना मोबाईल बघू नका.
- जितका वेळ मोबाईल वापरला जातो तितकाच वेळ शारीरिक व्यायामही होईल याच्याकडे लक्ष द्या.
- व्हर्चुअल जगात वावरण्यापेक्षा वास्तवाकडे लक्ष द्या आणि मित्राच्या प्रत्यक्ष भेटीवर भर द्या.
- करमणुकीसाठी स्मार्टफोनचा वापर करण्याऐवजी वाचन, व्यायाम, बगळकाम अशा गोष्टींमध्ये वेळ घालवा.

कथा

मृत्युपत्र

लक्ष्मण सज्जेराव सरतापे

बी.ए. - ३

कापशाचे कुटुंब गेल्या तीन पिढ्यापासून शहरात राहत होते. गावाकडे देवाच्या यात्रेला म्हणून उन्हाळ्यात यायचे. गावातले कापश्यांचं कुटुंब जरा वेगळंच होतं. नारायण आणि सरस्वती आता थकली होती. त्यांना गावाकडे येणे शक्य नव्हतं. म्हणून सागर आणि सरिता गावाकडं आली होती.

आज गावातली माणसं तशी त्यांच्याकडे टक्कारून बघत होती. सागर आणि सरिता ही कावऱ्या-बावऱ्या झाली. या गावात आपण यात्रेनिमित्त आलो आहे, पण लोक आपल्याकडे एखाद्या चोर-दरोडेखोराप्रमाणे पहात आहेत. याची जाणीव दोघांनाही झाली. त्यांनी देवाचे दर्शन घेतले. अन् मुंबईला जायला निघाली तेवढ्यात गावाच्या लोकांची कुजबूज कानी पडली. शहरात राहणारी माणसं खवीस, राक्षस असल्यात. असं काही काही त्यांच्याकडे पाहून बोलत होती.

तेवढ्यात गावातील पाटील सागर आणि सरिता यांच्याकडे आले. त्यांनी सासू-सासऱ्यांची विचारपूस केली. थोडसं बरं वाटलं. पण पुढच्या प्रश्नाने जीव नकोसा झाला. ते म्हणाले माझ्या बोलण्याचा तुम्हाला राग येईल. नारायण आणि सरस्वतीने तुमच्यावर चांगले संस्कार केले असतील. ते गावात आदबीने वागायचे पण नारायणाच्या विशालची पेपराळली बातमी वाचून वाईट वाटलं असं कां व्हावं तेच कळत नाही.

मग सागर आणि सरिताला लोकांमध्ये कुजबूज का चालली होती याची जाणीव झाली. सहा महिन्यांपूर्वी घडलेला प्रसंग ताजातवाना तसाच्या तसा हुबेहूब डोळ्यासमोर उभा राहिला.

कापश्याच्या कुटुंबातील मागच्या तीन पिढ्यांच्या पूर्वजांनी गावात वारंवार दुष्काळ पडत असल्यामुळे शहराचा रस्ता धरला. माणला कधी पुरेसे पाणी मिळणारच नाही अशी सासूची आज सासू म्हणायची. त्यामुळे ते घाटावरच जीवन बदलून शहरात रहायला आली. त्यांनी मिळेल ते काम केलं. माझ्या सासऱ्यांना तीन भाऊ होते. तुका, नाना आणि नारा. रामा मोठा, मधले नाना आणि तुका

शेवटचा नारा. त्यांची कुटुंब तशी खाऊन पिऊन सुखी होती. नाराला दोन मुलं होती. मोठा सागर आणि धाकटा विशाल. विशाल हुशार

चुणचुणीत होता. शिक्षणामध्ये अग्रेसर होता. चांगला इंजिनिअर झाला. त्याच्या बौद्धिकतेप्रमाणे त्याला मोठा हुद्दा आणि पगारही मिळत होता. सागर मात्र शिक्षणात जेमतेम होता. तोही एका कंपनीत काम करित होता. नारायणने आपल्या दोन्ही मुलांची लग्न केली. कुटुंब कसं गुण्या गोविंद आनंदात नांदत होते. मनीष्यानी नसताना आकाशातून वीज कोसळावी, जमीन दुभंगावी तसे झाले. एक दिवस विशालच्या पत्नीने वेगळं राहण्याचे ठरविले. आई-वडिलांना दुःख झाले. घरात कशी गोकुळासारखी समृद्धी आहे. त्यांना मात्र भीकेचे डोहाळे लागले. पण त्यांचा नाईलाज होता. कारण मुलं आता कर्ती-सवर्ती झाली होती. काही दिवसात विशाल व यशदा चांगल्या फ्लॅटमध्ये रहायला गेली. सोबत आईवडील घेऊन गेले. विशाल आणि यशदाला दोन मुलं होती. मुलगा विरू आणि मुलगी सुभदा. मुलं थोडीशी मोठी झाली; आणि यशदाने विशालचे कान भरले. आई-बाबा केवळ तुझेच नाही तर सागर भावर्जांचेही आहेत. आता आपण एवढे दिवस सांभाळलं त्यांना आता त्यांनी सांभाळावं. आईबाबा दोघंही नोकरीला असल्यामुळे घरात संपत्तीला श्रीमंतीला कशाला म्हणून कमी नाही. मोठ्या हुद्याच्या आणि पगाराच्या पाठीमागे लागलं की कोणत्या ना कोणत्या गोष्टीचा तोटा होतो. फायदा तोटा या जीवन जगण्यातल्या दोन गोष्टी त्याचा आपणच विचार करायला पाहिजे. पण पैशाची धुंदी चढली की माणूस बदलतो, आंधळा होतो. बुद्धीवर काळसर थर चढतात. विशाल आणि यशदा नेहमीच फायद्याच्या बाजूने विचार करित होती. फायदा आणि तोटा ह्या दोन गोष्टी फक्त पैशात मोजून चालत नाही.

नारायण आणि त्यांची पत्नी विशालकडे होती. विशालच्या मुलात त्यांचे दिवस मजेत जात होते. यंत्रयुग आले. यंत्रांनी माणूस कवडीमोलाचा झाला. ऑफिसात संगणक दहा माणसांचे काम करतो बाकी नऊ बजा होतात. ती बेकार नैराश्याचे जीवन जगतात. तशीच नारायण आणि सरस्वतीची अवस्था. आता यशदाला सासू-सासऱ्यांविषयी प्रेम राहिले नाही. सागर तसा मोठा मुलगा. त्याच्या मते आई-वडिलांनी आमच्यासाठी खूप कष्ट उपसले आहे. विशालकडे सुख मिळत आहे तर आपण ते का भोगू देऊ नये. म्हणून तो आईवडिलांची आदबीने चौकशी करायचा अधूनमधून भेटायला यायचा. त्यामुळे आई-वडिलांना आनंद होत असे. सागरला मोठा पगार नव्हता. जेमतेम पगारावर सागर आणि सरिता आपला संसार चालवित होती. सरिता आपले घरातील काम आटोपून थोडीशी बाहेरची कामे करायची. तसा त्यांचा संसार सुखी होता. त्यांना दोन मुली होत्या. एक प्राजक्ता आणि दुसरी सुजाता. मुली चांगल्या होत्या. त्यांची शिक्षणात चांगली प्रगती होती.

एक दिवस विशालने आई-वडिलांची खानगी सागरकडे केली. विशालने आई-वडिलांविषयी त्यांच्या पोषणाविषयी तक्रार केली. पण सरिताला ते सहन झाले नाही. "खबरदार विशाल भावजी !" आई-बाबांविषयी असे बोललेले मला अजिबात आवडणार नाही. त्यावर विशाल म्हणतो, "वहिनी दुरून डोंगर आकर्षक असतात." एवढ्यावरच तो थांबत नाही तर म्हणतो आजपासून आईबाबांना तुम्हाला अर्पण करतो. विशालने त्यांचं मृत्यूपत्र घोषित करून टाकलं आई-वडिल दुःखी होतात. पण शेवटी मुलं म्हणजे त्यांचे काळीज असतात. विशालने जाताना आई-बाबांना एका शब्दाने विचारले नाही, नतमस्तक झाला नाही. पण ते त्याच्या पाठमोऱ्या आकृतीकडे पहात होते. तो गाडीत बसला तरी त्या गाडीकडे त्यांची नजर होती.

विशाल घरी आला. यशदाने विचारले, सागर भावजी काय म्हणाले? त्यावर तो काहीच बोलला नाही. ती म्हणाली आपले हे वैभव, श्रीमंती त्यांच्या डोळ्यात खुपत असणार ते कसं सांभाळतील आई-बाबांना. चार दिवसात परत येणार असतील. विशाल म्हणतो, यशदा बस कर. मग का बोलत नाही. विशाल धीरगंभीर होऊन म्हणतो, "वहिनीने त्यांची कायम सांभाळायची जबाबदारी घेतली आहे." यशदाला खूप आनंद झाला. चार दिवसाच्या सुट्टीत ते मुलांची पाळणाघरात व्यवस्था करतात. मुलं पाळणाघरात आई-वडील नोकरीला. आता घरात जेवण बनविणे बंद झाले. कारण

मोलकरीण. त्यातून स्वयंपाक करून घ्यायला वेळ नाही. हॉटेल मेस सुरू झाली.

मुलं मोठी होऊ लागली, शाळेत जाऊ लागली. पण कामाच्या व्यापामुळे मुलांच्याकडे लक्ष द्यायला वेळ नाही. मुलांना बांधून ठेवण्यासाठी टी.व्ही., मोबाईल, मोठ्या शिकवण्या आणि हातात मागेल तेवढा पैसा त्यात मुलांचा वेळ जात असे. आई-वडिल रात्री कधी घरी यायचे. मुलं शाळेत गेल्यानंतर उठायचे. त्यानंतर ऑफिसला जायचे. मुलं व आईवडिल यांच्यात संवाद साधला जायचा नाही. त्यांची आवड-निवड, त्यांची प्रगती, बौद्धिकता तपासायला विशाल आणि यशदाला वेळच नाही. मुलांच्यावर जे संस्कार व्हायला पाहिजेत ते कर्तव्य ते विसरून जातात.

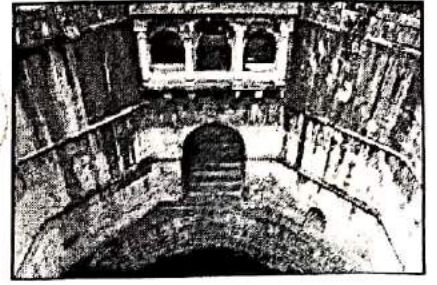
काळ कुणासाठी थांबत नाही, काळाला सोडून कोणाला जगता येत नाही हेच खरं. मग हे जगणं सुखाचं असो अथवा दुःखाचं असो, न्यायाचं असो अथवा अन्यायाचं असो, नैतिक असो अथवा अनैतिक असो. आज कोणत्याच मूल्यांविषयी ताळमेळ, जाणीव राहिलेली नाही. विशाल आणि यशदाचंही तसेच झालं. मुलांच्यावर जे संस्कार करायला पाहिजेत ते झाले नाहीत. वाडलं त्यांना बांधून ठेवण्यासाठी टी.व्ही., त्यांचे विविध चॅनल मुलं पाहत असतात. मुलांच्या दृष्टीने अयोग्य असलेले कार्यक्रम पाहिले जातात. नाही म्हटलं तर त्याचा प्रभाव आणि परिणाम मुलांच्या जीवनावर झाला. विशालचा मुलगा विरू मित्र मैत्रिणींबरोबर पाठ्यां करायचा. त्यातच तो व्यसनाधीन झाला. घरातली सुखशांती नष्ट झाली. तो रात्री अपरात्री घरी यायचा. विशाल आणि यशदा यांना त्रास द्यायचा. त्यांना जीवन जगणे असह्य झाले. एके दिवशी विरूच्या डोक्यात विचार आला. आपण आई-वडिलांचं मृत्यूपत्र तयार करून घेऊ या. त्यासाठी त्याने नाटक केले. काही दिवस आई-वडिलांशी चांगला वागू लागला. आई-वडिलांना वाटले मुलगा सुधारला. विरू आई-वडिलांना म्हणाला, मम्मी, पप्पा आता मी यापुढे चांगला वागेन पण एका अटीवर तुम्ही अगोदर मृत्यूपत्र तयार करायचे. आई-वडिलांनी होकार दिला. वकीलाकडून आई-वडिलांचे मृत्यूपत्र तयार करून घेतले आणि महिन्याभरात आई-वडिलांना या जगाचा निरोप दिला. त्यांची हत्या केली. पेपरात बातमी आली ती बातमी गावापर्यंत पोहचली. सागरला आणि सरिताला वाईट वाटले.

बारा मोटेची विहीर : स्थापत्य कलेचा उत्कृष्ट आविष्कार

कु.शितल किसन गोरे

बी.ए.-२

सातान्यापासून हाकेच्या अंतरावर म्हणजे सातारा रस्त्यावर डावीकडे 'लिंब' गाव आहे. या गावात एक शिवकालीन इतिहासाची साक्षीदार अशी 'बारा मोटेची विहीर' आहे.

शिवकालात महाराष्ट्रातील बांधकामांनी एक उंची गाठली आहे. छत्रपती शिवाजी महाराजांनी जसे नव्याने किल्ले बांधले तसेच, अनेक किल्ल्यांची डगडुजीही केली. त्यावेळच्या बांधकामाचा दर्जा आणि त्यातील कलात्मकता केवळ किल्ल्यांतून दिसते असे नाही तर ठिकठिकाणी अन्य प्रकारची दर्जेदार बांधकामे झाली होती. त्यातीलच एक उत्तम नमुना म्हणजे लिंब (जि.सातारा) येथील बारा मोटेची विहीर. ज्यांना ऐतिहासिक बांधकाम पाहण्याचा आणि त्यांचा अभ्यास करण्याची आवड आहे त्यांनी तर ही विहीर पाहिलीच पाहिजे...

स्थापत्य : (Architecture) :

ही विहीर संभाजीराजे यांचे सुपुत्र शाहू महाराज (पहिले शाहू महाराज) यांच्या काळात या विहिरीचे बांधकाम शके १६४१ ते १६४६ या दरम्यान विरूबाई यांनी केले. या विहिरीची खोली ११० फूट असून व्यास साधारण ५० फूट आहे. गाव परिसरात सुमारे ३०० झाडांच्या 'अमराई'च्या पाणी व्यवस्थेसाठी ही विहीर बांधली गेली.

शिवकालीन स्थापत्यशास्त्र ही विहीर पाहताना थक्क व्हायला होतं, म्हणजे ही विहीर आहे की भुयारी राजवाडा असा प्रश्न पडल्याशिवाय राहत नाही. विहिरीत उतरायला एक आलिशान जिना आणि भव्य कमान आहे. मध्यभागी महाल असून दोन बाजूंनी एक विहीर आणि उपविहीर असं बांधकाम आहे. शिवलिंगाच्या आकाराची ही विहीर आहे. उपविहीरीच्या तळापर्यंत जाणाऱ्या नितळ पाण्यात आजही दिसतात.

अष्टकोनी आकाराच्या विहिरीच्या आतील बाजूस वर चार वाघांची शिल्पे आहेत. यातील दक्षिणेकडील २ वाघांच्या पायात दोन-दोन असे चार हत्ती आहेत. तर उत्तरेकडेले २ वाघ आकाशात झेप घेत आहेत. याचा थोडक्यात अर्थ असा की (महाराजांनी) दक्षिणदिक्विजय झाला आहे आता उत्तर दिशेकडे झेप घेणार.

विहिरीस आलिशान जिना आणि आत उतरण्यास दोन बाजूने वाटा आहेत या विहिरीवर पंधरा मोटा बसवण्याची सोय असून

प्रत्यक्षात बारा मोटा चालत असत असे म्हणतात. नीट लक्ष देऊन पाहिल्यास बारा मोटेचे बारा चौथरे नजरेस पडतात.

अष्टकोनी मुख्य विहीर आणि जोडून आयताकृती उपविहीर या दोन्ही विहिरींना जोडणारी इमारत म्हणजे चक्क एक महाल आहे. आलिशान जिना उतरून आपण खाली महालाच्या तळमजल्यावर जावून पोहोचतो. या महालाला मध्यभागी दोन खांबे आहेत, प्रत्येक खांबावर वेगवेगळी शिल्पे कोरलेली आहेत. म्हणपती, हनुमान यांची शिल्पे त्याखाली गजारूढी महाराजांचे शिल्पचित्र. खांबाच्या दुसऱ्या बाजूस आश्वारूढ महाराजांचे शिल्प कोरलेले आहे. त्यावरील बाजूस माझीदार फुले आहेत. महालात लाकडी दरवाजे, पदडे लावण्यासाठी खोदडी रिंगा आजही अस्तित्वात आहेत.

विहिरीवर १५ मोटांची जागा असली तरी प्रत्यक्षात ३२ मोटांतून पाणी उपसा होत असे. इतर ३ मोटा दुरुस्ती काळात रचण्याची मोटा म्हणून वापरत. विहिरीसाठी दगड आणावे लागले होते. हे दगड आणण्यासाठी जो गाडा वापरला होता त्याचे चाक आजही येथे पहावयास मिळते. या विहिरीच्या समोर मोडी लिपितील शिलालेखही आहे.

या महालातून मुख्य दरवाजाकडे पाहिल्यास दरवाज्यावरील कमानिशेजारी दोन शरभ शिल्पे कोरलेली दिसतात. एवढे सगळे अवशेष पाहून मलाहाच्या छतावर आलो की सिंहासनाची जागा आणि समोर सभेसाठी बैठक व्यवस्था केलेली आहे. स्वतः थोरले महाराज तिथे बसायचे.

पोहण्याची मजा :

विहिरीतील स्वच्छ पाण्यात पोहण्याचा आनंद घेऊ शकता. परंतु विहीर अतिशय खोल असल्याने काळजी घ्यावी. ज्यांना पोहायला जमत नाही अशांनी पाण्यात उतरू नये.

पुण्यापासून NH4 (पुणे-सातारा-बेंगलोर) हायवेवरून साधारण १०० कि.मी. अंतरावर डावीकडे लिंब फाटा लागतो. (हा फाटा आनेवाडी टोलनाक्यापासून ३ कि.मी. पुढे आहे.) हायवेपासून आत २ कि.मी. आत लिंब गाव असून येथून पुन्हा १ किमी. अंतरावर उजवीकडील बाजूस 'शेरी' नावाचा परिसर आहे. येथेच विहीर पहावयास मिळेल.

डॉ. प्रकाश बाबा आमटे

कु. सुवर्णा चंद्रकांत खाडे

बी.ए. - १

पुनरावलोकन (Review) :

हा चित्रपट बाबा आमटे यांचे चिरंजीव डॉ. प्रकाश बाबा आमटे यांच्या महाराष्ट्रातील प्राणी व शारीरिक दृष्ट्या दिव्यांग असणारी माणसे उदा. कुष्ठरोगी अशा सामाजिक घटकांसाठी आयुष्य वेचणारे डॉ. प्रकाश बाबा आमटे व त्यांच्या सौभाग्यवती मंदाकिनी आमटे यांच्या जीवनावर चित्रपट आधारित आहे.

राष्ट्रीय पुरस्कार मिळालेल्या दिग्दर्शिका समृद्धी पोरे यांनी चित्रपटाची निर्मिती केली आहे. नक्षलवादी तसेच हिंसेचे प्राण्यांशी सामना करत रोज नवनवीन आव्हान पेलणाऱ्या प्रकाश आमटे यांचे समाजकार्य जगापर्यंत पोहचवण्याचा उद्देश या चित्रपटाचा आहे.

अरण्यातील प्रकाशवाटा :

मंदाकिनी आमटे व प्रकाश आमटे या जोडप्याच्या जीवनाची थरारक कथा-कहाणी. किड्यांनी गुजबुजलेल्या महाराष्ट्राच्या जखमांमधून मानवी कर्तृत्वाची ही यशोगाथा जन्माला घालणाऱ्या अजिंक्य योद्ध्यांचं पाऊल पहिल्यांदा भामरागडाच्या दिशेने वळाले. साल होतं १९७०. महाराष्ट्र, मध्य प्रदेश आणि आंध्र प्रदेश यांच्या सीमेवरच किरंर जंगल बाकीच्या जगापासून पूर्ण तुटलेलं. वाटेत सहा नद्या त्यावर पुल तर सोडाच साधा रस्ताही नाही. आदिवासीमधील सगळ्यात मागासलेली जमात, माडीया गोंड ते या जंगलाचे राजे. पराकोटीचं दारिद्र्य, शिक्षणाचा गंध नाही, औषध पाण्याचं नाव नाही. इथलं जगच विचित्र होतं. बाहेरच्या दुनियेपासून तुटलेलं. घनघोर अरण्यातल्या अंधारात रतलेलं. इथे माणसे राहतात हे ठाऊकच नव्हतं कोणाला. दुर्दम्य जिद्दीचा माणूस त्या घनघोर जंगलात पाय रोऊन उभा राहिला. त्याचं नाव बाबा आमटे. ओसाड माळरानावर आनंदवन फुलवणाऱ्या बाबांनी ठरवलं की माडीया आदिवासींना मदतीचा हात द्यायचा. त्यांच्यासाठी नवा प्रकल्प उभा करायचा आणि अनेक हात कामाला लागले. इंद्रावती नदीच्या काठी हेमलकसा गावात बाबांनी उभारलेली एक पहिली झोपडी. त्यांनी आपल्या स्वप्नाचं नाव ठेवलं 'लोक बिरादरी प्रकल्प हेमलकसा', पुढे १९७३ साली या प्रकल्पासाठी सरकारने बाबांना जागा दिली आणि धाकट्या मुलाने प्रकाशने शब्द दिला. तुम्ही काम सुरू करा पुढची जबाबदारी माझी. मार्च १९७४ एम.एस.सी इंटरशिप सोडून प्रकाश आमटे व मंदाकिनी आमटे हे हेमलकसा येथे आले.

वीज नाही, फोन नाही, जगण्यामरण्याची खबर पोहचवायला कसलेही साधन नाही. वाटेतील जंगल आणि नद्या ओलांडत पायी चालत जावे लागत असत. पुढे दोन-तीन दिवसानंतर जगाचा चेहरा दिसणार. असे निर्दय एकटेपण आणि भोवती स्वापदांचा सुळसुळाट अशा जगावेगळ्या संसाराची सुरुवात झाली. हा प्रवास अवघड होता, पण एकाकी नव्हता. साहस म्हणून हेमलकसा येथे आले आणि त्यांनी आपलं आयुष्यच या प्रकल्पासाठी दिलं. बाबांची मुलगी रेणुका, विलास मनोहर, दादा पांचाळ, जगन चव्हाळे, गोपाल फडणवीस, मनोहर यम्मलवार, बबन पांचाळ, मुकुंद शिंदे, आता जवळपास तीस वर्षे उलटली. जग केवढं जरी कष्टांनी तरी हेमलकसाची वाट अजूनही सोपी नाही. महाराष्ट्राच्या अगदी पश्चिमेच्यातलं चंद्रपूर सोडलं की पुढे जवळपास २०० कि.मी.चा सुनसान रस्ता पुलावरून जाताना धडकी भरेल अशा नद्या दाट दाट होत जाणार. आगावर येत जाणार जंगल. गडचिरोली जिल्ह्यातल्या भामरागडाच्या अगोदर तीन-चार कि.मी. उजव्या बाजूला 'लोक बेरादरी प्रकल्प हेमलकसा' येथे हा रस्ता वळतो.

या ठिकाणी जाऊन प्रकाश बाबा आमटे आणि त्यांच्या पत्नी मंदाकिनी प्रकाश आमटे यांनी सुरुवातीच्या काळात साध्या वस्तुंनी संसार धाटला. आपले पती डॉ. प्रकाश आमटे यांच्यासोबत आदिवासींच्या आरोग्यासाठी त्यांनी स्वतःला झोकून दिले. त्यांनी गाडगे, मडके, नैसर्गिक गोष्टींचा वापर केला. प्रकाश आमटे आणि मंदाकिनी आमटे डॉक्टरकीची पदवी घेतली असली तरी त्यांनी हेमलकसा येथे आदिवासी समाजातील माडिया, गोंड यासारख्या आदिवासी लोकवस्तीत जाऊन राहिले. त्या ठिकाणी जंगलाचा भाग असल्यामुळे प्रचंड थंडी, हिंस्र स्वापद आणि दुपारी चार नंतर पडणारा अंधार अशा नैसर्गिक संकटांचा सामना करीत त्यांनी हेमलकसा येथे मुके प्राणी व गरीब आदिवासी कुष्ठरोगी यांची सेवा करण्यात आयुष्य वेचले. त्यांनी कुष्ठरोग्यांना आसरा दिला व त्यांची मनोभावे सेवा केली. त्यांनी त्यांच्यावर उपचार केले. कारण आदिवासी समाज हा पूर्वीपासून शिक्षण, आरोग्य, भौतिक सुविधांपासून वंचित घटक असल्यामुळे त्यांना माणूस म्हणून जगण्याचा अधिकार आहे, परंतु त्यांचं अज्ञान असल्यामुळे ते सर्व दुर्बल घटक म्हणून महाराष्ट्रात राहिले.

माहितीचा अधिकार म्हणजे काय

कु. अश्विनी शंकर फडते

बी.कॉम. - २

माहितीचा अधिकार, २००५ या नवीन कायद्यामुळे सर्वसामान्य नागरिकाला आता संसद सदस्यांच्या बरोबरीचा, माहिती मिळवण्याचा अधिकार प्राप्त झाला आहे. मात्र हे कोणत्या जादुमुळे नाही तर ते घडले आहे 'माहितीचा अधिकार, २००५' नावाच्या एका कायद्यामुळे.

सर्वसामान्य जनता आणि शासन यांचे परस्परसंबंध पूर्णतः वेगळ्या पातळीवर नेण्याचे सामर्थ्य या कायद्याने नागरिकांना प्राप्त झाले आहे.

तसे पाहता स्वातंत्र्योत्तर काळात केंद्रशासनाने आणि राज्यशासनानीही जनतेच्या हितासाठी आणि कल्याणासाठी शेकडो कायदे केले. शासनाने केलेले कायदे जनतेने पाळावेत आणि त्यासोबत जनतेकडून त्यांचे पालन होत आहे किंवा नाही याची शासनाच्या अधिकाऱ्यांकडून देखरेख व्हावी अशीच भूमिका त्या कायद्यामुळे आजवर घेतली गेली आहे. हे आपल्याला आपल्या दैनंदिन कायद्यांच्या अनुभवांबाबत खरेसुद्धा वाटते.

पण 'माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५' या कायद्याची गोष्ट नेमकी उलट आहे. सार्वजनिक प्राधिकरणांचे अधिकारी, प्रशासकीय अधिकारी, सरकारी कर्मचारी आपले काम प्रामाणिकपणे करत आहेत की नाही, हे आता या कायद्यामुळे सर्वसामान्य व्यक्ती पाहू शकणार आहे; आणि जनतेच्या अपेक्षेला आपण पुरे पडतो आहोत की नाही, हे आता शासकीय अधिकाऱ्यांनाही तपासता येणार आहे.

आजपर्यंत नेमके व्हायचे काय? फक्त संसदेत आणि विधानसभेमध्ये जी माहिती मागितली जाई, तीच माहिती वेळेत आणि तत्परतेने देण्याकडे शासकीय अधिकारी यांची इच्छा असायची. सर्वसामान्य व्यक्तीने कोणतीही माहिती मागितली की, 'गोपनीयते'च्या अथवा अन्य बाबींखाली ती माहिती न देण्याकडेच बहुसंख्य शासकीय अधिकारी व कर्मचारी यांचा कल असायचा.

पण आता जी माहिती संसद सदस्याला किंवा राज्य विधानसभेतील सदस्याला नाकारली जाऊ शकत नाही, अशी

माहिती कोणाही सामान्य व्यक्तीने मागितली असेल, तर माहिती अधिकाऱ्याने (संबंधित कार्यालय) ती त्या व्यक्तीला देण्याची पाहिजे असे माहिती अधिकार कायदा, २००५ च्या कलम ३(१) नुसार बंधनकारक करण्यात आले आहे.

समजा, माहिती अधिकाऱ्याने जाणूनबुजून माहिती देणे नाकारले नाही, अथवा माहिती देण्यास दिरंगाई केली नाही, तर माहिती देण्याच्या पुराव्यानिशी सिद्ध करण्याची जबाबदारी यापुढे त्या व्यक्ती अधिकाऱ्याची असेल.

या कायद्यामुळे व्यक्ती जी माहिती मागेल त्या व्यक्तीला ती माहिती, ठराविक कालावधीत देण्याचे या कायद्यानुसार सार्वजनिक प्राधिकरणांवर बंधन असल्यामुळे, शासकीय कारभार आपोआपच अधिकाधिक पारदर्शक बनत जाईल. कारभार जसजसा पारदर्शक बनत जाईल तसतशी भ्रष्टाचार आणि दफ्तर दिरंगाई कमी होण्याची शक्यताही आपोआपच वाढेल. म्हणून राज्यकारभार जनताभिमुख करण्याचे या कायद्याचे सामर्थ्य प्रचंड आहे.

आपल्याला खऱ्याखऱ्या लोकतांत्रिक प्रजासत्ताक राष्ट्राचा कारभार पारदर्शकपणे तसेच भ्रष्टाचार-विरहित चालवायचा असल्यानेच आपल्या संसदेने जनतेसाठी 'माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५' हा कायदा संमत केला आहे.

एका दृष्टीक्षेपात जागतिक संदर्भ

क्र.	वर्ष	देश	कायद्याचे नाव
१)	१७६६	स्वीडन	फ्रीडम ऑफ प्रेस ॲक्ट
२)	१९४९	जर्मनी	राईट टू इन्फरमेशन
३)	१९६६	अमेरिका	फ्रीडम ऑफ इन्फरमेशन ॲक्ट
४)	१९७०	डेन्मार्क	राईट टू इन्फरमेशन
५)	१९७०	नॉर्वे	शासकीय दस्तऐवज पारदर्शकतेचा नियम
६)	१९७३	ऑस्ट्रेलिया	इन्फरमेशन ॲक्ट

क्र.	वर्ष	देश	कायद्याचे नाव
७)	१९७८	फ्रान्स	माहिती स्वतंत्रता अधिनियम
८)	१९८२	कॅनडा	एक्सेस टू इन्फरमेशन ॲक्ट
९)	१९८२	न्यूझीलंड	ऑफिशियल इन्फरमेशन ॲक्ट
१०)	१९९२	स्पेन	माहितीचा अधिकार अधिनियम
११)	१९९९	जपान	माहितीचा अधिकार अधिनियम
१२)	२०००	द.आफ्रिका	माहितीचा अधिकार अधिनियम
१३)	२०००	इंग्लंड	माहितीचा अधिकार अधिनियम
१४)	२००२	पाकिस्तान	माहितीचा अधिकार अधिनियम
१५)	२००३	मॅक्सिको	माहितीचा अधिकार अधिनियम
१६)	२००५	भारत	माहितीचा अधिकार अधिनियम

१९९० पर्यंत माहितीचा अधिकार कायदा जगातल्या फक्त १३ देशांनी राष्ट्रीय स्तरावर स्वीकारलेला होता. त्यानंतर आशिया खंडात जपान व दक्षिण कोरिया सह विविध राष्ट्रांनी हा कायदा अंमलात आणला. म्हणूनच आज ९० पेक्षाही जास्त देशांनी माहिती अधिकार कायद्याचा संपूर्णतः स्वीकार केलेला आहे.

कायद्याचे एकत्रित संकलन

प्रकरण एक प्रारंभिक

- कलम - १ संक्षिप्त नाव, व्याप्ती व प्रारंभ
कलम - २ व्याख्या

प्रकरण एक माहितीचा अधिकार आणि सार्वजनिक प्राधिकरणावरील आ-बंधने

- कलम - ३ माहिती अधिकार - नागरिकांसाठी
कलम - ४ सार्वजनिक प्राधिकरणांवरील आबंधने
कलम - ५ जन-माहिती अधिकाऱ्यास पदनिर्देशित करणे
कलम - ६ माहिती मिळविण्याकरिता विनंती करणे
कलम - ७ विनंती अर्ज निकालात काढणे
कलम - ८ माहिती अधिकार नियम २००५ उद्देश माहिती प्रगट करण्याबाबत अपवाद
कलम - ९ विवक्षित प्रकरणात माहिती देण्यास नकार देण्याची कारणे
कलम - १० पृथःक्करणीयता
कलम - ११ त्रयस्थ पक्षाची माहिती

प्रकरण तीन केंद्रीय माहिती आयोग

- कलम - १२ केंद्रीय माहिती आयोग घटित करणे
कलम - १३ पदावधी व सेवेच्या शर्ती
कलम - १४ माहिती आयुक्तास पदावरून दूर करणे

प्रकरण चार राज्य माहिती आयोग

- कलम - १५ राज्य माहिती आयोग घटित करणे
कलम - १६ पदावधी व सेवेच्या शर्ती
कलम - १७ राज्य माहिती आयुक्तास पदावरून दूर करणे

प्रकरण पाच माहिती आयोगाचे अधिकार व कार्ये, अपील व शिस्ती

- कलम - १८ माहिती आयोगाचे अधिकार व कार्ये
कलम - १९ अपील
कलम - २० शिस्ती

प्रकरण सहा संकीर्ण

- कलम - २१ सद्भावनेने केलेल्या कृतीला संरक्षण
कलम - २२ अधिनियमाचा अधिभावी परिणाम असणे
कलम - २३ न्यायालयाच्या अधिकारितेस आडकाठी
कलम - २४ विवक्षित संघटनांना हा अधिनियम लागू नसणे
कलम - २५ संनियंत्रण करणे व अहवाल करणे
कलम - २६ समुचित शासनाने कार्यक्रम तयार करणे
कलम - २७ समुचित शासनाचा नियम करण्याचा अधिकार
कलम - २८ सक्षम प्राधिकाऱ्यांना नियम करण्याचा अधिकार
कलम - २९ नियम सभागृहापुढे ठेवणे
कलम - ३० अडचणी दूर करण्याचा अधिकार
कलम - ३१ निरसन

माहितीच्या अधिकारातील परिशिष्टे / अनुसूची

परिशिष्टे	समाविष्ट घटक
पहिले	यामध्ये केंद्रीय व राज्य मुख्य माहिती आयुक्त आणि केंद्रीय व राज्य व इतर माहिती आयुक्त यांनी घ्यायच्या शपथांचा/प्रतिज्ञापत्राचा नमुना नमूद आहे.
दुसरे	यामध्ये माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ या अधिनियमातून वगळण्यात आलेल्या संघटनांचा समावेश करण्यात आला आहे.

माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ : उद्देश

- नागरिकांना आवश्यक असलेली माहिती पुरविणे अथवा स्पष्ट करणे.
- प्रशासनात शिस्त निर्माण करणे.
- प्रशासकीय अधिकाऱ्यांच्या कार्यपद्धतीत व कार्यक्षमतेमध्ये वाढ करणे.
- प्रशासनातील अधिकाऱ्यांच्या पारदर्शकतेस प्राधान्य देणे.
- दैनंदिन कामकाजातील व प्रशासनातील भ्रष्टाचार कमी करणे.
- प्रशासनातील कर्मचाऱ्यांची त्यांच्या कार्याविषयीची उदासीन वृत्ती कमी करणे.
- नागरिकांना हवी असलेली 'माहिती' वेळेच्या मर्यादित त्यांना उपलब्ध करून देणे.
- प्रशासनाच्या आणि शासनाच्या विविध योजना व उपक्रम यांच्या यशस्वी होण्यासाठी जनतेचा सहभाग मिळविणे.
- प्रशासनाला कर्तव्यनिष्ठ जबाबदार व जनताभिमुख बनविणे.
- शासनयंत्रणेमध्ये नागरिकांच्याप्रती उत्तरदायित्व निर्माण करणे.
- माहिती मिळविण्यासाठी व्यवहार्य यंत्रणा उभारणे.
- प्रगल्भ लोकशाहीसाठी माहिती असलेले नागरिक व नागरिकांचे समूह तयार करणे.

माहिती अधिकार अधिनियम २००५ : मूलतत्त्वे

- प्रशासन/सार्वजनिक प्राधिकरणावर स्वयंप्रेरणेने माहिती प्रसिद्ध करण्याचे कायदेशीर बंधन.
- सार्वजनिक प्राधिकरणांनी जास्तीत जास्त माहिती खुली करणे व ती अद्ययावत करून प्रसारित करणे.
- सद्भावनेने केलेल्या कामाला संरक्षण देणे.
- सार्वजनिक हिताला सर्वोच्च प्राधान्य देणे.
- माहितीसाठी वाजवी शुल्क आकारणे.
- माहिती पाहण्याचा व नमुना घेण्याचा यात अधिकार आहे.
- विहित कालावधीत अर्ज व अपिलावर निर्णय घेण्याचे बंधन असणे.

माहिती अधिकार - राष्ट्रीय पार्श्वभूमी :

माहितीच्या अधिकाराचा राष्ट्रीय इतिहास जर बघायचा झाला तर पुढील बाबींवर प्रकाश टाकावा लागेल.

राज्यघटनेतील अनुच्छेद १९ (१) क मध्ये भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याची तरतूद करण्यात आली आहे. राज्य घटनेतील तरतूदी व विविध कायद्यांतील तरतूदींचा अर्थ लावण्याचे अत्यंत महत्त्वपूर्ण काम भारतात सर्वोच्च न्यायालय व उच्च न्यायालय करतात. अनुच्छेद १९ (१) क मधील भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्यामध्येच माहितीचा अधिकार समाविष्ट आहे आणि म्हणूनच माहितीचा अधिकार हा मूलभूत अधिकार आहे. असा अर्थ सर्वोच्च व उच्च न्यायालय यांनी भारतातील विविध न्यायनिवाड्यात केला आहे. त्यातील काही महत्त्वपूर्ण न्यायनिवाडे खालीलप्रमाणे :

१) बेनेट कोलमन विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया-१९७३.

२) मेनका गांधी विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया-१९७८.

संसदीय प्रवास - माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५

क्र.	दिनांक	तपशील
१)	२३/१२/०४	माहिती अधिकार कायदा २००५ विधेयक संसदेत सादर
२)	११/०५/०५	माहिती अधिकार कायदा २००५ लोकसभेत संमत
३)	१५/०६/०५	सदर कायद्याला राष्ट्रपतींची संमती व अंशतः कायद्यातील काही तरतुदी लागू
४)	२१/०६/०५	माहितीचा अधिकार कायदा २००५ केंद्र शासनाच्या राजपत्रात प्रसिद्ध
५)	१२/१०/०५	जम्मू-काश्मिर वगळता संपूर्ण भारतात कायदा लागू

प्रतिज्ञापत्र

मी..... (अपील करणाऱ्यांचे संपूर्ण नाव)..... चा मुलगा/ची मुलगी/ची पत्नी याद्वारे घोषित करतो की, अपिलामध्ये दिलेला मजकूर माझ्या माहितीप्रमाणे व विश्वासानुसार सत्य व अचूक आहे. मी कोणतीही महत्वाची वस्तुस्थिती लपवून ठेवलेली नाही.

वरील मजकुराखाली,

१) अपील केल्याची तारीख :

२) अपील केल्याचे ठिकाण :

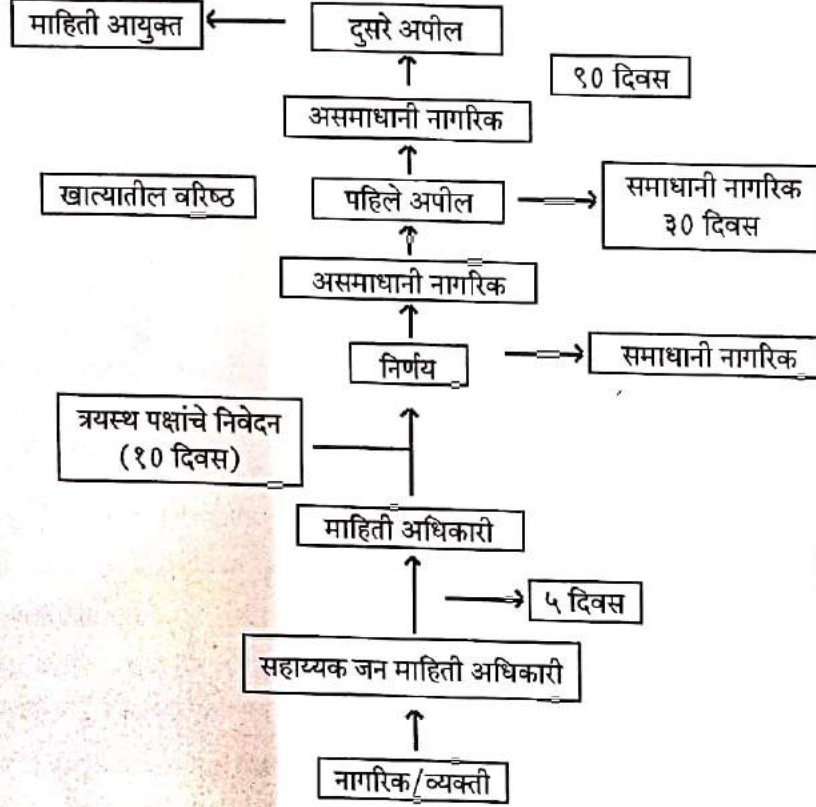
३) अर्जदाराची सही अथवा अंगठा :

४) प्रति असे लिहून त्याखाली ज्या अपिलीय प्राधिकाऱ्याकडे अपील करत आहात, त्या अपिलीय प्राधिकाऱ्याचे नाव/ पदनाम/संपूर्ण पत्ता (शक्यतो पिन कोडसह) लिहावा.

आंतरराष्ट्रीय माहिती अधिकार दिन

२८ सप्टें. २००२ मध्ये 'फ्रीडम ऑफ इन्फॉर्मेशन नेटवर्क' या नावाने बल्गेरियामध्ये माहिती अधिकाराने प्रभावीत झालेल्या संघटना व कृती गटांचे जाळे उभारण्यात आले. याच दिवसाचा गौरव म्हणून जगभर माहिती अधिकाराची जागृती वाढावी म्हणून २८ सप्टें. हा 'आंतरराष्ट्रीय माहिती अधिकार दिन' म्हणून पाळला जातो.

माहिती मिळविण्याचा नागरिकांचा मार्ग

दुसऱ्या अपीलावरील निर्णयासाठी कालमर्यादा नाही. निर्णय अंतिम व बंधनकारक

मैत्रीण

ऋतुजा शशिकांत कुंभार
बी.एस्सी.-१

पावसात भिजताना स्वतःच्या छात्रीचा आडोसा देते, ती मैत्रीण.
दुःखात आधाराला खांदी देते, ती मैत्रीण.
दुसरे आपली मस्करी करत असताना
आपल्या बाजूने ठामपणे बोलते, ती मैत्रीण.
दुसऱ्यापेक्षा माझ्यावर जीवापाड प्रेम करते, ती मैत्रीण.
दुसऱ्यापेक्षा आपल्या बोलण्यावर पटकन विश्वास ठेवते, ती मैत्रीण.
चुक झाल्यावर हक्कानं ओरडते, ती मैत्रीण.
संकटात जीवाची पर्वा न करता,
आपल्या मदतीला धावते, ती मैत्रीण.
आणि बरं का,
आयुष्यात शेवटपर्यंत साथ देते, ती मैत्रीण....

ग्राहक संरक्षण कायदा, १९८६

कु.दिपाली गजानन किर्वे

बी.कॉम.-३

प्रास्ताविक :

जगामध्ये ग्राहकाच्या हिताचे संरक्षण करण्यासाठी १९६०च्या सुमारास वा त्यापूर्वीपासून विचारविनिमय करणे, संघटना स्थापने सुरू झाले. संयुक्त राष्ट्रसंघांच्या आमसभेत ९ एप्रिल, १९८५ रोजी 'ग्राहकाची शारीरिक सुरक्षितता घेणे, आर्थिक हिताची काळजी घेणे, योग्य वस्तू निवडीचे ग्राहकास स्वातंत्र्य देणे, ग्राहकांवर झालेल्या अन्यायाबाबत त्याला योग्य ती दाद मिळवून देण्यासाठी यंत्रणा स्थापन करणे, ग्राहक हितसंरक्षणार्थ आंतरराष्ट्रीय स्तरावर सहकार्य करणे', याबाबतीत योग्य ती पावले उचलण्यात यावीत असा ठराव संमत करण्यात आला आहे.

भारतामध्ये सन १९८६ मध्ये नवी दिल्ली येथे ग्राहकांच्या प्रश्नासंबंधी परिसंवाद आयोजित करण्यात येऊन त्यामध्ये त्यासंबंधी रुपरेषा तयार करून बिल तयार केले आणि ते लोकसभा व राज्यसभेत मंजूर केले गेले. नंतर राष्ट्रपतींनी २४ डिसेंबर, १९८६ रोजी त्याला संमती दिली. तेव्हापासून त्या बिलाचे कायद्यात रूपांतर झाले.

ग्राहक संरक्षण कायदा, १९८६ या कायद्यान्वये ग्राहकाच्या हिताचे अधिक चांगले व योग्य संरक्षण देण्यासाठी ग्राहकाच्या तक्रारीचे व त्यासंबंधित असलेल्या विषयाबाबतच्या तक्रारीचे समेट (तडजोड) वा निवारण विनाविलंब करण्यासाठी ग्राहक यंत्रणा अथवा तत्सम अधिकारी नेमण्यात येण्यासाठी तरतूद केली गेली.

ग्राहक संरक्षण कायदा, १९८६ मध्ये वेळोवेळी काळानुरूप सुधारणा करण्यात आलेल्या आहेत. शेवटची सुधारणा ग्राहक संरक्षण कायदा (सुधारित), २००२ नुसार करण्यात आली आहे. सध्या ग्राहक संरक्षण कायदा, १९८६ ची जागा घेण्यासाठी ग्राहक संरक्षण बिल, २०१५ सरकारच्या विचाराधीन आहे. सदर बिलामध्ये ग्राहक हक्क संरक्षणासाठी 'केंद्रीय ग्राहक संरक्षण प्राधिकरण' स्थापण्याची तरतूद, तसेच ग्राहक सुरक्षेस धोका पोहचवणाऱ्या वस्तू बाजारातून मागे घेण्यासाठी संबंधी व त्या अनुषंगाने दोषी कंपन्यांवर खटला दाखल करण्यासंबंधी तरतुदी

सुचविण्यात आल्या आहेत. ई-कॉमर्स किंवा ई-व्यापाऱ्यातून उद्भवणाऱ्या किंवा उद्भवू शकणाऱ्या समस्या व त्यांच्या निवारणाचा विचारही ग्राहक संरक्षणाच्या दृष्टीने सदर बिलात करण्यात आलेला आहे.

ग्राहक संरक्षण कायदा : उद्देश :

या कायद्यान्वये ग्राहकाच्या हक्कात वाढ करणे व त्याचे संरक्षण करणे यासाठी नियोजन करण्यात आले आहे.

- १) वस्तूच्या खरेदी-विक्रीत ग्राहकाच्या जीविताला किंवा त्याच्या मालमतेला संकटमय, धोकादायक व जोखमीचे आहे त्यामध्ये ग्राहकाच्या हक्काचे संरक्षण करते.
- २) ग्राहकाचे अनुचित व्यापारी प्रथेपासून संरक्षण करण्यासाठी किंवा मालाचा दर्जा, परिमाण संस्था (प्रमाण, राशी, भाग, गुण, शुध्दता, प्रमाणभूत दर्जा व मालाच्या किमतीबाबतीत माहिती मिळविण्याचा हक्क असणे.
- ३) वेगवेगळ्या मालाच्या चढाओढीच्या किमतीमध्ये अतिसावश्यक असेल तेथे हक्काचे आश्वासन देणे.
- ४) योग्य त्या मंचाकडून (न्यायालयाकडून) ग्राहकाचे योग्य त्या हक्काबाबत म्हणणे ऐकून घेणे व योग्य तो विचार करणे.
- ५) अनुचित व्यापारी प्रथेविरुद्ध इलाज करणे किंवा ग्राहकाचे दूषित शोषण अथवा पिळवणुकीविरुद्ध ग्राहकास हक्क मिळवून देणे.

'ग्राहक संरक्षण कायदा' हा जम्मू व काश्मीर वगळता देशातील सर्व राज्यांना लागू करण्यात आलेला आहे. केंद्र सरकारने ज्या वस्तू व सेवा यांना सूट दिली आहे, त्या वगळता सर्व प्रकारच्या वस्तू व सेवांना या कायद्यातील तरतुदी लागू आहेत.

व्याख्या :

अ) तक्रारकर्ता (Complainant) :

१) म्हणजे ग्राहक किंवा

- २) कंपनी कायदा १९८६ अन्वये किंवा त्यावेळी आमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यानुसार नोंदणी केलेली, कोणतीही स्वेच्छेने निर्माण झालेली (स्वयंसेवी) ग्राहक संस्था किंवा
- ३) तक्रार अर्ज दाखल करणारे केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकार
- ४) समान हितसंबंध असणाऱ्या ग्राहकांपैकी एक किंवा त्यापेक्षा जादा ग्राहक
- ५) ग्राहकांच्या मृत्यूनंतर त्याचे कायदेशीर वारस अथवा प्रतिनिधी (ग्राहक संरक्षण कायदा (सुधारित) २००२).

ब) तक्रार (Complaint) किंवा तक्रार अर्ज :

- १) व्यापाऱ्याने कोणत्याही अनुचित व्यापारी प्रथेचे किंवा बंधनात्मक व्यापारी प्रथेचे (Restrictive Trade Practice) आचरण केलेले आहे.

- २) त्याने खरेदी केलेल्या किंवा खरेदी करण्याचे मान्य केलेल्या वस्तूंमध्ये एक किंवा त्यापेक्षा जादा दोष आहेत.
- ३) त्याने उपलब्ध असलेली किंवा भाड्याने घेतलेली किंवा भाड्याने घेण्याचे मान्य केलेल्या सेवेमध्ये कोणत्याही प्रकारचे न्युनता (Deficiency) असेल.
- ४) ग्राहकाने तक्रार अर्जात नमूद केलेल्या वस्तूबाबत त्यावेळी आमलात असलेल्या कायद्यांन्वये निर्धारित (Fixed) केलेल्या किंमतीपेक्षा जास्त किंवा दरपत्रकावर किंवा वस्तूच्या घेण्यावर नमूद असलेल्या किंमतीपेक्षा जास्त किंमत व्यापाऱ्याने आकारलेली असेल.

बाप-लेकीची कहाणी

कु.रूकसार आयुव मुलाणी
बी.कॉम. - १

पोरीची पसंती आली की,
बापाचं काळीज धडधडतं
चिमणी घरटं सोडणार म्हणून,
आतल्या आत खूप रडतं.

हसरे खेळकर बाबा एकदम
धीरगंभीर दिसू लागतात,
पोरीला पाणी मागण्यापेक्षा
स्वतःच उठून घेऊ लागतात.

या घरातला चिवचिवाट आता
कायमसाठी थांबणार असतो,
म्हणून बाप, लेक झोपल्यावर
तिच्याकडे पाहून रडत असतो.

अंबुच्या लिंबुच्या करत करत
मोठी कधी झाली कळले नाही,
बाप सांगतो तिला सोडून
मला पाणीही गिळत नाही.

दिवसातून एकदा तरी
मायेनं जवळ घ्यावं वाटतं,
परक्याचं धन असल्या तरी
द्यायला मात्र नको वाटतं.

उठल्यापासून झोपेपर्यंत
बाबाची काळजी घेत असते,
आज ना उद्या जाणार म्हणून
पोरणी जास्तच लाडाची असते.

पोरणी जाणार म्हणलं की
बाप आतून तुटून जातो,
कळत नाही बैठकीतून
अचानक का उठून जातो.

इकडे तिकडे जाऊन बाबा
गुपचूप डोळे पुसत असतात,
लेकीचं कल्याण झालं म्हणून
पुन्हा बैठकीत बसत असतात.

तिचा सगळा जीवनपट
क्षणाक्षणाला आठवत राहतो,
डोळ्यात येणाऱ्या आसवांना
बाबा वापस पाठवत राहतो.

B. P. ची गोळी घेतली का ?
आता कोण विचारील गं ?
जास्त गोड खाऊ नका म्हणून
कोण कशाला दटवील गं ?

बाबा कुणाचं ऐकत नाहीत पण
पोरीला नकार देत नाहीत,
तिने रागात पाहिलं की मग
ताटात गुलाबजाम घेत नाहीत.

एका अर्थाने पोरणी म्हणजे
काळजी घेणारी आईच असते,
पोटाचा गोळा देण्याची
कहाणी फार वेगळी असते.

वनस्पतीच्या अंतरंगात

कु. मयुरी पांडुरंग एवार

बी.एस्सी. - ३

माणसांमध्ये काही व्यक्ती अशा असतात की ज्यांना पाहिल्यावर आपल्याला त्यांच्याविषयी एक वेगळे आकर्षण असते. मनुष्या व्यतिरिक्त इतरही खूप जीव आहेत की त्यांनाही व्यक्तिमत्व असते. जेव्हा जीव आहे की त्यांनाही व्यक्तिमत्व असते. जेव्हा आपण वेगवेगळ्या झाडांच्या माध्यमातून निसर्गाचे सौंदर्य पहायला सुरुवात करतो, तेव्हा आपल्याला समजायला लागते की, वनस्पतींमध्येही काही वनस्पती अशा आहेत की ज्यांना व्यक्तिमत्व लाभले आहे. जसे आपण वनस्पतींचे निरीक्षण करू लागतो तसेच आपल्याला त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाची प्रचिती येऊ लागते.

बॉटनीचा अभ्यास करत असताना किंवा पर्यटनावर असताना असे व्यक्तिमत्व कित्येक वनस्पतींमध्ये आहे हे दिसून येते.

वनस्पतींना जीव आहे. त्यांचे सारभूत देहव्यापार प्राण्यांप्रमाणेच चालतात याची जाणीव बहुधा आपल्याला नसते. आणि जर आपल्याला असे समजले की, जगात अशा काही वनस्पती आहेत की ज्यांना कीटकासारख्या भक्ष्यांची जगण्यासाठी आवश्यकता आहे तर आपल्याला आश्चर्य वाटल्याविना राहणार नाही. आपले भक्ष्य खात्रीने पकडण्याकरिता त्यांनी योजलेल्या विविध उपाययोजनांचे स्वरूप पाहून आपले मन थक्क झाल्याशिवाय राहणार नाही.

अशा प्रकारच्या खूप वनस्पती आहेत. त्यांना इनसेक्टिव्होरस प्लंटस् म्हणतात. ते नायट्रोजिनस पदार्थ किटकांपासून मिळतात. ईस्ट इंडिया किंवा इंडोनेशिया या ठिकाणी जास्त प्रमाणात सापडतात. भारतातही अशा वनस्पतींच्या खूप प्रजाती आहेत. उदा. - कलशपर्णती, कीटाशती.

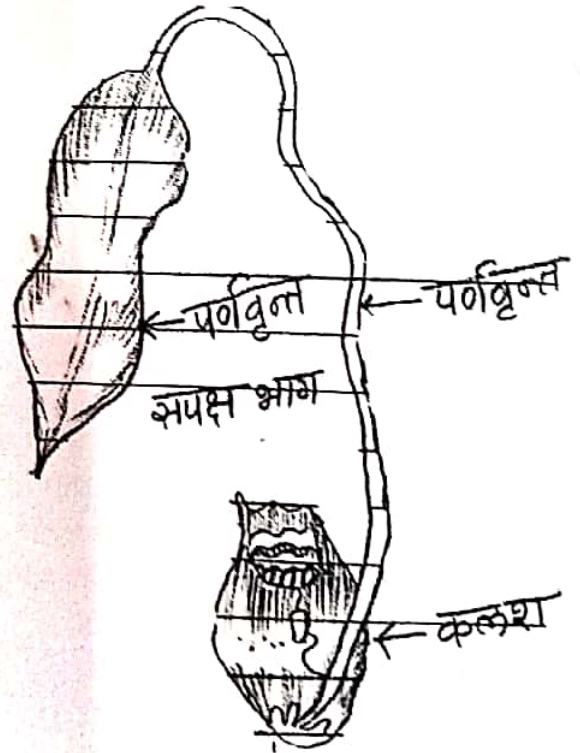
कलशपर्णती

याला इंग्रजीत नेपेन्थेस म्हणतात. याचा अर्थ निद्रा व विस्मृती यांची देवी. कारण एकदा किटकाने या वनस्पतीच्या कलशात प्रवेश केला की त्याला कायमची निद्रा लागते. त्याचबरोबर गतकाळांची विस्मृतीही होते. हे झाड डायोसिअस किंवा वेलींच्या प्रकारचे असते.

काही झाडे ३०-४० फूट उंचीपर्यंत वाढतात. त्यांची फुले समूहरूपाने असतात याचा इनफ्लोरेसन्स रेसिमोज प्रकारचा असतो.

या झाडाचे वैशिष्ट्ये त्याच्या पानात असते ज्याला आपण साधारणतः पान म्हणतो तो पसरट हिरवा भाग वास्तविक पानाचा प्रमुख भाग होय. त्याला लॅमिना असे म्हणतात. हा लॅमिना भांड्याच्या आकाराचा कलश तयार करतो. हा कलश पानांच्या देठावर लोंबकळत असतो. देठाचा भाग पिसाप्रमाणे पसरट असतो.

वेगवेगळ्या जातींमध्ये हा कलश वेगवेगळ्या आकाराचा असतो. या कलशाला सुंदर झाकणही असते पण याची उघडझाप होत नसते. किटकांना आकर्षित करण्यासाठी या कलशाचे विविध रंग आढळून येतात. काहींचा रंग हिरवा असतो व त्याच्यावर लाल पट्ट्या असतात. काहींचा आतील भागाचा रंग निळा असतो.

आकृती १. कलशपर्णतीचा कलश

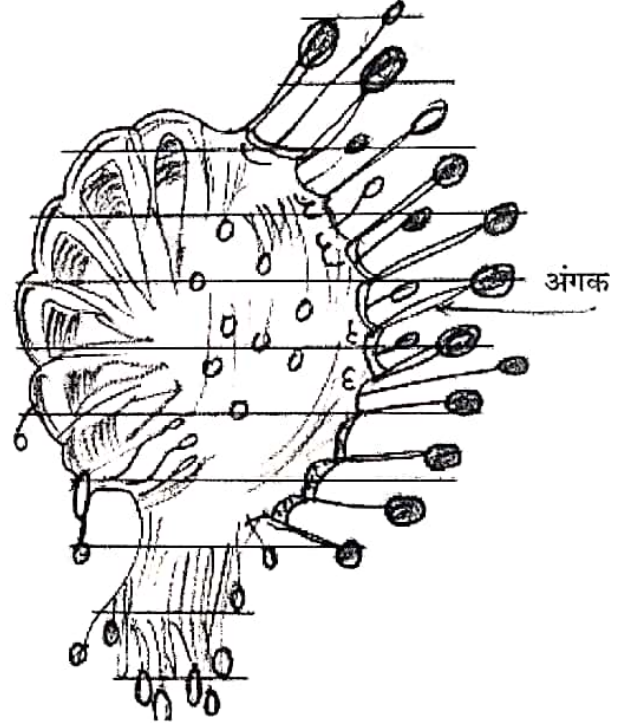
गेलेला किटक परत बाहेर येऊ नये म्हणून कलशाच्या काठाची रचना न सांडणाऱ्या दौतीप्रमाणे असते व त्यावरील राठ केस आत डोकावत असतात. आत पाणी पावशेरापर्यंत असू शकते. कलशाच्या आत अन्नपचन झाल्यावर राहिलेले माशा, भुंगे यांचे अवशेष राहिलेले दिसतात.

कीटाशक्ती (डोसेरा) :

पंखासारख्या झिरझिरीत पातळ स्वरूपामुळे आपण कीटाशक्तीकडे आकर्षित होतो. ऑस्ट्रेलियात याच्य़ ४१ जाती सापडतात. भाताच्या शेतातही कीटाशक्ती भारतात सापडते. याचेही वैशिष्ट्ये पानातच आहे. पान जमिनीलगत असून त्याची लांबी एक फुटापर्यंतही असू शकते. त्याच्या लॅमिना वरती लाल रंगाचे केस दाटपणे पसरलेले असतात. टाचणीच्या मस्तकाप्रमाणे यांची अग्रे गोल असतात. या ग्रंथीवर व केसांवर एका चिकट व घट्ट द्रवाचे आवरण असते. त्यामुळे ते दवबिंदूप्रमाणे चकचकीत दिसतात. ज्यावेळी एखादा किटक फलकावर बसतो त्यावेळी ग्रंथींना त्याच्या आगमनाचा संदेश पोहचतो व त्या एकदम स्टिम्युले व्हायला सुरुवात होते.

त्याच्यातील घट्ट रसस्त्रवाला सुरुवात चिखलात ज्याप्रमाणे गाडी रूतून बसावी त्याप्रमाणे त्या किटकाची अवस्था होते. पहिल्यांदा पानाच्या कडांवरील लांब अंगके हे केसच असतात. किटकाला उलटून दंश करतात व त्यामुळे किटक पानाच्या मध्यभागी येतो. या ठिकाणी ज्या ग्रंथी असतात त्या आपल्या द्रवाच्या सहाय्याने त्याचा पूर्ण निकाल लावतात व त्यातील भूयात्व अन्न

पचवून टाकतात. स्पर्शामुळेच जरी अंगकांचे उद्दीपन होत असले तरी ऑर्गॅनिक पदार्थ किंवा किटक य़मुळेच उदासर्जन व त्यांची दीर्घ हालचाल शक्य होते.

आकृती २. कीटाशक्ती

उदासर्जनात पाची (पोसिन)च्या स्वरूपात डायजेस्टिव्ह असता. शिवाय अँसिडही तय़त असते.

सोबत

होता अंधकार सर्वत्र.....

वाट ही एकटीच.....

चालताना एकटे, बोलताना एकटेच

साथ कुणाचीच नव्हती.....

अशात तुझे येणे झाले.....

मन चांदण्या न्हाले

शुभ्र सहवास तुझा.....

अन् तुझ्याच सोबत जीवन माझे

सुंदर झाले.....

कु.अक्षय हिंदुराव शिंदे

बी.ए.-३

आनंद

तुम्ही मिळालेल्या प्रत्येक आनंदाबद्दल

देवाचे आभार मानत नसाल तर

तुमच्या प्रत्येक दुःखाच्यासाठी तुम्ही

जबाबदार ठरवू शकत नाही.....!

हसण्यासाठी निमित्त शोधू नका

नका नाहीतर,

आयुष्य असंच निघून जाईल

कधी, कारणाशिवाय हसून बघा

तुमच्यासोबत जीवनही हसेल.....!

कु.ऋतुजा शशिकांत कुंभार

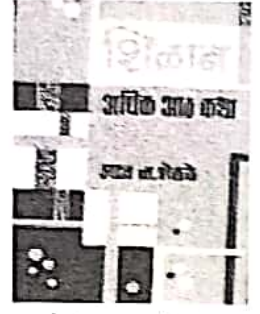
बी.एस्सी.-१

लेकुरवाळी

अक्षय हिंदूराव शिंदे

बी.ए.-३

उद्धव शेळके मराठीतील अग्रगण्य आणि श्रेष्ठ कादंबरीकार आणि ग्रामीण कथाकार आहेत. त्यांची ग्रामीण कथा मराठी कथावाङ्मयात अत्यंत महत्त्वाची आणि उत्कृष्ट मानली जाते. वैदर्भीय ग्रामीण जीवनातील व्यक्तीचे विविधतेने आणि वास्तव अस्सल जीवनदर्शन हा त्यांच्या कथेचा विशेष आहे. विशेषतः त्यांनी ग्रामीण स्त्रीजीवनाच्या दुःख, यातना, व्यथा यांचे विविध पदर उलगडून दाखविले आहेत. शेळके यांच्या कथेचा आशय वैविध्यपूर्ण आहे. ग्रामीण भागातील विविध अनुभव चित्रित केले आहेत. ग्रामीण जीवनातील विविध प्रश्न, समस्या, गरिबी, भूक, अन्याय, अत्याचार, भांडणतंटे रूढी-परंपरा यांचे चित्रण त्यांच्या कथेत दमदारपणे येते. त्यांची कथा वाचकाला अस्वस्थ करणारी, अंतर्मुख करणारी आहे. दुःखाचे विविध पदर हृदयस्पर्शी आहेत.

उद्धव शेळके यांच्या 'शिळान अधिक आठ कथा' या कथासंग्रहातील 'लेकुरवाळी' या कथेचे परीक्षण यामध्ये केले आहे. हा कथासंग्रह १९५८ मध्ये प्रकाशित झाला. हा कथासंग्रह मुंबई येथे प्रकाशित केला. पुनर्मुद्रण २०१२ मध्ये झाले आहे. या कथासंग्रहाची पृष्ठ संख्या १६४ आहे. किंमत २०० रु. आहे. या कथासंग्रहात लेकुरवाळी, अगतिकता माय, दिवाळी पावसाळा, घालमेल, ताटातूट कढ, त्याच गावच्या वाभळी, पौरुष, भाईरचं, दुःख, भांडण काहूर, मतदान, वैरीण अशा सोळा ग्रामीण कथा आहेत.

'लेकुरवाळी' या कथेत गंभीर आजारी असणारी शेवंती तिच्या तान्ह्या मुलासह इतर मुलामुलींची होणारी परवड चित्रित केली आहे. ही कथा नायिकाप्रधान आहे. शेवंता ही या कथेतील मुख्य व्यक्तिरेखा आहे. न्हावी समाजातील एका गरीब कुटुंबाची ही हृदयस्पर्शी कथा आहे. अठराविश्व दारिद्र्य आहे. घरात खाती

तोंडेपाच-सहा आहेत. कमवता फक्त शेवंताचा पती भगवंता आहे. त्यातच शेवंताने संसाराला हातभार लावला असता तर तिला गंभीर आजार होता. पोटाची गुदामे भरता भरता तिला औषधपाणी मिळत नाही. त्यातच दोन लैन मुलंही अजाण आहेत. त्यामुळे शेवंताला अधिकच चिंता लागते.

या आजारातून आपण वाचणार नाही. या लहान मुलांचं आणि तान्ह्याचं कसं होणार या चिंतेने ती अधिक ढासळत जाते.

घराला घरपण असते ते घरातील बाईमुळे हे या कथेत तीव्रतेने जाणवते. स्त्री घराला घरपण देते. मुलांवर संस्कार करते. इथे या मुलांना काही कळायच्या आतच त्यांच्यावर आईविना भिकारी होण्याची पाळी येणार हा प्रसंग अस्वस्थ करतो. ती शेवटच्या घटका मोजत असताना मुलांची काळजी करते. आपल्या हाती काहीच नाही. ती असहाय्य होऊन परमेश्वराला प्रार्थना करते, माझ्या मुलांना परमेश्वरा तुझाच आघार.

या कथेत लहान असणारा प्रभाकर आणि प्रमिला यांना परिस्थिती कशी शिकवते याचे उत्कृष्ट चित्रण केले आहे. कारण उद्या ही जबाबदारी प्रभाकरवर आहे. हे परिस्थिती शिकवते. ही कथा नऊ पृष्ठांमध्ये आलेली आहे.

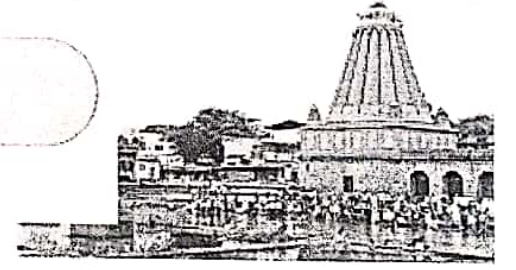
ग्रामीण दारिद्र्य अभावग्रस्तता यातून निर्माण होणारे प्रश्न, समस्या यांचे अप्रतिम अंतर्मुख करणारे चित्रण येते. त्यांची कथा कृषिजीवनाचे चित्रण करीत नाही. तर शेतमजूर, मजूर यांचे वेदनामय जीवन मांडताना दिसते. त्यांच्या कथेत वन्हाडी बोलीचा उत्कट, उत्कृष्ट वापर केलेला आहे. त्यांनी वन्हाडी बोलीला प्रतिष्ठा मिळवून दिली आहे असे म्हटले तर वावगे उरणार नाही.

माझा अभ्यास दौरा

विकास अनिल विक्टर

बी.ए.-३

माणूस म्हटला की प्रवास आलाच. तो त्याच्या जन्माच्या श्वासापासून सुरू होतो. पुढे अनेक कारणासाठी विशेष असा प्रवास करीत असतो. विशेष प्रवासामध्ये आनंद घेणे, निसर्गाचा आनंद घेणे, विविध स्थळांची माहिती घेणे, वेगवेगळ्या स्थळांचे दर्शन घेणे अशा अनेक कारणासाठी प्रवास करावा लागतो. यावरून प्रवासाचे वर्गीकरण केले तर निर्भेळ आनंद घेण्यासाठी प्रवास आणि निश्चित हेतू ठेवून प्रवास करणे.

या प्रवासापैकी तसे म्हटले तर आम्ही दुसऱ्या प्रकारच्या प्रवासासाठी निघालो होतो. कॉलेज सुरू झाले की आम्ही सरांना सुरुवातीलाच म्हटले, सर आपली सहल केव्हा जाते. तेव्हा त्यांनी सांगितले, दिवाळीनंतर सहलीचे नियोजन करू या. तर दिवाळीनंतर सहल संदर्भात विषय निघाला आणि त्यांनी सांगितले आपली सहल जाणार नाही. पण प्रकल्प भेट देता येईल. आम्ही थोडेसे निराश झालो. सहलीचा आनंद मिळणार नाही, सुंदर प्रेक्षणीय स्थळे पाहता येणार नाहीत. वेगळ्या परिसरातील आनंद घेता येणार नाही. आपण आई-वडिलांसोबत हे पहाऊ शकतो, पण मित्रांच्या सोबतीने केलेला प्रवास हा थोडा वेगळाच आनंद देणारा असतो असे वाटत होते.

आमच्या शिक्षकांनी सांगितले आपल्याला प्रकल्प भेट द्यायची आहे. मनातून निराश होतो. पण आपल्याला पुढे जायचे आहे म्हटल्यानंतर प्रकल्प भेट दिली पाहिजे. त्यातील नाविन्य, वेगळेपण जाणून घेतले पाहिजे म्हणून मराठी आणि हिंदी बी.ए. भाग तीनची प्रेसभेट ठरली. सरांनी सक्त तक्कीद दिली होती ड्रेसकोड आणि एक्सेशन कार्ड असणं आवश्यक आहे.

सहल हा सर्वांच्या आवडीचा आणि जिन्हाळ्याचा भाग असतो. परंतु आमची सहल नव्हती तर अभ्यास भेट होती. पहिल्यांदा आम्ही थोडेसे नाराज होतो. पण अभ्यासभेटही महत्वाची होती. म्हणून आम्ही मराठी आणि हिंदी बी.ए. भाग तीनचे विद्यार्थी या अभ्यासभेटीस गेलो. आम्ही सरांनी सूचना केल्याप्रमाणे जेवणाचे डबे घेऊन सकाळी ६.३० वाजता कॉलेज गेटवर सर्वजण हजर झालो. खरे तर सहलीप्रमाणेच वाटायला लागले. ६.४५ ला आमचा

दहिवडी ते सातारा प्रवास सुरू झाला. आम्ही मराठीचे विद्यार्थी असल्याने लिंब येथील 'बारा मोटेच्या' विहिरीवर शिवकालीन मराठी मजकूर असलेले लेखन शिलालेखात आहे हे पाहण्यासाठी तेथे गेलो. लिंब येथे बारा मोटेच्या विहिरीवर साधारणपणे साडेनऊच्या दरम्यान पोहचलो.

'बारा मोटेची विहीर' विषयी आम्हाला खूप माहिती मिळाली. स्थापत्यकला काय असते, शिलालेख कसे असतात हे प्रत्यक्ष पाहिल्यानंतर लक्षात आले. कित्येक वर्षांपूर्वी केलेले बांधकाम किती मजबूत आहे. त्यावर लिहिलेल मजकूर राजेशाही काळातील आहेत. हे ज्ञान सहलीच्या आनंदापेक्षा महत्वाचे आणि श्रेष्ठ आहे. कारण कुटुंबाबरोबर हे स्थळ पाहिले असते तर शिक्षकांनी ज्ञान करून दिलेल्या ज्ञानापासून आम्ही वंचित राहिलो असतो असे वाटून गेले.

याच आनंदाच्या बहरात आम्ही मराठीचा विश्वकोश पाहण्यासाठी वाईला गेलो. मधल्या प्रवासात गाण्यांच्या भेंड्या, अंताक्षरी, कोडी सुरूच होती. त्यामुळे वाई केव्हा आली ते समजलेच नाही. आमच्या शिक्षकांनी आवाज दिला. हा किलबिलाट आता बंद करा. शांतपणे 'विश्वकोश' पाहून घेऊ या. सरांची आज्ञा शिरसावंद्य मानून आम्ही प्रश्न विचारित माहिती काढत विश्वकोशाचे अवलोकन आणि दर्शन घेतले. मनात विचार आला, एवढे लेखन केव्हा आणि कसे झाले असेल. व्यक्ती, स्थळे, शास्त्र, कला, दैवत, तंत्रकला या सर्वांची माहिती या विश्वकोशात आहे आणि ज्ञानेश्वरांच्या उक्तीची आठवण झाली.

हे विश्वची माझे घर

खरंच ते विश्वकोश पाहून मला वाटायला लागले ज्ञानेश्वर किती ज्ञानी होते, विद्वान होते. आपणसुद्धा कणाकणाने ज्ञानसाठा वाढवला पाहिजे.

यानंतर आम्ही गणपती मंदिरात गेलो. विद्येची देवता असलेल्या गणपतीचे दर्शन घेतले आणि गणपतीच्या वैचारिक

ज्ञानाची आठवण झाली. अश्विन आणि गणपती यांच्यात पृथ्वी प्रदक्षिणेची स्पर्धा लागली. अश्विन पृथ्वीच्या प्रदक्षिणेचा प्रवास घामाघूम होऊन करत होता. स्पर्धा जिंकायची होती पण गणपतीने श्रंतपणे विचार केला. त्याने आईला प्रदक्षिणा घालून आईला साष्टांग दंडवत घातले. गणपती जिंकला. अश्विन माघारी आला तेव्हा गणपतीने सांगितले आईपेक्षा जगात काहीच श्रेष्ठ नाही.

‘स्वामी तिन्ही जगाचा आई विना भिकारी ।’ खरंच या गणपतीकडे पाहून तीव्रतेने वाटायला लागले की माणूस मोठा आहे. आपण आचार विचाराने माणुसकीने कर्तव्य पार पाडायला हवेत हा विचार मनात आला.

यानंतर आम्ही सर्व विद्यार्थी आणि शिक्षक जेवण करण्यासाठी वागेत गेलो. प्रत्येकाने जेवणाचे डबे उघडले. सकाळी घरातून चहा घेऊन निघाल्यामुळे सर्वचजण जेवणावर तुटून पडले, प्रत्येकाने आपले डबे उघडले, जेवण करण्याअगोदर श्लोक म्हणालो. नंतर जेवणास सुरुवात झाली. सर्वांनी प्रत्येकाच्या डब्यातील जेवणाचा एक एक घास दुसऱ्यांना दिला. जेवणाचा मनसोक्त आस्वाद घेतला.

यानंतर महाबळेश्वर शेजारी असलेले गाव भिलार या स्थळाला भेट देण्यासाठी निघालो. ‘भिलार हे पुस्तकांचे गाव’ आहेच पण येथील निसर्गासौंदर्यही रमणीय आहे. उंच उंच झाडे, विविध प्रकारची रंगीबेरंगी फुले, वळणावळणाची वाट, उंच उंच डोंगर या निसर्गाचा मनमुराद आनंद घेतला.

याहीपेक्षा इथले एक वेगळे वैशिष्ट्य म्हणजे प्रवासामध्ये स्ट्रॉबेरीची शेती पाहिली. स्ट्रॉबेरी फाहून लालबुंद असणाऱ्या स्ट्रॉबेरीचा आस्वाद घेतला. थोडावेळ तरी वाटले शरीर सद्बतेसाठी अशा फळांची किती गरज आहे. आज सर्वच फळे नैसर्गिक स्वरूपातील पक्व झालेली मिळत नाहीत. सर्वांनी नैसर्गिकरित्या पक्व झालेली फळे घेण्याची प्रतिज्ञा केली तर सक्षम सुदृढ आरोग्य व्हायला वेळ लागणार नाही.

पुस्तकांचे गाव भिलारमध्ये गेल्यानंतर प्रत्येक घरात पुस्तकांची रचना, व्यवस्था, वाचनाची सोय अत्यंत उत्कृष्ट केलेली होती. मराठी साहित्यातील सर्व प्रकारची पुस्तके तेथे पहायला

मिळाली. हे ज्ञानाचे भंडार मानवी जीवनामधील त्याचे महत्त्व याविषयी मनात अनेक विचार आले.

‘ग्रंथ हेच गुरू’ याची तीव्रतेने आठवण झाली. राष्ट्रपती डॉ. अब्दुल कलाम यांच्या जन्मदिनानिमित्त ‘वाचन प्रेरणा दिन’ सुरू केला याचीही जाणीव झाली. तेथून आम्ही पुन्हा सातारला आलो.

सातारमध्ये सकाळ दैनिक प्रेसला भेट दिली. तेथे तंत्रज्ञान पाहिले. विज्ञान आज किती प्रगत झाले आहे याचे दर्शन घडले. वृत्तपत्र छप्पईची कामे कशी चालतात याविषयी सखोल अशी माहिती मिळाली. त्याविषयी आमच्या शिक्षकांनी व संपादकांनी मार्गदर्शन केले. आज विज्ञान खूप पुढे गेले आहे. जग म्हणजे एक खेडे झाले आहे. त्याचे प्रत्यक्ष दर्शन घडत होते. माझ्या मनात विचार येऊन गेला, आम्ही संत साहित्य शिकत होतो तेव्हा आध्यात्म आणि विज्ञान यांचा अत्यंत जवळचा संबंध आहे. आध्यात्माशिवाय विज्ञान सिद्ध होत नाही. आध्यात्माला विज्ञानाची जोड असल्याशिवाय आध्यात्माचा आधार आध्यात्माचे महत्त्व सिद्ध होत नाही. पण यापैकी कोणत्याही गोष्टीचा अतिरेक झाला तर विनाश समीप असतो हेही तितकेच खरे असे वाटते म्हणून विज्ञान आणि आध्यात्म यांची कृती मर्यादित असायला हवी; असे वाटते. विज्ञानामुळे आध्यात्म टाळला तरी सर्व राक्षसी प्रवृत्ती निर्माण होईल. विज्ञानाची प्रगती मान्य आहे पण ती मर्यादित नाही झाली तर प्रदुषणामुळे विनाश समीप आहे हे नाकारता येणार नाही. तेव्हा विज्ञान आणि आध्यात्म दोन्ही असायला हवे असे मला मनोमन वाटते.

आम्ही परतीच्या प्रवासाला सायंकाळी निघालो, विनोद, गप्पा, चर्चा, गुरणी, प्रेसविषयी चर्चा यामध्ये दहिवडी केव्हा अगली ते कळलेच नाही. थंडी भरपूर होती पण ती जाणवली नाही. रात्री दहा वाजता आम्ही प्रत्येकजण आपापल्या घरी सुखरूप पोहचलो. असा आमचा आनंददायी, ज्ञानदायी प्रवास आनंदाचा झाला. खरे तर रात्र होऊच नये असे वाटत होते. पण निसर्गाचा नियम आहे. कोंवडे झाकले तर सूर्योदय होतोच ना ? त्याचप्रमाणे आम्हाला वाटले तर रात्र होऊ नये पण काळ कोणासाठी थांबत नाही. या काळाचा योग्य पद्धतीने फायदा करून जीवन यशस्वी करायला हवे यातून शात झाले.

मुलाखत

कु. अश्विनी अशोक जगदाळे

बी.एस्सी. - ३

मुलाखत दाता : किशोर इंगवले

मुलाखातकार : १) जगदाळे अश्विनी अशोक २) जगदाळे प्रियांका अशोक ३) बोरटे आशिकी भरतरीनाथ
४) पिसाळ स्मिता अनिल ५) महाडिक पुजा अरूण ६) भोसले कविता सुभाष
७) फडतरे प्रतिक्षा महादेव ८) गोरे वर्षारणी दौलतराव ९) गाडे राजश्री संजय
१०) जगदाळे पुञ्ज चंद्रकांत

अश्विनी : पाणी फाऊंडेशनची निर्मिती कशी झाली ?

किशोर इंगवले : डॉ. अविनाश पोळ हे रोज सकाळी अजिंक्यताऱ्यावर जात. एक दिवस त्यांनी तेथील स्वच्छता करायचे ठरवले. त्यांनी त्या किल्ल्याची दुर्दशा बघितली. नंतर त्यांना तेथे एक पाझर तलाव आढळून आला. ती स्वच्छता बघून अनेक लोक एकत्र आले. नंतर त्यांनी किल्ल्यावर बांध घालायचे ठरवले आणि त्याचा परिणाम त्यांना थोड्याच दिवसात आढळून आला. मग त्यांनी तो G.R. सरकारला पाठवला. त्यांनी नंतर पेपरात जाहिरात दिली. त्यातून दोन लोकांनी पुढाकार घेतला. सत्यजित भटकर आणि आमीर खान ही त्यांची नावे. नंतर त्यांनी स्पर्धा घ्यायची ठरवली आणि ती स्पर्धा माण, खटाव, कोरेगाव तालुक्यात घेण्याचे ठरले.

प्रियांका : गावात पाणी फाऊंडेशन भरवण्याची संकल्पना कोणी मांडली.

किशोर इंगवले : अजित पवारानी सुरेश जगदाळे यांना खानबद्दल सांगितले. मग सुरेश जगदाळे यांनी सरपंचांना सांगितले. नंतर सुरेश जगदाळे एकटेच पहिल्यांदा Training ला गेले. Training कारखेल या गावात होते.

आशिकी : सुरेश जगदाळे यांनी Training वरून आल्यावर काय केले ?

किशोर इंगवले : त्यांनी Training वरून आल्यावर बिदाल गावातील सात लोकांना Training साठी पाठवले. ते पाच दिवसांचे Training होते. डांगे चाचा, वैभव जगदाळे, सारिका बोरटे, पुष्पांजली मगर, ज्ञानेश्वर मगर, सुरेश जगदाळे, सुरेश बोरटे.

स्मिता : त्या सात लोकांनी Training वरून आल्यावर काय केले ?

किशोर इंगवले : प्रत्येक वस्तीवरील एका एका लोकांना गावात बोलावून ग्रामसभा भरवली आणि नंतर त्यांनी ती क्लिप दाखवली आणि त्यांनी लोकचळवळ निर्माण केली. स्पर्धा चालू होण्यापूर्वी २०-२५ दिवस ती क्लिप दाखवण्यात आली. प्रत्येक वस्तीवरील एका पुरुषाला लिडर बनवण्यात आले आणि त्या लिडरने आपापल्या वस्तीवरील लोकांना क्लिप दाखवली आणि त्याचे फायदे आणि तोटे सांगितले. अशा प्रकारे पाणी फाऊंडेशनचा प्रारंभ संपूर्ण बिदाल गावात झाला.

पुजा : किती तारखेला फाऊंडेशनची सुरुवात झाली ?

किशोर इंगवले : ८ एप्रिल ते २२ मे.

कविता : पहिल्या दिवसाचा प्रतिसाद कसा होता ?

किशोर इंगवले : ३८०० लोकांचा सहभाग होता. सकाळी ८ ते १० पर्यंत काम चालू असायचं. ६०% महिला आणि ४०% पुरुषांचा सहभाग होता.

- प्रतिक्षा : जमीन नसणाऱ्यांचा सहभाग होता का ?
- किशोर इंगवले : धनगर, मुसलमान, नाईक समाजाला जमीन नाही तरीदेखील ते लोक रोज कामाला यायचे.
- वर्षा : कोणी विरोध केला का ?
- किशोर इंगवले : सुरुवातीला विरोध झाला पण विरोध करणाऱ्यांना त्याचे फायदे सांगून विश्वासात घेतले.
- राजश्री : महिलांचा सहभाग कसा झाला ?
- किशोर इंगवले : पुष्पांजली मगर आणि अश्विनी जगदाळे यांनी प्रत्येकाच्या घरी जाऊन जनजागृती केली. महिलांना या स्पर्धेत सामागी होण्याचे आवाहन केले.
- आशिकी : कामाच्या ठिकाणी जाण्या-येण्याची सोय कशी केली होती ?
- किशोर इंगवले : ज्यांच्या घरी वाहने आहेत त्यांनी आपापल्या वस्तीवरील लोकांच्या येण्या-जाण्याची सोय केली. सकाळी ७.३० वाहने ठरलेल्या ठिकाणी उभी रहायची अशा तऱ्हेने लोकांना कामाच्या ठिकाणी पोहचवले जायचे.
- कविता : नाष्ट्याची सोय होती का ?
- किशोर इंगवले : गावातील लोकांनी स्वइच्छेने नाष्टा दिला व शेजारील दहिवडी गावातील लोकांनी नाष्टा देऊन मदत केली.
- प्रियांका : पिण्याच्या पाण्याची सोय कोणी केली ?
- किशोर इंगवले : विलास पिसाळ यांनी स्वतः संपूर्ण लोकांच्या पिण्याच्या पाण्याची सोय केली.
- पुजा : मशिनरीचा वापर केला होता का ? मशिनरी कोणी दिल्या ?
- किशोर इंगवले : होय. जैन संघटनेकडून, राजकीय क्षेत्रातील मंडळींकडून मदत झाली.
- स्मिता : आपण काही निधी गोळा केला का ?
- किशोर इंगवले : होय. पहिल्याच ग्रामसभेत पाच लाख पन्नास हजार जमा झाले. अशा रितीने सगळे मिळून ७७ लाख जमा झाले.
- वर्षा : स्पर्धेच्या काळात कोणी भेट दिली ?
- किशोर इंगवले : कृषी मंत्री-शरद पवार, दुग्ध विकास मंत्री-महादेव जानकर, शेतकरी संघटना-सदाभाऊ खोत, आ.जयकुमार गोरे, शेखरभाऊ गोरे, आयुक्त कोकण विभाग-प्रभाकरजी देशमुख, बँकिंग क्षेत्रातील मान्यवर Class 1 पदावर असणारी मंडळी, ऊस कारखानदार, सहकारी संस्था, व्यापारी मंडळी यांनी भेट देऊन आर्थिक मदत केली.
- राजश्री : १ मे ला कामगार दिन साजरा केला का ?
- किशोर इंगवले : होय, ग्रामपंचायतीचा शिपाई विश्वास माने यांच्या हस्ते झेंडावंदन केले.
- पुजा : पाणी फाऊंडेशनचं महत्वाचं काम काय झाले ?
- किशोर इंगवले : माथा ते पायथा काम झालं. डोंगराच्या वरून डिप CCT CCT दगडी बांध, लूझ बॉर्डर माती बंधारे, शेततळी, शोषखड्डा, नाफड.
- कविता : ४५ दिवसांच्या स्पर्धेमध्ये विशेष काय केले ?
- किशोर इंगवले : संभाजी माने जयंती दिवशी महाश्रमदान केलं. एकाच दिवशी ६००० लोक होती. त्याच दिवशी डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांची जयंती साजरी केली. त्या समाजाने काहीही खर्च न करता २५,००० ते ३०,००० रु. या कामाला मदत केली.
- आशिकी : गावामध्ये किती हेक्टर काम झाले ?
- किशोर इंगवले : २०१७ या वर्षात बिदाल गाव हे स्पर्धेतील सर्वात मोठं गाव होते. गावामध्ये २५०० हेक्टर काम झाले.
- प्रियांका : काम चालू असताना काही रेकॉर्ड निर्माण झाली का ?

- किशोर इंगवले : दोन तासात 210 Looser Bloder बांधण्यात आले. Limca Book मध्ये या रेकॉर्डची नोंद करण्यात आली ५,००० ते ६,००० हजार झाडे लावण्यात आली.
- प्रतिक्षा : स्पर्धा पूर्ण झाल्यानंतरचा अनुभव कसा होता ?
- किशोर इंगवले : ज्यावेळी स्पर्धा चालू होती, पाणलोट क्षेत्रावर संपूर्ण उपचार करण्यात आले. माणसातला माणूस जो हरवला होता या सर्व लोकांनी मनसंधारणाचे काम केलं. यामुळे लोकांच्यामधील एकसंघ भावना, गावामधील लोकांबद्दल प्रेम जागृत झाले. सगळी माणसे आपल्या मातीशी एकरूप झाली. शेवटच्या दिवशी सर्वांचे मन भरून आले. या स्पर्धेतून असे दिसून आले जिथं लोक गोळा होऊन तिथेच पाणी थांबतं. ही दोन हातांची किमया ४५ दिवसांत पूर्ण केली. ज्या लोकांनी सहकार्य केले त्यांच्यासाठी कार्यक्रम ठेवून प्रमाणपत्र दिली. ही केलेल्या सहकार्याची बिदालच्या भरलेल्या आईची उतराई होती.
- पुजा : स्पर्धेत क्रमांक आल्यानंतरचा लोकांचा उत्साह, आनंद कसा होता ?
- किशोर इंगवले : प्रथम गावातील मंडळी गावाला तिसरा क्रमांक दिल्यामुळे नाराज होती. त्यांची अपेक्षा होती की गावाला पहिला क्रमांक मिळावा. कारण गावच गावकऱ्यांनी खुप कष्ट, मेहनत आणि एकोप्याने केले होते. परंतु गावाला ३रा क्रमांक दिला तरीही गावकऱ्यांनी आनंद साजरा केला गावातील लोक खुप होती. गावातील लोकांना प्रमाणपत्र देण्यात आली. गावाला १०,००,००० चा धन्यदेश भेटला.
- स्मिता : बक्षीस घेऊन आल्यानंतर गावकऱ्यांचा आनंद कसा साजरा केला ?
- किशोर इंगवले : गावातून मिरवणूक काढण्यात आली. संपूर्ण गावाला जेवण देण्यात आले.
- अश्विनी : सध्याच्या परिस्थितीला कामाचा फायदा काय झाला.
- किशोर इंगवले : खड्ड्यात पावसाचे पाणी मुरल्यामुळे विहीरी पाण्यात तसेच बोरच्या पाण्यात वाढ झाली. भविष्यातही या कामाचा खुप फायदा होईल अशी आम्हा गावकऱ्यांची अपेक्षा आहे.
- मुलाखतीचे स्थळ : बिदाल, ता. माण मुलाखतीची वेळ : सायं. ४.०० ते ६.०० मार्गदर्शक : प्रा. डॉ. अनिल दडस

बालपण

कु.शिवानी सयाजी वायदंडे
बी.ए.-२

क्षणभंगूर बालपण माझे आठवते आज नव्याने
भिरभिरते मग मनपाखरु, चोहिकडे हर्षाने
खुळ्खुळपरि वाटते मला, आठवूनी त्या गोड आठवणी
भातुकलीचा खेळ साजरा, अन् ती काचा-पाणी
आठवते ते रिमझिम पावसात मनसोक्त भिजणं अन्
आई ओरडेल म्हणून आजीच्या मागे लपणं
शाळेतून येताना आवडीने खाल्लेली भेळ अन्
सुट्टीच्या दिवशी मित्रांसोबत खेळलेला लपाछपीचा खेळ
आठवतात ती बालवाडीतील छान-छान गाणी अन्
देवाला फोडलेल्या नारळाचं गोड-गोड पाणी
आठवते ती आईचा डोळा चुकवून खाल्लेली कैरी अन्
बाहुला-बाहुलीच्या खेळातली सासरी निघलेली नवरी
खरं तर कधी गेले बालपण काहीच कळले नाही
गेले असले ते मोहक क्षण तरी आठवण मनात राही.

एकांतिका

प्रेमाचा रंग

कु.पुजा दादासो जाधव

बी.ए.-२

बसस्थानकावर घडलेली प्रेमकथा

दोन व्यक्ती शांतपणे बसल्या आहेत. एक आहे मुलगी आणि दुसरा आहे मुलगा. हे दोन्हीही तरुण वयातील आहे. बाकाच्या टोकांना ही दोघं अंग चोरून बसली आहेत. सध्या परिचयाची माणसंसुद्धा अशी बसणार नाहीत. मुलाची नजर मुलीकडे आधूनमधून सारखी वळत आहे; तिच्यावर खिळत आहे. पुन्हा बाजूला होत आहे. लांब होत आहे. मुलीने दूरवर नजर लावून तशीच कायम ठेवली आहे. तिच्या डोळ्याभोवती गोल गोल काळी भिंगे आहेत. गाल आत बसले आहेत. काया काळवंडलेली आहे. दिवसभराच्या कामांनी ती अतिशय थकली आहे. हे तिच्या बसण्यातसुद्धा पुरेपूर व्यक्त होतं आहे. तिच्या मांडीवर तिची बॅग आहे. बाजूला अनेक लोक बसलेले आहेत.

एस.टी.च्या इंजिनची आवाज देणारी शिड्टी दूरवरून जवळ येते; दचकून त्या मुलीने आता एस.टी.कडे पाहिले आहे. एसटीवरून तिची नजर सरकून शेजारच्या मुलावर खिळते. तो आपल्याकडं एकटक पाहून त्याची नजर माझ्याकडे आहे हे तिला समजलं. तिच्या कपाळावर आठ्या उमटल्या आहे. ती पुन्हा दूरवर पाहते.

मुलगा : एस्क्यूज मी, पुढली एस.टी. कितीला आहे?

मुलगी : कुणीकडं जायचंय तुला?

मुलगा : (गडबडून-धाबरून) अं-हं आपलं पंढरपूरला.

मुलगी : (शांतपणे) मग तू फलाट चुकलास ! पंढरपूरला जाणाऱ्या एसटीच्या फलाट क्रमांक ४ च्या फलाटावर लागतात.

मुलगा : (ओशाळल्यासारखा) असं का?

मुलगी : मग पळ की लवकर एस.टी. ईल इतक्यात.

मुलगा : (फारसा हालत नाही) घाई नाही तशी मला, अजून वेळ आहे.

मुलगी : (तापटपणाने) मग कितीला आहे म्हणून कशाला विचारतोय?

मुलगा : सहज - रागावली की काय?

मुलगी : (खुद्द) बावळट ! मोकळ्या चौकशा करताना लाज नाही वाटत तुला? कशासाठी बसलायस मगाच्यापासून इथं? आणि बेशरमपणाने माझ्याकडं डोळं लावून बघतोस? काय काम आहे तुझं इथं?

मुलगा : मला पंढरपूरला जायचंय.

मुलगी : इथं माझ्या शेजारी बसून का तू पंढरपूरला पोचणार हाय. पंढरपूरला! बरोबर दोन तास झाला, तू या फलाट बोर्डवर माझ्या अवतीभवती घुटमळत आहे. नंतर येऊन माझ्या शेजारी बसलास ! पंढरपूरकडं जाणाऱ्या हजार गाड्या केव्हापासून त्या पलीकडच्या फलाट बोर्डवर लागल्या असतील. पण ध्यान कुठं होतं. तुझं तिकडं. तुझं ध्यान होतं माझ्याकडं. गुंडगिरी ! हलकट कुठला ! तुला पंढरपूरला जायचं होतं तर एकदा तरी पुढं डोळं फाडून बघितलं ? एकदा तरी कुणाला विचारलं का ? माझ्या शेजारी बसून माझ्याकडं काय पाहत होता ?

मुलगा : (गडबडत) पण-पण माझा तसा कोणताच गैरसमज नव्हता.

मुलगी : (तातडीने) मग काय होता तुझा समज ?

- मुलगा : पंढरपूरकडं मला निश्चित जायचं होतं. तसा मी जाणारही आहे. त्याआधी मला तुझा फक्त संबंध काय आहे हा सांगायचा होता. (किंचित थांबून) मला तुझ्याशी बोलायचं होतं.
- मुलगी : कशासाठी? काय महत्वाचं?
- मुलगा : काय माहित !
- मुलगी : काय माहित म्हणजे काय?
- मुलगा : प्रत्येक गोष्टीचा खुलासा माणसापाशी असेल असं नसतं. पण निश्चित वाटली इतकं खरं. फार जरूर वाटली.
- मुलगी : काही तरीच बोलू नको. सरळ उत्तर दे. माझा तुझा काय संबंध?
- मुलगा : काय नाय. (थोडा वेळ थांबून) पण मन म्हणतं की, आहे. फार जुना आहे.
- मुलगी : (स्वर उग्र) मस्ताक फिरलंय का तुझं?
- मुलगा : छे. मुळीच नाय. पण तुला तसं वाटलं तर त्यस्त मला नवल वाटणार नाय. माझं वागणं तसं आहेच. हे मला कबूल आहे. (थांबून) एकच सांगतो तुला वाटतो तसा अस्वाभिमानां खरोखरच नाही.
- मुलगी : (उपेक्षेने) ते दिसण्यावरूनच कळतंय की.
- मुलगा : तू काही स्वतःला समजू शकते. कुणाचाही गैरसमज व्हावा असंच मगाच्यापासून सगळं घडत आहे.
- मुलगी : आणि वर पुन्हा स्वाभिमानाची लायकी दाखवतो.
- मुलगा : हो. मी स्वाभिमाना आहे.
- मुलगी : तर मग जरा स्वाभिमानाने वागत जा की.
- मुलगा : असा कुठला मोठी अस्वाभिमाना गुन्हा केला गं?
- मुलगी : (रागाने) जा- चालू लाग! नाहीतर भर स्टँडवर तमाशा होईल! मी काय तुला भोळ्या बाईसारखी वाटली का?
- मुलगा : नाय! पण तशी वाटली असती तर मी माझ्या वाटेने कधीच घरी गेलो असतो ('तू' वर जोर देऊन) तुला मला पंढरपूरपासून इथं आणलं!
- मुलगी : मी?
- मुलगा : (दम देऊन) हो, हो, तू?
- मुलगी : मी काय केलं?
- मुलगा : कसल्यातरी भूताने झपाटल्यासारखा तुझ्या मार्गमार्गं मी इथंवर आलो.
- मुलगी : (उंच सुरात) नॉनसेन्स कुठला! मुकाट्याने आपल्या वाटला लाग आणि परत जर माझ्या नादाला लागशील तर याद राख! ती बघ पंढरपूरकडं जाणारी एस.टी. आली आणि परत माझ्या वाटेला जाशील तर चप्पल मारीन! उठतू की नाय?
- मुलगा : अहं मी ठठणार ना. जावू दे ती एस.टी.
- मुलगी : काय बोलायचं हाय. (गाडी निघून जाते) काय हो सभ्य.
- मुलगा : (कमी आवाजात) माझ्या स्वाभिमानाचा उल्लेख न करण्याची कृपा करशील का?
- मुलगी : का? लाज वाटते म्हणून?
- मुलगा : नाय. राग येतो तुझा.
- मुलगी : छान! माझ्यासंगं अस्वाभिमानाने वागत हाय तो हाय आणि वर माझाच राग येतोय म्हणून सांगतोस.
- मुलगा : पुन्हा सांगतो. अस्वाभिमानाने वागलो म्हणते. तो अस्वाभिमानपणा तू मला करायला लावलाय.

- मुलगी : (आश्चर्यचकित) मी?
- मुलगा : होय, तू मला पंढरपूरपासून इथवर ओढीत आणलं तू मला इथंच गुंतवून ठेवलं.
- मुलगी : म्हणजे तुझा जो 'भूतावरचा पाश'?
- मुलगा : हं. नागिणीने स्वतःच्या विषयाची चेष्टा करण्यात काय अर्थ आहे?
- मुलगी : कोण नागिण?
- मुलगा : मी फक्त उपमा दिली.
- मुलगी : वा! लेखकसुद्धा आहे की काय? तुझं नाव प्र.के.अत्रे का?
- मुलगा : नाय! माझं नाव राम पांडुरंग भंडारे असं म्हणतात. सॉफ्टवेअर इंजिनियर आहे. मी राड गावामध्ये राहतो.
- मुलगी : मुख्यमंत्री असल्यासारखाच थाटात बोलतो की काय?
- मुलगा : यापेक्षा वेगळं मला बोलता येत नाय.
- मुलगी : राम नाव तुला शोभत नाय.
- मुलगा : का?
- मुलगी : ए राम हे बरोबर नाय. दादा भंडारे किंवा चांगलं कराड गावचा भंडारे दादा.
- मुलगा : माझ्या नावाबद्दलची कॉमेंट लवकरात लवकर बंद कर.
- मुलगी : तुच ती सुरू केली. (मोठ्याने) मी म्हणते हा फाफटपसारा लवकर बंद कर आणि चालता हो!
- मुलगा : मी जाणार नाय. हे एस.टी. एस.टी.स्टँड काय तुझ्या बापाचं नाय, तुझ्या बापाचं नाय बाधलंय. सार्वजनिक हाय.
- मुलगी : माझ्या बापाचा काय संबंध, माझ्या बापाचा विषय काढायचा नाय.
- मुलगा : का? (थांबून) काढणार.
- मुलगी : तर मग बस इथं. मीच इथून जाते.
- मुलगा : तुझ्या मागंमागं येणारंच.
- मुलगी : कुठ?
- मुलगा : तू जाशील तिकडं.
- मुलगी : माझ्या घरी.
- मुलगा : तिथं सुद्धा.
- मुलगी : मार खाशील घरच्यांच्या हातचा!
- मुलगा : ब्राईन पण आणि देईन सुद्धा.
- मुलगी : ह्या मागंमागं येऊन तू काय करणार आहे?
- मुलगा : ह मला माहित नाय.
- मुलगी : मग हा स्वाभीमानी पाठलाग कशासाठी?
- मुलगा : तेही मला माहित नाय. (किंचित थांबून) तू इथंच संधी दिली तर मला थोडं बोलायचं आहे.
- मुलगी : बर ठिक आहे. बोल काय बोलायचं हाय?
- मुलगा : अगोदर सांग तुझा राग शांत झाला का?

मुलगी : हो.

मुलगा : मी तुला ओळखतो पण तू मला ओळखते का माहित नाही.

मुलगी : तू ओळखतो मला ?

मुलगा : हो ! आपण दोघं पहिलीपासून ते बारावीपर्यंत एकाच वर्गात शिकत होतो. तुला आठवतं कां ?

मुलगी : नाही रे! तू किती नंबरच्या बेंचवर बसत होता ?

मुलगा : पाठीमागून तीन नंबरच्या. तू बघ पहिल्या किंवा दुसऱ्या बेंचवर बसत होती. त्यामुळे तुला कदाचित आठवत नसेल.

मुलगी : एवढ्या मागं. मी तर तीन नंबरच्या बेंचवर बसत होती आणि काही मुलांनाही ओळखत होती.

मुलगा : मग मला ओळखत का नाही ?

मुलगी : नाही रे. तू मला आठवत नाही.

मुलगा : बर असू दे. मला तुला काही विचारायचं आहे.

मुलगी : काय ?

मुलगा : होकार देणार की नाही ते सांग.

मुलगी : अगोदर बोल.

मुलगा : हो की नाही.

मुलगी : हो.

मुलगा : अगं मी तुझ्यावर खूप प्रेम करतो. तू मला खूप आवडते. तू माझ्याशी प्रेम करशील ?

मुलगी : शी ! बाई. काय बोलतोस (मनातल्या मनात)

मुलगा : अगं, माझं प्रेम तुझ्यावर आहे म्हणून मी तुझ्यासाठी एक एस.टी. सोडली आणि तुझ्याशी इथं घुटमळत राहिलो.

मुलगी : अरे! तुझ्याच मनात असेल तर मी का नाही म्हणू.

मुलगा : खरंच ! (खदखदत)

मुलगी : हो ना !

मुलगा : आय लव यू ! (हसत हसत)

मुलगी : अरे! हे असंच किती दिवस चालायचं आपण लग्न कधी करायचं.

मुलगा : तू म्हणशील तेव्हा !

मुलगी : हो.

मुलगा : पुढच्या महिन्यात लग्नाचा धडाका उडवू या !

ग्रामीण महिला परिवर्तन

कु. सोनाली एकनाथ माने

बी.ए.-२

हिराबाई खांडेकर नावाची मॅडपाळ २००६ मध्ये माणदेशी बँकेत आली आणि तिने मोबाईलसाठी कर्जाची मागणी केली. बँकेच्या व्यवस्थापक त्यांना म्हणाल्या, “अहो बाई तुम्ही या मोबाईलसाठी कर्ज कशाला घेत आहात? तुम्ही हा मोबाईल मुलाला देणार, शिवाय त्याचा रिचार्जसुद्धी खर्च आला.” त्यावर हिराबाई म्हणाल्या, “अहो, मला माझ्या मुलासाठी मोबाईल नको आहे. मी शेळ्या-मैद्या पाळते आणि पोटापाण्याच्या, चरा-पाण्याच्या शोधात मला सहा-सहा महिने माझ्या कुटुंबाच्या संपर्कात राहता यावं म्हणून मला मोबाईल पाहिजे.” त्या असंही म्हणाल्या की, “मला मोबाईल वापरता येत नाही. तुम्ही मला मोबाईल कस वापरायचा ते शिकवा.”

हिराबाईकडून घडा मिळाला. केवळ बँक स्थापन केली की काम झालं असं होत नाही. मग विचार केली की काम झालं, असं होत नाही. ग्रामीण भागातील स्त्रिया ज्या कधीही शाळेत गेल्या नाहीत किंवा ज्यांचे चौथी-पाचवीपर्यंत शिक्षण झालं आहे त्या कुठला व्यवसाय करू शकतात. कशाप्रकारे त्यांचा ‘हिसाब, हिम्मत आणि हुन्नर’ या माध्यमातून विकास करता येईल? हिराबाई २००६ मध्ये मोबाईल मागत होती.

ज्यावेळी मध्यमवर्गीय कुटुंबांमध्येसुद्धा सर्वांकडे मोबाईल नव्हता. जर हिराबाई स्वतःसाठी मागासलेला विचार करत नाही. तर आपणही कुठल्याही गोष्टीवर तोडगा देताना तो नावीन्यपूर्णच दिला पाहिजे हे मी पक्कं केलं. आपल्यालाही विचारात गरीबांसाठी उपाय सुचविताना दारिद्र्य नसावं किंवा कमी खर्चाच्या उपाययोजना नसाव्यात. स्त्रियांमध्येही हे दिसून आलं की त्या जोखीम घ्यायला तयार आहेत, त्यांची बिझनेस वूमन बनण्याची तयारी आहे, अत्याधुनिक तंत्रज्ञान वापरण्यात त्या उत्सुक आहेत. अज ‘माणदेशी उद्योगिनी’ (बिझनेस स्कूल)मधून प्रशिक्षण घेऊन अनेक स्त्रिया शेळी डॉक्टर, सायकल रिपेअरिंग, बायोगॅस, टू-व्हीलर रिपेअरिंग, केबल नेटवर्किंग, मशरूम लागवड, रेशीम उद्योग, रोपवटिका, कॅटरिंग, सुतारकाम, कुंभारकाम, बांबू वर्क यासारख्या व्यवसायात उतरल्या

आहेत. स्त्रिया माणदेशी ‘टोल फ्री’ लाभ घेतात. आपल्या व्यवसायनिगडीत अडचणींवर देखील पर्याय काढत आहेत. एवढेच नव्हे तर ‘मोबाईल ॲप’चा वापरदेशील आत्मविश्वासाने करीत आहेत.

ग्रामीण स्त्रियांमध्ये सुप्तगुण, कौशल्य दडलेले असतात, त्यांचा योग्य वेळी, योग्य ठिकाणी वापर केला तर एक उत्तम उद्योजक निर्माण होऊ शकतो, हे या स्त्रियांमुळेच आम्हाला शिकायला मिळाले. द्रोणपत्रावळीचा व्यवसाय करणाऱ्या मंगलताई सांगतात, “आदर्श उद्योजिका पुरस्कार देऊन माणदेशीने माझी समाजात ओळख व अस्तित्व निर्माण केले. दुसऱ्यांकडून कच्चा माल आणणारी मी आज दुसऱ्यांना कच्चा माल पुरवते.” स्त्रियांचा पैसा, व्यवसाय व मालमत्तेवर ताबा रहावा या उद्देशाने देशी एमबीए प्रोग्रॅम आपण फाऊंडेशनमार्फत चालवत आहोत व यामधून हजारो रोल मॉडेल निर्माण होत आहेत. आज अडीच लाख स्त्रियांनी व्यवसाय प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला आहे. सध्या माणदेशी बिझनेस स्कूलच्या महाराष्ट्र, कर्नाटक व गुजरातमध्ये १५ लाख शाखा आहेत.

तसेच अजून एक उदाहरण सांगावं वाटते ते म्हणजे बनुबाई पिसाळ यांचे. त्या चहाचा गाडा चालवतात. दररोज त्यांचा गाडा कोर्टाच्या समोर लागे. कितीतरी लोक, वकील, पोलीस त्यांच्या गळ्यावर चहा प्यायचे. एक दिवस शुक्रवारी पोलीसांनी बानुबाईला अटक केली. कारण होते की त्या व्यवसायासाठी घरगुती गॅसचा वापर करीत होत्या. पण बानुबाईंना तर हे माहितच नव्हतं की व्यवसायासाठी व्यावसायिक गॅसचा वापर केला पाहिजे. बानुबाईंसारख्या स्त्रिया ज्यांना आपला व्यवसाय वाढवायचा आहे पण लाख अडचणी येतात. माणदेशच्या स्त्रिया मुळातच कष्ट करणाऱ्या, हुशार होत्याच त्यांना गरज होती ती प्रशिक्षणाची. ते दिलं गेलं आणि आत्मविश्वासाच्या बळावर त्यांनी स्वतःला आर्थिक स्वातंत्र्य दिलं. “माझं धाडसच माझं भांडवल” हा माझ्या मनात विचार आला केवढं मोलाचं आणि संघर्षातून विश्व उभारणं...

स्मरणांच्या छायेत तू ॥४॥
हृदयाच्या गजरात तू ॥१॥
श्वासांच्या वाटेत तू ॥४॥
अदृश्यातील दृश्य तू.....
आणि माझी चिकाटी हेच माझे धाडस तू.....

अशा या कधी काळी आठवलेल्या ओळी मला एक माझ्या
मनात छोटंस घर बिंबवत आहे. हे माझ्या आयुष्याच्या १८व्या
वर्षी घडलेले प्रसंग मी माझ्या कथेमध्ये मांडलेले आहेत. माझ्या

मैत्रिण

पावसात भिजताना स्वतःच्या छत्रीचा आडोसा
देते ती मैत्रिण,
दुःखात आधाराला खांदा देते ती
मैत्रिण

दुसरे आपली मस्करी करीत असताना
आपल्या बाजूने ठामपणे बोलते
ती मैत्रिण,

दुसऱ्यापेक्षा आपल्या बोलण्यावर पटकन
विश्वास ठेवते ती मैत्रिण,
चूक झाल्यावर हक्कानं ओरडते
ती मैत्रिण,

संकटात जीवाची पर्वा न करता मैत्रिणींच्या
मदतीला धावते ती मैत्रिण,
आणि

अज्ञयुष्यात शेवटपर्यंत साथ देते
ती मैत्रिण.....!

कु.ऋतुजा शशिकांत कुंभार
बी.एस्सी.-१

नजरेतून तू म्हटल्यवर हे काही प्रसंग जे माझ्या मनावर कोरले गेले
आहेत. व्यक्तिमत्त्वाशी असलेलं त्याचं बोलणं-वागणं अवलंबून
असणारं असतं मनामध्ये एखादी गोष्ट आली असता मला नेहमी
म्हणावसं वाटतं...

चिकाटी मधमाशीकडून शिका
कोमलता फुलाकडून शिका
धाडसीपणाने वागायला माझ्याकडून शिका

गौरव माणदेशचा

काळ्या मातीत मातीत उगवलं धान
काळ्या मातीत मातीत उगवलं धान
आता माणदेशावर बोलू काही
आता माणदेशावर बोलू काही

रोजचाच तो सूर्यदेवाचा झटका
रोजचाच तो सूर्यदेवाचा झटका
बळीराजा मौजे आता शेवटी
जीवनाच्या या घटका
वेळोवेळी चाले हा निसर्गाचा आसूड
वेळोवेळी चाले हा निसर्गाचा आसूड
त्याला तो तरी काय करणार
आता माणूस झालाय आसूर.....

आपल्या माणदेशात 'झाडे लावा, झाडे जगवा'
हा फक्त माणएक झालाच आता निबंध
जणू आपला याच्याशी कसलाच नाही संबंध
शिकून सवरून माणची पोरं होतायत मोठी सायब
जगतायत त्यांचं आयुष्य सोबत त्यांची पाखरं
कधीतरी फिरारे माधारी घेऊन इवलुशी पाखरं
दाखवा आपला माण हा कसा झाला माण
हे दिवस जातील निघून आपण सगळेच प्रयत्न करूयात
हे दिवस जातील निघून आपण सगळेच प्रयत्न करूयात
देऊन एकमेकांना साथ माण आपला फुलवुयात
आणि आहोत जोवर हृदयगत आपल्या माणचा
गौरव वाढवूयात, माणचा गौरव वाढवुयात.....

कु.शुभव अरूण राऊत
बी.एस्सी.-३

ललित

आजची कॉलेज तरुणी

कु.गौरी ब्रह्मदेव शिंदे

बी.ए. - ३

आणि

“शिक्षणा” आधी “संस्कार”

“व्यापारा” आणि “व्यवहार”

“देवा” आधी “आईवडिलांना”

समजून घेतले तर

“जीवनात” कोणतीच अडचण

येणार नाही

आजच्या काळाची महत्त्वाची गरज शिक्षण घेणे होय. आपल्या जीवनात खूप काही बदल होऊ शकतात. आजच्या काळातील तरुणींना खूप काही करण्यासारखे आहे. उदा. नोकरी अशा खूप संधी प्राप्त करून दिलेल्या असतात. या आजच्या कॉलेजमधील तरुणी खूप जिद्दीवान, धाडसी आणि साहसी या गोष्टींना मानाचे स्थान प्राप्त झाले आहे. आजची कॉलेजमधील तरुणीला ती कॉलेजला आल्यानंतर ती ७.३० a.m. च्या आसपास पोहचते की नाही याचे टेंशन असते आणि वेळेवर तास attend करते. त्यामुळे खूप फायदे होतात.

त्याच्यापासून खूप संधी प्राप्त होतात. कॉलेजमधील कार्यक्रमांमधून मिळणारे ज्ञान मिळते. त्या ज्ञानात भर पडते. त्यामुळे कॉलेज लाईफ हे enjoyment आणि त्याचबरोबर खूप काही शिकू शकतो.

आजच्या कॉलेजमधील तरुणी कॉलेज म्हणजे कॉलेज हे काय असतं ते सगळ्यांसाठी सारखंच असतं. त्यामधील अनुभव, नवीन मैत्रीणी भेटल्या. त्यांच्याबरोबर ओळख नव्हती. स्वतःचे नाव, गाव विचारून घेतले. त्यामुळे अधिक जवळच्या मैत्रीणी झाल्यामुळे त्या सर्व आपले ध्येय, त्याबद्दलची महत्त्वकांक्षा व त्याचबरोबरची समस्या सोडवू लागल्या. कॉलेजमधील तरुणी यांना प्रथम स्थान प्राप्त झाले आहे. त्यामुळे खूप संधी प्राप्त होतात.

लायब्ररीमधील विविध वेगवेगळी पुस्तके, Play, Poems, Good Thoughts, कादंबरी व शेतकऱ्यांची आत्मकथा अशा वेगवेगळी पुस्तके ज्ञानात भर पडली जाते व त्यामधून Knowledge जाबसाठी उपयोगी पडते.

आजच्या कॉलेजमधील तरुणी ही ध्येय, उद्दीष्टांची महत्त्वकांक्षा लक्षात घेऊन त्यांची उद्दीष्टे पूर्ण करण्याचा प्रयत्न करते. त्याच्यासाठी चांगल्या मेहनत करून यश प्राप्त होते. यामुळे कोणतेही काम करायचे असेल तर ते पूर्ण होण्याआधी हार मानू नये. हार न मानता ते पूर्णपणे complete करेनच असा तिचा ध्यास असतो.

आजच्या महाविद्यालयीन तरुणी ही सक्षमपणे उभ्या राहण्याची गरज असते. कारण माझ्या मैत्रीणींपैकी कोणाला IPS, कोणाला Senior Teacher, आणि M.A. तर कोणाला B.A. Graduate Complete करायचे आहे आणि ती पूर्ण करण्याची क्षमता त्यांच्याकडे आहेत. तेवढी त्यांची अपेक्षा आहे. ती पूर्णपणे आपली साध्य करतील अशी मला अपेक्षा आहे.

आजच्या कॉलेजमधील तरुणी कॉलेजसुद्धा नोकरीच्या खूप संधी मिळतात. कॉलेजमधून इंटरव्यूसाठी सुद्धा बोलावून घेतात आणि वेळेत आपला चान्ससुद्धा लागू शकतो. त्यामध्ये आणि Interview मध्ये select झालेले असतो. ती आपल्यासाठी आलेली सुवर्णसंधी असते. तो दिवस म्हणजे आपल्या जीवनातील आनंदाचा क्षण व विस्मरणीय दिवस असतो.

चित्रपट परीक्षण

‘सैराट’ माझ्या नजरेतून

कु. दामिनी रामचंद्र बोराटे

बी. एस्सी. - २

“सैराट” हा चित्रपट प्रदर्शित होण्याआधी खूप काही लिहिले गेले होते... आणि बघितल्यानंतरही खूप काही लिहिले गेले... अर्थात, दोन्हीमध्ये खूप फरक होता...

आतापर्यंत बरेचसे चित्रपट ‘प्रेम’ हा विषय घेऊन आले आहेत. त्यातच आणखी हा “सैराट”...

अर्थात नायक-नायिका कसे भेटतात. त्यांच्या प्रेमाची सुरुवात कशी होते. अनेकदा सुरुवात बहुतेक भांडणातूनच होते किंवा तिरस्कारातून होत असताना दिसत असते. न आवडणारी, तिरस्कार वाटणारी व्यक्ती अचानक हवी-हवीशी वाटते. तिचा सहवास हवा-हवासा वाटतो. मग ती व्यक्ती आपल्याशी बोलत नसली तरी चालते. फक्त एकदा दिसली तरी मनाला खूप बरे वाटते... मग नायक-नायिका एकमेकांशी लग्न करतात किंवा एक होतात तेही घरच्यांचा विरोध असताना ! मग अनेकदा ते एका समाजाचे असतात किंवा नसतात सुद्धा ! किंबहुना परिवारातील लोक त्यांना स्वीकारतीलच असे नाही...

पण, “सैराट” या चित्रपटाचे कौतुक यासाठी... हळुवार फुलत जाणारे ते प्रेम... अचानक वाढणाऱ्या त्या भेटी... फोनवर तासन्तास बोलणे... एकमेकांची वाट बघणे... आणि नंतर घरच्यांच्या विरोधावर मात करून त्यांचे ते पळून जाणे...!

इथपर्यंतचे कसे सकाळच्या प्रसन्न वातावरणासारखे, ताजे, उत्साही, मन प्रसन्न करण्यासारखे... हृदयाच्या कोपऱ्यात कुठेतरी सुखद प्रेमाची चाहूल करून देणारे...!!! पण, उत्तरार्ध एकदम वाळतंटातील दुपारीसारखा, एकदम भकास...!!! यासाठी जाणवते चित्रपटातील वेगळेपण...

अनेकदा ‘प्रेम’ ही एक सुंदर भावना, प्रेमासाठी वाटेल ते, असेच काही दाखवले जाते. ज्या आई-वडिलांनी लहानाचे मोठे केले, स्वतःच्या आवडी-निवडी बाजूला ठेवून मुलांच्या आवडी-निवडीचा विचार आधी केलेला असतो, याचा विचारसुद्धा ही मुलं पळून जाण्याआधी करत नाहीत.

पण, खरी सुरुवात होते, ते पळून गेल्यावर पुढे काय...? आधी सगळे खूप सुंदर आणि सोपे वाटते, तेच किती कठीण आहे याची जाणीव क्षणार्धात होते...मग आधी ‘तू छान’, ‘मी छान’ सोबत राहून बघितलेली स्वप्नं, एकमेकांबद्दल केलेला विचार असे प्रेमी मग पुढे एकमेकांचे ‘गुण-दोषच’ दाखवत बसतात. यातून खूप वेळा फक्त आणि फक्त ‘पश्चाताप’ होतो. पण तोपर्यंत वेळ निघून गेलेली असते... कारण परतीचे सगळे मार्ग पूर्णतः बंद झालेले असतात. मग परत मागे फिरताही येत नाही. मग नाईलाज झाल्यासारखे इच्छा नसतानाही अशा आयुष्याला सामारे जावे लागते.

प्रेमाच्या शेवटाबद्दल काही बोलणार नाही, कारण अनेकदा, मुलगी कोणत्याही जातीतील, समाजातील असो, मुलगी आई-वडिलांचा ‘अभिमान’ असते. आपल्या मुलीच्या लग्नाची स्वप्नं आई-वडिल बघत असतात...तिला हवे ते देण्याचा प्रयत्न करत असतात... तिचे लग्न एका चांगल्या मुलाबरोबर व्हावे अशी किमान अपेक्षा असते त्यांची ! आणि त्यात चूक असं काहीच नाही आणि ज्यावेळी मुलगी पळून जाते तेव्हा... अनेकदा काही लोक बेभान होतात, आपली मुलगी असं वागू शकते हे त्यांना सहन होत नाही, तर काही गेली आम्हाला मेली असं समजतात, तिच्यासाठी घराची दारं बंद करतात... पण, हा समाज त्यांना विसरू देतो कां...? मोठ्या शहरात ठिक आहे, पण जेव्हा गावच्या ठिकाणी सगळे एकमेकाला ओळखतात, तिथे लोक एक संधी सोडत नाहीत मग त्या मुलीचा भाऊ असो वा वडील ! “तू बोलूच नको रे, तुला तुझी मुलगी सांभाळता आली नाही...” किंवा “तुझ्या बहिणीने काय दिवे लावले आहेत बघ...” असे ऐकायला लागते. मुलगी जाते तिच्या वाटेने... पण अगदी मरणाहून मेळ्यासारखे आयुष्य जगायला लागते परिवाराला...!!! हे मात्र एवढे प्रभावी दाखवले नाही “सैराट” चित्रपटात असे वाटले कुठं तरी...

“सैराट” मधून आणखी एक गोष्ट जाणवली ती म्हणजे... आपली मुलगी किंवा मुलगा काय करतो याची दखल आई-वडिल

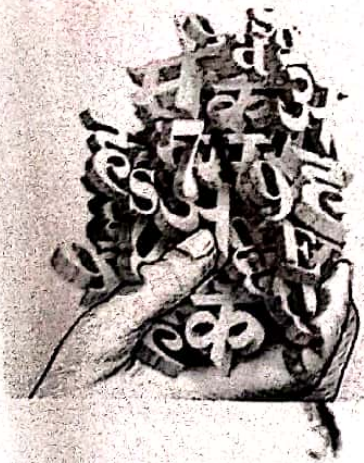
कुठेही घेताना दिसत नहीत... शाळा, कॉलेजमध्ये प्रवेश घेऊन दिली की त्यांची जबाबदारी संपते... आणि हो अजून एक जबाबदारी, मुलांच्या हातात "स्मार्टफोन" देण्याची...!!! काही जबाबदार पालक "सैराट" च्या भीतीने मुलांच्या हातात स्मार्टफोन देणं टाळतात! मग नेमक्या अशाच मुलांच्या हातात असतं सक्कल फ्रेंड सर्कल! शाळा, कॉलेजमध्ये एखादा स्मार्टफोन जसा खाऊ शेअर केला जातो ना तसाच शेअर केला जातो. फेसबुकवर लाडका/लाडकी, किंग/क्विन, प्रिंस/प्रिन्सेस अशा फेक नावांची गर्दी होताना दिसते. गप्पांच्या मैफिली जगतात... भारी-भारी स्टेट्स... न संपणाऱ्या लाईक्स... आणि कमेंट्स चा कल्ला... त्यात आणि "कन्फर्म"... "अनफ्रेंड"... आकण "ब्लॉक..." ची भर! मग आपलं कोण...? चांगलं काय...? वाईट काय...? हे कळणं पूर्णपणे बंद होतं. लेक्चर बंद करून किल्ले गार्डन फिरायला जाणे, उगाचच पैसे खर्च करणे, फोटो काढणे, लगेचच अपलोड करणं... पाणीपुरी, आईस्क्रीम, उगाचच मोठ-मोठ्या हॉटेलमध्ये जाऊन पाट्या करणं हे तर असतेच असते पण, लॉकेट्स उगाचच कारण नसताना नोट्स शेअर करणं... हेही चालू असतं. त्यांच्या भाषेत सांगायचं झालं तर ते प्रेमात पडतात... पकडले जातात... घरच्यांनी केलेला विरोध... आणि मग उद्ध्वस्त झालेली दोन आयुष्य...

यातून एक बोध नक्की घ्यावा... आपली मुलगी, आपला मुलगा कुठे जातात, काय करतात... त्यांचे मित्र-मैत्रिण कोण...? त्यांची संगत चांगली आहे का...? हे नेहमी आई-वडिलांना माहित असावं... नाही का...?

प्रेम आंधळं असतं, असं म्हणतात, कोणालाही, कुठेही, कधीही, कोणावरही होते हे जरी खरं असले तरी, समाज, स्टेट्स यांचा विचार करून... घरातील लोकांना विश्वासाने सांगून... मग पुढे जायचं का नाही हा विचार नक्की करावा... पालकांनी आपल्या मुलांना समजून घ्यावं... त्यांच्यासाठी काय योग्य आणि काय अयोग्य याकडेही प्रकर्षाने लक्ष द्यावं... तरंच भविष्यातील "सैराट" च होईल "Happy Ending".

"अलगुजं वाजं नभात,
भलतंच झालया आज
अलगद आली मनात
पहिलीच तरणी ही लाज,
आत भनानलं, या उरामंदी,
अन् हातामंदी हात आलं जी,
"सैराट" झालं जी...!!!

असंच मनातलं काही...!!!

शब्द सामर्थ्य

मातृ म्हणा, मदर म्हणा,	'वैर' शब्द जास्त कडवा आहे.....
'आई' शब्दात जीव आहे.....	हाय म्हणा, हॅलो म्हणा,
पिता म्हणा पप्पा म्हणा,	'हात जोडणे' संस्कार आहे.....
'बाबा' शब्दात जाणीव आहे.....	सर म्हणा, मॅडम म्हणा,
सिस्टर म्हणा, दीदी म्हणाल,	'गुरू' शब्दात अर्थ आहे.....
'ताई' शब्दात मान आहे.....	ग्रँड पा - ग्रँड माँ शब्दात
फ्रेंड म्हणा, दोस्त म्हणा,	काही मजा नाही
'मित्रा' शब्दात शान आहे.....	'आजोबा' आणि 'आजी'
एण्ड म्हणा फिनिश म्हणा,	सारखे सुंदर नाते जगात नाही.....
'अंत' शब्दात खंत आहे.....	गोष्टी सर्व सारख्या
दिवार म्हणा, वॉल म्हणा,	पण फरक फार अनमोल आहे.....
'भित' शब्द जिवंत आहे.....	अ ते श शब्दांत
रिलेशन म्हणा, रिश्ता म्हणा,	ज्ञानाचे भांडार आहे.....
'नातं' शब्दात गोडवा आहे.....	कु.शिल्पा बापू काटकर
एनेमी म्हणा, दुष्मन म्हणा,	बी.एस्सी.-३

वैचारिक

समाज मानसिकता बदलण्याची गरज

कु.स्नेहल दत्तात्रय जगताप

बी.ए.-१

आपल्या समाजात आजही मुलींना दुय्यम स्थान दिले जाते. मुलींना दुटप्पीपणाची वागणूक दिली जात आहे. खरे तर आज मुली अनेक क्षेत्रात मुलांच्या बरोबरीने काम करीत आहेत. नव्हे त्या एक पाऊल पुढे चालल्या आहेत असे म्हणले तरी अतिशयोक्ती ठरणार नाही. पण लक्षात कोण घेतो.

पुराणकाळात तर महिलांना अनन्यसाधारण महत्त्व होते. गार्गी, मैत्रेयी, सीता, सावित्री, तारारानी, मंदोदरी, जिजाबाई, मिराबाई, मुक्ताबाई, राणी लक्ष्मीबाई इ. आपल्या कार्याची झलक संपूर्ण जगाला दाखवून दिली आहे. आपल्या महाराष्ट्राला एवढा प्रगल्भ वारसा असताना आजचा समाज मात्र मुलींचा जन्मच नाकारतोय. याला काय म्हणायचे?

स्त्रीचे महत्त्व आळवून आळवून गायले जात असले तरी आपल्या घरात कुलदीपकच जन्माला यायला हवा, असे वाटणाऱ्यांची संख्या आपल्या समाजात जास्त आहे. आपल्यावर मनापासून माया करणारी चार गोड घास खाऊ घालणारी आई हवी असते. चार-चौघात नेऊन मिरवायला एक सुंदर बायकोही लागते. पुन्हा भाऊबिजेला ओवाळण्यासाठी आपल्या हातावर राखी बांधण्यासाठी एक बहिणही असावीशी वाटते. चार सुख-दुःखात गोष्टी वाटून घेण्यासाठी एक मैत्रिण असावी असे वाटते. तसेच, मग जन्माला येणारी मुलगी का नकोशी वाटते?

का ? आजही आपल्या समाजात बहुसंख्य लोकांना आपली इस्टेट सांभाळण्यासाठी वारस म्हणून मुलगाच हवा असतो. तसेच, आपला वंश वाढविण्यासाठी देखील मुलगाच हवा असतो.

याचे एकमेव कारण म्हणजे मुलाने आपल्या नावाच्या पाठीमागे वडिलांचे नाव व आडनाव लावणे ही परंपरा होय. केवळ अमूक एक नाव अडनाव म्हणून लावण्यासाठीच मुलीचा जन्म नाकारून मुलगाच हवा असण्याचा अट्टाहास केला जातो. काही अतिशयाणे पालक तर आपल्या घरात मुलगा आला रे आला की, लगेच त्याच्या नावावर राहते घर व संपूर्ण इस्टेट केली जाते. परंतु,

हेच घर व्यवस्थित सांभाळण्यासाठी, घराची स्वच्छता करण्यासाठी मात्र, त्यांना मुलगीच हवी असते. घराच्या नावाच्या पाटीवर देखील अट्टाहासाने लावले जाते.

आजच्या विज्ञानयुगात देखील आपल्याला मुलगा न होणे ही एक प्रकारची कमजोरीच समजली जाते. केवळ मुलगाच व्हावा म्हणून नवस केला जातो. एखाद्या जोडप्याला जर पाच ते सहा मुलीच असतील तर अशा जोडप्यांची समाजात हेटाळणी केली जाते. त्यांना मानाचे स्थान दिले जात नाही.

आज आपल्या समाजात केवळ मुलगीच हवी असण्याची किंवा मला मुलगीच हवी असे म्हणणाऱ्यांची संख्या अगदी बोटावर मोजता येईल अशी आहे. मुळात मुलगा अथवा मुलगी हवी असा अट्टाहास करण्यापेक्षा आपल्याला एक चांगले सशक्त मुल हवे अशी अपेक्षा आपण का करत नाही? मुलगी अथवा मुलगा जे काही असेल त्याचा आनंदाने स्वीकार करून त्याच्यावर चांगले संस्कार करून आपल्या घराण्याचं नाव उज्ज्वल करता येतेच की. मुलगा हवा असं म्हणणे आणि मुलांच्या अट्टाहासाठी जन्माला येऊ पाहणाऱ्या मुलीचा जीव गर्भातच नाहीसा करणे हे अतिशय भयानक आहे. मुलींना असेच मारून टाकून तर निसर्गाचा समतोल कसा काय अबाधित राहणार.....लक्षात ठेवा तुमच्या मुलाला संसार करण्यासाठी मुलगीच हवी.

जर मुलाला वंशाचा दिवा मानत असतील तर मुलीला वंशाची पणती का मानली जात नाही. स्त्रियांवर या वाढत्या अत्याचाराला समाजासोबत कुठे ना कुठे स्त्रियासुद्धा जबाबदार आहेत. जर स्त्रियांनी अत्याचार सहनच करून घेतला नसता तर ही अशी बिकट परिस्थिती स्त्रियांवर आलीच नसती.

स्त्रीभ्रूण हत्या हा एक गुन्हा आहे. कायद्याने यासाठी खूप कडक कायदा, नियम केले आहेत, पण हे नुसते नियम करून चालणार नाही. तर ते अंमलात सुद्धा आणले पाहिजे.

वर्तमानपत्रात एक बातमी आली होती की, एका जोडप्याला पाच मुली आहेत आणि सहावीपण मुलगीच होणार होती, पण त्या पतीने स्वतःच्या पत्नीसहोत त्या जीवाला या जगात येण्यापूर्वीच मारून टाकले. असे करून त्या व्यक्तीला काय मिळाले? जर, त्याने त्या मुलीला जन्माला येऊ दिले असते तर त्या मुलीसहित इतर पाच मुलींवर चांगले संस्कार करून, त्यांना शिक्षण देऊन त्याच्याच घराचे नाव उज्ज्वल झाले असते.

हे ऐकून आपल्या अंगावर काटा येतो, जोपर्यंत मुलाला आणि मुलीला समान अधिकार होणार नाहीत तोपर्यंत हे असेच होत राहणार. तुमच्या वंशाच्या दिव्याला जन्म देणारी ही सुद्धा एक स्त्रीच असते हे लक्षात ठेवा. 'स्त्रियांना नुसते चूल आणि मूल यासोबत शिक्षणाची गरज असते.' ह्याचप्रमाणे एका छोट्या गावी घडलेली एक जिवंत कथा तुम्हाला सांगते.

'छकुली.....'

"आई दचकलीस का गं? अगं मी तुझी छकुली बोलते. आज स्त्री मुक्तीदिनाचे भाषण ऐकताना माझी आठवण येत होती ना तुला. डोळ्यात अश्रूंच्या धारा लागल्या होत्या आणि भाषण देणाऱ्या त्या तरुण बाईमध्ये मला शोधीत होतीस. कसं बरोबर ओळखलं मी? तुझीच लेक मी. तुझं मन आणि माझं मन वेगळं कसे असणार? थकलीस का गं? ताई सासरी गेली मदतीला कुणीच नाही. घरात छकुली असती, तर दोन भाकरी टाकल्या असत्या, हातपाय दाबून दिले असते. असंच वाटतंय ना तुला, होय ना? अगं आज दोन भाकरी टाकताना माझी आठवण येते; पण मला तर कायमचं उपाशी झोपवलंस त्याचं काय? देवानं तुला दुधानं भरलेला पान्हा दिला होता, माझ्या इवल्याशा ओठांना त्या दुधाचा स्पर्शही झाला नाही. तुझ्या तान्हूलीला ते अमृतच मिळाले नाही. तुझ्या हाताच्या ओंजळीत अलगद फुलासारखं राहावं, असं वाटत होतं. तुझा चेहरा पाहण्याकरिता मी धडपड करून पहिल्यांदाच डोळे उघडले. अशी कशी गं आई तू? तू मला छातीशी कवटाळशील, तेवढ्यात आजीनं मला तुझ्यापासून हिसकावून घेतलं. नाही सासूबाई, हीच आरोळी मी ऐकली. आजी मला घेऊन तरातरा अडगळीच्या खोलीत आली. आई पुढचं तर तुला मरहितंच नाही. सांगू? माझ्या नाजूक तोंडात आजीनं तंबाखू कोंबली... लोखंडाच्या मोठ्या टोपलीखाली मला झाकून दिलं... अंधारानं मला भीती वाटली. मला खूप भूक लागली होती. मग तुझी वाट पाहिली. थकून मी कायमचीच झोपले... अजूनही तुझी वाट पाहते. तुझ्याच तर विश्वासानं मी जन्माला आले. तू माझी हक्काची माय माऊली.

तू मला धोका देणार नाहीस, अशी खात्री होती. सगळं खोटं ठरलं. खर सांगू? तुझ्या पोटात असताना तू माझ्यावर किती प्रेम करायचीस? दिवसभर राबून माझी काळजी घ्यायची. तू पोटावरून हात फिरवलास, की मला गुदगुल्या व्हायच्या. मी पण हसायची. तू हसताना सुंदर दिसली, की मला माझे बाबा खूप खूश व्हायचे. गुदगुटीत बाळाकरिता बाबा तुला खाऊ आणायचे. बाळाला खूप शिकवायचं, साहेब करायचं अशी कितीतरी स्वप्न होती तुमची? मात्र एकाच गोष्टीवरून तुझं आणि बाबांचं भांडण व्हायचं. मुलगाच हवा, मुलगी नको हा वाद नेहमीचाच होता. बाबांना पाच बहिणी असल्यानं ताईनंतर दुसरी मुलगी त्यांना नको होती. आजी व बाबा तुला धमकी द्यायचे. तुमचं भांडण सुरू झालं की पोटातही मला भीती वाटायची. आई तू पण स्वार्थ पाहिलास. तुझ्या गोड संसारात छकुली नावाचा काटा नको होता. मला अर्जजीच्या हातात देऊन कायमचं संपवलंस... तुझा शेवटचा ऐकलेला हुंदका आजही आठवतो आणि मला रडायला येतं. मला जगायचं होतं गं. आपल्या अंगणात पैंजण घालून वाऱ्यासारखं धावायचं होतं. येरे येरे पावसा म्हणायचं होतं. भातुकलीचा खेळ खेळायचा होता. पाठीवर दप्तर घेऊन बाबांचं बोट धरून शाळेत जायचं होतं. कधी मुसमुसून रडायचं होतं तर कधी खळखळून हसायचं होतं; पण आई, तुझ्या छकुलीचे पंखच कापले गेले.. तुझी छकुली सासरी गेली असती. माझ्या घरकुलात पण तुझ्या छकुलीला जन्म दिला असता. आई तू तुझ्या इवल्याशा छकुलीचं स्वप्न का चुरगळलंस? या समाजाच्या धाकापोटी? निसर्गानं आम्हाला नैसर्गिक निवड करून साथ दिली. तुमच्यापेक्षा ते पशु-पक्षी चांगले. कोणत्याही पक्ष्यानं आपल्या गोजीरवाण्या पिल्लांना जन्म देताच मारून टाकल्याचं ऐकण्यात नाही. आई स्त्रीमुक्तीच्या घोषणा देण्याकरिता भविष्यकाळात स्त्रिया तरी असतील का गं? आज माझ्यासारख्या अनेक छकुल्यांचा जगण्याचा हक्क हिसकावून घेतला जात आहे. आई शेवटची ताटातूट होताना तू हुंदका दिला होतास आठवतं. तुझी छकुली आज तुला त्या हुंदक्याची शपथ घालते, माझ्यासारख्या छकुल्यांना वाचवण्याच्या कार्यात सहभागी होऊन त्यांना जीवदान दे. भ्रूणहत्या होणार नाही, यासाठी प्रयत्न कर. अनेक छकुल्यांना मिळालेलं जीवदान हीच तुझ्या छकुलीला तू वाहिलेली श्रद्धांजली असेल."

आई पाहिजे, बहीण पाहिजे, मावशी, आत्या काकू आणि बायकोसुद्धा पाहिजे, मग मुलगी का नको?

लहानाचं मोठं केलं तुम्ही मला
फुलासारखं जीवन दिलं तुम्ही मला

तुम्ही दिलेल्या या मधीचं सोनं करायचं मला
म्हणूनच आई-बाबा तुमच्यासाठी जगायचं मला !
दुःख कधी होऊ दिलं नाही
पण मुखाच्या वाटा नेहमी दाखवल्या मला
तुमची हीच गोष्ट तर जगायला शकवतं मला
म्हणूनच आई-बाबा तुमच्यासाठी जगायचं मला !
योग्य ती दिशा नेहमी दाखवली मला
क्षणाक्षणी माझ्यावरचा विश्वास कायम ठेवला
तुमच्या याच विश्वासाला प्रामाणिक व्हायचंय मला
म्हणूनच आई-बाबा तुमच्यासाठी जगायचं मला !

जीवनाच्या प्रत्येक वळणावर तुमचाच
आधार मला
याच आधाराची गरज आहे प्रत्येक क्षणाला
माझ्या यशाचा प्रत्येक वाटा आधी तुम्हाला
म्हणूनच आई-बाबा तुमच्यासाठी जगायचं मला !
मी आता आहे पुन्हा नसेल, आई-बाबा
फरक पडणार नाही कोणाला
तुमच्यामुळेच तर किंमत आहे माझ्या जगण्याला
म्हणूनच माझे उत्कृष्ट आदर्श म्हणजे
आई-वडिल आणि शाळेतील शिक्षक !

माझं माणदेशी मांव

माणदेशी नावर थोडं द्रव असू दे,
मनामधी लपल्यालं, डोळ्यामधी दिसू दे ।
माणमधील गुपीत सारे आभाळाला कळू दे,
अंधाराचा गाणं थोडं ठेवेलाला गाऊ दे ।

घर नगं, दार नगं, मला थोडी माती दे,
माणदेशासाठी रावणारी मला थोडी नाती दे ।
जसा वार फिरला तसा माणसात जगू दे,
माणदेशात खेळताना मातीलाबी बघून घे ।

माणदेशी वादळ उठलं रं तुझं बांधून घे,
वाळूच्या रं खोप्यासंग सागर नातं सांधून घे ।
माणदेशी पावसात घर माझं छताचं,

माणदेशी माझं गाव, घर माझं वाळूचं
हातावरचं पोट माझं, गाणं गातं घामाचं
धन नगं, नम नगं, नगं कोणाचं नाव रं
दार माणदेशाच्या चौकटीला विचाराचं लाव रं

घर नगं मितीवर, नगं घर जातीचं
माणदेशी या संकेमध्ये घर हवं जिद्दीचं.....

कु..सोनाली एकनाथ माने
बी.ए.-२

निर्णय

आयुष्यातले निर्णय चुकतात
आणि मग आयुष्यच चुकत जाते.....
कधी-कधी तर प्रश्न कळत नाहीत
आणि उत्तरही चुकत जाते.....
सोडवताना वाटते सुटत गेला गुंता.....
पण प्रत्येक वेळी एक नवीन गाठ बनत जाते.....
दाखवणाऱ्याला वाट माहित नसते.....
चालणाऱ्याचे ध्येय मात्र हरवून जाते.....
काही गोष्टी वाटतं तितक्या सोप्या नसतात.....
"अनुभव" म्हणजे काय हे तेव्हाच कळते.....
जेव्हा एखादी "ठेच" काळजाला लागते..... !

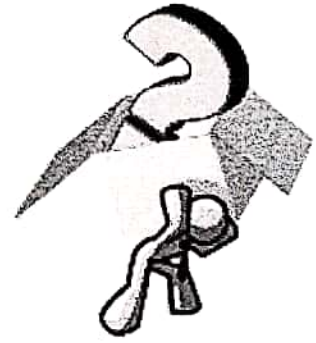
कु. आण्णासो आटपाडकर
बी.एस्सी.-३

अपयशही पचवा

कु. जयश्री दादासा गोडगे

बी.कॉम. - १

.....यश व अपयश या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत. किंवा जेथे यश आहे तेथे अपयश असतेच. यशाने हुरळून न जाता व अपयशाने खचून न जाता सर्वांनीच पाय जमिनीवर स्थिर ठेवण्याची गरज आहे. सध्या सर्वत्र गुणांची स्पर्धा सुरू आहे. कमी गुण विद्यार्थ्यांच्या जीवनात नैराश्याची भावना निर्माण करीत आहेत. त्यांची मने गुणांच्या चढाओढीत खचली जात आहेत. मात्र गुण हेच सर्वस्व नव्हेत याची जाण देखील सर्वांनी ठेवली पाहिजे. खरा विद्यार्थी कोण? याचा अंतर्मुख होऊन विचार करावा लागेल. लीनता, नम्रता, संस्कार क्षमता हे गुण आज नष्ट होत चालले आहेत. विद्यार्थी केवळ परीक्षार्थी बनत आहेत. पालकांनाही स्पर्धा आवश्यक वाटू लागली आहे. मात्र स्पर्धात्मक युगात अपयश पचवण्याची मानसिकता विद्यार्थी हरवून बसला त्याचे काय?

शालेय, महाविद्यालयीन परीक्षेत अपयश आल्याने आत्महत्येचा विचार करणाऱ्यांची संख्या वाढत आहे. शाळा, महाविद्यालयातून त्यासाठीचे प्रबोधन करावे लागत आहे. नैराश्य, अपयश पचवताना येणाऱ्यांची संख्या वाढत आहे. जीवनात अनेक परीक्षांना सामोरे जावे लागते. मग एखाद्या परीक्षेत अपयश आले म्हणून बिघडले कोठे? ज्याला आपण अपयश म्हणतो ते मुळातच अपयश नसते. यश जसे आपणाला विविध गोष्टी शिकवते तसेच अपयश देखील विविध गोष्टी शिकवते.

यशाची एक उर्मी आपल्या डोक्यात असते. ती कमी करण्याचे काम अपयश करते. ज्यांच्या मनात कायमस्वरूपी यशामुळे जी घर्मेड निर्माण झालेली असते ती दूर करण्याचे व पाय जमिनीवर स्थिर ठेवण्याचे काम अपयश करते. अपयश पदरी पडले

तर आपण आत्मपरीक्षणाकडे वळतो. नेमके आपले चुकले कोठे याचा शोध घेतो. हा शोध घेण्यासाठी जीवनात यशाप्रमाणे अपयश देखील आवश्यक आहे. अपयश आपली कुवत व प्रयत्नांची जाणीव दाखवते.

विद्यार्थ्यांनी अपयशाने अजिबात निराश होता कामा नये. यश पचवणे खूप सोपे, मात्र अपयश पचवायला मनाचे तेवढे धाडस असावे लागते. जीवनात यश अपयशाचे असेच आहे. अपयश येते म्हणून प्रयत्न सोडणे किंवा जीवनच संपवणे यात काहीही अर्थ नाही.

सातत्याने मिळत जाणारे यश मनात अहंभाव, मी पणाची भावना निर्माण करते. त्यासाठी जीवनात अपयशाची ठेच लागते हे देखील तितकेच महत्वाचे असते. एखाद्या गोष्टीत अपयश मिळाले तर त्याची कारणमीमांसा शोधली पाहिजे. अपयशाचे खापर दुसऱ्यावर फोडून चालणार नाही. अपयशाची कारणे शोधून त्यावर उपाययोजना केली पाहिजे. नकारात्मक दृष्टिकोन आपणास अपयशाकडे नेत असतो. तर सकारात्मक दृष्टिकोन यशाची पायरी दाखवतो. त्यासाठी जीवनाच्या सर्व क्षेत्रात सकारात्मक दृष्टिकोनातून वाटचाल केली पाहिजे.

मेहनत - प्रत्येक यशस्वी कलाकाराच्या यशाचे रहस्य म्हणजे- नियमित सराव, मेहनत.

अयशस्वी कलाकाराच्या अपयशाचे कारण म्हणजे- त्याचा आळस.

धन्यवाद !

वेचारेक

भरकटलाय समाज

कु.प्रगती सदाशिव माने

बी.एस्सी. - २

भरकटलाय समाज. भरकटलीयत समाजातील माणसं आणि भरकटलीय समाजातील तरुण पिढी. अरे नेमक्या कोणत्या मार्गाने चाललीय ही तरुण पिढी? आजच्या पिढीला पैसा आणि पैसाच महत्वाचा वाटू लागलाय. पैसा आहे तर सर्वकाही आहे असा माणसाचा समज झालाय आणि हाच पैसा मिळवण्यासाठी माणूस चुकीच्या मार्गाने वागू लागलाय. फक्त नि फक्त पैशाच्याच मार्गं पळू लागलाय. हळूहळू माणुसकी विसरू लागलाय. प्रत्येक गोष्टीत फक्त आपलाच स्वार्थ साधू लागलाय. आजकाल कोणीही कोणासाठी कोणतीच गोष्ट बिना स्वार्थाची करत नाहीये. प्रत्येक गोष्टीतच माणूस आपला कसा फायदा होईल, यातून आपल्याला काहीतरी मिळेल याच भावनेने वागत आहे.

आज आपल्या समाजात अशा काही गोष्टी घडत आहेत की ज्याचा विचारही आपण कधी करू शकत नाही. आजच्या माणसाला स्वतःला जन्माला घातलेल्या आई-वडिलांची काहीच कदर राहिली नाहीये. आज समाजात असेही लोक आहेत जे आपल्या म्हाताऱ्या आई-वडिलांची काळजी घेण्याऐवजी, त्यांची सेवा करण्याऐवजी त्यांना त्रास देतात. ते पण कोणाच्या सांगण्यावरून. शक्यतो बायकोच्या सांगण्यावरूनच माणूस आईला किंवा वडिलांना नाही-नाही ते बोलत असतो. ज्यांनी आपल्याला जन्म दिलाय, लहानाचं मोठं केलंय त्यांच्यावर विश्वास ठेवायचा सोडून माणूस आजकाल आपल्या आयुष्यात आलेल्या बायकोवर विश्वास ठेवतो. अरे ज्या आई-वडिलांनी जन्म दिला. लहानाचं मोठं केलं, शिकवलं स्वतःच्या पायावर उभं रहाण्यास योग्य बनवलं. त्याच आई वडिलांना आज त्यांच्या म्हातारपणी साधे सुखाचे दोन घास पण घालू शकत नाहीत का मुलं? जेव्हा आई-वडिलांची वेळ होती. तेव्हा तर त्यांनी आपलं कर्तव्य योग्यरित्या बजावलं पण आज आपली वेळ आली कर्तव्य बजावायची, तर लोकं का मार्ग

सरकतात? आज आपली वेळ आली त्यांची काळजी घ्यायची परवाच टी.व्ही.ला एक बातमी आली होती की, "एका मुलानं त्याच्या आईला तिच्या जिवंतपणीच स्मशानभूमीत नेऊन सोडलं." ही बातमी ऐकून अंगावर काटे उभे राहिले. अरे काय चाललंय हे? त्या मुलाला काहीच कसं वाटलं नसेल आपल्या आईला स्मशानभूमीत सोडताना. काय आणि कसला आघात झाला असेल त्या माऊलीच्या मनावर? काय वाटलं असेल तिला? असं कोणतं पाप केलं असेल त्या माऊलीनं की तिच्या पोटी हा असा मुलगा जन्माला आला असेल? मी तर असंच म्हणून की खरंच हा मुलगा या पृथ्वीवरील सर्वात दरिद्री, स्वार्थी आणि आपमतलबी असेल. त्याला थोडंही काहीच कसं वाटलं नसेल असं कृत्य करताना. म्हणून तर म्हणतेय कोणत्या मार्गाने चालणारा हा समाज आणि काय करतायतं या समाजातील माणसं?

आज समाजात जर एखाद्याचा मुलगा कोणी मोठा अधिकारी झाला किंवा MPSC, UPSC परीक्षा पास झाला तर ही बातमी संपूर्ण गावात पोहोचायला निदान एक आठवडा तरी लागतो आणि अशा चांगल्या गोष्टींबद्दल लोक जास्त चर्चा पण करत नाहीत. पण हेच मात्र जर मुलगी सकाळी घरातून पळून गेली असेल तर संध्याकाळपर्यंत संपूर्ण गावात ही बातमी पसरते. मग संपूर्ण गावात मात्र एकच चर्चा आणि एकच विषय. म्हणजे जर समाजात काही चांगलं घडलं तर लोक त्याचं कौतुक जास्त करत नाहीत पण हेच जर काही वाईट घडलं तर दोष द्यायला मात्र तयार असतात. आजकालच्या लोकांची मानसिकताच हीच झालीय की जे चांगलं घडतंय त्याकडे दुर्लक्ष करायचं. जे वाईट घडतंय त्याची चर्चा करत बसायचं. या सर्व गोष्टींचा परिणाम लहान मुलांच्या मनावर जास्त प्रमाणात होऊ लागलाय आणि यामुळेच समाज अजूनच भरकटत चाललाय.....

❖

❖

❖

❖

वैचारिक

वाचनसंस्कृती आणि प्रसारमाध्यमे

लक्ष्मण सर्जेराव सरतापे

बी.ए.-३

वाचन संस्कृती आणि प्रसारमाध्यम हा या लेखाचा विषय आहे. वाचनाविषयीची चर्चा व त्याबाबत असलेली जागरूकता ही आता केवळ प्रादेशिक व देशापुरती मर्यादित राहिली नसून ती संकल्पना व जागरूकता जगभर दिसून येत आहे, म्हणूनच वाचनसंस्कृती वाढविणे ही एक काळाची गरज बनली आहे. वाचनामुळे समाज संस्कारशील व सुसंस्कृत होतो हे लक्षात घेवून युनेस्कोतर्फे २३ एप्रिल हा दिवस 'विश्व पुस्तक दिवस' म्हणून गौरविला जातो. समाजाची ज्ञानाची गरज भागविण्यासाठी वाचन करणे हा प्रमुख भाग आहे. व्यक्तीला वाचनाची सवय जडली पाहिजे. ज्या समाजात वाचनसंस्कृती असते त्या समाजाची प्रगती होते. ग्रंथ वाचणारा वर्ग मोठ्या प्रमाणात असेल तर ज्ञानाला महत्त्व येते व वाङ्मयाची विपुल निर्मिती होते. यातूनच ग्रंथाची मागणी वाढते. वाचन करणाऱ्या व्यक्तीला समाजात प्रतिष्ठा मिळते. म्हणून व्यक्तीने वाचन केले पाहिजे. आणि जे ग्रंथ वाचतील ते वाचतील नव्हे, त्यांचा समाज, राष्ट्र वाचेल. ही वाचनसंस्कृती रुजविण्यासाठी लेखकाने ग्रंथ-निर्मिती केली पाहिजे. ज्ञानी समाज देशाला सुदृढ बनवित असतो म्हणून व्यक्तीच्या, समाजाच्या व देशाच्या विकासासाठी वाचनाची गरज आहे.

'ग्रंथ वाचनामुळे व्यक्तीच्या बुद्धीला पंख फुटून मन विशाल होते. व्यक्ती व समाज सुसंस्कृत होतो.' म्हणूनच इंग्लंडमधील नॅशनल ओपीनियन पोलस या संस्थेने जगातील तीस प्रमुख देशांच्या सर्वेक्षणात ग्रंथ वाचनामध्ये भारत देश अव्वल क्रमांकावर असल्याचे निदर्शनास आले आहे. या सर्वेक्षणानुसार भारतीय नागरीक प्रत्येक आठवड्याला दहा तास बेचाळीस मिनिटे कोणत्या ना कोणत्या स्वरूपाचे वाचन करतो. या वाचनामुळे, अभ्यासामुळे, शिक्षणामुळे व्यक्ती सुसंस्कृत तज्ञ, विचारवंत, शास्त्रज्ञ होतात आणि व्यापार व्यवहारात इतर देशातही आघाडीवर राहतात. म्हणून ही बाब भारतीयांच्या दृष्टीने अभिमानाची आहे. जगात ज्ञानाची, ज्ञानवंत माणसांची पूजा केली जाते. ज्ञानावरूनच माणसाची, समाजाची, देशाची उंची मोजली जाते. प्रत्येक क्षेत्रातील ज्ञान मिळवण्यासाठी

व्यक्तीने भरपूर वाचन केले पाहिजे. तसेच अनुभव संपन्नतेसाठी पर्यटन केले पाहिजे. वाचन व पर्यटनामुळे माणूस जीवनाच्या व्यवहारामध्ये परिपूर्ण होत जातो. वाचन ही माणसाची बौद्धिक आणि मानसिक गरज आहे. आज प्रत्येक क्षेत्रात पडझड होत आहे. जागतिकीकरणात देवाणघेवाण मोठ्या प्रमाणात होत आहे. त्यामुळे आजच्या जगाला व्यापारी युग म्हटले जाते. तसे तर आजचे युग हे विज्ञानाचे, तंत्रज्ञानाचे, माहितीचे, विकासाचे, संगणकाचे, प्रगतीचे आणि वर म्हटल्याप्रमाणे व्यापाराचे जग आहे. अशा युगात व्यक्तीच्या मनावर योग्य संस्कार करण्यासाठी व्यापार व्यवहारात वाचन संस्कृती जपली पाहिजे.

अन्न जसे शरीराचे पोषण करते तसेच वाचन हे मनाचे पोषण करते. वाचनाने माणसाच्या चित्तवृत्तींना प्रसन्नता लाभते म्हणूनच, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी 'वाचाल तर वाचाल' असा संदेश दिला आणि समर्थ रामदास स्वामींनीतर, "दिसामाजी काहीतरी लिहावे। प्रसंगी अखंडित वाचीत जावे।" असा कानमंत्र दिला. पुस्तकाच्या वाचनाने इतिहासाचा मागोवा घेता येतो आणि भविष्याचा कानोसा घेता येतो म्हणून दीडशे वर्षांपूर्वी विष्णुशास्त्री चिपळूणकर यांनी आपल्या 'निबंधमालेत' वाचन ही ६४ कलापैकी एक कला आहे असे नमूद केले आहे. कोणतीही कला आत्मसात करण्यासाठी किमान काही परिश्रम घ्यावे लागतात. स्वतःला शिस्त लावून घ्यावी लागते. तत्त्वःच वाचनाची कला आत्मसात करण्यासाठी काही शिस्त लावणे, वळण लावणे आवश्यक असते. माणसाला एकदा का वाचनाचा छंद जडला कि त्याला दुसऱ्या कशाचेही भान राहत नाही आणि कशाची गरजही उरत नाही.

वाचनाने माणसाच्या ज्ञानाचा साठा सदैव वृद्धीगत होत राहतो. अशा बहुश्रुत माणसाला नवनवीन कल्पना व विचार सुचतात. मनाला उभारी येते आणि आकाशात भरारी घेण्याचे पंखबळ आपोआपच मिळत जाते. मुख्य म्हणजे माणसाला माणसातला माणूस घडविण्यासाठी वाचन ही कला हातभार लावते.

जसे श्रवणाने बुद्धी प्रगल्भ होते
तसे वाचनाने वाचा शुद्धी होते.

वाचन हे एक असे अद्भुत औषध आहे कि जे माणसाच्या मनाला कलाटणी देते. वाचन माणसाला बंडखोर बनवते आणि प्रसंगी मनातील बंडखोरी निवळायला मदतही करते. प्राचीन काळातील वाङ्मय व्यवहार आणि यात बराच फरक पडला आहे. संत वाङ्मयाचा वाचक विशेष असे. पंडित काव्याचा वाचकही विशेष असे. किर्तनकार, प्रवचनकार, पुराणिक, भजनादी कार्यक्रमातून या धार्मिक वाङ्मयाचे व्यवहार होत असत. त्या काळातील ही एक परिपूर्ण अशी वाचन संस्कृतीच होती. परंतु ब्रिटीश काळापासून नवशिक्षित वर्गाने या संस्कृतीचा त्याग करावयास सुरुवात केली आहे. परंतु आता वाङ्मय संस्कृतीतच परिवर्तन घडत असल्यामुळे वाचक वर्गही बदलला आहे. त्यानुसार वाचन व्यवहारही बदलला आहे. वाचन संस्कृतीचा विकास होण्यासाठी प्रत्येक गावागावातून उत्तम वाचनालयाची सोय असली पाहिजे. ग्रंथ वाचकांची मनःस्थिती घडवू शकतात. संस्कार करू शकतात. ग्रंथाने वाचकांच्या विचारांचे क्षितीज विशाल होते. ही ग्रंथालये लोकशिक्षणाचे, लोकजागृतीचे केंद्र आहेत. “जिथे ग्रंथालय नाही तिथे सौख्य नाही” ग्रंथालयाविना गाव असूच शकत नाही. कारण “ग्रंथालये ही शिक्षण संस्कृतीच्या विशाल क्षेत्रात समृद्धीचे सिंचन करणारे झरे आहेत.” १७ व्या शतकात तंजावरचे सरस्वती महाल ग्रंथालय हे प्रसिद्ध आहे. समर्थ रामदासांनी आणि पेशव्यांनीही महान ग्रंथसंग्रह केला होता. बौद्ध व जैनाचार्य कुमार पालनी प्राकृत, संस्कृत ग्रंथसंग्रह केला होता. महानुभाव, वारकरी यांनी ग्रंथसंग्रह करून संत वाङ्मय जतन केले. सयाजीराव गायकवाड यांनी सार्वजनिक ग्रंथ संग्रहाचा पाया घातला. म्हणूनच वाचन संस्कृतीला आज नव्याने समृद्ध व सक्षम बनविण्यासाठी राष्ट्रीय ग्रंथालये, मुंबई ग्रंथ संग्रहालय यांनी ग्रंथालये समृद्ध केली आहेत. ही ग्रंथालये संस्कारक्षम नागरिक बनविण्यासाठी, घडविण्याची व ज्ञान संवर्धनाची काम करताहेत. आजच्या बदलत्या संगणकाच्या युगात वाचन संस्कृतीचा न्हास होवु नये यासाठी रोज वाचनाची सवय लागण्यासाठी ग्रंथालयात रोज गेले पाहिजे. ‘ग्रंथ वाचनाने विश्वाची ओळख होते.’

तसेच प्रसार माध्यमांच्या परिणामामुळे आज वाचन संस्कृतीपासून समाज दूरदूर जाताना दिसतो. भारतात, महाराष्ट्रात जवळपास दहा कोटी मराठी भाषिक आहेत तरी पुस्तकाच्या एक हजार प्रतींची आवृत्तीसुद्धा विकली जात नाही. पाश्चात्य ग्रंथशिवाय जिवंत राहू शकत नाहीत. प्रसार माध्यमांची मुख्य साधने म्हणजे आकाशवाणी, टेलीव्हिजन, संगणक, मोबाईल फोन, व्हिडिओ फिल्म हे आहेत. पण हा प्रसार योग्य रितीने होण्यासाठी प्राचीन काळापासून व्यक्ती अथवा समुहाने वेगवेगळ्या माध्यमांचे सहाय्य घेतल्याचे निदर्शनास येते. दवंडी, किर्तन, पोवाडे, प्रवचन, गोंधळ, भारुड आदी माध्यमांचा सहकार्याने प्राचीन काळी संपर्क साधला जात असे; परंतु आता काळ बदलला. विज्ञानाचे वारे वाहू लागले. माहितीचे महाजाल पसरले. काळाच्या प्रवाहाबरोबर प्रसारमाध्यमांनीही आधुनिक रूप घेतले. संवाद हे जनसंपर्काचे प्रभावी माध्यम आहे व त्यातूनच प्रसार माध्यमाचा परिणाम प्रभावीपणे दिसून येतो.

मर्यादित लोकांशी संपर्क साधावयाचा असेल तरच याचा वापर कौशल्यपूर्णतेने करता येतो; परंतु मोठ्या संख्येच्या जनतेशी संपर्क साधावयाचा असतो तेथे प्रसारमाध्यमांचा वापर मोठ्या प्रमाणात केलेला दिसतो. प्रसार माध्यमातून नव्या नव्या प्रकाशित होणाऱ्या पुस्तकांची परिक्षणे, परिसंवाद, चर्चा यामुळे वाचकवर्गातही वाढ होत आहे. हाही वाङ्मयीन व्यवहारातील नवा बदलच मानावा लागेल. कारण त्यातून नवे साहित्यिक पुढे येत आहेत. आणि या पारंपारिक वाङ्मयीन संस्कृतीला संपवू पाहणारी एक भिन्न वाङ्मयीन संस्कृती आधुनिक काळात विकास पावू लागली. प्रसार माध्यमांच्या वाढत्या विस्तारातून मराठीचे सामर्थ्य व वाचन संस्कृतीचेही सामर्थ्य सिद्ध होते. वृत्तपत्रे, नियतकालिके, साप्ताहिके, मासिके या मुद्रित प्रसार माध्यमात करियरच्या अनेक संधी उपलब्ध आहेत. माध्यमांच्या नव्या तंत्रज्ञानातून भाषेचा विकास करता येतो. मुद्रीत माध्यमांनी मराठी वाचन संस्कृतीला नव्या युगाची परिभाषा निर्माण करून मराठी वाचन संस्कृतीचा दर्जा वाढवला आहे.

भारतीय वाचन संस्कृती प्रादेशिक अस्मिता जपते आहे. हेच आपल्या संस्कृतीचे सामर्थ्य आहे. अशा सामर्थ्यवान वाचन संस्कृतीची मुहूर्तमेढ आपण रोवली पाहिजे. वाचनाने माणूस जगात कोठेही सुखात राहू शकतो आणि ‘जिथे पुस्तके असतात तिथे स्वर्ग निर्माण होतो’ आणि ‘पुस्तक माणसाचे मस्तक समृद्ध करते. समृद्ध मस्तक कुणाचे हस्तक नसते म्हणून त्याच्या समोर जग सारे नतमस्तक होते.’

आयुष्य

आयुष्य म्हणजे काय असतं,
माणूसकीचा खेळ की पैशाचा खेळ,

एक सांगते तुम्हाला न माणूसकी कधीच विकत
नाही घेता येत.
पण माणूसकीच्या नावाखाली पैसा अफाट
वेगाने चालतो हो.
तर मायबाप हो,
तुम्हीच सांगा ना आम्ही जगायचं कसं.

मी ज्या देशात जगते नां
तो देशच पैशाच्या नावाखाली
माणूसकीच्या नात्याने डुबत चाललांय,
हे समजत कसं नाही तुम्हाला.

पण तुम्हाला हे आता समजलं असेल,
तर मग मला सांगा नां,
कोणी विकत घेता का माणूसकी,
बोला ना घेता का विकत माणूसकी.

मला पुन्हा प्रश्न पडतो,
हे आयुष्य म्हणजे नक्की काय असतं,
माणूसकीचा खेळ की पैशाचा गेम.

एकीकडे पैशांसाठी देह विकणारा बाप माणूस तर,
दुसरीकडे कडाक्याच्या उन्हात काम करणारी आई माणूस.

पैशांसाठी चाललंय नां हो हे सर्व,
जन्माला येताना जी लंगोटी घातली होती नां,
तिला पण खिसा नव्हता मायबाप हो,
कफन घालतात ना त्याला पण खिसा नसतो.
मग आणलं काय, अन् नेलं काय... बाकी शून्य.
मग सांगा ना तुम्ही मला,
का अन् कशासाठी कमवायचा हा पैसा... ?
येथे उपस्थित सर्वांना सांगते,
कृपया नका ना धावू पैशांच्या मागे,
नका ना धावू पैशांच्या मागे.

कु.सायली लक्ष्मण माने
बी.एस्सी.-१

शेतकरी राजा

अनाथांचा राजा बनवून व्यर्थ दर्ष का चालवला
राजा नव्हताच कधी, राजा म्हणून छळ का चालविला

मध्यम नव्हताच कधी व्यापारी आणि दुय्यम
कनिष्ठच होती शेती छळ का चालविला

मान नाही, सन्मान नाही, सत्ता नाही ताज
कसा पहा कष्ट करूनही अत्राला मौताज

शेतकऱ्यांची मुलं चालविती सरकार
अनुदान देऊन जागविती सरकार

पारतंत्र्य गेले स्वातंत्र्य आले, घेतला समृद्धीचा ध्यास
राष्ट्राचा हा अन्नदाता, कवटाळतो मृत्यूचा फास
शिक्षित नाही सोबत, प्राध्यापक साहित्यिक ना भ्रंडवलदार

स्वतःच्या कष्टावर निसर्गाच्या अवकृपेवर
अन्नदाता आहे निराधार

जवान लढतात देशासाठी, नेते लढतात सत्तेसाठी
कष्टकारी लढतो सर्वांसाठी, पण मरतो फक्त स्वतःसाठी

नेता नाही, नेतृत्व नाही, कोणी सरदार
अन्नदानासाठी दरवर्षी झिजवतो शासकीय दरबार
अनुदानासाठी दरवर्षी झिजवतो शासकीय दरबार

जय जवान जय किसान, शब्द छळ वाटतात सारे
दिवसरात्र कष्ट करूनी, गरिबीचे भोग नशीबी आले

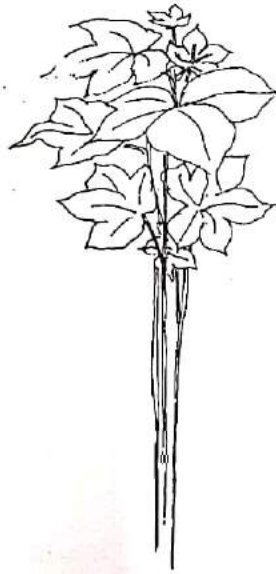
म्हणे लोकशाहीचा ध्यास हा, सर्वांचा समान विकास
दलाल येते श्रीमंत होती कष्टकरी होती भकास

देशाचे पोशिन्दे आम्ही, दर्जा आमचा सर्वाहुनी लहान
कसे म्हणावे स्वातंत्र्य याला, कसा हा आमचा भारत महान

कु.सोनाली एकनाथ माने
बी.ए.-२

हिंदी विभाग

अ
द्वै
त

२०१७

२०१८

“मेले में भटके होते तो कोई घर पहुँचा जाता ।
हम घर में भटके है कैसे तौर-ठिकाने आयेगे ।”

- दुष्यंत कुमार

विभागीय संपादक
प्रा.कोळी एस.टी.

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

१) परिवर्तनशील गाँव के सपने	विशाल संपत काटकर	बी.ए.- तृतीय वर्ष (हिंदी)	५३
२) सुभाष चंद्र के 'थोड़ा हँस ले या' किताब की समीक्षा	कु.गंधिका उद्यमिह जिंदे	बी.ए.- तृतीय वर्ष	५४
३) १४ फरवरी का सच	कु.मयुरी संजय शेडगे	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	५६
४) मीडिया में महिलाओं का योगदान....	कपिकेश शशिकांत कुंभार	बी.ए.- तृतीय वर्ष (हिंदी)	५७
५) झोपड़ी	कु.पूनम लालामो काटकर	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	५९
५) एक अकालग्रस्त किसान की आत्मकथा	निकीता श्रीरंग शिंदे	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	६०
६) माणदेश एक्सप्रेस : ललिता वावर	कु.मयुरी संजय शेडगे	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	६१
७) उद्योजिका चेतना सिन्हा : माणदेश से दशोंस तक	कु.सोनल सुरेश देशमाने	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	६३
८) 'सैगट' एक समाज वास्तव	अनिल भगवान शेडगे	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	६५
९) लोककलाओं की वास्तविकता	रोहित संदिप सावंत	बी.ए.- तृतीय वर्ष	६६
१०) लडकी समाज में जिए तो कैसे जिए ?	कु.पूजा किशन सावंत	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	६८

पद्य विभाग

१) माँ	विशाल संपत काटकर	बी.ए.- तृतीय वर्ष (हिंदी)	७३
२) अकाल	विशाल दिलीप जाधव	बी.ए.- तृतीय वर्ष (हिंदी)	७४
३) फौजी	कु.मयुरी संजय शेडगे	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	७६
४) तिरंगा	कु.मयुरी संजय शेडगे	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	७८
५) बेटी	कु.सोनली एकनाथ माने	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	८२
६) माणदेश के निवासी	विशाल संपत काटकर	बी.ए.- तृतीय वर्ष	८२
७) पिता	कु.सोनली एकनाथ माने	बी.ए.- द्वितीय वर्ष	८४

साक्षात्कार

परिवर्तनशील गाँव के सरपंच

विशाल संपत काटकर

बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

(सरपंच से साक्षात्कार)

प्रश्न : आपका परिचय

○ : नाम : श्री.अमोल आप्पा काटकर

गाव : किरकसाल, तहसिल : माण, जिला : सातारा

प्रश्न : आपका राजनीति में आने का प्रयोजन क्या है ?

○ : जिस प्रकार समाज में डाक्टर का बेटा डाक्टर, इंजिनियर का बेटा इंजिनियर, राजनीति वालों का बेटा राजनीति में काम करता हुआ नजर आता है। उसी प्रकार मेरा कोई राजनीति में आने का उद्देश नहीं था, किंतु राजनीति में काम करनेवाले जैसे विधायक बच्चू कडू, मा.गणपतराव देशमुख आदि स्वार्थ रहित लगे काम करते हुए मेरे सामने उपस्थित रहें। इन्हीं बातों के कारण मैं राजनीति से जुड़ गया। वैसे मेरा कार्य क्षेत्र समाज में मकान बनाना होना चाहिए था। लेकिन आज मेरे जीवन उद्देश गाँव में स्थित लोगों को अपने मकान में अच्छा जीवन व्यतित करना यह रहा है।

प्रश्न : गाँव के लिए कौन से ठोस निर्णय आपने लिए हैं ?

○ : हमारे गाँव में दारु, गुटखा, मटका आदि बातों में अनेक लोगों ने अपना समय और जीवन बर्बाद किया था। इस बात की चिंता मुझे बार-बार सता रही थी। मैंने गाँव का सरपंच बनते ही इसपर निर्बंध डालना शुरू किया। आज हमारे गाँव के 40% लोग इन बातों से दूर हैं।

प्रश्न : गाँव में शिक्षा को लेकर क्या सुविधाएँ हैं ?

○ : हमारे गाँव में दो शिशु अभ्यास केंद्र हैं। पहली कक्षा से लेकर दसवीं कक्षा तक गाँव के बच्चों के पढ़ाई के माध्यम उपलब्ध है। पंचायत समिती की ओर से यहाँ पढ़ाई करने वाले छात्रों को संगणक टाईप रायटिंग की सुविधाएँ देनी होती हैं। यह बात बच्चों के रोजी-रोटी से संबंधित है।

प्रश्न : आपको गाँव को कौन-कौन सी सरकारी योजनाओं का लाभ मिला है ?

○ : हमारे गाँव में 98% स्वच्छता पर ध्यान दिया है। इसलिए कोई भी व्यक्ति शौच के लिए बाहर नहीं जाता। साथ ही संजय गांधी निराधार योजना के लाभ महिलाओं को देने का काम किया है। समाज के दुर्बल परिवार को 'प्रधानमंत्री आवास योजना' के अंतर्गत घर बनाकर देने का काम हुआ है।

प्रश्न : आपके गाँव को विविध योजनाओं के माध्यम से कितनी योजनाओं की धनराशी प्राप्त हुई है ?

○ : हमारे गाँव में विभिन्न योजनाओं के लिए लगभग 12 प्रकार के फंड मिल गए हैं। जिसमें 18 लाख रुपये राशी प्राप्त हुई है। जिसके द्वारा गाँव में सड़क, स्कूल, सरकारी अस्पताल, ग्रामपंचायत की इमारत, जलयुक्त शिवार अभियान आदि माध्यम से काम होते हुए नजर आते हैं।

प्रश्न : गाँव में सामाजिक समारोहों का आयोजन क्या होता है ?

○ : हमारे गाँव में विगत दो साल से 'विचारों का दीपोत्सव' इस कार्यक्रम का आयोजन हो रहा है। इसमें सभी लोग सहयोग देते हुए दिखाई देते हैं। इस कार्यक्रमों के लिए सामाजिक क्षेत्र में काम करनेवाले लोगों को बुलाया जाता है। जिसमें आदर्श गाँव हिवरे बाजार के सरपंच पोपटराव पवार, डॉ. अविनाश पोल आदि लोगों को आमंत्रित किया जाता है। उनके मार्गदर्शन का लाभ गाँववालों को हो जाता है।

प्रश्न : खेती संबंधी आपकी दृष्टि क्या है ?

○ : हमारा देश परंपरा से कृषि प्रधान माना जाता है, इस बात को ध्यान में रखते हुए हमारे गाँव में अकाल की स्थिति होती है, इन बातों को ध्यान में रखकर तुषार एवं बूंद सिंचन जैसी योजनाओं का प्रयास किया जा रहा है। इससे कम से कम पानी से ज्यादा फसल उगाने की कोशिश की जा रही है। गाँव के लगभग 60 प्रतिशत लोग इस माध्यम से खेती करते हैं।

प्रश्न : गाँव के भविष्य के प्रति दृष्टि क्या हैं ?

☉ : भविष्य की योजना के बारे में हमारी इच्छा तो यह है कि गाँव में युवा पीढ़ी को रोजगार के अवसर उपलब्ध किए जाएँगे। इसमें कृषि से संबंधित रोजगार और कृषि पर आधारित रोजगार तैयार करने की कोशिश है। जिनमें गाँव में उपलब्ध दूध से पनीर, बासुंदी, घी और आईस्क्रीम ऐसे उद्योग निर्माण करने की इच्छा है। बाहर रोजगार ढूँढ़ने के बजाय युवकों को गाँव में ही रोजगार उपलब्ध करने की

कोशिश है। साथ ही मुर्गीपालन, गोशाला विकास करने की इच्छा है।

प्रश्न : आज तक गाँव को कौन से पुरस्कारों से सम्मानित किया है ?

☉ : आज तक आदर्श सरपंच पुरस्कार प्राप्त हुआ है। वॉटर कप स्पर्धा में तहसिल स्तर पर द्वितीय क्रमांक से हमारे गाँव को पुरस्कृत किया है। गाँव के एक किसान को आदर्श किसान के रूप से सम्मानित किया है।

माँ

माँ - ईश्वर का स्थान

माँ - पुकार

माँ - ममत्व की झाँकी

माँ - ममता की छाया

माँ - आत्मा

माँ - परमात्मा

माँ - ईश्वर की आत्मा

माँ - नसीबवान

माँ - इज्जत ममत्व का पन्ना

माँ - सुख का आधार

माँ - फूल कली हमेशा खुलनेवाली

माँ - कर्तव्य, परायण, उत्साही

माँ - ममता का झरना

माँ - खुशियों का बाग

माँ - ज्वार भाटा

माँ - ज्ञान का सागर

विशाल संपत काटकर

बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

अकाल

कितना इंतजार करूँ मैं परेशान हो गयी जान

मेरी नहीं बच्चों की आने दो दया

घर में अनाज का नाम नहीं बच्चे भूखे सो गए

आँखों के पानी से चूल्हा मेरा बूझ गया

कितना इंतजार करूँ मैं परेशान हो गयी जान

मेरी नहीं बच्चों की आने दो दया

हिरणी जैसी गाय मेरी जग हँसे हिल न सकी

लाख कोशिशों के बावजूद यह प्रश्न सुलझ न सका

कितना इंतजार करूँ मैं परेशान हो गयी जान

मेरी नहीं बच्चों की आने दो दया

घूँटभर पानी के लिए मैं घूम रहा दर-दर

क्यों री बारिश आपको नहीं आयी हमारी याद

कितना इंतजार करूँ मैं परेशान हो गयी जान

मेरी नहीं बच्चों की आने दो दया

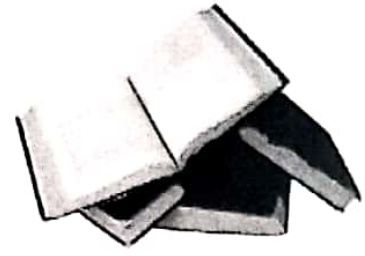
विशाल दिलीप जाधव

बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

सुभाष चंदर के 'थोड़ा हँस ले यार' किताब की समीक्षा

कु.राधिका उदयसिंह शिंदे

बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

प्रस्तावना :

हिंदी साहित्य में व्यंग्य की परंपरा आदिकाल से शुरू होती है। प्राकृत, अपभ्रंश भाषा में व्यंग्य का आधार लेकर यह परंपरा शुरू हुई थी। भक्तिकाल में उसे विकसित करने का श्रेय कबीर को जाता है। इसके बाद का श्रेय आधुनिक हिंदी गद्य साहित्य के जनक भारतेन्दु हरिश्चंद्र को जाता है। स्वतंत्रता के बाद व्यंग्य साहित्य में काफी विकास हो गया। भारतीय समाज के सामने अनेक समस्याएँ निर्मित हुयीं। जिनमें भ्रष्टाचार, कालाबाजारी, भाई-भतीजवाद, बेकारी, अनैतिकता, महंगाई और आतंकवाद जैसी समस्याएँ प्रखरता से सामने आती हैं।

विषय का उद्देश्य :

- १) व्यंग्य का उद्देश्य सामाजिक विसंगतियों पर प्रकाश डालना।
- २) व्यंग्य द्वारा गलत बातों की निंदा करना।
- ३) सभी साहित्यिक प्रकारों में व्यंग्य पाया जाता है।

अनुसंधान पद्धति :

- १) व्याख्यात्मक अनुसंधान पद्धति।
- २) विश्लेषणात्मक अनुसंधान पद्धति।

'व्यंग्य' शब्द का अर्थ :

व्यंग्य शब्द की व्युत्पत्ति इस प्रकार है- वि + अंग। 'वि' का अर्थ होगा विकृत या विरूप। अर्थात् विकृति व्यंग्य के कारक तत्व है। मानविकी पारिभाषिक में 'सटायर' शब्द का अर्थ है, "उसका लक्ष्य मानवीय दुर्बलताओं पर कटाक्ष करके उन्हें उभारना और सुधारना होता है।" स्पष्ट है कि व्यंग्य द्वारा लोगों को सुधारना इसका उद्देश्य है। सुभाष चंदर की कहानियों की संकलित किताब में हाथ लगी। उनकी कहानियाँ समाज की वास्तविकता को उजागर करने का प्रयास करती हैं। साथ ही उनके कहानियों में विविध विषय मिल जाते हैं। स्वतंत्रता के बाद देश में उत्पन्न स्थिति पर प्रकाश डालते हुए रवींद्रनाथ त्यागी कहते हैं-

"मार्च में बुलबुल हैं और जुलाई में परवाना हैं;

जैसा मौसम हो, मुताबिक उसके मैं दिवाना हूँ।" स्पष्ट है कि आज हर क्षेत्र में भ्रष्टाचार फैला हुआ है। डॉ. भरत पटेल इस संदर्भ में कहते हैं, "भारतीय समाज जो पहले नैतिकता और सच्चाई की दुहाई देता था। आज वह इनसे बिल्कुल विमुख हो गया है। बेईमानी, भ्रष्टाचार, चरित्रहीनता तथा व्यभिचार बढ़ते ही जा रहे हैं।" स्पष्ट है आज के मनुष्य के चरित्र में सच्चाई नहीं रही है।

एक सच्ची-मुच्छी की प्रेम कहानी :

यह कहानी आधुनिक प्रेम कहानियों की तरह ही है। इसमें लड़का प्यार पाने के लिए बहुत मेहनत करता है। इसमें जो लड़की है, उसे भी अपने पर खर्चा करनेवाला आशिक चाहिए था। बैंक में अफसर लड़के के साथ लड़की की शादी तय होती है तो वह पहले लड़के को छोड़ देती है। वर्तमान युग के स्वार्थी प्रेम का चित्रण मिलता है।

मूछों की लड़ाई :

इस कहानी में थानेदार मलखानसिंह सबसे हफ्ते लेता है। जब रामधन पर थानेदार चोर का आरोप करता है तब पंडित अलखराम गुस्सा हो जाता है। वह ठान लेता है कि थानेदार को सबक सिखानी ही चाहिए। थानेदार और पंडित के बीच लाठीबाजी होती है। पंडित जीत जाता है। थानेदार की मूछें ऐसी खिंचता हैं कि उसकी अकड़-निकड़ ठिकाने आ जाती है।

छुट्टन की डॉक्टररी :

इस कहानी में छुट्टन चौधरी कैसे डॉक्टररी करता है। उसकी डॉक्टररी जितनी हास्यास्पद है उतनी ही जानलेवा। छिद्दा चौधरी उसे पढ़ाना चाहते थे पर वह पढ़ना भी नहीं चाहता था। ना ही नौकरी करना चाहता था। नाई चौधरी ने छिद्दा चौधरी को बताया कि शहर में पहचान वाले डॉक्टर के यहाँ कंपाऊंडर की जगह खाली है। छुट्टन वहाँ गया और आठ दिन ने सारा काम सिख लिया। वहाँ से गाँव में आकर डॉक्टररी की। वह ऐसा इलाज करता था कि आज वह जेल में डॉक्टररी कर रहा है। इस संदर्भ में डॉ. भरत पटेल कहते

है, "इस देश के नागरिक में आत्मसम्मान और स्वाभिमान की भावना खत्म हो जा रही है। अपने मनुष्य आत्मसम्मान खो चुका है। अपने पर किए जाने वाले आक्षेपों का वह प्रत्युत्तर नहीं दे सकता है।" स्पष्ट है वर्तमान समय में मनुष्य आत्मसम्मान खो चुका है।

जुम्पन मियां की हवाई यात्रा :

सपने तो सपने होते हैं। उसी तरह इस कहानी में जुम्पन मियां का हवाई यात्रा का सपना था। वह गरीब था। उतने पैसे उसके पास नहीं थे। उसके पास आठ बकरीयाँ थी। उसमें से वह दो बकरीयाँ बेच देता है और उन्हीं पैसों से हवाई यात्रा का मजा लेता है। डॉ. भरत पटेल इस संदर्भ में कहते हैं, "मनुष्य के सिर पर प्रतिष्ठा और इज्जत बढ़ाने का भूत सवार होता है। वह अनेक प्रकार के पाखण्डों और मिथ्याडम्बरों का सहारा लेता है।" स्पष्ट है आज सबको अपने इज्जत की पट्टी है।

ऊँट की चोरी :

इस कहानी में शादी की बारात में लोगों को पीटने की रीत है। बाराती ऊँट भी लाए थे। एक पत्थर के पिछे सौ रुपये ऐसे बारह पत्थर मारकर पैसे निकालने थे। ऊँट की चोरी की और उसमें भी पैसे निकाले। डॉ. भरत पटेल इस संदर्भ में कहते हैं,

"आज व्यक्ति उत्तरोत्तर स्वार्थी और आत्मकेंद्रित होता जा रहा है। उसका एकमात्र लक्ष्य है अर्थप्राप्ति करना।" स्पष्ट है आज सभी लोग स्वकेंद्रित बनते जा रहे हैं।

निष्कर्ष :

उपर्युक्त बातों को देखने के बाद यह बात सामने आती है कि आज के मनुष्य का जीवन विसंगतियों से भरा हुआ है। उसके अंदर और बाहर के व्यक्तित्व को विसंगति ने खोखला बना दिया है। आज का मनुष्य दोहरी जिंदगी जीता है - 'एक वास्तविक तथा दूसरी ऊपर से ओढ़ी हुई। यह व्यंग्य किसी एक व्यक्ति पर न होकर समाज के सभी लोगों पर है, जो इसका प्रतिनिधित्व करते हैं।

संदर्भसूची :

- १) स्वातंत्र्योत्तर हिंदी व्यंग्य-निबंध, डॉ. शशि मिश्र, पृष्ठ-०३
- २) इस देश के लोग, रवींद्रनाथ ट्याग़ी, पृष्ठ-२५
- ३) व्यंग्यकार हरिशंकर परसाई, डॉ. भरत पटेल, पृष्ठ-१०४
- ४) वही, पृष्ठ-१०५
- ५) वही, पृष्ठ-११२
- ६) वही, पृष्ठ-१५०

१४ फरवरी का सच

करोड़ों भारतीय १४ फरवरी को वेलेंटाइन डे मनाते हैं पर बहुतही कम युवा पीढ़ी इस सच को जानते हैं कि इसी दिन अमर शहीद भगतसिंह राजगुरु और सुखदेव को लाहौर में फांसी की सजा सुनाई थी। आज यह बात युवा पीढ़ी को शायद कम पता है। इसीलिए इस संदेश को इतना फैला दो की १४ फरवरी को हर हिंदुस्तानी वेलेंटाइन को भूलाकर भगत सिंह, राजगुरु और सुखदेव को श्रद्धांजली दे और भारतीय संस्कृति को बनाये रखे। अगर सच्चे देशभक्त हो तो कसम है इन वीर शहीदों को नमन जरूर करोगे।

वीर जवान !

अमर रहे !!

कु. मयुरी संजय शेडगे

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

फौजी

अपनी तो फौजी जिन्दगी है यारों,
अन्त किसी सरहद पर होगा,
चिता बारूद से जलेगी....
कफन तिरंगे का होगा।
जियो उसके लिए जो
जीने का सहारा हो,
चाहो उसे जो आपको
जान से भी प्यारा हो;
राह में मिलेंगे तो साथी
बहुत लेकिन....!
साथ उसका दो जिसने
भीड़ में बस आपको पुकारा हो।

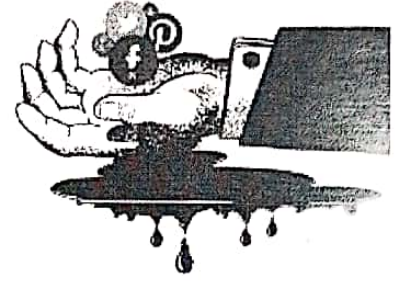
कु. मयुरी संजय शेडगे

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

मीडिया में महिलाओं का योगदान....

ऋषिकेश शशिकांत कुंभार

बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

प्रस्तावना :

वर्तमान सूचना क्रांति के क्षेत्र में भारतीय महिलाएँ भारतीय समाज का एक नया सृजन करती हुई एक नए समाज कि सुंदर रचना की ओर बढ़ रही हैं। समुचा विश्व सिमटकर एक ग्लोबल गाँव में परावर्तित हो रहा है। एक समय जब भारत में प्रिंट मीडिया को लाने हेतु अपने स्तर पर क्रांति की शुरुआत करनी पड़ी थी। लेकिन बीसवीं शताब्दी में आते ही संचार क्रांति का आरंभ हो गया। उसे 'मीडिया युग' कि संज्ञा प्राप्त हो गयी।

सन १६८८ से सन १९८८-९० तक एक भी महिला सम्पादिका दिखाई नहीं देती किंतु १९वीं शताब्दी के आरंभ से एकाध महिला का समावेश इस क्षेत्र में हुआ। जैसे साप्ताहिक हिंदुस्तान में मृणाल पांडे कि भागीदारी अविस्मरणीय रहेगी। पब्लिक एशिया के लिए प्रतिमा चतुर्वेदी, सहेली के लिए हेमा मालिनी आदि। पत्रकारिता कि योग्यता और क्षमता को बढ़ाने में जबलपुर की श्रीमती उमा त्रिपाठी का योगदान सराहनीय है। तेज तर्रार पत्रकारिता के लिए चित्रा सुब्रमण्यम, अश्विनी सरोज, शीला झुनझुनवाला, नलिनी सिंग, अलका पांडे आदियों का नाम शामिल है। समाचार पत्र में देखा जाए तो मृणाल पांडे, उमा त्रिपाठी, प्रतिमा चतुर्वेदी आदी नाम शामिल हैं। टी.वी. में आज तक की मीना शर्मा मराठी में प्रसिद्ध नम्रता वाघळे इनका भी समावेश है। रेडिओ पर भी रेडिओ जॉकी के रूप में RJ मलिष्का जैसी महिलाओं का समावेश है।

अनुसंधान पद्धति :

१) सर्वेक्षणात्मक पद्धति

अनुसंधान का उद्देश्य :

- १) महिलाएँ आज पुरुषों के कंधो-से कंधा मिलाकर काम कर रही हैं।
- २) आज सभी क्षेत्रों में महिलाएँ काम करती हैं।
- ३) वर्तमान युग महिलाओं को नए द्वार खोल चुका है।

ऐसी महिलाओं में निम्नलिखित महिलाओं के बारे में हम जानकारी लेकर उनकी व्यक्तित्व पर प्रकाश डालनेवाले हैं।

१) गौरी लंकेश :

गौरी लंकेश जी का जन्म २९ जनवरी, १९६२ को कर्नाटक में लिंगायत परिवार की सुपुत्री के रूप में हुआ था। उनके पिता पी.लंकेश, कन्नड के प्रसिद्ध पत्रकार थे। १९८० में उन्होंने 'लंकेश' नामक साप्ताहिक शुरू किया।

गौरी को एक भाई और एक बहन भी थी। जिनका नाम इंद्रजित और कविता। गौरी ने पत्रकार बनने का अपना पेशा निश्चित किया और उसकी शुरुआत 'टाइम्स इंडिया' से हुई। चिदानंद राजघट्ट से विवाह के बाद उन्होंने कुछ दिन दिल्ली में भी गुजारे। बंगलुरु लौटकर फिर उन्होंने ९ सालों तक 'सन्डे मॅगजीन' में संवाददाता का कार्य किया था। सन २००० में उनके पिता कि मृत्यु हो गई। उस समय वह इनाडू के तेलगू चैनल में काम करती थी।

अ) हत्या और उसकी प्रतिक्रिया : ५ सितंबर को जब वह अपने घर का दरवाजा खोल रही थी। तब राजेश्वरी नगर के उनके घर के बाहर हमलावरों ने सीढ़ी पर एक-एक करके दो और सिर में एक ऐसी दो गोलियाँ मारकर उनकी हत्या की।

गौरी कि हत्या की भारतीय पत्रकारों, बुद्धिजीवियों में व्यापक प्रतिक्रिया हुई। दिल्ली में पत्रकारों ने प्रेस क्लब में जमा होकर इसकी निंदा की तथा जंतर-मंतर पर प्रतिरोध किया। सामाजिक जुटाव साईटों जैसे फेसबुक, ट्वीटर पर इस हत्या कि प्रतिक्रिया दर्शायी।

ब) संघर्ष : गौरी को अपनी क्रांतिकारी पत्रकारिता के कारण मुश्किलों का सामना करना पड़ा। सन २००५ में पुलिस में एक नक्सली हमले संबंधित रिपोर्ट में उनका नाम लिखा। इसकी वजह से उन्हें पत्रिका और अपने भाई से अलग होना पड़ा। उन्होंने अपना संघर्ष कन्नड साप्ताहिक अखबार 'गौरी लंकेश पत्रिके' में लिखकर जारी रखा। इनकी मृत्यु ५ सितंबर, २०१७ में बेंगलूर में हुई।

२) मृणाल पांडे :

मृणाल पांडे का जन्म मध्य प्रदेश के टिकमगढ़ में हुआ था। उनका जन्म २६ फरवरी, १९४६ को हुआ। इनकी माँ जानी मानी

उपन्यास रचनाकार लेखिका शिवानी थी। इन्होंने अपनी प्रारंभिक शिक्षा नैनीताल में पूरी की थी। उसके बाद उन्होंने इलाहाबाद विश्वविद्यालय में एम.ए. किया। प्राचीन भारत का इतिहास, पुरातत्व शास्त्रीय संगीत, ललित कथा तथा अंग्रेजी एवं संस्कृत की शिक्षा (वाशिंगटन डी.सी.) में की थी। उनको समाजसेवा में रुची थी। 'सेल्फ एन्लॉइड वूमन कमीशन' तथा २००८ फ़ी.टी.आय.बोर्ड की सदस्या रही हैं।

इन्होंने दूरदर्शन के उपर निवेदक के रूप में कार्य किया था। उनका पत्रकारिता पर प्रकाश डालनेवाला 'आँखों देखी' कार्यक्रम प्रसिद्ध हुआ था। उन्होंने बनाया एक प्रोग्राम 'हैलो जिंदगी' बहुत प्रसिद्ध हुआ था। वह दूरदर्शन से प्रसारित हुआ था।

पिता और भाई का पेशा :

उनके पिताजी Consume right activist के पद पर कार्यरत थे। जिनका नाम एच.डी.शौर्य था और उनके भाई अरुण शौर्य युनियन मिनिस्टर थे।

निजी जिंदगी :

नलिनी सिंग के ससुरजी का नाम चंदेश्वर प्रसाद नारायण सिंग जो कि उत्तरप्रदेश के भूतपूर्व राज्यपाल थे और वह पहले नेपाल भेजे दूत थे।

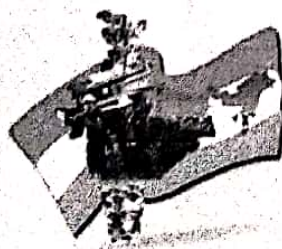
किताबें :

१) जैन देवकी २) चाँद मलिनी (१९८०)

Womens quest for power five case Indian case studies, Shahidabad, Dist-Gaziabad, Delhi-India, Vikas Publishing; ISBN - 9780706910216

कहानियाँ :

१) यानी कि एक बात थी २) बचुली चौकीदारी की कढ़ी ३) स्त्री का विदागीत ४) चार दिन जवानी तेरी

उपन्यास :

१) अपनी गवाही २) हमका दियो परदेस ३) रास्तो पर भटकते हुए ४) पटरंगपूर पुराण ५) देवी

नारी विमर्श :

१) ओ ओबेरी २) बंद गोलियों के विरुद्ध ३) स्त्री लंबा सफर

आलेख :

जहाँ औरते गढ़ी जाती हैं।

३) नलिनी सिंग :

जन्मतिथि : इनका जन्म १७ फरवरी, १९४५ में हुआ है। उम्र ७२ साल है।

नागरिकत्व : भारतीय है।

पुत्र और पुत्री : सुकरण सिंग (पुत्र पी.व्ही. टाय एडव्हान्स सिस्टीम) रत्नवीरा (अदालत के आदेशानुसार गोद लिए)

परिवार : एच.डी.शौर्य पिता, अरुण शौर्य भाई

T.V. Live India Pvt. Ltd. में मैनेजिंग डायरेक्टर थी। उन्होंने नेपाल-१ चैनल पर मैनेजिंग डायरेक्टर, एडिटर के पद पर कार्य किया था।

निष्कर्ष :

उपर्युक्त पद्धति से आज तक ज़ो केवल पुरुषों के लिए कार्यक्षेत्र माना जाता था। आज उसी क्षेत्र में महिलाएँ काम करती हुई नजर आती हैं। इस क्षेत्र में महिलाओं ने सराहनीय काम किया है। बाद में समाज की बुरी मानसिकता का असर उनपर पड़ा। सेआरम उनकी हत्या करने का काम भी हुआ है और ऐसी घटनाओं का समाज ने तेज तर्रार पद्धति से निषेध दर्शाया है।

इतना सबकुछ होने के बाद भी महिलाएँ अपना कर्तव्य निभाते हुए, पत्रकारिता और मीडिया क्षेत्र में उल्लेखनीय कार्य कर रही हैं। अपना जीवन देश की उन्नति हेतु अर्पित कर रही हैं और सामर्थ्यवान हो रही हैं। सभी क्षेत्रों में वह आज खुद को साबित कर रही हैं।

तिरंगा

जमाने भर में मिलते हैं आशिक कई,
मगर वतन से खूबसूरत कोई सनम नहीं होता,
सोने में लिपट भरे शासक कई,
मगर तिरंगे से खूबसूरत कोई कफन नहीं होता।

कु.मयुरी संजय शेडगे
बी.ए.- द्वितीय वर्ष

कहानी

झोपड़ी

कु. पूनम लालासो काटकर

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

इस भारत देश में लोगों की आबादी बहुत है और उसमें अमीर और गरीब भी लोग हैं। उसमें ज्यादा से ज्यादा अमीर लोग हैं। शहरों में बड़ी-बड़ी इमारतें होती हैं और हम गरीब लोग उनके ही करिब खाली जगह में हमारी झोपड़ी बनाते हैं। हमारी ओर ध्यान देने के लिए किसी के पास वक्त नहीं होता है। सरकार की जो सुविधाएँ आ जाती हैं। वह राजनेता ही बाँटकर लेते हैं, हमारे पास तो पहुँचती नहीं है।

ऐसी सुविधाएँ न मिलने के कारण हमारे बच्चें अनपढ़ रह जाते हैं। पहली बात यह है कि हमारे झोपड़ी का स्थान और रहने की जगह अलग-अलग होती है। उसी का असर हमारे बच्चों की शिक्षा और जिंदगी पर रहता है। अमीर लोगों के बच्चे जी चाहे वहाँ जाकर रह सकते हैं। उनका फायदा उनके बच्चों के शिक्षा और रहने में फायदे मंद साबित होते हैं। उसीके कारण उनके बच्चें अच्छी पढ़ाई कर के अच्छा स्थान प्राप्त करते हैं। हमारे झोपड़ी में रहनेवाले बच्चे रुपए और परिस्थिति के कारण उनकी पढ़ाई अधूरी रह जाती है। उसी कारण झोपड़ी के लोग बड़े पदों तक नहीं पहुँच पाते हैं।

हम गरीब झोपड़ी में रहने वाले लोगों को धूप, बारिश, ठंड इन परेशानियों का सामना करना पड़ता है। ना हमारे पास अच्छा सा घर होता है, ना बिजली होती है। हमारे पास पीने के लिए पानी की सुविधाएँ ना होती हैं। इन परिस्थितियों का सामना बहुत कठिनाईयों से करना पड़ता है। हमारे मन की बात सुननेवाला कोई नहीं होता है। क्यों झोपड़ी में रहनेवाले लोगों का जीवन इतना साधारण होता है क्या ?

एक दिन हमारे झोपड़ी की बस्ती में एक घटना घटित हो गई। एक परिवार में गरीबी के कारण अनेक समस्या उत्पन्न हो गई थी। इस घर में एक छोटीसी बेटी माधवी और उसके माता-पिता उसका दो साल का छोटा भाई। उसके घर में चार ही व्यक्ति रहते थे। माधवी के माता-पिता दिनभर बहुत परिश्रम करते थे। तभी उनको एक समय की रोटी पाना बहुत मुश्किल था। हर दिन की

रोटी पाने के लिए उनको इधर-उधर भटकते रहते हैं और रात में बच्चों को रोटी खाने को देकर अपना जीवन जीते रहते हैं। माधवी के माता-पिता खुद रोटी नहीं खाते हैं, लेकिन अपने बच्चों को खिलाते हैं। हमेशा की तरह माधवी के पिता जी धूप में घूमते हुए रोटी पाने के लिए जाते हैं। तब उनको बहुत जोर से चक्कर आ जाती है और वह उसी जगह गिरते हैं। सड़क से आने-जाने वाले लोग उनकी तरफ ध्यान नहीं देते हैं। सड़क से जानेवाले लोग कहते हैं, की यह आदमी कोई भिखारी होगा। उसे कौन पूछता है भाई ? सड़क से आने-जानेवाले लोग उनकी तरफ देखते भी नहीं हैं ? न देखने की वजह से माधवी के पिता की मृत्यु हो जाती है।

माधवी के पिता की मृत्यु हो गई है। यह बात उसकी माँ को समझती है। वह भागते दौड़ते आते ही वह देखकर जोर से रोने लगती है, उसके दिलपर बहुत बड़ी चोट पहुँचती है। अब तो उनके परिवार पर दुःखों का पहाड़ टूट पड़ा है। अब तो एक समय की रोटी पाना मुश्किल हो गया था और स्थिति बिगड़ती जा रही थी। इस झोपड़ी में अनेक कठिनाईयों से माधवी की माँ भी बहुत बीमार पड़ गई थी। ना उनके पास इलाज करने के लिए पैसा था, ना दवा खरीदने की स्थिति थी।

इस कारण वह अस्पताल भी नहीं जा सकते थे। इस वजह से वह बेचारी बीमार स्थिति में लड़खड़ाती हुई अपनी बच्चों को लेकर अपने गाँव चली जाती है। गाँव जाते ही हमारे झोपड़ी के सामने एक आदमी कुछ कागजात लेकर खड़ा था। उसे पूछने के बाद वह पापा ने बैंक से कुछ कर्ज से पैसे लिए थे। उस कारण वह आया था। वह आदमी जाने के बाद माँ के मन में कुछ खयाल आता है। दोनों बच्चों को लेकर वह सुनसान जगह के कुँआ के पास ले जाती है और बड़े जोर से आसमान की ओर देखकर कहती है-

“हे भगवान ! मैं जीकर तो अब क्या करूँ.....?”

अब हमारा निवासस्थान अकेली झोपड़ी बच गयी थी। जो इन सभी बातों को चुपचाप देख रही थी।

एक अकालग्रस्त किसान की आत्मकथा

निक्तीता श्रीरंग शिंदे

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

कहते हैं ना मनुष्य जीवन में सारे दिन एक जैसे होते नहीं। कभी दुःख तो कभी सुख ऐसा ही कुछ मेरे बारे में है। मेरी आप बीती सुनने की इच्छा है? अच्छा, तो सुनिए-

मेरा नाम रामप्रकाश है। मेरा जन्म सातारा जिले के दहिवडी गाँव में हुआ था। मेरे पिता गाँव के साधारण किसान थे। मेरी माँ अनपढ़ थी और बाद में कुछ सालों के बाद मेरे पिताजी बीमार पड़ गये तो सारी खेती सँभालने का जिम्मा मुझपर आया। मैंने मेरा कॉलेज छोड़कर खेती करने की सोची। मैंने खेती करना शुरू भी किया "लेकिन कहते हैं ना भगवान देता है तो छप्पर फाड़ के देता है और लेता है तो दोनों हाथों से" ऐसा ही कुछ मेरे साथ हुआ। मुझे खेती का जादा कुछ कामकाज आता नहीं था लेकिन पिताजी बीमार होने कारण सबकुछ तो मुझे ही देखना था। जमीन तो बहुत थी, बैल थे, दो-चार गायें थी। उनको चारा तो लगता लेकिन हमारे दहिवडी गाँव में पिछले दो वर्षों से अकाल पड़ा हुआ है। पहले दो वर्ष लोगों ने सूखे का सामना किया लेकिन इस वर्ष सबका धीरज टूट गया। सब लोगों ने बारिश का इंतजार किया लेकिन बारिश आने का नाम ही नहीं लेती। घर की सारी जिम्मेदारी मुझपर थी लेकिन इतना भीषण अकाल पड़ा हुआ था, कि जहाँ देखो वहाँ सिर्फ खेतों में से धूल उड़ती हुई दिखाई देती थी। कहीं भी पानी देखने के लिए नहीं मिलता था। कहीं भी दूर-दूर तक नजर डालो सारी भूमि बंजर पड़ी थी। मानों इस गाँव में कौन रहता भी है की नहीं। ऐसा लगता था। अकाल के कारण लोगों का घर से बाहर निकलना बंद हो गया था। खेती करने के लिए यहाँ-वहाँ भटकते थे। जानवरों को पिलाने के लिए दूर-दूर तक पानी नहीं था। कुछ जानवर बैल, गाय पानी न मिलने के कारण मर गये। कुछ लोगों ने बैल गाय को बेच दिया। उन पैसों से पानी या खाने का सामान खरीदा। लोग पानी के लिए कुछ भी करने लगे। किसानों की जीविका खेती पर ही टिकी होती है। जब खेती में कुछ आयेगा तो उन्हें कुछ खाने के लिए मिलेगा,

लेकिन बारिश न होने के कारण खेती में कुछ आया नहीं। किसानों की समस्या बढ़ गई। कुछ लोगों ने तो अपने जीवन को समाप्त किया क्योंकि उनके पास खेती के सिवा कोई और कामकाज नहीं होता। उनका पूरा जीवन खेती से निकले फसल पर ही आधारित होता है।

अकालग्रस्त पीड़ितों की मदद करने के लिए सरकारने हमारे गाँव में छावणी की शुरुआत की इससे जानवरों का प्रश्न मिट गया। लोगों के खाने-पीने का क्या? सारे लोग अपने खेत बिकने लगे और कहने लगे अब बारिश ही नहीं तो खेती की क्या जरूरत है। अपने खेत बिक कर मजूरी करने के लिए दूसरे गाँव में जाने लगे। सारे पेड़-पौधे सुखे पड़ गये। सारे पेड़ों के पत्ते गिरने लगे। जहाँ देखो वहाँ अँधेरा ही अँधेरा दिखाई देता था। ग्रामीण लोगों का खेती ही मुख्य व्यवसाय होता है। उन्हें इससे ही सबकुछ प्राप्त होता है, लेकिन अकाल के कारण उनके पेट पर पैर देने के बराबर हो गया है। क्योंकि पानी ही नहीं तो लोग खेती करेंगे कैसे वो खायेंगे क्या? उनका घर कैसे चलेगा? यह सारी समस्या अकाल के कारण गाँव के किसानों के सामने थी। सारे लोग अकाल पड़ने के कारण यहाँ-वहाँ काम ढूँढ़ने लगे। कई लोग तो यह गाँव छोड़कर दूसरे गाँव में रहने के लिए चले गये। लोगों को पानी न मिलने के कारण पागलों की तरह बर्ताव करने लगे। लोग अपने जीवन को समाप्त करने के बारे में सोचने लगे। अपन परिवार को हम कैसे सँभालेंगे। अकाल मानव को मनुष्य से राक्षस बना सकता है। पानी न मिलने पर एक-दूसरे को मारने के लिए जाते हैं। लोगों में कोई किसी भी प्रकार की समानता नहीं थी। अकाल के कारण लोगों का जिन मुश्किल हो चुका था।

अब तो ईश्वर से यही प्रार्थना है कि जल्दी से बारिश हो, ताकि मैं अपने गाँव लौटकर अपने परिवार से मिल सकूँ।

खिलाडी

माणदेश एक्सप्रेस : ललिता बाबर

कु. मयुरी संजय शेट्टो

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

“चार कोस पर पानी बदले और
आठ कोस पर चाणी बदले”

इस लोकोक्ति के अनुसार महाराष्ट्र में कोंकण के बाद माणदेश का उल्लेख मिलता है। माणदेशी संस्कृति, भाषा, खान पान, रहन-सहन, समस्या आदि को बड़े अच्छे ढंग से ग.दि.मा. और व्यंकटेश माडगूलकर बंधूओं ने माणदेशी साहित्य के माध्यम से स्पष्ट किया है। ऐसे माणदेश में रहनेवाली ललिता बाबर की कहानी अजब है। जो सभी को चौकानेवाली है। ये माणदेश की शेरनी माणदेश से रियो तक कैसे पहुँची इसकी बड़ी संघर्ष भरी कहानी ऐसी है।

१५ अगस्त, १९४७ की सुबह और १५ अगस्त, २०१६ की शाम का भारतीय लोग बड़ी बेसब्री से इंतजार कर रहे थे, क्योंकि सभी भारतवासीयों के मन में कुतूहल था। भारत की एक कन्या रियो के मैदान पर कब आयेगी। करीबन ७.४५ मिनट पर विश्व के सभी खिलाड़ीयों का रियो के मैदान पर आगमन हुआ। पहचान परेड के बाद हर एक देश की कन्या विश्व विजयी बनने के लिए तीन हजार स्टीपलचेस ऑलिंपिक अथलेटिक्स प्रतियोगिता में खड़ी थी। प्रतियोगिता आरंभ हुई। बहरीन रुथ जिबेरेने आरंभ से पीछे मुड़कर देखा नहीं, उसके बाद अमरीका की एम्मा कार्बन, केनिया की हार्वन जेपकमोइ इन सब में ललिता कहाँ थी? ललिता दसवे स्थान पर थी, कारण था घुटनों का दर्द।

८ मिनट ५९ सेकंड और ९ मिनट १५ सेकंड कितना अंतर है दोनों के बीच में? गोल्ड मेडल पानेवाली और दसवे स्थान पर खुद को दोष देकर खेद प्रकट करनेवाली ललिता में। ललिता एक ऐसी भारतीय खिलाडी है, जो ३२ वर्ष के बाद ऑलिंपिक इवेंट में सम्मिलित हुई थी। भारत की ओर से अथलेटिक्स प्रतियोगिता में ३५ खिलाडी शरीक हुए थे। इन सभी में ललिता बाबर की बात सबसे निराली थी। वह पिछले १६ सालों से लगातार आर्थिक समस्या के साथ संघर्ष करते हुए अभ्यास कर रही थी। भारतीय असहयोग आंदोलन में सातारा जिले का योगदान प्रसिद्ध रहा है। इसके अलावा भारत में सातारा का राजनीतिक और शिक्षा जैसे क्षेत्र

में प्रसिद्ध रहा है। खाशाबा जाधव के बाद फिर एक बार क्रीडा क्षेत्र में ललिता ने अपनी झलक दिखलाकर भारतीय लोगों को पी.टी.उषा की याद दिलाई है।

सातारा जिले का पूर्वी हिस्सा महाराष्ट्र में माणदेश आँचल इस नाम से पहचाना जाता है। इस आँचल की कई विशेषताएँ हैं, जिसमें सबसे बड़ी विशेषता यह है कि यह अकालग्रस्त इलाका है। अंग्रेजों के दरबार से लेकर २१वीं सदी के नोटबंद सरकार के दरबार तक। हमेशा अकाल के साथ जुझनेवाले परिस्थिति के साथ समझौता करके जीवन यापन करनेवाले लोग यह इन लोगों की यही सही पहचान है। किंतु ऐसी स्थिति में भी यु.पी.एस.सी. और एम.पी.एस.सी. जैसी परीक्षाओं में सफलता पानेवाले माणदेशीयों की संख्या भी आरामतलब जिंदगी जीने वाले लोगों को सोचने के लिए विविश करनेवाली है इसमें संदेह नहीं है।

ललिता का जन्म माणदेश स्थित 'मोही' नामक गाँव में सामान्य किसान परिवार में हुआ है। उन्होंने पहली कक्षा से बारहवी कक्षा तक पढाई 'मोही' जैसे गाँव में पूरी की है। ललिता का जन्म किसान परिवार में होने के कारण घर में अनेक समस्याएँ थी। उनमें सबसे महत्वपूर्ण आर्थिक समस्या थी। अकाल के कारण खेती में फसल नहीं आती थी। घर में आर्थिक अभावस्था निर्माण हुई थी। ललिता के माता पिता के इरादे बुलंद थे। वे अपनी बेटी को किसी भी हालात में आंतरराष्ट्रीय खिलाडी बनाना उनका सपना था। वे अपनी बेटी के लिए हर तरह का कष्ट सहने के लिए तैयार थे। ललिता ने भी अपने-माता-पिता के विश्वास को सार्थ बनाकर ऑलिंपिक में प्रवेश प्राप्त किया। स्कूल और घर के बीच का तीन किलोमीटर का फासला है, यह वह दौड़कर पार करती थी। ऐसा लगता है कि एक लड़की के लिए "बेटी बचाओ, बेटी पढाओ" अभियान का लाभ मिला है। गांधीजी के सपनों का भारत गाँव में है। ऐसे भारत में इंटरनेट है, लेकिन जल की समस्या और खेल के मैदानों की समस्या ही है। इंटरनेट के इस युग में सारा विश्व सिकुड़कर मनुष्य के मुट्ठी में आया है, तो ऐसे गाँव में रहनेवाली लड़की का

सपना क्या हो सकता है ? विश्व के प्रतियोगिता में गोल्ड मेडल प्राप्त करना, हाँ यह सपना ललिताने देखा है । इस बार नहीं लेकिन अगली बार २०२० में टोकियो में संपन्न होनेवाली प्रतियोगिता में उसने भारतवासियों का सपना सच बनाने का वादा किया है और वह हाल ही में उटी में रशियन कोच निकोलस के मार्गदर्शन में टोकियो २०२० को लक्ष्य बनाकर प्रैक्टिस कर रही है । वह इस बात को अच्छी तरह से जानती है कि माणदेश टूरिओ को यात्रा में ललिता के गुरु ज्ञानेश काले और भरत चव्हाण सरजी ने उसे शैक्षिक जीवन में उसे मार्गदर्शन किया । साथ ही मा.प्रभाकर देशमुख सर कोंकण आयुक्त और मा.नितीन वाघमोडे, कमिशनर, इन्कमटॅक्स और माणदेश फाउंडेशन पुणे के द्वारा उसे प्रोत्साहित और यथायोग्य सहयोग देने में अहं भूमिका निभायी है ।

ललिताजी का माणदेश टूरिओ की यात्रा भारत के हर छात्र-छात्राओं के मन में दिलचस्पी निर्माण करनेवाली है । उसकी यात्रा आज के हर एक छात्र को जीवन में कामयाबी, संघर्ष, समझौता करने के लिए और आगे बढ़ाने के लिए प्रेरणा देनेवाली है ।

ललिता को भारत सरकार ने 'अर्जुन' पुरस्कार देकर सम्मानित किया । भारत के राष्ट्रपति मा.प्रणव मुखर्जी, प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी, महाराष्ट्र के मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस के साथ अनेक छोटी-मोटी संस्थाओं ने उसे सम्मानित किया है । साथ ही इस वर्ष का महाराष्ट्र सरकार की ओर से 'शिवछत्रपति' पुरस्कार से सम्मानित किया है । यह बात हम सभी लोगों के लिए प्रेरक सिद्ध होगी । इसके साथ आनेवाले ऑलिम्पिक प्रतियोगिताओं में 'ललिता को भारत टू टोकियो' यात्रा के लिए भारतवासियों की ओर से ढेर सारी शुभकामनाएँ ।

बेटी

घर की सब चहल-पहल है बेटी,
जीवन में खिला कमल है बेटी ।
कभी धूप गुनगुनी सुहानी,
कभी चंदा शीतल है बेटी ॥

शिक्षा, गुण संस्कार रोप दो,
फिर बेटों सी सबल है बेटी ॥
सहारा दो अगर विश्वास का,
तो पावन गंगाजल है बेटी ॥

प्रकृति के सदगुण सींचो,
तो प्रकृति सी निशच्छल है बेटी ॥
क्यों डरते हो पैदा करने से,
अरे आने वाला कल है बेटी ॥

कु.सोनाली एकनाथ माने
बी.ए. - द्वितीय वर्ष

माणदेश के निवासी

माणदेश के निवासी, सभी जन एक है
रंग, रूप, वेष, भाषा चाहे अनेक है,
बेला, चंपा, चमेली, गुलाब, जुही
प्यारे-प्यारे फूल गुंफे माला में एक है ।

माणदेश के निवासी सभी जन एक है ।
पपीहे की टेर प्यारी, कोयल की कुक न्यारी
गा रहा तराना राग मगर एक है,
माणदेश के निवासी, सभी जान एक है ।

विशाल संपत काटकर
बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

उद्योजिका चेतना सिन्हा माणदेश से दाओंस तक

कु. सोनल सुरेश देशमाने

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

“नारी तुम केवल श्रद्धा हो ।

विश्वास रजत नग पग तुम में

पियुष स्रोत सी बहा करों

जीवन के सुंदर समतल में ।

इस प्रकार नारी के प्रति हमारा दृष्टिकोण हमेशा ही संशयात्मक रहा है । नारी के कार्य के बारे में कोई कल्पना भी करना गलत है । ऐसी मानसिकता हमारे समाज में प्रचलित है । क्या नारी सचमुच कुछ कर नहीं सकती क्या ? नारी केवल समाज के लिए बोझ है क्या ? इन सभी बातों का उत्तर एक ही है और वह उत्तर है-चेतना सिन्हा ।

मुंबई जैसे शहर में बचपन बीता था । शहरी वातावरण में पूरी परवरिश हो गई थी । ऐसी महिला म्हसवड जैसे अकालग्रस्त इलाके में आती है । यहाँ आकर वह अपने काम से अपनी पहचान पूरी दुनियाँ के सामने छोड़ देती है । उन्होंने महिला बैंक, रेडियो केंद्र, बचत गट, पानी सुरक्षा इ. मनुष्य जीवन से संबंधित बातों पर काम करना शुरू किया है । इस बात की खबर अमरिका के राष्ट्राध्यक्ष बराक ओबामा को भी है ।

समस्या ही सभी बात के मूल में काम करती हुई नजर आती है । इसी प्रकार चेतना भाभी ने हर समस्या को खुली आँखों से देखने के बाद उस बात के प्रति अनदेखा नहीं किया, बल्कि, उस समस्या का समाधान देने का सौ प्रतिशत प्रयास किया है । जब उन्होंने ‘माणदेशी फाऊंडेशन’ का निर्माण किया । उसके माध्यम से उन्होंने ९ अगस्त १९९७ में सातारा जिले के म्हसवड में ‘माणदेशी महिला बैंक’ की स्थापना कि जिसके माध्यम से अनेक अनेक बेरोजगार परिवारों को रोजगार का सुनहरा अवसर मिल गया । इस बैंक की स्थापना बड़े रोचक ढंग से हुई है । यह बैंक अशिक्षित लोगों को इकट्ठा करके काम करनेवाली बैंक थी । इसी वजह से रिज़र्व बैंक ऑफ इंडिया ने इनका पंजीकरण नहीं किया । कारण बताते हुए उन्होंने कहा की, हस्ताक्षर करनेवाले लोग आपके बैंक में सदस्य नहीं है, इस बातको लेकर चेतना भाभी ने इस अनपढ़, गँवार महिलाओं को शिक्षित

बनाने का प्रयास किया और छह महिने बाद इस बैंक का पंजीकरण उन्होंने पूरा किया । यह उनका काम इस इलाके के लिए काफी प्रेरणादायी रहा है ।

माणदेशी महिला बैंक की ओर से ‘महिला बचत गट’ चलाये जाते हैं । रोजगार करनेवाले महिलाओं को आर्थिक सहायता देकर उनके हर दिन के जीवन में आवश्यक वस्तुएँ बनाई जाती हैं । जिसके द्वारा निम्नस्तर के जीवन में अच्छा मोड आया है । उनका जीवनस्तर ऊँचा बनता जा रहा है । जिसके पीछे एकमात्र शक्ति काम करती है । वह है चेतना भाभी जी का उन लोगों पर रखा गया विश्वास । कई महिलाएँ इससे प्राप्त होनेवाला पैसा इस बैंक में जमा करती हैं । बैंक का वार्षिक लाभ आज के युग में लाखों के घर में है । इससे कई महिलाएँ ऐसी हैं, जिनके पती शराब पीने के लिए पैसे के लिए महिलाओं के साथ झगडा करते थे उसे मिटाने का काम इस बैंक ने पूरा किया है । महिलाओं का जीवन संपन्न और सफल बनाया है ।

जब यहाँ अकाल पडा था, तब यहाँ जानवरों के साथ मनुष्य को पानी की समस्या ने परेशान किया था । तब इन्होंने यह वास्तविकता ध्यान में रखकर बैंक की ओर से छावणी का आयोजन किया । इन सभी बातों पर समाधान ढूँढने का प्रयास किया है । इसका परिणाम यह हुआ की लोग इकट्ठा आने लगे, एक दूसरे को समझने लगे । साथ ही एक दूसरे की समस्या भी आपस में बाँटने लगे । इस काम ने सर्वसामान्य लोगों के जीवन में क्रांति लाने का काम किया है ।

उन्होंने माणदेशी तरंग वाहिनी का निर्माण कर आज जनता के लिए रेडिओ केंद्र शुरू किया है । जिसका लाभ यहाँ के लोगों को मनोरंजन के साधन, खेती संबंधी समस्याएँ और उपाय साथ ही बच्चों के लिए नौकरी के अवसर इस विषय पर बहुत जानकारी देने का काम इस रेडिओ द्वारा किया जाता है । साथ ही सीलाई मशिन के कारण इनके द्वारा लडकियों को और महिलाओं के जीवन में काफी परिवर्तन आया है । यह काम बहुत ही प्रशंसनीय है । अनेक लोगों के जीवन में आशा कि किरण पैदा करने का काम चेतना भाभी के द्वारा हुआ है ।

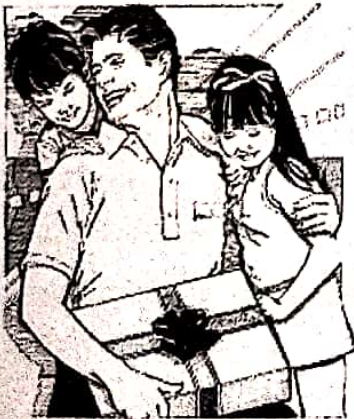
आज इस माणदेशी महिला बैंक का विस्तार महाराष्ट्र सहित भारत के झारखंड, बिहार, मिझोरम, आसाम आदि राज्यों में शुरू है। एक देहात से आंतरराष्ट्रीय पर यह बैंक काम करती हुई नजर आती है। इस बैंक में काम करनेवाली सभी महिलाएँ हैं। महिलाओं द्वारा महिलाओं के लिए यह बैंक काम करती है।

इस बैंक द्वारा २००५ में व्यावसायिक स्कूल शुरू किया है। साथ ही २००७ में महिला उद्योग की स्थापना की है। इस स्कूल में ग्राहकों को टेलरिंग घरेलू साहित्य दुरुस्ती का काम सिखाया जाता है। साथ ही आर्थिक व्यवस्थापन, मार्केटिंग, संगणक, सॉफ्ट स्किल और आर्थिक जनजागृती का कार्यक्रमों यहाँ आयोजन होता है। इनका उद्देश्य ही 'बैंक आपके द्वार पर' इस संकल्पना पर यह बैंक काम करते हुए नजर आती है और चेतना भाभी इस संदर्भ में कहती है, हमारी बैंक के ९८% ग्राहक कर्जा वापस करती है।

स्विट्ज़र्लैंड के दावोस में वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरम में पहली बार प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी भी इसमें सहभागी थे। सबसे मनोरंजक बात तो इसके ४७ साल के इतिहास में पहली बार सम्मेलन की

अध्यक्षता कि बागडौर सात महिलाओं के हाथ में सौंपी गई थी। इसमें एक युनियन बॉस, एक न्यूक्लियर फिज़ी सिस्टर, दो कंपनी ट्रेड, एक फाईनान्शियल ऑर्गनायज़ेशन, एक ईकॉनॉमिस्ट इसके साथ माणदेशी महिला सहकारी बैंक की चेअरमन चेतना सिन्हा भी सहभागी थी। दावोस फोरम कि शुरुआत १९७१ में हुई है। चेतना सिन्हा देश में महिलाओं के द्वारा महिलाओं के लिए चलाये जा रहे पहले ग्रामीण सहकारी महिला बैंक की फाउंडर हैं। इस बैंक की स्थापना १९९७ में हुई थी। इस बैंक द्वारा महिलाओं को सीखवाई, बुनाई सिखाने और स्कूल जानेवाली लड़कियों को साइकल खरीदने के लिए कर्ज देती है।

इस प्रकार महिलाओं के लिए काम करनेवाली माणदेशी सहकारी बैंक अपना अलग स्थान रखती है। इसका पूरा श्रेय चेतना सिन्हा को जाता है। माणदेश जैसे अकालग्रस्त इलाके में उसका कार्य बहुत ही प्रशंसनीय है। इस बात का गर्व पूरे माणदेशी लोगों को है। ऐसे कुशल नेतृत्व को पूरा माणदेश और भारत वर्ष सलाम करता है।

पिता

मेरा साहस मेरी इज्जत मेरा सम्मान है पिता ।
मेरी ताकत मेरी पूँजी मेरी पहचान है पिता ॥

घर की इक-इक ईंट में शामिल उनका खून-पसीना ।
सारे घर की रौनक उनसे सारे घर की शान है पिता ॥

मेरी इज्जत मेरी शोहरत मेरा रूतबा मेरा मान है पिता ।
मुझको हिम्मत देने वाले मेरा अभिमान है पिता ॥

सारे रिश्ते उनके दम से सारे नाते उनसे है पिता ।
सारे घर के दिल की धड़कन सारे घर की जान है पिता ॥

शायद रब ने देकर भेजा फल ये अच्छा कामों का ।
उनकी रहमत उनकी नेअमत उसका है वरदान पिता ॥

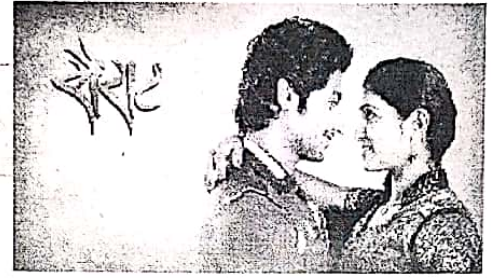
कु.सोनाली एकनाथ माने
बी.ए.- द्वितीय वर्ष

फिल्म समीक्षा

‘सैराट’ एक समाज वास्तव

अनिल भगवान शेडो

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

‘महाराष्ट्र’ में तथा पूरे भारतवर्ष में पसंद आनेवाली मराठी फिल्म ‘सैराट’ इसका निर्माण दिग्दर्शक ‘नागनाथ मंजुळे’ इन्होंने किया है। इसके लिए उन्होंने बहुत परिश्रम किए हैं इसके लिए मुख्य नायक का काम ‘आकाश ठोसर’ और नायिका ‘रिंकू राजगुरु’ ने किया है। यह फिल्म ‘राष्ट्रपति सम्मान’ से पुरस्कृत फिल्म है। ‘नितीन केणी’ और ‘निखील साने’ ने इस फिल्म को दिग्दर्शन किया है। यह फिल्म २९ एप्रिल, २०१६ को ‘रिलीज’ की गई। इसका उद्देश्य यही था कि समाज की भावनाओं को बदला जा सकता है और इसी कारण ‘नागराज मंजुळे’ ने इस फिल्म का निर्माण किया है। समाज में जो जातिभेद निर्माण हो रहे हैं। इसको प्यार से रोकने हेतु उन्होंने इस फिल्म में ‘प्यार की कहानी’ का उपदेश दिया है। उच्च जाति की लड़की और निम्न जाति का लड़का इन दोनों का चित्रण किया है। उन्होंने यह दिखाया है की दोनों एक दूसरे से बहुत प्यार करते हैं। दोनों भी एक दूसरे के लिए जान देने के लिए भी तैयार हैं लेकिन दोनों की जातियाँ अलग होने के वजह से दोनों के घरवाले उनको इस बात के लिए सहमत नहीं होते। शादी कोई करता है तो उसकी समाज में जो इज्जत है। वह कम हो जाती है और इसके लिए उन्होंने इस फिल्म में फिर दोनों की मर्जी से भाग कर शादी करते हैं। किंतु इस ‘फिल्म’ में उन्होंने यह दिखाने का प्रयास किया है कि सभी इन्सान एक ही हैं। जात, धर्म, पंथ यह तो एक दिखावा यह सब इन्सान ने ही बनाया है। इस फिल्म का उपदेश जो समझना

चाहिए था वह समझ में नहीं आ सका। वह किसी के भी दिमाग में नहीं आया। इस फिल्म से मुझे तो एक ही निष्कर्ष प्राप्त हुआ है। अगर किसी को प्यार करना है। तो वह अपने योग्यता के ही लड़के को पसंद करे। इस फिल्म द्वारा उनको जो जातीय मतभेद मिटाना था। अपना धर्म यही कहता है कि दुनिया में अपने माता-पिता से बढ़कर कोई चीज नहीं। उनको ठेस पहुँचाना मतलब भगवान को ठेस पहुँचाना। अपनों को धोका देकर भागकर शादी करना गलत बात है। हमको बचपन से परवरिश कर बड़े करते हैं क्योंकि हम भविष्य में बड़े आदमी बन जाए। समाज में हमारे प्रति इज्जत कि भावना बन जाए। ऐसा कुछ काम करने के लिए ना कि समाज में अपने बच्चों की वजह से अपना सर नीचा हो जाए। ना कि किसी और को भगाकर शादी करना। ‘सैराट’ फिल्म तो समाज में ‘समानता का नारा’ देने हेतु और समाज में एकता लाने के लिए बनाई गई। इसका यह मतलब नहीं की सब भागकर शादी कर लो। मेरा मानना यही है। अपने माता-पिता के खुशी के खातिर और अपने भविष्य के लिए ‘सैराट’ फिल्म का योग्य अर्थ ले बल्कि अपने माता-पिता को दुःख मत पहुँचाए। नागराज मंजुळे ने बाबासाहब अम्बेडकर के विचारों को समाज तक पहुँचाने के लिए इस फिल्म का निर्माण किया था।

लोककलाओं की वास्तविकता

रोहित संदिप सावंत

बी.ए. - तृतीय वर्ष (हिंदी)

परंपरागत रूप से चली आ रही पारंपारिक कलाएँ आज के विज्ञान युग में नष्ट होती जा रही हैं। महाराष्ट्र में पाई जानेवाली पारंपारिक कलाएँ-वासुदेव, वाघ्या मुरली, नंदी बैलवाला, बहुरूपिया, डोंबारी, मरीआई सुबह सुबह घर जानेवाले रामप्रहरी और पिंगला सबसे कम मात्रा में दिखाई देते हैं। इस क्षेत्र में रोजी-रोटी न मिलने के कारण अनेक लोग अलग-अलग क्षेत्रों में जुट गए। 'कला खत्म हो गई और मनुष्य शेष बच गया।' यह बात इन कलाओं पर लागू होती है।

बदलते समय के अनुसार हमारी मिट्टी एवं संस्कृति और कलाएँ भी बदलने लगी। तभी आगे जाकर हमारा भारत पूर्ण भारत के रूप में पहचाना जाएगा। बहुरूपी समाज के लोग आज शिक्षा ले रहे हैं। व्यवसाय से जुड़ रहे हैं। इस कला के लिए उन्होंने अपना पूरा जीवन खर्च किया था। परंतु आज के भौतिक सख-सुविधाओं के कारण लोग घर बैठे बैठे इंटरनेट और दूरदर्शन के मनोरंजन के अलग-अलग कार्यक्रमों के द्वारा अपना मनोरंजन पूरा कर रहे हैं। आज तक दुनिया को हँसाने वाला बहुरूपियाँ स्वयं हास्य बनता जा रहा है। इनके बोलने का ढंग बड़ा अजीब रहता है। जैसे- "राजा को फँसाकर राणी को भगा दिया। अभी आपको छुट्टि नहीं हैं।" इस प्रकार वे बात करते हैं। "बारीश का पानी छतपर रुकवा दिया, इंद्र के गैर मौजूदगी में रंभा को खत लिख दिया। चलो जेल के अंदर।" इस प्रकार ये काम करनेवाले लोग आज से इस कला से दूर जा रहे हैं।

'पिंगला' यह जाति दुनिया का भविष्य बताने वाली जाति स्वयं के भविष्य से कोसों मील दूर है। इसके बदले में उन्हें रोजी रोटी का साधन मिलता था। भविष्य बताने पर लोग उन्हें अनाज, पैसा देते थे। आध्यात्मिक परंपरा का पालन करते हुए भविष्य का अंदाज व्यक्त किया करते थे। उन्हें उसके बदले में भिक्षा मिल जाती थी। उसपर गुजारा होता था। आज के विज्ञान युग में भविष्य पर किसी का भरोसा नहीं रहा। इसी कारण इन लोगों की कला कम होती जा रही है।

'डोंबारी' यह जातियाँ रास्ते के किनारे लाठी के सहारे कूल्हब दिखाते हुए यह लोग हमें दिखाई देते थे। समयानुसार इन लोगों ने स्वयं में बदलाव कर लिया पारंपारिक कलाएँ और संस्कृति का रक्षण करते हुए उनका स्वयं का जीवन घाटे में आ गया। इसी कारण उन्होंने रास्ते के किनारे के खेल बंद करके तमाशा, रंकस और आज खेती में काम करना शुरू कर दिया। यह जाति भाषा विकास में महत्वपूर्ण योगदान देती है। वे मराठी, हिंदी और स्थानिय बोली को अच्छी पद्धति से प्रयोग करते हैं। इसी जाति का पूरा जीवन रास्तों पर ही बीत जाता है। शहरी लोग केवल हमारी कला देखते हैं, अपने बच्चों को हमारे करतब दिखाते हैं। मोबाईल पर शूटिंग करते हैं परंतु पैसा देने के लिए जेब में हाथ नहीं डालते। सरकार कि ओर से इन कला का संरक्षण होना चाहिए लेकिन सरकार इस बात से अनजान बनी है, या इस बात के प्रति उदासीन है।

'कडक लक्ष्मी' हर गाँव में जाकर अपने उपजीविका का साधन पाते थे। ये लोग ढोलक बजाते हुए एक अलग प्रकार कि ध्वनि ढोलक से निकालते हैं। दूसरी ओर अपनी विशिष्ट ध्वनि के कारण एक रहस्यमय वातावरण तैयार करते हैं। साथ ही अपने ललाट पर पूरी तरह से कुमकुम और हलदी लगाते हैं। हाथ में चाबूक होता है और अपने नंगे बदन पर वे चाबूक से प्रहार करते हैं। ऐसा कहा जाता है कि इन लोगों के द्वारा लाए गए मंदिर के सामने जो भी मन्नत माँगता है। वह पूरी हो जाती है। ऐसी लोगों कि धारणा है। यह देवी मूलतः दक्षिण कि है। द्राविडों की ग्राम देवताओं से एक है। दक्षिण में उसे 'मरी अम्मा' के नाम से जाना जाता है। महाराष्ट्र में गाँव के सीमापर इसका मंदिर बनवाया जाता है।

'नंदीबैल' पालन करनेवाले का महाराष्ट्र में एक प्राचीन इतिहास है। बारिश के महिनो को छोड़कर वे गाँव-गाँव घूमते

हुए नजर आते हैं। यहाँ वे ढोलक पर 'गुबू-गुबू' कि आवाज निकालकर प्रशिक्षित बैल के द्वारा कुछ इशारे करवा लेते थे। इसके बदले में उन्हें पैसा और अनाज मिलता था। आज के जमाने में वे कम बार गाँव में देखने के लिए मिलते हैं। दो-तीन साल में एक बार आते हैं। इसका कारण उन्हें पहलें जो लोक सम्मान से चीजे देते थे। आज वह देने की लोगों की मानसिकता नहीं है।

इस प्रकार महाराष्ट्र जैसे राज्य में जो परंपरागत कलाएँ चली आ रही थी। वह आज नष्ट होने की कगार पर है। इसमें आज के

लोगों कि बदली हुई मानसिकता है। आज घर में मनोरंजन करनेवाले साधन बढ़ गए हैं। दूरदर्शन पर लोग अपना ज्यादा समय खर्च करने लगे हैं। इसलिए उन्हें इस पारंपारिक कलाओं का कुछ लेना देना नहीं है। इसी कारण से पारंपारिक कलाएँ रास्ते के किनारे खड़े होकर देखने में हमें लज्जा का अनुभव होता है। आज के आधुनिकता में घर में बैठकर हमें अनेक माध्यमों से मनोरंजन का आनंद उठाना अच्छा लगता है। सरकार की ओर से इन कलाओं को संरक्षण मिलना आवश्यक है।

कहानी लेखन

लड़की समाज में जिए तो कैसे जिए ?

कु. पूजा किसन सावंत

बी.ए. - द्वितीय वर्ष

'ये जीवन किस प्रकार का होता है ना ?' इस समाज में अपनी मर्जी और सुख शांति से जीवन जीना कितनी कठीन बात होती है ना ? खासकर एक लड़की को।

ऐसे ही मन बहलाने वाली एक कहानी 'देहपुरी' गाँव में मीरा खानदानी परिवार में अपना बचपन का जीवन बहुत मजे से जी रही थी, उसके पापा बड़े व्यापारी थे। और बड़े कारोबार के कारण पापा के दो भाई और उनकी पत्नियाँ, उनके बच्चे इतना बड़ा उनका परिवार था। रमेश और मीरा एकही कक्षा में पढ़ते थे। पर दसवीं के बाद रमेश को पढ़ाई के लिए शहर के बड़े कॉलेज में भेजा जाता है। पर मीरा इस बात को लेकर बड़ी बेचैन होती है। की हम दोनों एक ही कक्षा में पढ़ते थे तभी मुझे जादा अंक मिले और उसे कम अंक मिलने के बाद भी उसे शहर में भेजते हैं और मुझे यहाँ, इस बात को लेकर वह परेशान होती है और पापा को पूछती है, कि पापा ऐसा क्यों ? पर इस बात को सुनकर भी पापा बिना कुछ जबाब दिये बाहर चले जाते हैं। इस कारण मीरा बहुत नाराज होती है। फिर कई दिनों के बाद उसका कॉलेज शुरू होता है।

मीरा कॉलेज में अपने बड़े भाई के साथ जाती थी। एक दिन उसे कॉलेज से घर आने में देर हो गई। तभी उसके चाचा कहने लगे की इतनी देर तक कहाँ घूम रही थी ? बस घूमते ही रहना था, घर की याद कैसे आई ? ऐसे आरोप करते हुए उन्होंने एक बार भी उन्हे नहीं पूछा की बेटी तुम्हे देरी किस कारण हो गई ? उसी रात चाचा का छोटा बेटा आधी रात को घर आता है। तभी चाचा उसे कहते हैं कि गाड़ी न मिलने के कारण देर हो गई क्या, रहने दो, चल खाना खाने और जल्दी सो जा, थक गया होगा ना ? इस प्रकार घरवाले मीरा पर अपनी मनमानी चलाते थे।

मीरा जब कॉलेज जाती है, तभी लोग कहते हैं, कैसी लड़की है ? उसके कपडे देखकर लगता है कि, कोई गरिब मजदूर की लड़की होगी। इस बात को लेकर और अपनी सहेली के आग्रह के खातीर वह अपने पारिवारिक जीवन में कुछ बदलाव लाती है। और वह थोड़ी 'फॅन्सी' रहने लगती है। तभी आसपास के लोग कहते हैं कि उसपर अच्छे संस्कार नहीं हैं। यह बात सुनकर मीरा के मन में सवाल उठता है कि, "मैं इस समाज में जीऊँ तो कैसे जीऊँ ? मीरा जब डिग्री की पढ़ाई कर रही थी, तभी किसी कारण उसका

भाई रमेश गाँव आता है। उमेश गाँव की एक लड़की को चाहता था। यह बात घरवालों को भी पता चली थी। मीरा और रमेश फिर से एक साथ कॉलेज जाने लगे, 'रमेश' हमेशा फोन पर व्यस्त रहता था। देर से घर आता था पर उसे कोई सवाल नहीं करता था।

एक दिन मीरा की सहेली नीता का मोबाईल गलती से मीरा के पास आता है। और सब लोग खाना खा रहे थे तभी मीरा के बॅग से मोबाईल की आवाज आती है। तभी एक साथ बिना सोचे समझे घर के सभी लोक उसे सवाल करते हैं, के किसने दिया फोन ? कहाँ से लाया ? इस फोन से किससे बातें करती हो ? उस समय घर का एक भी सदस्य उसकी बात नहीं सुनता, तभी अचानक पता चलता है की यह मोबाईल नीता का है। यह बात सुनकर घरवाले कहते हैं कि हमें पता था की हमारी मीरा बेटी बिना पूँछे मोबाईल नहीं ला सकती। इस बात को यही खतम करके सब लोग वहाँ से निकल जाते हैं।

ऐसा नहीं की समाज में सभी लड़कियाँ सच्चे विचारों की, अपने घरवालों की सभी बातें मानती होगी। और कई लड़कियाँ भाग कर शादीयाँ करती हैं। और अपनी परिवार को शर्मिंदा करती हैं। इस लड़कीओं को एक जैसे समझते हैं पर अच्छे विचारोंवाली लड़कियों का क्या ? और वह किस प्रकार जीवन जीए। ऐसा सवाल मन में आता है। मीरा के कॉलेज में प्रथम वर्ष कक्षा की एक लड़की का बलात्कार होता है। और उसे ताने देते हैं। उसे चरित्रहीन कहते हैं। पर उनका क्या ? यह लोग पराएँ पर उस के अपने घरवाले भी उसे बातें तो दूर की बात है वह तो उसका मुँह भी नहीं देखना

चाहते। इस अन्याय के कारण वह बेचारी लड़की खुदखुशी करती है। इस घटना के बाद भी समाज के लोग इस पर झूठी सहानुभूती दिखाते हैं।

उस घटना के बाद मीरा का हररोज कॉलेज जाना बंद होता है। और उसकी शादी की बातें घर में होती रहती थी। तभी अचानक 'रमेश' भाग के शादी कर आता है। यह देखकर घरवाले सभी लोग आश्चर्य करते हैं और परेशान होते हैं। फिर एक महीने के बाद मीरा बात को भूलकर रमेश को माफ करते हैं। मीरा भी किसी लड़की को चाहती थी, पर वह यह बात किसी को बता नहीं सकती थी। घरवाले भी उसे एकबार भी नहीं पूछते की मीरा तुम्हें कोई पसंद है ? बताओं। फिर कई दिनों के बाद नीता मीरा के भाई को बताती है की मीरा राज को चाहती है। वह अच्छा लड़का है। सरकारी कंपनी में वह अच्छे पद पर नौकरी करता है। तभी इस बात को लेकर उसका भाई मीरा को बहुत बातें सुनाता है। और उसे कहता है कि तुम इस लड़के को भूल जाओ और पापा कहते हैं उसी लड़के के साथ शादी करो समझी ? इसी तरह मीरा शादी के लिए अपने मर्जी के खिलाफ राजी हो जाती है।

हाSSSS पता है कि घरवाले हमारा अच्छा ही चाहते हैं। हमें हमेशा खुश देखना चाहते हैं। हमारे प्यार के खाती ही वह हमें इस बात पर टोकते हैं।

"मैं समाज में जीऊँ तो कैसे जीऊँ। यह प्रश्न मेरे सामने खड़ा हो जाता है।" यह आज के युवा लड़कियों की सबसे बड़ी विडम्बना है।

English Section

*Figure it out for yourself my lad
you have all that the greatest of
men have had
Two arms, two hands,
Two legs, two eyes
And a brain to use
If you would be wise
With this equipment they all began,
So start for the top and say
'I can !'*

-Edgar Guest

**A
D
W
A
I
T
2017
2018**

**Section Editor
N. D. Lokhande**

INDEX

PROSE SECTION

1) Student Life : Its Duties & Responsibilities	Radhika Vitthal Katkar	B.A.-III	71
2) Tiger Zinda Hai	Prajakta Ratnkar Ingale	B.A.-III	72
3) Democracy - Its merits and demerits	Karishma Ramesh Gaikwad	B.A.-III	73
4) Ebola Virus - A New Biothreat	Mahaviri Dinkar Satre	B.Sc.-III	75
5) Unsolved By The God	Tejasvini Rajendra Jadhav	B.Sc.-III	77
6) Dr. Hargovind Khurana	Karishma Vilas Shelar	B.Sc.-III	79
7) Success Is Not A Matter of Luck	Pooja Patole	B.Com.-III	80
8) Save Water - Save Life	Poonam Vasant Pawar	B.A.-III	81
9) First Friend	Tejaswini Jadhav	B.A.-III	82
10) My Mhaswad	Snehal Dattatray Jagtap	B.A.-I	84
11) Nano In Our Daily Life	Monali Harish Patil	B.Sc.-II	85
12) A Practical Lovestory	Archana Prashant Kale	B.A.-III	86

POETRY SECTION

1) Success	Snehal Dattatray Jagtap	B.A.-I	74
2) DCD is the Best !	Pranali Nandkumar Katkar	B.Sc.II	74
3) Life	Nikita Bapurao Kuchekar	B.A.-III	83
4) Friend	Sonali Eknath Mane	B.A.-II	83
5) A Helpless Woman			87
6) O Captain ! My Captain !			88
7) Accidental Love Chemistry	Ankita Sanjay Phadatare	B.Sc.II	88

Student Life :

Its Duties & Responsibilities

Radhika Vitthal Katkar

B.A.-III

Student life is that period of life which we spend in schools and colleges. The saying, as you sow, so shall you reap, applies more to this particular period of life than any other. Student life is the foundation of one's future career and every effort should be made to make this foundation strong.

A student has many duties and responsibilities. The first duty of a student is to do what he or she is supposed to do to study well. Student should be taken seriously, because parents, the government and society are spending a lot of money on the education of the youth. Hardwork and dedication are therefore expected from the student. Bunking lectures and taking undue advantage of the freedom afforded by college life will definitely not be fair to society.

Education does not mean only learning various subjects like Science, History or Literature. A student must also learn to be a good human being. For this, the development of strong moral values is necessary.

India is a country where many people are illiterate. Those who are studying in school and colleges are the lucky ones, the fortunate ones,

who have got the opportunity to pursue education. These lucky few have the responsibility of helping the poor, illiterate people of our country. It is the duty of students to get involved in the betterment of society. They should spread their knowledge and education in whatever way they can and try and take part in social service camps, literacy campaigns and programmes organized to help the less fortunate people.

Students, being young, are likely to make mistakes. They should seek the guidance of parents and teachers, who have had a lot more experience of life and they know what is good and what is bad.

And last, but definitely not least, a student is also a responsible citizen of the country and must learn to be in service of its people. A student must give back to the country what the country has given him or her. The student must help in the progress and development of the nation in whatever way he or she can.

Students are young and have a lot of energy. They must use their energy in a positive manner. Only then will they be able to fulfil their duties and responsibilities.

(Action, Adventure, Drama)

Tiger Zinda Hai

Prajakta Ratnkar Ingale

B.A.-III

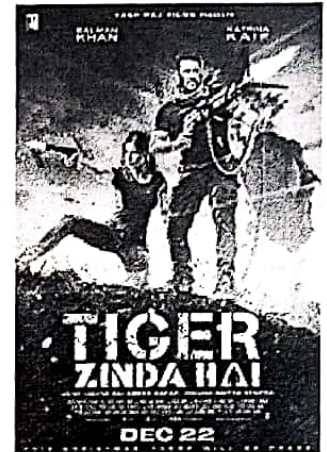
Cast : Salman Khan, Katrina Kaif, Sajid
Delafronz, Angad Bedi
Director : Ali Abbas Zafar
Language : Hindi
Duration : 2 hours 41 minutes

Salman Khan and Katrina Kaif's film has amount of action and romance in the first half. The wait for Salman Khan and Katrina Kaif's Tiger Zinda Hai is finally over as the film has hit the screen today (December 22). The film has been one of the most anticipated ones of the year and while you line up to watch it, out Editor in Chief and film critic-Tushar P.Joshi is already halfway through the film. During the interval, here's what he had to say about the movie, "Tiger Zinda Hai is Salman Khan's return to form, delivering what he does best-playing to the gallery and pleasing his hardcore fans. Back after a 5 years of gap, Tiger is a changed man

and the time and setting is different. Married to Zaya (Katrina Kaif), Tiger

has a son and the family lives away from India in a secluded Austrian town. Duty comes calling when a group of Indian and Pakistani nurses are held hostage by and Iraqi Warlord whose weapon of choice is terrorism.

Tiger is called back to the field and despite his initial hesitation he decides to be part of the mission and help rescue the Indian nurses. The setting and landscape is the barren desert of UAE and a lot of high octance action sequences takes place in small alleys. Katrina and Salman's insane chemistry is a definite highlight to 'Tiger Zinda Hai.' Director Ali Abbas has also given Zaya's character more depth and things to do in the film. In fact, the fact that she plays a Pakistani ISI agent given the plot interesting twist. Salman looks his best and Ali plays him up in every frame.

Democracy -

Its merits and demerits

Karishma Ramesh Gaikwad

B.A.-III

Essay

The English word 'Democracy' is derived from two Greek words 'Demos' and 'Kratia' or 'Cratos.' Demos means crowd and Kratia or Cratos means power. This is why the critics of Democracy have described it as Mobocracy. But in reality Democracy is not Mobocracy but rule by majority of the people according to certain rules and regulations which are accepted by the people of a country.

In the beginning there was direct Democracy. For example, in our country the villagers used to elect their representatives for village 'Panchayat' by raising their hands in favour of their candidate. But now people cast their votes in favour of their candidates who stand for Parliament or Legislative Assemblies of states. The most famous definition which is generally quoted is of Abraham Lincoln, the great President of America. According to Lincoln "Democracy is a government of the people, by the people and for the people."

The system of Democracy has following merits :

- 1) It gives equal opportunities to make progress to all the people.
- 2) It is above any kind of undue favour to any religion, caste, creed or colour.
- 3) The people are supreme and can not be exploited by any dictator or group of persons.
- 4) It gives freedom of expression to the masses. It develops the intellectual level of the country.

- 5) In a democratic country citizens are free to follow any kind of religion, trade etc. This helps the citizen to develop their inherent capabilities which contribute to the progress of the country.

Demerits of the Democracy :

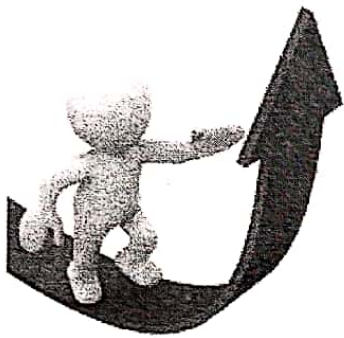
- 1) Government by popular majorities means rules by the average man, who is generally unintelligent controlled in his conduct more by emotions than by reason of limited knowledge what standard of judgement can make us believe the opinion of 51 percent of the people to be wiser than 49 percent.
- 2) It is necessary to make long range plans and policies to achieve any great success. But in a democratic system the representatives of the people are bound to face the electorate after 5 years. The general public do not want to make sacrifices for the good results which will be available only in future. So a country can not make real progress by following democratic system.
- 3) The capitalists, industrialists bosses of mafia type groups and religious leaders play a dominant part in influencing voters in general elections. So the honest and capable leaders do not get opportunity to form the government.
- 4) Democracy needs educated, enlightened and patriotic people to make it a success. So in a country where the percentage of

literacy is less than 50% a democratic system is useless and harmful for the welfare of the people.

Conclusion :

In a democratic system of government the principle of balance of power is used and consequently legislature judiciary and executive

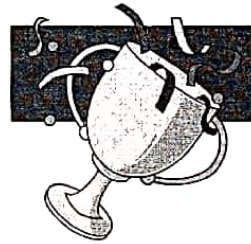
the three branches of government are separated. So the power of the government is limited by the laws of the constitution. It helps in smooth running of the system. But only a state of literature, well disciplined and patriotic people can enjoy the real fruits of Democracy.

Success

A successful person is one
Who is well organized,
Who has purpose in life,
Who has self control,
Who has direction and love in his heart.
Always in mind that your own resolution to.
Success is more important than
any other thing.
The greatest of
Courage on earth is to bear defeat.
Without losing heart
Whether you think that you can
Or that you can't
You are usually right, No other
success can compensate.
For failure in the home
It is possible to store in
the mind with a million
and still be entirely successful

Snehal Dattatray Jagtap
B.A.-I

DCD is the Best !

Flowers are many
Rose is the best
Fruits are many
Mango is the best
Colours are many
Pink is the best
Subjects are many
English is the best

Countries are many
India is the best
Planets are many
Earth is the best

Kings are many
Shivaji Maharaj is the best
Queens are many
Lakshmibai is the best
Colleges are many
DCD is the best !!

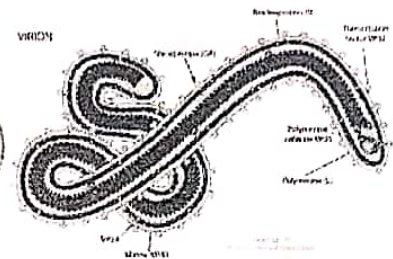
Pranali Nandkumar Katkar
B.Sc.II

Ebola Virus -

A New Biothreat

Mahaviri Dinkar Satre

B.Sc.-III

Four nations in the West of Africa. A virus causing incessant havoc. 25,030 people allegedly infected. 10,398 casualties in the fight against the deadly virus. Doctors dressed up like astronauts, reminiscent of aliens from outer space. Borders blocked to contain the virus spread. Fears of another pandemic. No proven vaccine. No completely effective medicine. Only prevention and precaution otherwise face the possibility of a horrible death and the reason for all this-the Ebola Virus.

What is Ebola Virus ?

The Ebola Virus is a type of infectious microbe which gets transmitted by transfer of body fluids between animals to animals, animals to human and also from human to human. It is a fluid born virus and upon entering a host, causes haemorrhagic fever and severe bleeding, which leads to massive loss of blood. Being a highly contagious virus, it is extremely dangerous and can spread rapidly through transfer of fluids from one infected animal/human to another.

Structure :

Ebola Virus (EBOV, formerly designated Zaire ebolavirus) is the sole member of the Zaire ebolavirus species and the most dangerous of the five known viruses within the genus Ebolavirus. The virus belongs to the same family. Like all filoviruses, ebolavirions are filamentous particles that may appear in the shape of a shepherd's crook or in the shape of a "U" or a "6" and they may be coiled, toroid or branched. In general, ebolavirions are 80 nm in width, but vary somewhat in length. Particles

as long as 14,000 nm have been detected in tissue culture.

The characteristic "threadlike" structure is, however, a more general morphologic characteristics of filoviruses.

History :

The name 'Ebola Virus' is derived from Ebola River - a river that was at first thought to be in close proximity to the area in Democratic Republic of Congo, previously called Zaire, where the first recorded Ebola Virus disease outbreak occurred and the taxonomic suffix virus. Also earlier called as Zaire ebolavirus, the virus was first described in 1976 since then the disease caused by it (Ebola virus disease) frequently reappears in several parts of Western and Central Africa. Ebola Virus was first isolated in 1976 during outbreaks of Ebola hemorrhagic fever in Zaire and Sudan. The strain of Ebola that broke out in Zaire has one of the highest case fatality rates of any human virus, roughly 90% from 1976 through 2013, fewer than 1,000 people per year have been infected.

An epidemic of the Ebola Virus disease (EVD) is ongoing in West Africa. The outbreak is the most severe Ebola virus outbreak yet recorded in regard to the number of human cases and fatalities.

Sources and Causes :

Fruit bats are supposed to be the sources and natural hosts of the Ebola Virus. In many African countries, meat of wild animals is consumed, called 'bushmeat.' The spreading of the Ebola Virus has been linked to the consumption of wild animals' meat by human.

While bats are considered the natural and only hosts for the Ebola Virus, the possibility of birds, arthropods and plants being hosts has also been considered. As the virus can spread from animals to animals and from animal to human, coming into contact with Ebola infected animals or consuming them for meat is the main cause for the spread of the Ebola Virus Disease (EVD).

Symptoms :

Signs and symptoms of Ebola are characterized by fatigue, fever, headaches and joint, muscle and abdominal pain. Vomiting diarrhea and loss of appetite are also common. Less common symptoms include the following : Sore throat, chest pain, hiccup, shortness of breath and trouble swallowing. The average time between contracting the infection and the start of symptoms is 8 to 10 days, but it can vary between 2 and 21 days.

Early symptoms of EVD may be similar to those of malaria, dengue fever or other tropical fevers before the disease progresses to the bleeding phase. In the bleeding phase, which typically starts 5 to 7 days after first symptoms, internal and subcutaneous bleeding may present itself through reddening of the eyes and bloody vomit. Bleeding into the skin may create petechiae, purpura, ecchymoses and hematomas.

Diagnosis :

Other diseases that should be ruled out before a diagnosis of EVD can be made include malaria, typhoid fever, shigellosis, cholera, leptospirosis, plague, rickettsiosis, relapsing fever, meningitis, hepatitis and other viral haemorrhagic fevers.

Ebola Virus infections can be diagnosed definitively in a laboratory through several types of tests :

- Antibody - capture enzyme - linked immunosorbent assay (ELISA)
- Antigen detection tests
- Serum neutralization test

- Reverse transcriptase polymerase chain reaction (RT - PCR) assay.
- Electron microscopy
- Virus isolation by cell culture

Sample from patients are an extreme biohazard risk; testing should be conducted under maximum biological containment conditions.

Treatment :

No specific treatment for Ebola Virus exists. Treatment is primarily supportive in nature, balancing fluids and electrolytes to counter dehydration, administration of anticoagulants early in infection to prevent or control bleeding, maintaining oxygen level, pain management and the use of medications to treat bacterial or fungal secondary infections.

Prevention and Control :

- For effective prevention of Ebola Virus, the following measures should be implemented :
- Disinfection of hospitals, public places and areas affected by the Ebola Virus, The Virus cannot survive the effect of disinfectants, soaps, detergents, heat and direct sunlight.
- Fumigation of areas and homes where pests reside.
- Safe of proper disposal of bodies of Ebola victims. Dead bodies can still transmit Ebola Virus disease..
- Use of protective coats and suits, by medical technicians, doctors and public safety experts equipped with all safety measures while handling Ebola suspected or confirmed patients and while disposing bodies of Ebola victims.
- Use of mass media awareness campaigns by governments to educate people about the Ebola virus.
- Currently there is no vaccine for the EBV. Efforts are on to develop a safe vaccine for human.

Stop Ebola. Save the World.

Story

Unsolved By The God

Tejasvini Rajendra Jadhav

B.Sc.-III

It is 11:30 am. A girl very simple looking, carrying a tiffin box in her hand is walking along the street. She reached the shop where her mother works. She has come to give her the afternoon meal. As soon as she turns back to return, she hears a familiar sound. "Rupali, wait up." She is a girl named Shalu, her classmate and friend also.

"Going home ?"

"Yes, I came to give tiffin to my mom !"

Shalu being very talkative does not let her go. She keeps her busy in talking. By the time, Rupali expresses her wish to leave for home.

When she reaches home, she finds that in the home across the road, a family has shifted. They are unloading their stuffs from the tempo. There Rupali sees a handsome boy from whom she can't take her eyes off. Virtually she falls in love with him. She has a crush on him. As the days pass, her feelings for him start growing in the heart. She finds loophole to have his glimpse and loves him from distance. She grieves his absence and feels uneasy when she doesn't find him before. Hardly a day passes when she doesn't remember him. His thoughts have now occupied a large place in her heart. In spite having wish in her heart of speaking with him, she doesn't speak. She remains silent.

She is very happy when she is in home. The change in her behaviour is noticed by Shalu in the college. The girl usually talking about too much things, has been completely mute. But

she doesn't bother to know the reason behind her being silent. When the class is over, the glow of her face is worth watching. She rushes to home. Recently, she started bunking the classes and preferred to study at home. Shalu is worried about her studies and wonders nothing about a sudden change in her nature. One day in the college, Shalu holds Rupali's hand and asks, "Hello ! stop madam, where are you going in such a hurry ? what's going on ?" Rupali is surprised. She thinks she is caught up. As Shalu goes on asking questions, Rupali tries to look innocent and aware of nothing. Rupali manages to avoid and tells a lie that she has a lot of work at home so that she can't attend the classes.

Shalu is a very keen observer and knows everyone by instincts. Especially, Rupali. Shalu knows that there is something that Rupali conceals. To ensure, she goes to Rupali's home and gives her a surprise. Since Shalu has observed many changes in her behaviour so that she has a curiosity to the reason. Shalu being very shrewd asks her obliquely and starts teasing her. Rupali comes under her impression and unfolds herself. She speaks her heart to Rupali and unburdens herself. She makes a clean breast of thoughts. The thoughts which were lying idle in her mind for long time.

Now Shalu learns what the actual reason is behind all the incidents taken place earlier. Shalu encourages her to express her love for Charan.

Charan is a handsome boy who is about to complete his degree in one of city colleges. He

carries the big dreams and remains busy with his friends. He has nothing to do with others. He spends his more time with his friends mostly in revelling and having fun.

The months passed. Meanwhile Rupali has saught place in his home and formed friendship with all the members in family. However, she finds no progress in between them and is worried. She shared this too with Shalu. Shalu advices her to speak. But she can't collect strength to do so. They both laugh at each other. Though Rupali looks outwordly happy, she is serious form within. She wants the response to flow his side. She will not blunder until her mind allows her.

Rupali is serious and ambivalent. She oscillates between two thoughts like a pendulum but comes to no conclusion. She is infanted with him and badly mad about him. She is steeped in love and his thoughts, not knowing what to do. The thought of being left makes her uneasy and restless. She will lose him as a friend if she is rejected. She will be alienated, surrounded and obsessed.

Shalu is aware of the condition of her friend that is Rupali and wants help her in this situation. She has resolved to tell Charan about this and expected a good result. On one occasion, she does so either. But it doesn't

happen as expected. Charan doesn't react positively. He shows himself indifferent and unconcerned to her feelings. He does not even bother. He pays no heed. On the contary, an unwanted feeling start growing in his mind. Shalu tried to persuade him but failed.

Charan has his own ideas about his life partner. He expects a beautiful girl who is educated and of his equal status. Rupali is rejected on the basis that is firstly swarthy, not good looking and belonging to lower class. As the result, Charan desires to be aloof. He feels her presence to be disturbance. He considers her to be nuisance and her love to be harassment. Even though she has not yet expressed herself, her love has come to an end. Almost finished.

One day, Charan gone blind and red with anger transcends his limits and asks her bluntly, "how many boyfriends you had so far ?" It is the gross insult of her love and chastity which she can't abide. She rushes to home, crying and wiping off the tears with sleeves. She didn't ever expect such things from him. She locks the door from inside and confines herself between the four walls. Leaned against the wall in the corner she sheds tears and laments her fate. Even today !

Portrait

Dr. Hargovind Khurana

Karishma Vilas Shelar

B.Sc.-III

Dr. Hargovind Khurana was born in Raipur, Punjab (now in Pakistan) on January 9, 1922. He was the youngest of the five children in the family. He obtained his B.Sc. degree from the Punjab University as a student of D.A.V. College, Lahore. He got his M.Sc. degree in Chemistry in 1945 from the same university. For higher studies and education he went to Manchester University, Liverpool, England on the Government of India scholarship.

There he studied under professor A. Robertson and secured his first Ph.D. in 1948. He spent a year (1948-1949) as a post-doctoral fellow in Zurich and returned to India in 1949. He failed to get a suitable job in India so went back to England and worked with nobel laureate, Sir Alexander Todd at Cambridge University. Then he shifted to Canada in 1952. There he got married. In 1953, he was elected as the head of the organic group of commonwealth organization and worked on this post until 1960.

It was during this period that he developed deep and abiding interest in proteins and nucleic acids. In the same year he came to the university of Wisconsin and began his research in creation of artificial life. It was here that he succeeded in synthesizing DNA and RNA. In 1970 he became the Alfred Sloan professor and Biology and Chemistry of Massachusetts Institute of Technology and continued his experiment and research.

Dr. Hargovind Khurana was awarded nobel prize for medicine and physiology in 1968 along with Marshall Nirenberg and Robert Holley for his interpretation of the genetic code and function on protein synthesis. He was the first to synthesize oligonucleotides, that is, string of nucleotides, that is, string of nucleotides. A gene is a unit of DNA within a chromosome. The 1,00,000 human genes determine our inherited characteristics. They consist of one molecule of DNA combined with special proteins. DNA is arranged in units called genes and each gene carries genetic information. The genes carry genetic information from one generation to the next in reproduction.

He proved by sowing pea-plants how certain hereditary factors operate in all biological species. He called these factors occurred in pairs. Now with the genome mapping the mystery of the book of life has been decoded and unraveled.

The cloning of Dolly the sheep was the first major breakthrough in the genome research. It shows how a new full-fledged animal identical to one from whom the cell is derived can be developed and produced. It has revolutionized modern medicine. Now, it is possible to produce large number of perfect copies. These genes can also be used to replace abnormal genes to cure or prevent serious genetic children.

Success Is Not A Matter of Luck

Pooja Patole

B.Com.-III

The rewards one gets in life are usually the results of one's efforts. No man can hope to have a very easy life and also at the same time a very successful one. There may be only one or two exceptions in thousands of cases in this matter. It is astonishing what intelligent efforts can achieve when channelised in the right direction. Had success been easy every one would have been successful. However, the path to success is not as difficult to climb as it might appear. Each time we overcome an obstacle, the work we are attempting becomes easier.

It is very necessary to work hard to achieve success. But, psychologists say that if we love our work. We will never find it hard or tiring. There is no substitute for hard work. At the same time, there should be a purpose and a noble goal at which to aim and advance. We must decide our aim in the life or what we want most out of our life and then constantly work for it.

The early attempts towards the goal of success are the hardest. The more our efforts of success are the hardest. The more our efforts get success, the easier it becomes to do so. In

the end it becomes our habit. The success follows success. Nothing is impossible to a man who has a purpose and the perseverance to persist with it. Self confidence, courage and strong will power are necessary to get success.

It is not how much we do but how well we do that is important. But at the same time one should also keep in mind that it is better to do something than to do nothing due to fear of failure. It is why courage is necessary to achieve success. In the ordinary business of life industry can do anything which genius can do. Genius is nothing but quality of making persistent efforts in spite of facing thousands failure.

Fortune favours the brave. There is no gain without taking risk. How a man who never ventures can win. In life one has to take bold decisions quickly. Time and tide wait for nobody. The timid weak and undecided are swept aside by the tide of time. Determination and concentration can enable a man to attain success in any field of life. So success is not a matter of luck, it depends on firm determination and full preparation.

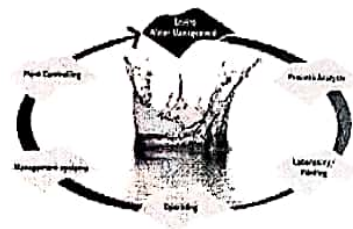

Essay

Save Water - Save Life

Poonam Vasant Pawar

B.A.-III

Water is necessary for life. Water is needed for domestic, agricultural and industrial purposes.

Three-fourth of Earth's surface is covered by water bodies. 97% of this water is present in oceans as salt water and is unfit for human consumption. Fresh water accounts for only about 2.7%. Nearly 70% of this occurs as ice sheets and glaciers, Antarctica and other inaccessible places. Only one percent of fresh water is available and fit for human use. So it is very important to conserve this precious resource. And yet we are contaminating the existing water resources with sewage, toxic chemicals and other wastes. Increasing population and rapid urbanisation has led to over-use of water resources leading to water pollution and scarcity.

Water scarcity can be defined as a situation when people don't have enough water to fulfil their basic needs. India is one of the many countries that are facing water scarcity today. In Rajasthan and some parts of Gujarat, women have to cover long distances on foot in order to

get a pot of water. In cities like Bangalore, a family has to spend from Rs.15 to Rs.20 to meet their daily water needs. The problem becomes severe during summer months when availability of water decreases again. A recent study has revealed that about 25% of urban population lack the accessibility to fresh water. Also there are several cases of privatisation of water bodies. This often leads to water scarcity in the nearby areas.

There are different methods to deal with water scarcity. Rain water harvesting is the best and most suitable method. Forest and other vegetation cover reduce surface runoff and recharge ground water. So, practise afforestation. We can also promote water conservation through media by conducting public awareness programmes.

By practising these simple steps we can conserve water and ensure the availability of water to future generation. So don't tarry; start saving each and every drop of water. Let our motto be "Save Water, Save Life, Save the World."

First Friend

Tejaswini Jadhav

B.A.-III

Rajesh....very calm, quite and judicious. But his economical condition is very bad. His father is shepherd and mother used to go on a farm of others. But they both want to teach their son. And Rajesh is also intelligent and sincere boy who does not like to talk much. In privacy, he draw sketches. Rajesh loves his parents too much and he wants to complete his parent's dream.

Rajesh passed twelfth and took admission in senior college Akaluj for B.A. There he mate Prof.H.T.Shinde, Professor of English and took interest in English language. In college also he did not have much friends. For Rajesh, Shinde Sir is the best friend of him. Rajesh shares his thoughts, problems and feeling with him. Sir became inspiration for him. Rajesh developed his vocabulary. Now, he is the honest and senior student of college and everyone knows him. In T.Y.B.A. he took English as a special subject and increase his knowledge of English. But still he was alone. And this loneliness inspires him to make poems. It is the beginning of him as a poet.

Whenever he was alone, he began to write his feelings on paper. An incident which touches his heart he wrote down. He wrote about his family, parents and relatives and about nature also. Sir liked his poems and encouraged him.

After graduation, he wanted to seek admission for an M.A. in Shivaji University, Kolhapur. But due to lack of money, he couldn't.

But Rajesh would not stop his education because of money problem. He used to work on wells during holidays and collected money. Finally, he took admission in Shivaji University Kolhapur under the 'Earn and Learn Scheme.'

Here, he felt a new atmosphere, he made new friends. His class was full of girls and boys. He decided to make new friends. He did that. But would not get a close friend. After a month, a girl came in his class. She was very beautiful and tall. She wanted to live alone. She was always nervous and did not share her feelings with anyone.

One day, all students went to canteen and Rajesh first time talked to her. Then they met daily either in the class or canteen. Rajesh got his best friend and she got a true friend to express herself. Day by day, they became closer. Rajesh realized that he has fell in love with her. He could not live without her. Now, they began to start chat on phone calls. When she was at home, she called him and they talked an hour or two. She expressed her every feeling with Rajesh. Now, they both could not live without eachother. She encourages Rajesh to

write poems. Rajesh wrote poems on her beauty, her nature and innocence. He learned to observe beauty of nature and he became a complete poet. He wrote many poems on her and sent her. She also liked these poems.

One day, Rajesh called her on a lake of university. He wanted to tell her everything what he felt about her. She came with one of her friends. Rajesh was too nervous but he decided to tell her his feelings. As she came there, Rajesh said that he wanted to say something and then he started to share his feelings for her. She shocked and said that she did not expect this from him. She considered him as her best friend. She never accepted his proposal. Her friend tried to stop her but she went on.

Rajesh tried to call her. But she did not receive his call. After a month, she again started to message him. Rajesh was very happy and everything was going well. But after sometime, she started to avoid him. His presence became

obstacle for her. She told one of Rajesh's friends that she wanted to forget him. He is an obstacle in her life. When Rajesh knew all these things, he felt sad and did not understand what happened with her? He tried to meet her but he could not. Because she left the university. Even she did not want to complete her M.A. She also told Rajesh not to message her. Now, he again became alone. He can't forget her still. Rajesh started sad and interesting poems related to his life and incomplete love.

Rajesh knew that she also had feelings for him. But she could not share. They both are living in remembrance of each other. They both have care for each other. She keeps contact with Rajesh's friends and asks for his study and health still now. But she cannot want to meet him at once.

What will be the end of their story? God knows....

Life

Life is a competition
Where everyone has to appear.
Life is a puzzle.
Where everyone has to struggle.
Life is a stage.
Where everyone has to perform.
Life is a festival.
Where everyone has to Enjoy.
Life is a truth.
Where everyone has to be a part.

Nikita Bapurao Kuchekar
B.A.-III

Friend

Thank you for being my friend
When something good happens
You are the first person
share my happiness with
When I am lonely
I call you
Because I never feel alone with you
When I want to talk to someone
I always talk to you
Because you understand me
When things are confused
I discuss them with sense
It is so essential
To love you in my life
Again thank you for being my friend

Sonali Eknath Mane
B.A.-II

Essay

My Mhaswad

Snehal Dattatray Jagtap

B.A.-I

Mhaswad is a small town in Satara district which is about 30 kilometers from Dahiwadi. Mhaswad is seventeen miles (27 k.m.) South-East of Dahiwadi and about fifty three miles East of Satara. It is municipal town and in extent the largest in the Maan Taluka. Agriculture and business are the main occupations of the people. It lies on the Satara-Pandharpur road on the left bank of the Maan river. Mhaswad is enclosed by a ruined mudwall with corner bastions. The town has one main street running from East to West and leading to the Phandharpur road which runs road the North of the town. It is about half mile long and thirty feet broad with on each side grain and cloth shops. A weekly market is held on Wednesday.

Near the West entrance of the town in the North side of the street is the temple of Siddhanath usually called Nath. The original structure is evidently ancient and recoured. The gabhara or image-chamber.

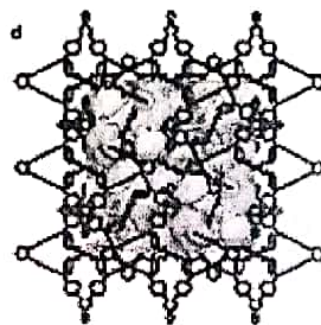
The villagers are honest and hard working. Many of them poor, yet they are very hospitable. I am very proud of my village.

Mhaswad is situated on the bank of Manganga river. Historically, this place was ruled by Mane. The Manes were Noble men under Deccan Sultanates as well as Mongal and therefore were considered as pillars of Marathi Empire. Sardar Nagoji Mane was one of the famous ruler of Mhaswad and ally of Chatrapati Rajaram Maharaj. Sardar Subhanji Mane who is son of Nagoji Mane had taken part in war of Panipat against Abdali. An annual fair of Lord Shri Siddhanath is celebrated every year by the people here. In this festival, a chariot of Siddhanath is taken around the town by His devotees. Lord Shri Siddhanath Ratha Yatra is a great festival. Lakhs of people from all over Maharashtra come in Mhaswad. For this yatra season Every year.

Nano In Our Daily Life

Monali Harish Patil

B.Sc.-II

Introduction :

Nanotechnology is the science and technology of very small things-in particular, things that are less than 100 nanometers in size. One nanometre is one billionth of a metre. A human hair is about 50,000 nanometres wide. Nanometre is a special point in overall length scale because it is the junction where the property of material changes as their size approaches the nanoscale. The interesting and sometimes unexpected properties of nanoparticles are due to the large surface area of the material. At this size scale, everything, regardless of what it is, has new exotic properties and these make "Nano" so fascinating !

The area of nanoscience and nanotechnology has become increasingly important in recent years. Many research groups all over the world are now involved in the preparation, characterization and evaluation of a wide range of nanostructures materials occurring at the size scale between 1 nm and 100 nm. This is the range that encompasses both the smallest artificial structures and ubiquitous molecules of the natural world and a wide variety of applications of these materials are expected in various branches of Science

and Technology comprising Physics, Chemistry, Biology, Materials Science, Medicine Computational Science, Environmental Science, Management Science etc. and thus providing a profound impact in our daily lives.

Nanotechnology, often inspired by the natural world, plays a big part in the manufacture of many familiar products. It is changing every part of our lives from the medicines we take, to the cosmetics we wear, the phones and laptops we use, the bikes we cycle and the clothes we wear. We can even see nanoscience in nature peacock feathers which butterfly wings contain nano-scale features which provide iridescent colours. We are using it in our daily lives and not even realizing it. Nanotechnology has found a place in consumer products, medical treatment, the food industry and so much more. In fact, it's becoming increasingly harder to keep track of where nanotech isn't. As we wake up in the morning, nanotechnology is probably the furthest thing from our mind. Yet throughout the day at every step we have unknowingly encountered it. From the wrinkle-free shirt and sunglasses we wear to computer hard drives and even cosmetic products, to the way to office, nanotechnology is there.

A Practical Lovestory

Akshaya Ashok Joshi

B.A.-II

Archana was my favourite Student. She was very clever and sincere. Since my appointment in Nava Bahart High School, Vita, I was her classteacher. I was transfered to the High-School two years ago. Archana was in Seventh Standard then. She was very curious and energetic. Always paying attention to my teaching. She had hundreds of questions in her mind and would pour them on me after my teaching. Her innocent and curious questions always amused me a lot. She was consistantly first in class right from first standard. Her father was a landlord. He was the richest and most powerful man in the town. His political influence was also noteworthy. In short, Archana was from a royal family. The final examination finished and students started enjoying summer vacations. I warned them to start the study for S.S.C. I also arranged extra lectures during the vacations. In June, the high-school reopened. I was happy to see my students back into the school. This time there was a new student in our class. On the very first day, I noticed his apprearance. 'I am Prashant Kale. My family has migrated to this town a few months ago, he told me. Thought his name was Prashant, soon the students in our school started calling him 'Parshya'. Prashant was very clever boy, cleverer than Archana. Now there was a competitor for Archana. Her ego was hurt. She disliked Prashant as he received higher marks in Unit Test. As a teacher it was a challege for me to handle these highly sensitive and genius minds. However, gradually, this hatred turned into friendship. They were attracted to each other. Archana accepted Prashant's talent. Now

there was a healthy comeplititon between them. The results were declared. Both Prashant and Archana passed S.S.C. with distinction. They joined the same College in the town. The love flourished on the background of the romantic campus of the College. However, they didn't neglect the study. They were active participants in cultural and sports activities. Besides, their performance in examination was also excellent. The Love Birds were enjoying their life. All was well until Archana's father was informed about the matter. He became red with anger. Prashant's father was a poor fisherman. He was from a backward caste. One day, mob went to Prashant's house and badly beat his parents. They were ordered to leave the town as early as possible. Frightened by this unexpected attack, the family packed up and left the town. As Prashant and Archana were not my students now, I couldn't knew all these happenings. One of my students told me the whole story. Prashant's father also beat him and took him to Solapur. As a teacher, I was helpless. Firstly, both Archana and Prashant were below 18. They were not mature according to the law. Secondly, caste was a bar in their love. Archana was a girl from a wealthy family and dominating caste while Prashant was from a fisherman's family.

Archana's father ordered her not to leave the house without his permission. Prashant left the college.

I got involved in my dally routine. I thought the matter was over, but it wasn't. One day, when I was about to school, Prashant and

Archana entered the house. I was surprised to see them together. Before I ask anything, Archana said, "Prashant is here for examination. We managed to meet today and we want to talk to you on a very serious issue."

"Sit down. Tell me everything" I said. Prashant started, "Sir, we both respect you too much. You are not only our teacher but also a best friend of us. Archana and I can't live without one-another. We tried to forget each other but we couldn't. So we have decided to end our life." "Sorry Sir, we don't see any other solution. This cruel caste-system would not allow us to live together forever. I know you won't like this but what else can we do?" Archana asked with tears in her eyes. "Foolish kids!" I exclaimed with anger mixed with worry. "You were going to end your lives only because you can't get married? Is this true love? No, not at all. True love waits without condition, gives without expectation and lives forever. It never dies. To end one's life is to leave the battle field. It's a cowardice. True love is always brave and courageous. Nobody can defeat it," I delivered lecture on love.

"Then what should we do, Sir?" Prashant asked when I took a pause. "Well, go back to your respective families. Pretend that you have forgotten each other. Concentrate upon your studies. Secure good marks in H.S.C. Exam. Get good jobs. Be self-reliant and if you miss each other even after that, then get married. Nobody can oppose you, as your marriage will be perfectly legal then." Now their eyes shined with a new hope. They could see a way. "Thank you, Sir! Thank you very much. We were going to end our lives. But now we realized that it was a foolish decision. It is better to wait than to die," Archana said.

"Exactly, we will study hard, will complete our graduation and then appear for competitive exams. Till then, we will preserve our love deep in our hearts. What do you think, Archana?"

"Perfect. Sir, Prashant is right. Thank you for showing us light."

Both went back to their homes with a new hope in their minds. I went to the school.

Years passed. The memory of Prashant and Archana became more and more obscure for me. I had even forgotten them and yesterday the postman gave me a letter. It was from Pune. I opened it and read,

"Dear Sir, We have no words to thank you. It is only because of you that we are both class one officers today. We followed your advice and pursued our education. Prashant became Deputy Collector and I am a Professor in Pune University. We got married two years ago. We have a cute baby girl-Bharati. We wanted to invite you for our wedding, but you know..... this caste system..... Our marriage was not accepted by families initially. However, the things are changing gradually. My father has invited us to meet him. He is very happy to have a Deputy Collector as his son-in-law. He has realized that caste is a wall that separates us and it should be demolished. We will come to see you soon....."

Your Student,
Archana Prashant Kale

My eyes filled with tears. It were tears of joy, the joy of saving and shaping two lives.

A Helpless Woman

Husband said, "Put off the lamp, I want to sleep"
She did so.

Son said, "Put on the lamp, I want to do homework."
She did so.

Husband cried, "Don't you hear? Put off the lamp"
She did so.

Then the son shouted,

"For God's sake, put on the lamp, I want to study"
And she did so.

The dispute between husband and son
went on throughout the night

And she kept on playing the

Put-off, Put-on game

Throughout the life!

(Translation of Prashant Asnare's Poem 'She')

Shahin Amir Mullani

B.A.III

O Captain ! My Captain !

You came like a comet
In the dull sky of Indian Cricket
With long hair, high ambitions
Child like innocence
and saint like calmness
You bestowed a series of
Victories on mother India
Your dedication to the game
Your commitment to the
Cricket loving Indians
Become an Idol in itself
You always looked a little hurt
The 'Untold Story' revealed the reason....
The untimely death of your love....
You came, you played
and you became the captain
A born leader who handles every
Crisis with complete patience,
Without a shade of excitement
But everything has to end one day.
My dear captain cool,
we will miss your leadership
even in 'Virat' age
With a heavy heart
We bid farewell
to your captainship
Good Bye Captain !

Tejaswini Rajendra Jadhav

B.A.III

Accidental Love Chemistry

If there is no Chemsitry
There were no lab,
No student and also no accident
Ohh !! accident, isn't familiar with it
Let's see
One girl came to practical
Her nose is long like test tube
Her talk is sweet like glucose
Fragrance of ester came from her breath, while
Love is flowing from her eyes.
And suddenly I feel alcoholic joys
Reaction of eyes gives production of love
Wandering around her, seems electron revolves
around the nucleus....
The day on 9th January, we have our test
Configuration, when she gave her dad's introduction....
Initially temperature was moderate and it
didn't matter
But when I started talking,
Her Dad ignite like sodium in water.
Told me that, know your ability, Iron with Gold,
don't give stability....
Now, without remembering her, work is not done,
And burning of heart in lab happen.
Unfortunately, Mystery of my love chemistry, has
now become History....Now I realize that,
Life has become like unstaturated Hydrocarbons.
And I am alone, wandering like Hydrogen !!

Ankita Sanjay Phadatare

B.Sc.II

भारतीय नृत्य कथक

कलादालन

विभागीय संपादक
प्रा. एच. जी. पोरे

कु. स्नेहल हिंदूराव पिंगळे
११ वी वाणिज्य

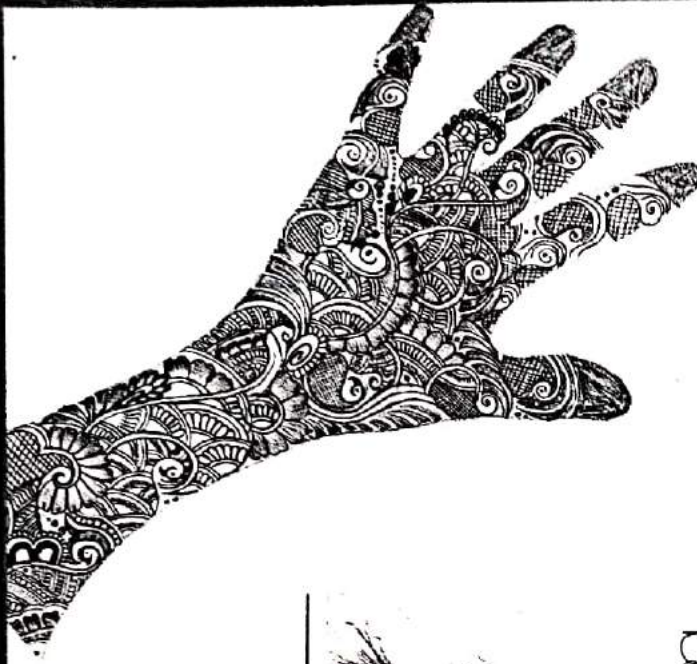

कु. सोनाली एकनाथ माने
बी. ए. - २

जय जय राम
जय जय राम

कलादालन

कु. पूजा भारत शिंदे
बी.ए.-१

छत्रपती शिवाजी
महाराजा

कु. तेजल उत्तम भोसले
११ वी वाणिज्य

कु.प्राजक्ता सुरेश काटकर
बी.एस्सी. - ३

कलादालन

कु.सोनाली एकनाथ माने
बी.ए. - ३

ॐ गणेशाय नमः

कु.सोनाली एकनाथ माने
बी.ए. - २

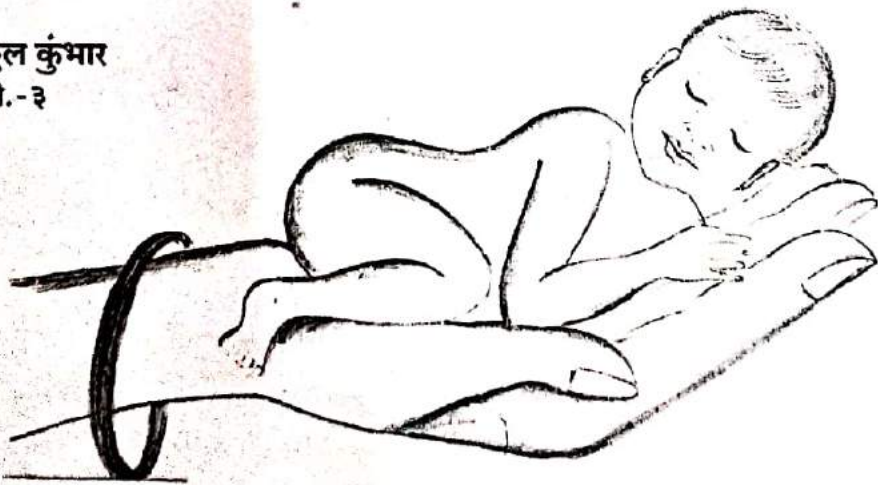
कलादालन

कु. करिष्मा रामचंद्र मुळीक
बी.एस्सी. - २

Save Girl Child

कु. पूनम विठ्ठल कुंभार
बी.एस्सी. - ३

कनिष्ठ महाविद्यालय विभाग

“नवनिर्मितीचे सर्जनशील कार्य जसे
शब्द करतात, तसेच साम्राज्यशक्ती
धुळीला मिळविण्याचे संहारक
सामर्थ्यही शब्दांत आहे.
कल्पना विचार आणि शब्द यांचा
त्रिवेणी संगम ही मानवी
इतिहासातील एक जबरदस्त
शक्ती आहे.”

- यशवंतराव चव्हाण

अ
द्वै
त

२०१७

२०१८

विभागीय संपादक
प्रा.कुमठेकर एम.बी.

अनुक्रमणिका

गद्य विभाग

१) एका शेतकऱ्याची कहाणी	कु.रविना आनंदकुमार यादव	११ वी कला	९५
२) दारुडा नवरा	कु.वर्षा दत्तात्रय किरवे	११ वी कला	९६

पद्य विभाग

१) कोंब	कु.रविना आनंदकुमार यादव	११ वी कला	९५
२) म्हणे आम्ही शिवप्रेमी	कु.तेजश्री शामराव खाडे	१२ वी विज्ञान	९६
३) माणचा शेतकरी	कु.प्रतिक्षा अनिल कदम	१२ वी विज्ञान	९७
४) शब्द	कु.सुमेदा कैलास पवार	१२ वी वाणिज्य	९७
५) आई	कु.योगिता आदिनाथ सावंत	१२ वी वाणिज्य	९८
६) माझा बाप	सतिश ईश्वर नारनवर	११ वी विज्ञान	९८

आत्मकथन

एका शेतकऱ्याची कहाणी

कु. रविना आनंदकुमार यादव

११ वी कला

शंकरला अर्धा एकर शेती हाय पण या वर्षी पाऊस-पाणी न पडल्यानं शेतात कायबी पिकलं नव्हतं. संसाराचं आता कसं व्हायचं या विचारानंच तो हवालदील झाला होता. दुपारच्या वक्ताला पारावर एकटाच बसला होता. कोणाशी काहीच बोलत नव्हता. संपतनं शंकरला हालवून इचारलं, “आरं, काय झालं रं शंकऱ्या? आसा का बसलायस?”

काय सांगू संप्या, आरं, पुढं कसं काय करायचं कायचं कळनां झालंय बघ. चार पोरं हायती. म्हातारा-म्हातारी हाय. बायकू रोज कशाच्या ना कशाच्या कामाला गुमान जातीया बघ. मी गवंड्याच्या हाताखाली कामाला जातुया. पर रोज कुठं काम हाय. कितीबी केलं तरी समद्यास्नी पोटभर काय मिळनां झालंया. म्हातारं सारखं खोकतंया. त्याला दवाखान्यात दावून आणलं पर काय गुण न्हाय. डाक्टर म्हणल्यात रगात तपसायला पायजे. दोनशे रुपय लागल्यालं. आता हे दोनशे रुपय कुठनं आणायचं. म्हातारीच्या चष्म्याची काच फुटलीया. तिला काय दिसना झालंय. अंदाजानंच समदी कामं करतीया. तिच्या चष्म्याची काच कशी बसवून आणायची हा मोठा न सुटणारा प्रश्न आ वासून पुढं हाय. लहानपणी त्यांनी मला लय जपलंय. एकुलता एक त्यामुळं माझं समदं लाड त्यांनी पुरवल्यात

आरं जलम दिल्यालं आई-बाप. पर त्यांच्या साध्या गरजा पुऱ्या करू शकत नाय मी.

थोरली पोरगी लग्नाला आलिया. पावण-रावळ इचाराय लागल्यात. पर काय करावं काय कळना. कुठनं पैका आणायचा आण पोरीला उजवून टाकायचं. बाकीची पोरं शाळत जात्याती. त्यांलाबी कशा-कशाला पैकं लागत्याती. बायकुलाबी आता पयल्यासारखं काम होत नाय. पर ती बिचारी कायबी बोलत नाय. दुखत असलं, खुपत असलं तरी रोज कामाला जातीया. रातचं आंग दुखाय लागलं की, इवाळतीया रातभर. पर सकाळी उठून पुना कामाला जातीया. समद्याचं हाल बघवनांत माझ्याच्यानं आता. आसं कुठवर चालायचं. कधी कधी मनात इचार येतो संपवून टाकावं समदं जीवन. पर डोळ्यापुढं पोरानंच, म्हातारा-म्हातारीचं, बायकुचं माझ्या मागीर होणारं हाल दिसत्यात. आता पुढच्या हंगामापवतर कसंतरी दिस काढायचं. लयचं येळ आली तर जमीन गहाण ठिवून सावकाराकडून कर्ज काढायचं. तेवढाच शेवटचा मार्ग हाय. आता समदी देवालाच काळजी. त्यो ठिवलं तवर रहायचं तेनं नेलं की जायाचं.

कोंब

कु.रविना आनंदकुमार यादव

११वी कला

थेंब थेंब पाणी घ्यावे
मन प्रसन्न होऊन जावे....
रंगीबेरंगी चित्रांच्या
स्वप्नांत झोपून जावे....
हिरव्या गार रानांची
हिरव्या-हिरव्या कोंबाची
माती सोडून उमलण्याची
घाई त्यांना डोलायची....

शेतातले हिरवे वारे
अंगाला हे झोंबणारे
शांततेने वाहणारे
मन प्रसन्न करून ठेवणारे....
या मातीचा हिरवा
शालू कसून नवा नवा
मला भासतो गारवा
शांत करतो जीवा जीवा....!

विनोदी

दारुडा नवरा

क. वर्षा दत्तात्रय किरवे

११ वी कला

एक बिचारी गरीब स्त्री मुलाला घेऊन बाजारात गेली. मुलगा फुग्यासाठी रस्त्यावर लोटांगणच घालू लागला. तिने त्याला फरफटतच घरी आणले. मुलाचा बाप दारू पिऊन घरात लोळत होता. बायको म्हणाली, "पोराला फुग्याला पैसे नाहीत आणि तुम्ही दारू पिलाय. दारूमुळे पुण्याला सात माणसं दवाखान्यात आहेत. त्यांची जुलाब आणि उल्टी बंदच होत नाही." नवरा म्हणाला, "दारू पचली नसल त्यांना. दारू पचायसाठी सुद्धा खाणदानी बेवडा लागतो, कुणाचबी काम नाय ते." बायको म्हणाली, "शेजारच्या पारूला तिचा नवरा सिनेमा बघायला नेतो. तुम्ही नेता का कधी?" नवरा म्हणाला, "मी विचारलं होतं तिला, पण नाय म्हणाली." बायको म्हणते, "आहो पारूला नाय, मला." बायको रागाने स्वयंपाक करायला निघून जाते.

बाप पोरला झोपवण्यासाठी अंगाई म्हणू लागतो,

'हरबान्याच्या झाडाखाली
हत्ती झोपला गं बाई'

बायको स्वयंपाक करता करता म्हणते, "हरबान्याच्या झाडाखाली तुमच्या बापानं हात्ती झोपवला होता का?"

नवरा म्हणाला, "हात्ती खेळण्यातल्या प्लॅस्टिकचा छोटा होता." असे म्हणत असताना नवरा जमिनीवर आढवा झाला व हत्तीसारखा गाढ झोपी गेला.

म्हणे आम्ही शिवप्रेमी

शिवजयंतीलाच पेटतात फक्त शिवज्योती
वर्षभर होते मात्र मूल्यांची माती
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

शिवजयंतीलाच फोफावते फ्लेक्सचे रान
मिरवणूकीत नाचणाऱ्यांना नसते कशाचेच
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

जय भवानी म्हणून स्वराज्य घडत नाही
भगवा नाम ओढून कोणी शिवप्रेमी बनत नाही
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

शिवमुद्रा मिरवतो आम्ही अभिमानाने गळ्यात
सहज सापडतो आम्ही व्यसनाच्या जाळ्यात
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

शिवरायांच्या नावावर भाजतो आम्ही स्वतःची पोळी
देव, देश आणि धर्माची पेटली आज होळी
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

शिवरायांच्या नावावर होतो करोडोंचा निधी गोळा
शिवरायांच्या समाधीत मात्र उन्हाच्या झळा
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

देशभर माजले आहेत दहशतवादी गुंड
शिवप्रेमींचे रक्त मात्र कायमचेच थंड
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

यासाठी नव्हते घडवले स्वराज्य राजांनी
सह्याद्रीची मान झुकवली या बेगडी शिवप्रेमींनी
म्हणे आम्ही शिवप्रेमी ॥

कु.तेजश्री शामराव खाडे
१२वी विज्ञान

माणचा शेतकरी

उन्हामध्ये तळतो,
मातीमध्ये तळतो,
निसर्ग त्याला छळतो,
अरे देवा बघतरी,
माणचा शेतकरी पाण्यावाचून
कसा मरमर मरतो
पाण्यासाठी तडफडतो,
पशूसाठी राबतो,
पर्यावरण वाचवतो,
अरे देवा बघ तरी,
माणचा शेतकरी
पाण्यावाचून कसा मरमर मरतो.

देवाचा मान राखतो,
रानामध्ये घाम गाळतो,
हे सारं पोरंसाठी करतो,
अरे देवा बघतरी,
माणचा शेतकरी पाण्यावाचून
कसा मरमर मरतो.

काम करत जगतो,
व्यापारी त्याला लुटतो,
म्हणून देवा,
बळी राजाचं राज्य येऊ दे,
माणचा शेतकरी सुखी होऊ दे.

कु.प्रतिक्षा अनिल कदम
१२वी विज्ञान

शब्द

शब्दांनी शिकवलंय
पडता-पडता सावरायला.
शब्दांनीच शिकवलंय
रडता-रडता हसायला.
शब्दांमुळेच होतो
एखाद्याचा घात आणि
शब्दांमुळेच मिळते
एखाद्याची आयुष्यभर साथ.
शब्दांमुळेच जुळतात
मनामनाच्या तारा आणि
शब्दांमुळेच चढतो
एखाद्याचा पारा.
शब्दच जपून ठेवतात
त्या गोड आठवणी आणि
शब्दांमुळेच तरळते
कधीतरी डोळ्यात पाणी.....
"म्हणूनच जो जीभ जिंकेल
तो मन जिंकेल आणि जो
मन जिंकेल तो जग जिंकेल"

कु.सुमेदा कैलास पवार
१२वी वाणिज्य

आई

जगण्याच्या धडपडीत

घर सुटतं पण.....

आठवणी कधी सुटत नाहीत.....

आयुष्यातलं 'आई' नावाचं पान.....

काहीही झालं तरी कधीच मिटत नाही.....

तळहाताचा पाळणा करून सांभाळते ती आपल्याला

आपल्या आयुष्यात आनंदाचा.....

नेहमीच खुलवते ती मळा

आपण जरी विसरलो.....

तरी माया तिची कधी घटत नाही

आयुष्यातलं 'आई' नावाचं पान.....

काहीही झालं तरी कधीच मिटत नाही.....

तिच्या अखेरच्या श्वासापर्यंत.....

तिला आपलाच लळा असतो.....

आपलं भलं व्हावं.....

ह्यातच तिचा जगण्याचा सोहळा असतो

तिच्या पंखाखाली मन निवांत असते.....

चिंता कधी वाटत नाही.....

आयुष्यातलं 'आई' नावाचं पान.....

काहीही झालं तरी कधीच मिटत नाही.....

कु.योगिता आदिनाथ सावंत

१२वी वाणिज्य

माझा बाप

राब राब शेतामध्ये राबतो माझा बाप,

मी मात्र शाळेमध्ये नसतो मला ताप.

दिवसभर उन्हातान्हात करतो तो कष्ट,

आपल्या कुटुंबाचे दारिद्र्य करतो नष्ट.

मी मात्र शाळेमध्ये निवांतच असतो,

बापाचा विचारही माझ्या डोक्यामध्ये नसतो.

कधी जाणवेल मला माझ्या बापाचे दुःख,

माझ्यामुळे त्यांना कधी लागेल सुख.

आज मात्र मला सांगावेसे वाटते,

बापासाठी माझे हृदय अश्रूंनी दाटते.

कारण आज माझा बाप नाही या जगामध्ये,

पश्चात्ताप होतोय मला आजच्या युगामध्ये

आठवणींनी त्यांच्या आज हृदय माझं रडतं,

मन मात्र नाराज होऊन अगदी शांत पडतं.

आता वाटतंय मला माझा बाप पुन्हा दिसावा,

त्यांचा मायेचा हात माझ्या डोक्यावरती असावा.

जीवंतपणी त्यांच्या कधी पडलो नाही पाया,

आज मात्र दररोज फोटोपुढे झुकवतो ही काया.

सतिश ईश्वर नारनवर

११वी विज्ञान

अनुक्रमणिका : वार्षिक अहवाल सन २०१७-२०१८

१) स्किल डेव्हलपमेंट कोर्स	...	१००	३५) तायक्वोंदो समिती	...	११४
२) प्लेसमेंट सेल	...	१०१	३६) शिवणकाम केंद्र	...	११४
३) पोलिस अॅकॅडमी कोर्स	...	१०२	३७) COC - Computer Accountancy	114
४) राष्ट्रीय सेवा योजना - वरिष्ठ विभाग	...	१०३	Tally Package Course		
५) राष्ट्रीय छात्र सेना	...	१०४	३८) सी.ए. फौंडेशन कोर्स	...	११४
६) संशोधन विभाग	...	१०५	३९) मराठी विभाग	...	११४
७) स्टाफ अॅकॅडमी व स्टाफ वेलफेअर	...	१०६	४०) हिंदी विभाग	...	११९
८) मुलींचे वसतिगृह	...	१०७	४१) Department of English	...	१२०
९) जिमखाना विभाग - सिनियर कॉलेज	...	१०७	४२) अर्थशास्त्र विभाग : नियोजन मंच	...	१२०
१०) जिमखाना विभाग - ज्युनियर कॉलेज	...	१०८	४३) राज्यशास्त्र विभाग	...	१२१
११) कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी	...	१०८	४४) इतिहास विभाग	...	१२२
१२) परीक्षा विभाग	...	१०८	४५) भूगोलशास्त्र विभाग	...	१२२
१३) गुणवंत विद्यार्थी व सेवक सत्कार समिती	...	१०८	४६) वाणिज्य विभाग	...	१२३
१४) रोल कॉल कमिटी	...	१०९	४७) ग्रंथालय विभाग	...	१२४
१५) य.च.म.मु.विद्यापीठ,	...	१०९	४८) शिक्षणशास्त्र विभाग	...	१२४
नाशिक अभ्यासकेंद्र दहिवडी			४९) भौतिकशास्त्र विभाग	...	१२४
१६) पर्यटन (शॉर्ट टर्म कोर्स)	...	१०९	५०) प्राणीशास्त्र विभाग	...	१२५
१७) वाङ्मय मंडळ	...	१०९	५१) MS-CIT विभाग	...	१२५
१८) युवा महोत्सव - ज्युनियर विभाग	...	१०९	५२) एच.एस.सी.व्होकेशनल विभाग	...	१२५
१९) राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर)	...	११०	५३) वनस्पतीशास्त्र विभाग	...	१२६
२०) कृषी मार्गदर्शन केंद्र	...	११०	५४) विवेक वाहिनी समिती	...	१२६
२१) विद्यार्थी गुणवत्ता सुधार समिती	...	११०	५५) यशवंतराव चव्हाण व	...	१२६
२२) दूर शिक्षण केंद्र	...	१११	वेणुताई चव्हाण शिष्यवृत्ती समिती		
२३) गांधी विचार संस्कार परीक्षा	...	१११	५६) कॉम्प्यूटर सायन्स विभाग	...	१२६
२४) बी.सी. सेल समिती	...	१११	५७) रयत इन्स्पायर कॅम्प	...	१२७
२५) भितीपत्रक समिती	...	१११	५८) Lead College Activity	...	१२७
२६) सांस्कृतिक विभाग	...	११२	५९) बी.सी.ए.विभाग	...	१२९
२७) खरेदी-विक्री समिती	...	११२	६०) सायकल बँक	...	१३०
२८) वेळापत्रक समिती	...	११२	६१) शैक्षणिक सहल	...	१३०
२९) बांधकाम विभाग	...	११२	६२) Department of Chemistry	१३०
३०) माजी विद्यार्थी संघ	...	११३	६३) रयत इन्स्पायर प्रकल्प	...	१३१
३१) सी.ओ.सी. व शॉर्ट टर्म कोर्स	...	११३	६४) रयत आविष्कार संशोधन प्रकल्प	...	१३१
३२) कॅम्पस प्रोजेक्ट	...	११३	६५) गुणवंत प्राध्यापकांचे शैक्षणिक उपक्रम	...	१३३
३३) हेल्थ अॅण्ड न्युट्रीशन	...	११३	(सन-२०१७-१८)		
३४) महिला लैंगिक तक्रार निवारण व सचेतन समिती .	११३		६६) आम्ही रयतसेवक	...	१३५

वार्षिक अहवाल सन २०१७-२०१८

विभागीय संपादक : प्रा.डॉ.एस.एम.खेत्रे

स्किल डेव्हलपमेंट कोर्स

रयत शिक्षण संस्थेच्या 'रयत कौशल्य विकास कार्यक्रम' अंतर्गत सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात दहिवडी कॉलेज दहिवडी मध्ये खालील एकूण १५ कोर्स सुरू करण्यात आलेले आहेत व महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी मान्यताप्राप्त दोन कोर्स सुरू करण्यासाठी नुकतीच परवानगी मिळाली आहे.

१. सिम्बॉयसिस स्किल अँड ओपन युनिव्हर्सिटी मान्यताप्राप्त कोर्सेस :

अ.क्र.	कोर्सचे नाव	कोर्स कालावधी	विद्यार्थी संख्या	वर्ग
१	Certificate Course in Cyber Law	२ महिने	२०	बी.सी.ए.
२	Certificate Course in Herbal Cosmetics	३ महिने	२०	बी.एस्सी.३
३	Certificate Programme in Rural Banking Operations	३ महिने	२०	बी.ए.३ अर्थशास्त्र
४	Personality Development	२ महिने	४०	बी.ए.३ इंग्रजी

२. जैन इरिगेशन सिस्टीम लि. जळगाव मान्यताप्राप्त कोर्स :

अ.क्र.	कोर्सचे नाव	पात्रता	कोर्स कालावधी	विद्यार्थी संख्या
५	कृषी मित्र	बी.ए. १	३ महिने	२०
६	खते व पेस्टीसाईड वापर तंत्र	बी.एस्सी. ३ रसायनशास्त्र	३ महिने	२०
७	रोप वाटिका तंत्र	बी.एस्सी. २ वनस्पतीशास्त्र	३ महिने	२०
८	स्प्रिंकलर व ड्रिप इरिगेशन तंत्रज्ञान	बी.एस्सी. १ वनस्पतीशास्त्र	३ महिने	२०

३. बी.व्ही.जी. इंडिया लि. पुणे मान्यताप्राप्त कोर्स :

अ.क्र.	कोर्सचे नाव	वर्ग	कोर्स कालावधी	विद्यार्थी संख्या
९	फूड प्रोसेसिंग	बी.एस्सी. १ मायक्रोबायोलॉजी	३ महिने	२०
१०	फूड पॅकेजिंग	बी.एस्सी. २ मायक्रोबायोलॉजी	३ महिने	२०

४. BOSCH India मान्यताप्राप्त कोर्स :

अ.क्र.	कोर्सचे नाव	पात्रता	कोर्स कालावधी	विद्यार्थी संख्या
११	BRIDGE Course	१२वी पास	३	२५

५. Future Agriculture Leaders of India (FALI) मान्यताप्राप्त कोर्स :

अ.क्र.	कोर्सचे नाव	पात्रता	कोर्स कालावधी	विद्यार्थी संख्या
१२	सर्टिफिकेट कोर्स इन नर्सरी मॅनेजमेंट	११ वी -एम.सी.व्ही.सी.	३	२०
१३	सर्टिफिकेट कोर्स इन ऑर्गो इन्डस्ट्रिज	बी.ए. १	३	२०
१४	सर्टिफिकेट कोर्स इन ऑर्गो बिजनेस	बी.कॉम. १	३	२०

सिम्बायसिस् स्किल युनिव्हर्सिटी मार्फत पाच कोर्सच्या समन्वकांना एक दिवसाचे ट्रेनिंग देण्यात आले तसेच दि. ६ सप्टेंबर २०१७ रोजी सिम्बायसिस् स्किल युनिव्हर्सिटी कोर्सचे समन्वयक मा.श्री. अरुण कडवेकर यांनी महाविद्यालयातील कोर्सला भेट दिली व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

बॉश इंडिया लि. यांनी महाविद्यालयातील कोर्सचे समन्वयक प्रा.दबडे एम.डी. यांना पाच दिवसाचे ट्रेनिंग दिले. या कोर्सच्या पहिल्या बॅचमधील २५ विद्यार्थ्यांनी ३१ जानेवारी अखेर यशस्वीरित्या आपले ट्रेनिंग पूर्ण केले. त्यातील १० विद्यार्थ्यांचे कंपनी मार्फत विविध ठिकाणी प्लेसमेंट करण्यात आले आहे. या कोर्सला किट वाटपासाठी सातारा विभागाच्या समन्वयक कु. पल्लवी माटे या स्वतः उपस्थित होत्या.

फली या संस्थेमार्फत सुरू असणाऱ्या कोर्सला पश्चिम विभागाच्या समन्वयक मा.कु.राहिणी घाडगे यांनी भेट दिली व विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

वरील कोर्स शिवाय महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटीने महाविद्यालयास दोन कोर्स मंजूर केले आहेत. १. बँकिंग सेल्स प्रिझेंटेटिव्ह व २. गांडुळ खत प्रकल्प. हे कोर्स लवकरच सुरू करण्यात येणार आहेत.

हे कोर्स यशस्वीरित्या सुरू करण्यासाठी वेळोवेळी रयत शिक्षण संस्थेचे चेअरमन मा.डॉ.अनिल पाटील यांनी तसेच रयत शिक्षण संस्था मॅनेजिंग कॉन्सीलचे सदस्य व महाविद्यालय विकास समितीचे सदस्य मा.श्री.प्रभाकर देशमुख यांनी प्रत्यक्ष भेट देऊन आढावा घेतला व मार्गदर्शन केले. रयत शिक्षण संस्थेच्या स्किल डेव्हलपमेंट कोर्सचे मुख्य समन्वयक व महाविद्यालयाचे मा.प्राचार्य डॉ. जाधव बी.टी. यांच्या मार्गदर्शनाने सर्व कोर्सचे कामकाज सुरळीत पार पडत आहे.

प्रा.डॉ.व्ही.पी. गायकवाड
समन्वयक

प्लेसमेंट सेल

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मधील प्लेसमेंट सेल ची वाटचाल अत्यंत आनंददायी घटनेने झाली. मे २०१७ मध्ये Tata Consultancy Services (TCS) मार्फत सातारा येथे 'Campus to Corporate' योजनेअंतर्गत झालेल्या मुलाखतीमध्ये महाविद्यालयातील ८ विद्यार्थ्यांची निवड झाली. सदर आठ विद्यार्थी आज TCSच्या पुणे शाखेत कार्यरत असून त्यांच्या यशाने अनेकांना प्रेरणा मिळाली आहे. शिवाजी विद्यापीठाकडील २६ ऑक्टोबर २०१७च्या पत्रानुसार प्रा.एन.डी.

लोखंडे यांची Placement Officer म्हणून नेमणूक करण्यात आलेली आहे.

भारत विकास ग्रुप (BVG) मार्फत करण्यात आलेल्या आवाहनास प्रतिसाद देत महाविद्यालयातील ४९ विद्यार्थ्यांनी सुपरवायझर पदासाठी ऑनलाईन नावनोंदणी केली. सदर विद्यार्थ्यांच्या मुलाखती BVG मार्फत टप्प्याटप्प्याने घेतल्या जात आहेत.

गतवर्षीप्रमाणेच यावर्षीही TCS मार्फत 'Campus to Corporate' या उपक्रमांतर्गत महाविद्यालयातील अंतिम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण दिले असून यावर्षी एकूण २३० विद्यार्थ्यांनी प्रशिक्षणाचा लाभ घेतला. विद्यार्थ्यांचा हा विक्रमी प्रतिसाद उत्साहवर्धक आहे.

BOSCH कंपनी मार्फत पुणे येथे झालेल्या Campus Interviewमध्ये महाविद्यालयाच्या BOSCH प्रशिक्षण केंद्रातील १० विद्यार्थ्यांची निवड झाली.

सायन्स व टेक्नॉलॉजी पार्क पुणे यांचेमार्फत कर्मवीर भाऊराव पाटील कॉलेज ऑफ इंजिनियरिंग येथे आयोजित करण्यात आलेल्या तीन दिवसीय Entrepreneurship Awareness Campमध्ये महाविद्यालयातील BSC-IIIच्या एकूण ५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. शिबीरादरम्यान अनेक यशस्वी व्यावसायिकांचे मार्गदर्शन ऐकण्याची व रोजगारासाठीच्या विविध सरकारी प्रयत्नांची माहिती घेण्याची संधी विद्यार्थ्यांना लाभली. शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व टाटा कन्सल्टंसी सर्व्हिसेस यांचेमार्फत सातारा येथे झालेल्या Campus Interviewमध्ये चार विद्यार्थी सहभागी झाले.

अंतिम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांना नोकरी आणि स्वयंरोजगाराच्या संधीची माहिती मिळावी म्हणून प्लेसमेंट सेलच्या वतीने दि. २९ जानेवारी ते ३१ जानेवारी २०१८ दरम्यान Orientation Programचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी प्रा.अमोल कोळेकर, प्रा.नेताजी दबडे व प्रा.एन.डी. लोखंडे यांनी विद्यार्थ्यांना C.V. Writing, Interview Skills आणि Career Opportunities After Graduation यासंबंधी मार्गदर्शन केले. तसेच मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव यांनीही विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षणासाठी बी.एस्सी. ३च्या १९७, बी.ए. ३ च्या ८९ व बी.कॉम. ३च्या ११९ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

आज Placement Cell व Entrepreneur Devt. Centre साठी स्वतंत्र कार्यालय उपलब्ध आहे. या नवीन कार्यालयातून Placement Cellचे उद्योजकता विकास केंद्राचे कार्य अधिक जोमाने आणि वेगाने सुरू राहील असा विश्वास वाटतो.

प्रा.एन.डी. लोखंडे, प्लेसमेंट ऑफिसर

स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्र

महाविद्यालयातील स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामध्ये सन २०१७-१८मध्ये एकूण ७० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला असून या सत्रामध्ये विविध कार्यक्रम व उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. महाविद्यालयातील स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामध्ये विद्यार्थ्यांना विविध सोयी उपलब्ध करून दिल्या आहेत. यामध्ये महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगामार्फत घेण्यात येणाऱ्या विविध परीक्षांची तयारी करून घेतली जाते. या तयारीसाठी सोमवार ते शनिवार दु. १ ते ३ या वेळेत तास घेतले जातात. तसेच १५ दिवसातून सराव परीक्षा घेतली जाते. या विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र ग्रंथालयाची सोय आहे. तसेच दररोज १० वर्तमान पत्रे व १२ मासिके उपलब्ध करून दिली आहेत. विद्यार्थ्यांसाठी WIFI ची सोय करून दिली असून स्वतंत्र इंटरनेटची सोय आहे. स्पर्धा परीक्षेची अभ्यासिका विद्यार्थ्यांसाठी स. ६ ते रात्री १० वाजेपर्यंत सुलभ असते. विद्यार्थ्यांच्या कला गुणांचा विकास व्हावा म्हणून वर्षभर खालील उपक्रम व व्याख्यान आयोजित केली आहेत.

क्र.	दिनांक	कार्यक्रम/उपक्रमाचे नाव	प्रमुख पाहुणे/व्याख्यान
१	२१.०७.२०१७	व्हिडीओ कॉन्फरन्स	मा.भूषण अहिरे (राज्यसेवेत महाराष्ट्रात प्रथम)
२	२८.०२.२०१७	व्हिडीओ कॉन्फरन्स	मा.विश्वांजली गायकवाड (युपीएससी मध्ये महाराष्ट्र)
३	२६.०८.२०१७	स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रातील यशस्वी विद्यार्थी श्री.हर्षद कट्टे-कृषी अधिकारी बँक ऑफ बडोदा	मा.प्रविण पाटील API यांच्या हस्ते
४	१६.०९.२०१७	एकदिवसीय कार्यशाळा	१. प्रा.सुशील यादव २. प्रा.नितेश फाळके ३. प्रा.माधवी शिंदे ४. प्रा.पी.डी. गोरे
५	२८.०९.२०१७	कर्मवीर जयंती निमित्त प्रश्नमंजुषा	मा.प्रा.डॉ.बळवंत बी.एस.
६	०५.१०.२०१७	गेस्ट लेक्चर	१. मा.संजयकुमार डवळे (राज्यसेवेमध्ये राज्यात तिसरा) २. मा.सौरभ जोशी (सीओ) ३. चैतील सावंत (तहसीलदार) ४. श्रीकांत निळे (तहसीलदार)
७	०७.११.२०१७	गेस्ट लेक्चर	मा. प्रविण इंगवले (IPS 2017)
८	०९.१२.२०१७	व्हिडीओ कॉन्फरन्स	मा.एस.व्ही. बागल (बी.एन.अॅकॅडमी,पुणे)
९	१०.०१.२०१८	व्हिडीओ कॉन्फरन्स	मा.अनिमा पाटील-साबळे (नासा एंस्पीरन्ट अॅस्ट्रॉनॉट, अमेरिका)
१०	२७.०१.२०१८	गेस्ट लेक्चर	मा.श्री. विशाल कदम (Excise PSI 2017)

प्रा.बी.व्ही. मोरे
समन्वयक

डॉ.व्ही.पी. गायकवाड
संचालक

पोलिस अॅकॅडमी कोर्स

महाविद्यालयातील पोलिस अॅकॅडमीमध्ये सन २०१७-१८मध्ये एकूण ४५ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला असून या पोलिस अॅकॅडमीमध्ये विद्यार्थ्यांसाठी मैदानी सराव सकाळी ७ ते ९ यावेळेत घेतला जातो. तसेच यानंतर या विद्यार्थ्यांची लेखी तयारी साठी महाविद्यालयात दररोज ११.३० ते १.३०असे दोन तास घेतले जातात. या विद्यार्थ्यांची दर रविवारी सराव परीक्षा घेतली जाते. विद्यार्थ्यांसाठी स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामधून पुस्तके, वर्तमानपत्रे व मासिके उपलब्ध करून दिली जातात.

प्रा.बी.व्ही. मोरे
समन्वयक

डॉ.व्ही.पी. गायकवाड
संचालक

राष्ट्रीय सेवा योजना - वरिष्ठ विभाग

भारत सरकारच्या युवा, क्रिडा व मनुष्यबळ विकास मंत्रालयामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर अंतर्गत रा.से.यो. उपक्रम महाविद्यालयामध्ये कार्यरत असून सन २०१७-१८ या शै. वर्षामध्ये समाजसेवेची आवड असणाऱ्या २०० विद्यार्थी-विद्यार्थिनींची निवड करण्यात आली. या शै. वर्षामध्ये रा.से.यो.मधील स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयीन परिसरात व परिसराबाहेर वृक्षारोपण करून सुरूवात केली. या शै. वर्षात रा.से.यो. उद्घाटन मा.डॉ. सुधीर इंगळे (मुधोजी कॉलेज फलटण) यांच्या हस्ते व प्राचार्य डॉ. बी.टी. जाधव यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाले. श्रमदानाबरोबरच महाविद्यालयामध्ये शिक्षक दिन, कर्मवीर जयंती रॅली, रा.से.यो. दिन, पोस्टर प्रदर्शन, ग्रामस्वच्छता इ. उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.

एन.एस.एस.डे निमित्त मा.प्रदिप कांबळे (सातारा) यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या प्रसंगी अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. बी.टी. जाधव व कार्यक्रम अधिकारी, स्वयंसेवक उपस्थित होते. रा.से.यो.च्या सर्व स्वयंसेवकांनी महाविद्यालयातील स्वच्छता व परिसरातील स्वच्छता केली. या सर्व कार्यक्रमात महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. बी.टी. जाधव तसेच कार्यक्रम अधिकारी प्रा.डॉ. लुबाळ एम.जे. व एन.एस.एस. समिती यांचे सहकार्य लाभले.

याबरोबरच महाविद्यालयात जनजागृती कार्यक्रम, संविधान दिन, व्यसन मुक्ती सप्ताह, गांधी जयंती, सामाजिक न्यायदिन, महापुरुषांचे जयंती व स्मृतिदिनाचे आयोजन करण्यात आले होते. त्याचबरोबर स्वयंसेवकांनी विद्यापीठ स्तरीय वेगवेगळ्या कार्यशाळेमध्ये सहभाग घेतला.

विद्यापीठस्तरीय/राज्यस्तरीय विविध स्पर्धा व कार्यशाळांमधील सहभाग

क्र.	स्वयंसेवकाचे नाव	उपक्रमाचे नाव/स्थळ	कालावधी	आयोजक
१	कु.शिंदे प्रियंका शहाजी	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
२	कु.नलवडे दिप्ती संतोष	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
३	कु.अवघडे प्रियंका उत्तम	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
४	कु.शिंदे धनश्री प्रतापसिंह	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
५	कु.जगदाळे प्रियंका घनाजी	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
६	कु.डाके मयुरी हणमंत	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
७	कु.जगताप काजल भिमराव	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
८	कु.जाधव कोमल दशरथ	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
९	श्री.विरकर विजयकुमार आनंदा	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०५.०९.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
१०	श्री.विरकर रोहित भिवाजी	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
११	श्री.गाढवे सुरज दिलीप	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
१२	कु.जगताप वैष्णवी वसंत	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
१३	कु.नलवडे पूजा दिलीप	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
१४	कु.मुलाणी रूक्साना इमाम	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
१५	कु.इंगळे वैशाली अशोक	विद्यापीठ शिबीर	०३.०८ ते ०९.०८.२०१७	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
उत्कर्ष राज्यस्तरीय सांस्कृतिक स्पर्धा निवड शिबीर				
१	श्री.भोसले महेश रामचंद्र	विद्यापीठ शिबीर	१५.०२.१७ ते २१.०२.२०१८	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
२	श्री.गोसावी प्रतिक प्रल्हाद	विद्यापीठ शिबीर	१५.०२.१७ ते २१.०२.२०१८	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
३	कु.इंगळे वैशाली अशोक	विद्यापीठ शिबीर	१५.०२.१७ ते २१.०२.२०१८	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
४	कु.पाटोळे काजल नामदेव	विद्यापीठ शिबीर	१५.०२.१७ ते २१.०२.२०१८	शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर सन २०१७-१८ शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व दहिवडी कॉलेज, दहिवडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. ०३.०१.२०१८ ते ०९.०१.२०१८ या कालावधीत मौजे वावरहिरे येथे घेण्यात आले. या शिबीराचे उद्घाटन मा.प्राचार्य डॉ.एस.पी. रसाळ (मुधोजी कॉलेज, फलटण) यांच्या हस्ते व मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आले. या उद्घाटन समारंभासाठी मा.सरपंच श्री. चंद्रकांत वाघ, उपसरपंच सौ.सखुबाई गुळीक व पंचायत समिती सदस्य बाळासाहेब हुलगे व ग्रामपंचायत सदस्य, रा.से.यो.चे सदस्य व स्वयंसेवक उपस्थित होते. या शिबीर कालावधीमध्ये विविध उपक्रम घेण्यात आले. हिमोग्लोबिन व बॉडी मांस इंडेक्स तपासणी शिबीर, अंधश्रद्धा निर्मुलन कार्यक्रम, स्वच्छता अभियान, वृक्षारोपण, माती व पाणी परीक्षण, आरोग्य विषयक जागृती, कॅशलेस व्यवहार व डिजीटल इंडिया यावरील व्याख्यान, युवकांचे आरोग्य व आहार इ. विषयावर व्याख्याने आयोजित करण्यात आली होती. तसेच सांस्कृतिक कार्यक्रम घेण्यात आले. त्याचबरोबर स्वयंसेवकांनी माळावरील दगडगोटे गोळा करून दगडी बंधारे बांधले. या विशेष श्रमसंस्कार शिबीराचा समारोप मा.प्राचार्य डॉ.के.जी. कानडे (सायन्स कॉलेज, सातारा) यांच्या उपस्थितीत व मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आला. या प्रसंगी रा.से.यो.चे कार्यक्रम अधिकारी प्रा. शिंदे के.एस., प्रा.डॉ. लूबाळ एम.जे. महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापक व स्वयंसेवक उपस्थित होते.

प्रा.के.एस. शिंदे
कार्यक्रम अधिकारी

राष्ट्रीय छात्र सेना

सध्याच्या तरुण पिढीकडे पाहता या तरुण पिढीला शिस्तीचे, राष्ट्रीय ऐक्याचे तसेच जात व धर्म यांच्यापासून होणारे नुकसान टाळण्यासाठी प्रशिक्षण देणे अत्यंत गरजेचे आहे. त्याशिवाय या युवा पिढीच्या अंगात दडलेले सुप्त गुण शोधता येणार नाहीत. हा शोध घेण्यासाठीच खरोखर स्वतःच्या अभ्यासाबरोबर त्यांना राष्ट्रीय छात्र सेनेसारख्या संघटनांच्या माध्यमाने प्रशिक्षण देणे गरजेचे आहे आणि आमचा विश्वास आहे की राष्ट्रीय छात्र सेना हे कार्य व्यवस्थित करित आहे. म्हणूनच जुलै महिन्यात महाविद्यालयातल अनेक तरुणांनी यामध्ये सहभागी होण्याचा प्रयत्न केला. पण वैद्यकीय व शारीरिक पात्रतेनुसार आम्ही फक्त १०५ विद्यार्थ्यांना यात प्रवेश दिला. (प्रथम वर्षात २१ मुले व ९ मुली, द्वितीय वर्षात ३१ मुले व ६ मुली आणि तृतीय वर्षात ३८ मुले)

चालू वर्षी श्री. अभिजीत जाधव याची सिनिअर अंड ऑफिसर व श्री.ऋषिकेश कुंभार आणि महेश कदम याची ज्युनिअर अंडर ऑफिसर म्हणून निवड करण्यात आली.

- १५ ऑगस्ट २०१७ : भारतीय स्वातंत्र्य दिन मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव साहेब यांचे हस्ते ध्वजारोहण करून साजरा करण्यात आला. एन.सी.सी. छात्रांनी ध्वजास मानवंदना दिली.
- पूर्व थलसेना कॅंप : कोल्हापूर येथे झालेल्या कॅंपमध्ये महाविद्यालयाचे दोन कॅंटेत सहभागी झाले होते.
- एन.आय.सी. कॅंप : सातारा येथे झालेल्या कॅंपमध्ये महाविद्यालयाचे दोन कॅंटेत सहभागी झाले होते.
- सी.ए.टी.सी. महागाव : ऑगस्ट २०१७ मध्ये झालेल्या कॅंपमध्ये पंधरा कॅंटेत सहभागी झाले होते. सदर कॅंपमध्ये पवार शेख बबन याने फायरिंग स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळविला होता.
- प्री.आर.डी.सी. : कोल्हापूर येथे झालेल्या कॅंपमध्ये कॅंटेत इंगळे अमर अनिल सहभागी झाला होता.
- सी.ए.सी.टी. महागाव : नोव्हेंबर २०१७ मध्ये झालेल्या कॅंपमध्ये पंधरा कॅंटेत सहभागी झाले होते. सदर कॅंपमध्ये जाधव अभिजीत नवीन यास बेस्ट कॅंटेतचा बहुमान मिळाला होता.
- ए.टी.सी. पांढरपाणी : सदर कॅंपमध्ये अकरा कॅंटेत सहभागी झाले होते.
- बी.एल.सी. सांगली : नोव्हेंबर मध्ये झालेल्या कॅंपमध्ये काटकर अभिषेक बळीराम सहभागी झाला होता.
- एन.आय.सी.कॅंप : वल्लम-तमिळनाडू येथे झालेल्या कॅंपमध्ये कॅंटेत जाधव मयूर लहू सहभागी झाला होता. सदर कॅंपमध्ये त्याने ग्रुपडान्स स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक पटकावला होता.
- एस.टी.टी. कोल्हापूर : कॅंटेत कोळेकर शिवाजी वामन याची निवड करण्यात आली होती.
- सी.ए.टी.सी. महागाव : जानेवारी २०१८ मध्ये झालेल्या कॅंपमध्ये सव्वीस कॅंटेत सहभागी झाले होते. सदर कॅंपमध्ये फायरिंग स्पर्धेत जाधव राहुल निवृत्ती याने प्रथम क्रमांक, जाधव हेमंत तानाजी याने तृतीय क्रमांक तर क्रॉस कंट्री स्पर्धेत जाधव विशाल पोपट याने तृतीय क्रमांक मिळविला होता.
- सी.ए.टी.सी. कोल्हापूर : जानेवारी २०१८ मध्ये झालेल्या कॅंपमध्ये पाच मुली (SW) सहभागी झाल्या होत्या. सदर कॅंपमध्ये काटकर शैला आनंदराव हिस उत्कृष्ट व्हॉलीबॉल खेळाडू म्हणून बहुमान मिळाला होता.

- प्रजासत्ताक दिन : २६ जानेवारी २०१८ प्रजासत्ताक दिनारोजी ध्वजारोहण महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव साहेब यांचे हस्ते करण्यात आले. एन.सी.सी. छात्रांनी मानवंदना देऊन छानदार संचलन करून प्रजासत्ताक दिन साजरा केला.
- वृक्ष लागवड : १ जुलै २०१७ रोजी येळेवाडी येथे एन.सी.सी. छात्रांनी वृक्षा लागवड केली.
- आंतरराष्ट्रीय योग दिन : २१ जून २०१७ रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिन एन.सी.सी. छात्रांनी योगा अभ्यास करून दिन साजरा केला. योग प्रशिक्षक म्हणून श्री.जयप्रकाश जाधव होते.
- एन.सी.सी.दिन : एन.सी.सी. छात्रांनी दहिवडी येथील अस्थिव्यंग शाळेतील मुलांना शैक्षणिक साहित्य व खाऊ वाटप करून एन.सी.सी. दिन साजरा केला. यावेळी प्रा.डॉ.बळवंत बी.एस., प्रा.डॉ.दडस ए.एन व इतर मान्यवर उपस्थित होते.
- स्वच्छ भारत अभियान : या अभियानांतर्गत २४ ते २६ सप्टेंबर २०१७ या कालावधीत कॉलेज स्वच्छता, दहिवडी शहरातून सायकल रॅली, तसेच मा.धनाजी पाटील (समाजशास्त्र तज्ञ, जिल्हा परिषद, सातारा) यांनी स्वच्छ भारत अभियान विषयावर व्याख्यान इ. कार्यक्रम घेण्यात आले. तसेच ८ डिसेंबर २०१७ रोजी दहिवडी न्यायालय परिसर एन.सी.सी. छात्रांनी स्वच्छ केला.
- मतदार जागृती दिन : २५ जानेवारी २०१८ रोजी एन.सी.सी. छात्रांनी शपथ घेऊन दहिवडी गावातून रॅली द्वारे मतदार जागृती करण्याचे कार्य केले.
- प्रमाणपत्र परीक्षा 'बी' व 'सी' : सन २०१७-१८ शैक्षणिक वर्षा 'बी' प्रमाणपत्र परीक्षेस ३५ कॅडेट बसणार आहेत तर 'सी' प्रमाणपत्र परीक्षेस ३८ कॅडेट बसणार आहेत.
- बेस्ट कॅडेट : सन २०१८-१९ शैक्षणिक वर्षात एन.सी.सी. विभागातून बेस्ट कॅडेट म्हणून पोळ आकाश लालासो याची निवड झाली.

२२ महाराष्ट्र बटालियनचे कमांडिंग ऑफिसर कर्नल सुनिल मान, प्रशासकीय अधिकारी राजेश कुमार आणि त्यांचे सर्व सहकारी यांचेकडून मोलाचे मार्गदर्शन व सहकार्य लाभले. सेक्टरचे हवालदार श्री.नानासाहेब भोसले व श्री.भरत धुमाळ यांनीही भरपूर कष्ट घेऊन आमच्या यशाचा मोठा वाटा ठचलला. त्यांच्या सहकार्याबद्दल मी त्या सर्वांचा सदैव ऋणी आहे.

कॅप्टन टी.एस. माने
कंपनी कमांडर

संशोधन विभाग

- १) संशोधन समितीमार्फत महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापकांना Research Projectsसाठी Proposal करावीत व विविध Funding Agenciesला पाठवावित यासाठी प्रोत्साहन देण्यात आले.
- २) महाविद्यालयांतर्गत कला, विज्ञान व वाणिज्य शाखेतील प्रत्येकी एक याप्रमाणे तीन जणांना लघुसंशोधन प्रकल्प मंजूर करण्यात आले. याकरीता संशोधन कामकाजासाठी प्रत्येकी १०,०००/- (दहा हजार रुपये) संशोधन अनुदान महाविद्यालयाने मंजूर केले.
- ३) IQAC व संशोधन समिती यांच्या संयुक्त विद्यमाने बी.ए.-१ मधील कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखेतील सर्व विद्यार्थ्यांसाठी Three Day Orientation Programme दि. २७ ते २९ डिसेंबर २०१७ रोजी Higher Education, Future Opportunities and Research Awareness या विषयावर राबविण्यात आला. या कार्यक्रमात IQACचे समन्वयक प्रा.डॉ.ए.एन. दडस यांनी Higher Education in India या विषयावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. प्रा.डॉ.गायकवाड व्ही.पी. यांनी Skill Development and Competitive Examination या विषयावर मार्गदर्शन केले. प्रा.डॉ.माने व्ही.एम. यांनी Research Awareness, प्रा.लोखंडे एन.डी. यांनी Placement & Career Counselling तर प्रा.डॉ.लुबाळ एम.जे. यांनी COC आणि Short Term Courses याविषयी मार्गदर्शन केले. महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधवसर यांनी उच्चशिक्षण शिक्षणाची गरज विषयक मार्गदर्शन केले.
- ४) IQACच्या वतीने Workshop घेण्यात आले. यामध्ये प्रा.डॉ.नामदास व प्रा.डॉ.घाटगे यांनी संशोधन विषयक मार्गदर्शन केले.
- ५) शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर अग्रणी महाविद्यालय योजनेंतर्गत वाङ्मय मंडळ व माणदेशी तरंग वाहिनी, माणदेशी फाऊंडेशन, म्हसवड यांच्या संयुक्त विद्यमाने दोन दिवसीय विद्यापीठस्तरीय 'माणदेशी कवी संमेलन' दि. २९ व ३० नोव्हेंबर रोजी घेण्यात आले. यामध्ये १३ कवी व २१९ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

- ६) 'राष्ट्रीय मतदार दिना' निमित्त राज्यशास्त्र विभागामार्फत दि. २५ जानेवारी २०१८ रोजी मतदार जागृती अभियानांतर्गत महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांसाठी Mock Polling (अभिरूप मतदान) प्रक्रिया दहिवडी महसूल प्रशासनाच्या सहकार्याने राबविली. या प्रसंगी प्रांताधिकारी श्री.दादासाहेब कांबळे व तहसिलदार सौ.सुरेखा माने व प्राचार्य बी.टी. जगधव उपस्थित होते. यामध्ये ७०० विद्यार्थ्यांनी प्रत्यक्ष मतदान प्रक्रियेमध्ये मतदान केले. व राज्यशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी मतदान अधिकारी व केंद्राध्यक्षांच्या भूमिका निभावल्या.
- ७) रसायनशास्त्र विभागाच्यावतीने दि. ६ फेब्रुवारी २०१८ रोजी Career as a Research in Chemical Sciences : Challenges and Opportunities या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित केली. National Chemical Laboratory, Pune येथील शास्त्रज्ञ डॉ.पी.पी. वडगावकर व प्रा.डॉ. शरद पासले व प्रा.डॉ.डी.डी. पाटील यांनी मार्गदर्शन केले.
- ८) संशोधन समितीच्या वतीने दि. २ जानेवारी २०१८ रोजी प्रा.डॉ.शरद पासले यांचे 'संशोधनाची तयारी व महत्त्व' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले. याप्रसंगी प्राध्यापक, रयत इन्स्पायर प्रोजेक्ट, आविष्कार संशोधन स्पर्धामधील स्पर्धक उपस्थित होते.
- ९) महाविद्यालय एस.एम.जोशी कॉलेज, हडपसर, पुणे व शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर अंतर्गत नागठाणे येथे आयोजित केलेल्या आविष्कार संशोधन स्पर्धेमध्ये सर्व विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.
- १०) Inhouse Student Research Publication आणि Poster Book Publication हे विद्यार्थ्यांनी लिहिलेले संशोधनपर लेखांचे व भित्तीपत्रकांचे पुस्तक तयार करण्यात आले.
- ११) भूगोल विषयाच्या वतीने ३ फेब्रुवारी २०१८ रोजी एकदिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन 'Emerging Technologies in Remote Sensing and GIS : Development and Applications' या विषयावर केले. यासाठी पार्वतीबाई चौगुले कॉलेज, गोवा यांचे सहकार्य लाभले. यामध्ये प्राचार्य डॉ.अरुण आंधळे, डॉ.नंदकुमार सावंत (गोवा), डॉ. अनिल येडगे (गोवा), डॉ.गजानन ढोबळे (इंदापूर), डॉ.टी.एन. लोखंडे यांचे मार्गदर्शन लाभले.

- १२) महाविद्यालयीन दैनंदिन घडामोडींवर आधारित 'DCD-Times' हे त्रैमासिक प्रकाशित करण्यात आले.
- १३) इतिहास विभागाने हैद्राबाद येथील डेक्कन पुरातत्व संशोधन संस्थेशी सामंजस्य करार केला. तसेच गांधी रिसर्च फाऊंडेशन, जळगाव यांच्याशीही सामंजस्य करार केला.
- १४) महाविद्यालयामधील प्राध्यापकांनी संशोधन लेख तयार करून राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील चर्चासत्रे परिषदांमध्ये सादर केले तसेच नामवंत Research Journal मध्ये प्रकाशित केले.

प्रा.डॉ. वर्षा माने
चेअरमन

स्टाफ अँकॅडमी व स्टाफ वेलफेअर

स्टाफ अँकॅडमी व स्टाफ वेलफेअर समिती मा.प्राचार्यांच्या मार्गदर्शनाखाली शिक्षक व शिक्षकेतर सेवकांसाठी विविध उपक्रम व व्याख्यानाने आयोजन करित असते. शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मधील समितीच्या कार्याची सुरुवात प्रा.भुजंग बोबडे यांच्या व्याख्यानाने झाली. जळगाव येथील गांधी रिसर्च फाऊंडेशन चे परीक्षा नियंत्रक मा.श्री.बी.आर. बोबडे यांनी दि. १ सप्टेंबर २०१७ रोजी 'समकालीन शिक्षकाची भूमिका' या विषयावर स्टाफ अँकॅडमीच्या सर्व सदस्यांसाठी व्याख्यान दिले. अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव होते. यावेळी बोलताना मा.प्राचार्यांनी कौशल्याधारित शिक्षणाची गरज असल्याचे प्रतिपादन केले तसेच नव्या काळाची आव्हाने पेलण्यासाठी शिक्षकांनी शिक्षणाची पारंपारिक संकल्पना बदलावी असे आवाहन केले.

स्टाफ वेलफेअर समितीतर्फे दि. २१ नोव्हेंबर २०१७ रोजी सर्व शिक्षक व शिक्षकेतर सेवकांसाठी कॅन्सर व मधुमेह जागरूकता दिनानिमित्त व्याख्यानाने आयोजन करण्यात आले होते. याप्रसंगी हिमोब्लोबिन, रक्तदाब व ब्लडशुगर तपासणी करण्यात आली. सदर उपक्रम अत्यंत उपयुक्त असल्याची प्रतिक्रिया सर्वांनी दिली.

या शैक्षणिक वर्षात प्रा.पी.के.टोणे, प्रा.के.एस. शिंदे, श्रीमती मोरे व प्रा.एस.बी. पवार यांच्या नूतन गृहप्रवेशाच्या निमित्ताने स्टाफ वेलफेअरच्या वतीने भेटवस्तू देवून त्यांना शुभेच्छा देण्यात आल्या तसेच प्रा.सुखदेव केळेकर यांच्या शुभविवहानिनिमित्त त्यांनाही समितीच्या वतीने भेटवस्तू देवून शुभेच्छा देण्यात आल्या.

प्रा.एन.डी. लोखंडे
चेअरमन

मुलींचे वसतिगृह

दहिवडी कॉलेज दहिवडी मध्ये सन २००९पासून मुलींच्या वसतिगृहाची सोय करण्यात आली आहे. वसतिगृहातील प्रवेश सर्व मुलींच्यासाठी खुला आहे. वार्षिक प्रवेश फी व इतर फी घेऊन मुलींना प्रवेश दिला जातो. या वसतिगृहात ८० मुली राहतील अशी व्यवस्था आहे. २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये कला, वाणिज्य, विज्ञान, व्यवसाय अभ्यासक्रम, बी.सी.ए. आणि एम.एस्सी. या विविध विभागातील ९१ विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला.

वसतिगृह समितीत ९ सदस्य आहेत. वेळोवेळी या समितीची मिटिंग घेवून मुलांच्या समस्यांविषयी चर्चा केली जाते. महाविद्यालयाचे आदरणीय प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव साहेब वेळोवेळी मुलींना मार्गदर्शन करतात.

वसतिगृहातील विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण विकासासाठी विविध व्याख्याने, स्व-संरक्षण कार्यशाळा, होस्टेल डे, कराटे प्रशिक्षण यांचे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये सौ.मस्के इंद्रायणी यांचे कर्मवीर सप्ताहामध्ये व्याख्यान घेण्यात आले. तसेच डॉ.सौ. पालवे मॅडम यांचे "आरोग्य व आहार" याविषयी व्याख्यान झाले. कु. कारंडे स्मिता यांच्या मार्गदर्शनाखाली "स्व-संरक्षण" कार्यशाळा घेण्यात आली.

दिनांक १२.१.२०१८ रोजी होस्टेल डे साजरा करण्यात आला. यामध्ये कथाकथन, एकपत्री प्रयोग, ऑक्शन-जॅक्शन या स्पर्धा घेण्यात आल्या. तसेच सांस्कृतिक कार्यक्रम घेण्यात आले. यामध्ये सर्व विद्यार्थिनींनी सहभाग घेतला.

वसतिगृहात पुढील सोयी सुविधा उपलब्ध आहेत - १) अभ्यास, जेवण व कर्मणुकीसाठी स्वतंत्र खोल्या; २) लायब्ररी; ३) सी.सी.टीव्ही कॅमेरे; ४) वॉचमन (रात्रंदिवस); ५) अक्वागार्ड (स्वच्छ पिण्याचे पाणी); ६) सोलर बंब; ७) सौर उर्जेद्वारे लाईटची सोय; ८) उत्तम जेवणाची सोय; ९) सर्व सोयीसुविधांनी उपलब्ध १६ खोल्या.

प्रा.डी.बी. जाधव
रेक्टर

जिमखाना विभाग - सिनियर कॉलेज

महाविद्यालयाचे मा.प्राचार्य व जिमखाना कमिटी यांचे मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयाच्या सिनियर व ज्युनियर महाविद्यालय जिमखाना विभागाने यशस्वी वाटचाल चालू ठेवली आहे. सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये जिमखाना विभागाने

- सातारा झोनल व्हॉलीबॉल मुली स्पर्धांचे दि. २२.७.२०१७ रोजी यशस्वी आयोजन केले. सदर स्पर्धेत जिल्ह्यातील विविध महाविद्यालयातील ९ संघांनी सहभाग घेतला होता.
- सातारा झोनल व्हॉलीबॉल मुली स्पर्धा दि. २२.७.२०१७ रोजी झालेल्या स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या मुलींच्या संघाने प्रथम क्रमांक घेत स्पर्धेचे सलग दुसऱ्या वर्षी विजेतेपद संपादन केले.
- स्नेहल जगदाळे हिची वेस्ट झोन इंटर युनिवर्सिटी व्हॉलीबॉल मुली स्पर्धा - मनिपाल युनी. जयपूर (१०.१०.२०१७ ते १३.१०.२०१७) स्पर्धेत शिवाजी युनिवर्सिटी संघातून सहभाग घेतला. तसेच महाराष्ट्र स्टेट इंटर युनी. स्पोर्ट्स स्पर्धा - डॉ.बाबासाहेब सावंत कोकण कृषी विद्यापीठ, दापोली येथे होणाऱ्या स्पर्धेसाठी शिवाजी विद्यापीठ संघातून निवड व सहभाग.
- सातारा झोनल मैदानी मुली स्पर्धा दि. २७.१०.२०१७ रोजी झालेल्या स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या रोहित रोमन याने लांबउडी या प्रकारामध्ये प्रथम क्रमांक मिळविला. इंटर झोनल स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळून यश संपादन केले.
- सातारा झोनल क्रिकेट मुले स्पर्धा दि. २७.११.२०१७ रोजी झालेल्या स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या संघाने प्रथम क्रमांक घेत विजेतेपद संपादन केले.
- शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत कोल्हापूर येथे झालेल्या इंटर झोनल क्रिकेट स्पर्धेत महाविद्यालयाच्या संघाने तृतीय क्रमांक मिळवत यश संपादन केले. दत्ता निकम व काका खताळ यांची शिवाजी विद्यापीठ क्रिकेट कॅपसाठी निवड झाली.
- महाविद्यालयातील व्हॉलीबॉल मुली, लांबउडी, खो-खो मुले, क्रिकेट मुले या संघांनी शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत होणाऱ्या इंटर झोनल स्पर्धेत सहभाग नोंदवला.
- तसेच महाविद्यालयातील संघांनी सातारा झोनलचे विविध स्पर्धा मधून सहभाग घेतला - १) व्हॉलीबॉल मुली; २) व्हॉलीबॉल मुले; ३) खो-खो मुले; ४) बुध्दीबळ मुले; ५) कबड्डी मुले; ६) हॅन्डबॉल मुले; ७) कुस्ती मुले; ८) क्रिकेट मुले; ९) बॅडमिंटन मुले/मुली; १०) क्रिकेट मुली (सिलेक्शन ट्रायल)
- दि. १.२.२०१८ रोजी योगा स्टडीज व जिमखाना वतीने एकदिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली. सदर कार्यशाळेस डॉ.सुनिता प्रदीपकुमार पालवे, श्री. जयप्रकाश जाधव व प्रा.सीमा दडस यांनी मार्गदर्शन केले.

प्रा.यु.ई शिंदे, विभागप्रमुख

जिमखाना विभाग - ज्युनियर कॉलेज

ज्युनियर महाविद्यालयातील खेळाडूंनी तालुका स्तरीय ते राष्ट्रीय स्तरीय सिकई मार्शल आर्ट किक बॉक्सिंग स्पर्धा, व्हॉलीबॉल, बॅडमिंटन, थ्रो बॉल, किक बॉक्सिंग, कुस्ती, बुद्धिबळ स्पर्धेपर्यंत सहभाग घेत विविध खेळातून यश संपादन केले.

- किरण शिनगारे याने जिल्हास्तरीय कुस्ती स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळविला.
- सुरज काटकर याने जिल्हास्तरीय किक बॉक्सिंग स्पर्धेत द्वितीय क्रमांक मिळविला.
- खंडे राजुरी (सांगली) येथे झालेल्या विभागीय थ्रो-बॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघाने तृतीय क्रमांक व मुलांच्या संघाने द्वितीय क्रमांक मिळविला.
- विभागीय व्हॉलीबॉल स्पर्धेत मुलींच्या संघाने तृतीय क्रमांक प्राप्त केला.
- काळुखे तुषार याने विभागीय स्पर्धेत ४०० मीटर मध्ये द्वितीय क्रमांक मिळविला.
- जगदाळे ऋतुजा राजेंद्र हिने वर्धा येथे झालेल्या राज्यस्तरीय बॉल बॅडमिंटन स्पर्धेत सहभाग घेतला.
- नटेश्वर जिजाबा जाधव याने राज्यस्तरीय सिकई मार्शल आर्ट स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळविला.
- कावडे वृषभ वीरभद्र नागपूर येथे झालेल्या राज्यस्तरीय सिकई मार्शल आर्ट स्पर्धेत प्रथम क्रमांक/अलिबाग येथे झालेल्या राज्यस्तरीय किक बॉक्सिंग स्पर्धेत सहभागी झाला.
- तालुकास्तरीय स्पर्धांमध्ये बुद्धिबळ स्पर्धा, तायक्वांदो स्पर्धा, कुस्ती स्पर्धा (मुले) व (मुली), खो-खो स्पर्धा (मुले/मुली) स्पर्धामधून विजेपद मिळवीत यश संपादन केले.

प्रा.ए.ए. जाधव
विभागप्रमुख

कर्मवीर क्रीडा प्रबोधिनी

रयत शिक्षण संस्थेच्या ध्येय धोरणानुसार कर्मवीर क्रीडा अॅकॅडमी स्थापन करण्यात आली. व महाविद्यालयामध्ये ती यशस्वी राबविण्यात येत आहे. दि. १.१.२०१८ रोजी क्रीडा अॅकॅडमी प्रथम वर्षांपन दिनानिमित्त महाविद्यालयामध्ये विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. या स्पर्धेमध्ये परिसरातील सर्व

शाळांनी सहभाग घेतला होता. तसेच मागील वर्षातील राष्ट्रीय व राज्यस्तरीय पातळीवर यशस्वी खेळाडूंचा प्रा.संभाजी पाटील यांचे हस्ते सत्कार करण्यात आला.

कर्मवीर क्रीडा अॅकॅडमी अंतर्गत वाय.सी.कॉलेज, सातारा येथे झालेल्या व्हॉलीबॉल मुली स्पर्धेत मुलींच्या संघाने प्रथम क्रमांक व सेवकांच्या टेबल टेनिस स्पर्धेत प्रा.गवाळे सुनिल यांनी प्रथम क्रमांक मिळविला. कर्मवीर क्रीडा अॅकॅडमी अंतर्गत सिनियर व ज्युनियर विभागातील बॅडमिंटन मुले/मुली, क्रिकेट मुले, हॅन्डबॉल मुले, बास्केटबॉल व एथलेटिक्स या खेळांचे प्रत्येकी ६ दिवसांचे शिबीर आयोजित करण्यात आले होते. सदर शिबीरामध्ये मार्गदर्शन करण्यासाठी श्री. कानेरसर, श्री.दत्ता अवघडे यांनी मार्गदर्शन केले.

प्रा.यु.ई शिंदे
समन्वयक

परीक्षा विभाग

चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये पहिल्या सत्रात बी.ए., बी.एस्सी., बी.कॉम., बी.सी.ए. भाग १, २, ३ व एम.एस्सी. भाग १ व २ या वर्गांच्या परीक्षा विद्यापीठ परीक्षेप्रमाणे घेण्यात आल्या. पहिल्या सत्रात दिनांक २५.९.२०१७ ते २७.९.२०१७ व द्वितीय सत्रात दिनांक १८.१.२०१८ ते २१.१.२०१८ अखेर वेळापत्रकाप्रमाणे तीन दिवसात परीक्षा घेण्यात आली. सदर परीक्षेचे प्रत्येक वर्गानुसार लेजर व प्रत्येक विद्यार्थ्यांना मार्कलिस्ट देण्यात आले.

प्रा.डॉ.ए.जे. बरकडे
विभाग प्रमुख

गुणवंत विद्यार्थी व सेवक सत्कार समिती

सिनियर व ज्युनियर विभागात मार्च/एप्रिल २०१७ मध्ये घेण्यात आलेल्या परीक्षेत वर्गात प्रथम क्रमांकाने आलेल्या एकूण ३८ विद्यार्थ्यांचा सत्कार करण्यात आला. गुणवंत विद्यार्थी व शिक्षक सत्कार समारंभाचे प्रमुख पाहुणे डॉ.श्रवण भडवेकर, सिम्बोयसिस ओपन एज्युकेशन सोसायटी पुणे व अध्यक्ष म्हणून रयत शिक्षण संस्थेचे चेअरमन डॉ. अनिल पाटील यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाला. ज्युनियर विभागातील मार्च २०१७ मध्ये घेण्यात आलेल्या परीक्षेत वर्गात प्रथम क्रमांकाने येणाऱ्या एकूण ८ विद्यार्थ्यांचा व सिनियर विभागातील बी.ए., बी.कॉम, बी.एस्सी, बी.सी.ए. भाग १, २, ३ आणि एमस्सी. भाग १ व २ या वर्गातील मार्च/एप्रिल २०१७ मध्ये विद्यापीठाने घेण्यात आलेल्या परीक्षेत वर्गात सर्वप्रथम

आलेल्या विद्यार्थ्यांचा रोख रक्कम, ट्रॉफी व प्रशस्तीपत्रक देऊन सत्कार करण्यात आला.

महाविद्यालयातील पीएच.डी. व नेट/सेट परीक्षेत यश संपादन केलेल्या व शिक्षकेतर गुणवंतांचा सत्कार दिनांक ६.९.२०१७ रोजी शिक्षक, विद्यार्थी यांच्या उपस्थितीत संपन्न झाला.

डॉ.ए.जे. बरकडे
समन्वयक

रोल कॉल कमिटी

सिनीयर विभागातील सन २०१७-१८ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचे रोल कॉल तय्यार करून परीक्षा विभाग, ऑफिस व ग्रंथालयामध्ये ठेवण्यात आले. वर्गशिक्षकांच्या सहकार्याने १ जुलै २०१७ ते फेब्रुवारी २०१८ पर्यंत विद्यार्थ्यांची हजेरीची नोंद हजरी पुस्तकात करून ठेवण्यात आली.

डॉ.ए.जे. बरकडे
चेअरमन

य.च.म.मु.विद्यापीठ, नाशिक अभ्यासकेंद्र दहिवडी

ग्रामीण भागातील वंचित विद्यार्थी, व्यापारी, शेतकरी, नोकरदार यांना स्वतःची जबाबदारी पूर्ण करून शिक्षण घेता यावे या उद्देशाने महाविद्यालयाने जानेवारी २०१६ मध्ये या अभ्यासकेंद्राची स्थापना केली आहे. दरवर्षी प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थी संख्या वाढत आहे. प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी दर रविवारी संपर्कसत्राचे आयोजन करण्यात येते. सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये वर्गनिहाय प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थी संख्या खालीलप्रमाणे आहे. पुर्व तयारी परीक्षा - २३; बी.ए. भाग-१ - ३८५; बी.ए. भाग-२ - २११; बी.ए. भाग-३ - १४६ असे एकूण विद्यार्थी संख्या ७६५ इतके आहे. विद्यापीठाकडे यावर्षी पुनर्मान्यता प्रस्ताव सादर करण्यात आला. या शैक्षणिक वर्षात दोन विद्यार्थ्यांचे कस्टम विभागात एमपीएससीमार्फत सब इनस्पेक्टर या पदासाठी नेमणूक झाले. श्री. फडतरे व विशाल कदम असे विद्यार्थ्यांचे नाव आहे.

प्रा.डॉ.बी.एस. बलवंत
संयोजक

प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव
केंद्रप्रमुख

पर्यटन (शॉर्ट टर्म कोर्स)

भूगोल अधिविभागांतर्गत बी.ए. - ३ वर्गासाठी पर्यटन हा शॉर्ट टर्म कोर्स सुरू करण्यात आला आहे. सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये या कोर्ससाठी एकूण ३२ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. सदर कोर्सचे उद्घाटन मा.डॉ.पवार एस.एन., आर.बी.एन. कॉलेज

श्रीरामपूर यांच्या हस्ते घेण्यात आले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ.गायकवाडे व्ही.पी. यांनी केले. पाहुण्यांचे स्वागत व परिचय डॉ. बरकडे ए.जे. भूगोल अधिविभाग प्रमुख यांनी केला. तर कार्यक्रमाचे आभार प्रा. दिवटे एस.पी. यांनी केले. तज्ञमार्गदर्शक म्हणून प्रा. सुर्यवंशी आर.बी. व प्रा. गारड सरांची व्याख्यान आयोजित करण्यात आली.

प्रा.डॉ.ए.जे. बरकडे
समन्वयक

वाङ्मय मंडळ

शै.वर्ष २०१७-२०१८ पासून विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी भावा भगिनींच्यावतीने विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. माणदेशी लेखक श्री.हरिश गोरे व प्रा.रविंद्र कोकरे यांच्या हस्ते वाङ्मयाचे उद्घाटन करण्यात आले. याशिवाय वाङ्मय मंडळ व माणदेशी फाऊंडेशन म्हसवड यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'संवाद कौशल्य प्रस्तुतीकरण' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा तर दोन दिवसीय माणदेशी कवी संमेलनाचे आयोजन करून द्वितीय सत्रामध्ये सूत्रसंचालनाची दोन दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करून 'प्रभावी सूत्रसंचालन' हा शॉर्टटर्म कोर्स देखील सुरू करण्यात आला आहे. वाङ्मय मंडळाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना साहित्य आणि साहित्यकारांची माहिती देण्याचा प्रयत्न केला जातो.

प्रा.डॉ.बी.एस. बलवंत
चेअरमन

युवा महोत्सव - ज्युनिअर विभाग

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी मधील ज्युनिअर विभाग व एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागाच्या वतीने विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना चालना देण्यासाठी दि. २० डिसेंबर ते २३ डिसेंबर २०१७ या कालावधीमध्ये युवा महोत्सव आयोजित केला होता. या युवा महोत्सवात ज्युनिअर विभागातील कला, वाणिज्य, विज्ञान आणि एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागातील विविध शाखांमधील विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला होता.

युवा महोत्सवात निबंध, वक्तृत्व, भिक्तीपत्रक, लघुनाटिका, विणकाम, भरतकाम, वारली पेंटिंग, कोलाज, प्रश्नमंजुषा, समूहगीत, मूकनाट्य, पाककला आणि लोकनृत्य अशा विविध स्पर्धा घेण्यात आल्या. विविध स्पर्धांचे उद्घाटन दि. २० डिसेंबर रोजी मा.प्राचार्य डॉ. साळुंखे एस.टी. (बळवंत कॉलेज, विटा) यांनी केले. या प्रसंगी प्रा.सौ. साळुंखे एन.एस. (उपप्राचार्या ज्युनि.

कॉलेज विभाग, बळवंत कॉलेज, विटा), मा.प्रा.माळी बी.ई. (बळवंत कॉलेज, विटा), मा.उपप्राचार्य डॉ. बळवंत बी.एस. (दहिवडी कॉलेज, दहिवडी), मा.प्राचार्य डॉ. जाधव बी.टी. (दहिवडी कॉलेज, दहिवडी) उपस्थित होते. सर्व मान्यवरांनी विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देऊन मोलाचे मार्गदर्शन केले.

स्पर्धामध्ये यश मिळविलेल्या स्पर्धकांना दि. २३ डिसेंबर रोजी बक्षीस वितरण समारंभात मा.श्री. गणेशजी शिंदे (अभिनेते, निर्माता, दिग्दर्शक, अखिल भारतीय मराठी चित्रपट महामंडळ वितरण सदस्य), मा.श्री. विवेकानंद ढोले (अभिनेते, नाट्यलेखक, चित्रपट महामंडळ आजी सभासद व मराठी पथक सदस्य), मा.श्री. विशालजी गायकवाड (अभिनेते, सहाय्यक निर्माता), मा.उपप्राचार्य डॉ. बळवंत बी.एस. (दहिवडी कॉलेज, दहिवडी), मा.प्राचार्य डॉ. जाधव बी.टी. (दहिवडी कॉलेज, दहिवडी) यांच्या हस्ते ट्रॉफी, मेडल व प्रशस्तीपत्र देऊन गौरवण्यात आले. या प्रसंगी मान्यवरांनी विद्यार्थ्यांना भावी जीवनाबद्दल शुभेच्छा देऊन बहुमोल मार्गदर्शन केले.

युवा महोत्सव यशस्वी होण्यासाठी मा.प्राचार्य डॉ. जाधव बी.टी. यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभले. पर्यवेक्षक प्रा. खाडे बी.एस. व्होकेशनल विभागप्रमुख प्रा. नरळे बी.एन. आणि ज्युनिअर विभाग व एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागातील सर्व शिक्षकांनी परिश्रम घेतले. अशा रीतीने हा युवा महोत्सव संपन्न झाला.

प्रा.एम.बी. कुमठेकर
चेअरमन

राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर)

मा.शिक्षण उपसंचालक, कोल्हापूर व शालेय शिक्षण संचालनालय महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे सहकार्याने आमच्या महाविद्यालयात सन २०१७-२०१८ मध्ये राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर) मार्फत विविध उपक्रम राबविण्यात आले. राष्ट्रीय सेवा योजनेमध्ये इ. ११वी चे ५० विद्यार्थी प्रथम वर्षासाठी व इ. १२वी चे ५० विद्यार्थी द्वितीय वर्षासाठी सहभागी होते. या शैक्षणिक वर्षामध्ये अण्णाभाऊ साठे स्मृतिदिन, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज जयंती, पद्मभूषण डॉ. कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंती साजरी करून महाविद्यालयाच्या परिसराची स्वच्छता व श्रमदान केले, तसेच कर्मवीर पुतळा परिसर व दहिवडी गावामध्ये स्वच्छता व श्रमदान स्वयंसेवकांनी केले.

राष्ट्रीय सेवा योजना (+२ स्तर) विशेष श्रमसंस्कार शिबीर हे मौजे वावरहिरे येथे दि. ३.१.२०१८ ते ९.१.२०१८ पर्यंत यशस्वीपणे राबविण्यात आले. या शिबीराचे उद्घाटन मा.प्राचार्य

डॉ. रसाळ एस.पी. (मुधोजी कॉलेज फलटण) अध्यक्ष मा.प्राचार्य डॉ. जाधव बी.टी. (दहिवडी कॉलेज, दहिवडी) व समारोप कार्यक्रमास महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. बी.टी. जाधव अध्यक्षस्थानी होते. प्रमुख पाहुणे प्राचार्य डॉ. के.जी. कानडे उपस्थित होते. सदर शिबीर यशस्वी करण्यासाठी प्राचार्य डॉ. जाधवसाहेब, पर्यवेक्षक मा. खाडे बी.एस., राष्ट्रीय सेवा योजना समितीचे सदस्य श्री. पोरे एच.जी., श्री. सुर्यवंशी आर.बी., श्री. मगर व्ही.पी., सौ. पाटील मॅडम यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा.जी.बी. लोहार
कार्यक्रम अधिकारी

कृषी मार्गदर्शन केंद्र

रयत शिक्षण संस्थेच्या विविध महाविद्यालयात शिकत असलेले विद्यार्थी मुख्यतः ग्रामीण भागातील आहेत. त्यांच्या पालकांचा मुख्य व्यवसाय शेती असल्याने रयत शिक्षण संस्थेने महाविद्यालयात या वर्षापासून 'कृषी मार्गदर्शन केंद्र' सुरू केले आहे. सदर केंद्रामार्फत प्रगतीशील शेतकरी व कृषीतज्ञांची मार्गदर्शनपर व्याख्याने आयोजित केली. कवी अरुण म्हात्रे यांच्या स्वराज्यमंचच्या वतीने 'शेतकरी आत्महत्या' या विषयावर प्रबोधनपर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. शेतीमध्ये माती हा महत्त्वाचा घटक असल्याने दि. ५.१२.२०१७ रोजी जागतिक मृदा दिनाच्या निमित्ताने मातीतील शेतीच्या दृष्टीने महत्त्वाचे घटक व मातीपरीक्षणाचे महत्त्व याविषयी मार्गदर्शनपर व्याख्यान घेण्यात आले. कृषी मार्गदर्शन केंद्रामार्फत मा.प्राचार्यांसमवेत कृषी विज्ञान केंद्र बारामती येथे शेतीतील आधुनिक तंत्रज्ञानाची माहिती घेण्यासाठी भेट देण्यात आली.

प्रा.ए.आर. माळी
समन्वयक

विद्यार्थी गुणवत्ता सुधार समिती

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्ता वाढीसाठी "विद्यार्थी गुणवत्ता सुधार समिती" स्थापन करण्यात आली आहे. विद्यार्थ्यांनी स्वयंअध्ययन करण्यासाठी त्यांना प्रत्येक सत्रामध्ये प्रत्येक विषयासाठी 'होम असाइनमेंट' दिल्या जातात. तसेच युनिट टेस्ट घेतल्या जातात. प्रत्येक सत्राच्या शेवटी विद्यापीठ परीक्षेप्रमाणे सत्र परीक्षा घेतली जाते. त्यांचे परीक्षण करून विद्यार्थ्यांना प्रश्नपत्रिका बिनचूक सोडविण्यासाठी संबंधित विषयशिक्षकांकडून मार्गदर्शन केले जाते.

प्रा.ए.आर. माळी
चेअरमन

दूर शिक्षण केंद्र

महाविद्यालयातील विद्यार्थी शिक्षणापासून वंचित राहू नयेत तसेच त्यांना पुढील शिक्षण घेता यावे यासाठी सन २०१७-२०१८ मध्ये दूर शिक्षण केंद्र, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांच्या अंतर्गत महाविद्यालयात अभ्यास केंद्र सुरू करण्यात आले असून आतापर्यंत २५०० पेक्षा जास्त विद्यार्थ्यांनी या अभ्यास केंद्राचा लाभ घेतला.

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षात बी.ए., बी.कॉम., एम.ए. व एम.कॉम यासाठी एकूण ५२२ विद्यार्थ्यांनी या अभ्यास केंद्रात प्रवेश घेतला. या अभ्यास केंद्राचे कामकाज व्यवस्थित पार पाडण्यासाठी महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव केंद्र संचालक, केंद्र संयोजक प्रा. रसाळ डी.के., प्रा.एन.व्ही. शिंदे, श्री. गणेश शिंदे, श्री. किसवे व्ही.जे. यच्चबरोबर दूर शिक्षण केंद्राचे सातारा विभागीय कार्यालय तसेच शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांचे सहकार्य लाभले.

प्रा.डी.के. रसाळ
चेअरमन

गांधी विचार संस्कार परीक्षा

महाविद्यालयात इतिहास विभागाच्या अंतर्गत २०१७-२०१८ मध्ये गांधी विचार संस्कार परीक्षेचे आयोजन करण्यात आले. गांधी रिसर्च फौंडेशन जळगाव यांच्या मार्गदर्शनाखाली परीक्षेचे आयोजन करण्यात येते. या परीक्षेचा मुख्य उद्देश महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या मनात महात्मा गांधी यांचे विचार निर्माण करणे व आजच्या तरुणांना हा विचार आत्मसात करण्यास प्रोत्साहन देणे व भारतीय संस्कृती व महात्म्यांचे विचार मनात निर्माण करणे हा या परीक्षेचा हेतू आहे. म्हणून दरवर्षीप्रमाणे या ही वर्षी २०१७-२०१८ या शै. वर्षात महाविद्यालयातील १५४ विद्यार्थ्यांनी परीक्षा दिली. या परीक्षेचा निकाल १००% आहे. सदरील परीक्षेचे इतिहास विभागामार्फत आयोजन करण्यात येत असून गांधी रिसर्च फौंडेशन जळगाव यांच्याकडून सदरील परीक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र दिले जाते. या परीक्षेसाठी गुणानुक्रमे कु. माने मोनाली अशोक व कु. गायकवाड करीश्मा रमेश या विद्यार्थ्यांनी जिल्हास्तरीय तृतीय क्रमांक पटकावला आहे. सदर विद्यार्थ्यांनीचा रयत शिक्षण संस्थेकडून सत्कार करण्यात आला. तर महाविद्यालयात काटकर अविनाश लक्ष्मण या विद्यार्थ्याने द्वितीय क्रमांक प्राप्त केला आहे. या विद्यार्थ्यांना प्रमाणपत्र व ट्रॉफी देऊन सत्कार केला जातो. या परीक्षेसाठी फौंडेशनकडून महात्मा गांधींच्या जीवनचरित्रावर पुस्तके दिली जातात. या परीक्षेचे मार्गदर्शक

महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव, उपप्राचार्य व समन्वयक म्हणून प्रा. शिंदे के.एस., प्रा. रसाळ डी.के. व प्रा. वाघमारे के.एस. यांनी काम पाहिले. दि. २६.१०.२०१७ रोजी ही परीक्षा यशस्वीपणे संपन्न झाली.

प्रा.डी.के. रसाळ
समन्वयक

बी.सी. सेल समिती

महाविद्यालयातील मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना भारत सरकारची व इतर प्रकारची शिष्यवृत्ती मिळावी व सदरील सर्व विद्यार्थ्यांना त्यासंबंधी माहिती मिळावी यासाठी महाविद्यालयात मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव यांच्या मार्गदर्शनाखाली बी.सी.सेल (Standing Committee) समिती कार्यरत आहे. महाविद्यालयात आर्थिक दुर्बल घटकातील तसेच गुणवत्ताधारक व गरीब होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी यशवंतराव चव्हाण व वेणुताई चव्हाण यांच्या नावे असलेली शिष्यवृत्ती हुषार व गरजू असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना प्रत्येकी रु. ५०० प्रमाणे एकूण २० विद्यार्थ्यांना विनंती अर्जानुसार व विभागप्रमुखांच्या शिफारशीनुसार सदरील शिष्यवृत्तीचे वाटप समितीतील सर्वांच्या अनुमतीने करण्यात येते. तसेच जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी सातारा यांच्या आदेशानुसार व मार्गदर्शनानुसार यावर्षी सर्व मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांचे शिष्यवृत्ती अर्ज भरून सर्वांना शिष्यवृत्तीचे वाटप करण्यात आले. महाविद्यालयातील वरिष्ठ लिपीक श्री. कोकाटे सी.आर. यांनी हे काम पाहिले. महाविद्यालयातील ज्युनिअर/सिनिअर सर्व विद्यार्थ्यांना वेळेवर शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी प्रयत्न केले. या शै. वर्षात विद्यार्थ्यांना कोणत्याही अडचणी निर्माण होणार नाहीत तसेच ज्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती फॉर्मबाबत काही अडचणी येतील त्या सर्व अडचणी सोडविण्याचे काम बी.सी.सेल कमिटीमार्फत करण्यात आले. संबंधित विद्यार्थ्यांना नोटीस बोर्ड व वर्गात नोटीस देऊन फॉर्म भरण्याचे आवाहन केले व सर्व संबंधित विद्यार्थ्यांना भारत सरकारच्या शिष्यवृत्तीची रक्कम विद्यार्थ्यांच्या खात्यावर जमा केली.

प्रा.डी.के. रसाळ
चेअरमन

भित्तीपत्रक समिती

महाविद्यालयामध्ये भित्तीपत्रक समिती कार्यरत असून सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये १५ ऑगस्ट, ५ सप्टेंबर, २२ सप्टेंबर आणि २६ जानेवारी रोजी भित्तीपत्रक सादरीकरण

करण्यात आले. या प्रत्येक दिवसांचे औचित्य साधून त्या अनुसार प्रत्येक विषयांवरती भितीपत्रक सादरीकरण करण्यात आले. १५ ऑगस्ट रोजी 'स्वातंत्र्य चळवळीमधील साहित्यिकांचे योगदान' या विषयावरती भितीपत्रक सादर झाले. तर ५ सप्टेंबरसाठी संबंधित विषयातील 'शिक्षणक्षेत्रामधील योगदान' हा विषय होता. दि. २२.९.२०१७ रोजी 'संबंधित विषयातील कर्मवीर आण्णांचे योगदान' या विषयाचे भितीपत्रक सादर करण्यात आले. २६ जानेवारी २०१८ रोजी संबंधित विषयातील अभ्यासक्रमातील विविध उपघटकांचे संशोधनपर भितीपत्रक सादर झाले. महाविद्यालयामध्ये शैक्षणिक वर्षामध्ये एकूण चार वेळा भितीपत्रक सादरीकरण करण्यात आले. या सर्व उपक्रमांमध्ये महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांनी उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला.

प्रा.सौ.यु.एस. मदन
चेअरमन

सांस्कृतिक विभाग

महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना आपली कला प्रकट करण्यासाठी हक्काचे व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्याचा वसा आणि वारसा सांस्कृतिक विभाग अखंडीतपणे पार पाडीत आहे.

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षात सांस्कृतिक विभागाने शाहू महाराज जयंती, स्वातंत्र्यदिन, शिक्षक दिन, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिन, कर्मवीर भाऊराव फाटील जयंती, लोकमान्य टिळक पुण्यतिथी, बालिका दिन, शिवजयंती इ. जयंत्या व पुण्यस्मरण सोहळ्यांचे आयोजन केले. जुलै महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यापासून सांस्कृतिक विभागातील विद्यार्थ्यांनी युवा महोत्सवाची तयारी केली. शिवाजी विद्यापीठांतर्गत सातारा जिल्हास्तरीय युवा महोत्सव मुधोजी कॉलेज, फलटण येथे पार पडला. यामध्ये महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी लोककला, लोकनृत्य, वाद्यवृंद, प्रश्नमंजुषा, वक्तृत्व स्पर्धा इत्यादीमध्ये सहभागी होऊन चांगली कामगिरी पार पाडली.

विद्यार्थ्यांच्या अभिनय गुणांना वाव देण्यासाठी दि. ८.२.२०१८ रोजी विभागामार्फत "पाषाण" या मराठी चित्रपटासाठीची ऑडीशनचे आयोजन करण्यात आले. त्यामध्ये ६२ विद्यार्थी सहभागी झाले. विभागामार्फत वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभाचे यशस्वी आयोजन करण्यात आले.

प्रा.प्रकाश टोणे
चेअरमन

खरेदी-विक्री समिती

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर व रयत शिक्षण संस्थे, सातारा यांच्या मार्गदर्शक सुचनेप्रमाणे महाविद्यालयाच्या स्तरावर या समितीचे कामकाज सुरू असते.

महाविद्यालयामध्ये दरवर्षीप्रमाणे विविध विभागासाठी लागणाऱ्या विभागप्रमुखांमार्फत वस्तुंची मागणी केली जाते. वस्तुंची खरेदी करण्यापूर्वी कोटेशनची मागणी करून त्याला (वर्क ऑर्डर) दिली जाते. वस्तुंची किंमत व गरज लक्षात घेऊन त्या वस्तुंची खरेदी केली जाते. चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये संगणक खरेदी, कपाट, खुर्ची, टेबल व मुलींना बसण्यासाठी बाके, मुलींच्या वसतीगृहासाठी कॅटची खरेदी, बांधकामासाठी लागणाऱ्या साहित्याची खरेदी करण्यात आली.

प्रा.के.एस. शिंदे
चेअरमन

वेळापत्रक समिती

शैक्षणिक वर्ष २०१७-२०१८ मध्ये बेंगलोरच्या 'नॅक' समितीने महाविद्यालयाचे मूल्यमापन केले आणि महाविद्यालयाला 'ए' ग्रेड हा दर्जा मिळाल्यानंतर शिवाजी विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील दुष्काळी भागामधील एकमेव महाविद्यालय असल्यामुळे शिक्षण क्षेत्रामध्ये ज्ञानदानाचे काम करणाऱ्या अनेक शिक्षणप्रेमी आणि शिक्षणसंस्थांनी भेट देऊन महाविद्यालयातील विविध विभागांमार्फत आयोजित केलेल्या कार्यक्रमांची माहिती घेतली. महाविद्यालयाच्या वेळापत्रकामुळे शैक्षणिक वातावरण व शिस्त निर्माण करण्याचा प्रयत्न वेळापत्रक समिती करते. वेळापत्रक समिती अंतर्गत परीक्षा, विद्यापीठाची परीक्षा, विविध प्रकारचे कार्यक्रम यांच्यामध्ये समन्वय साधण्याचा प्रामाणिक प्रयत्न करते.

प्रा.डॉ.बी.एस. बलवंत
चेअरमन

बांधकाम विभाग

महाविद्यालयाला 'ए' ग्रेड मिळाल्यानंतर विद्यार्थ्यांना भौतिक सुविधा देण्यासाठी १० लोखंडी बाके तयार करण्यात आली. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांच्या अडचणी सोडविण्यासाठी बांधकाम समिती सतत प्रयत्न करीत आहे.

रयत शिक्षण संस्थेच्या शताब्दी वर्षानिमित्त महाविद्यालयाने ग्रंथालयाचे विस्तारीकरण करण्याचा संकल्प केला आहे.

विद्यार्थ्यांची वाढती संख्या लक्षात घेता त्यांच्यासाठी वाचन कक्ष व लेक्चर हॉल बांधकामाचा प्रस्ताव रयत शिक्षण संस्था, सातारा यांच्याकडे सादर करण्यात आला आहे. त्याबरोबर कर्मवीर जयंतीचे औचित्य साधून कर्मवीर पुतळा परीसरामध्ये सिमेंटचे पेव्हर्स बसवून आवश्यक तेथे बांधकाम करण्यात आले.

प्रा.डॉ.बी.एस. बलवंत
चेअरमन

माजी विद्यार्थी संघ

महाविद्यालयामध्ये माजी विद्यार्थी संघ कार्यरत असून संघाच्या दोन बैठका यावर्षी पार पडल्या. यामध्ये महाविद्यालय व विद्यार्थी विकास यावर भर देणेत आला. तसेच संघाची नोंदणी शासनाकडे करण्याचे ठरले.

माजी विद्यार्थी संघातर्फे या महाविद्यालयाचे नूतन प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव यांचे स्वागत समारंभ व बदली होऊन गेलेले प्राचार्य डॉ.सी.जे. खिलारे साहेब यांच्या निरोप समारंभाचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. या कार्यक्रमासाठी विविध स्तरातील मान्यवर उपस्थित होते.

प्रा.डॉ.एम.जे. लुबाळ
चेअरमन

सी.ओ.सी. व शॉर्ट टर्म कोर्स

१) प्रत्येक विद्यार्थ्याला त्याच्या पदवीच्या ज्ञानाबरोबर दरवर्षी किमान एका कोर्सचे ज्ञान दिले जाते. या महाविद्यालयाचा विद्यार्थी पदवीचे प्रमाणपत्र घेताना त्याला किमान तीन कोर्सेसचे प्रमाणपत्र मिळते. ज्याचा उपयोग विद्यार्थ्यांच्या पुढील शिक्षणासाठी, उद्योगासाठी किंवा नोकरीसाठी होतो.

२) महाविद्यालयात यावर्षी एकूण ७ सी.ओ.सी. कोर्सेस चालू असून सदर कोर्सेसला विद्यापीठ अनुदान आयोग नवी दिल्ली व शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांची मान्यता आहे. या कोर्सेसचा फायदा ६९० विद्यार्थी घेत आहेत.

३) तसेच महाविद्यालयाने यावर्षी नव्याने ३१ शॉर्ट टर्म कोर्सेस सुरू केलेले असून या कोर्सेसला कर्मवीर विद्या प्रबोधिनी, रयत शिक्षण संस्था, सातारा यांनी मान्यता दिलेली आहे.

डॉ.एम.जे. लुबाळ
प्रमुख समन्वयक

कॅम्पस प्रोजेक्ट

महाविद्यालयामध्ये गांडूळखत प्रकल्प, रेशीम उद्योग प्रकल्प

व मधमाशा पालन प्रकल्प कार्यरत आहेत. सदर प्रकल्पाची माहिती महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना तसेच पालकांना, शेतकऱ्यांना दिली जाते. सदरहू प्रकल्प शेतीसाठी, उद्योगासाठी कसे फायदेशीर असतात याची माहिती दिली जाते. या प्रकल्पांचा फायदा पालक, शेतकऱ्यांना होतो.

डॉ.एम.जे. लुबाळ
चेअरमन

हेल्थ अँड न्युट्रीशन

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी मध्ये 'हेल्थ अँड न्युट्रीशन' हा कोर्स सुरू करण्यात आला आहे. आज सर्व गोष्टी विपुल प्रमाणात उपलब्ध असूनही निरोगी आणि सुदृढ आरोग्याची वानवा आहे. आज विज्ञान खूप प्रगत झाले आहे. त्याचे स्वागत केले पाहिजे. पण जे नैसर्गिक आहे त्याचा विसर पडू नये या आणि अशा काही बाबींचे उद्दिष्ट समोर ठेवून हा जीवनोपयोगी कोर्स सुरू करण्यात येत आहे. हा कोर्स फक्त विद्यार्थिनींसाठी सुरू करण्यात आलेला आहे. यामध्ये साधारणपणे पन्नास विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला आहे.

या कोर्सचा अभ्यासक्रम डॉ.किरण कारंडे, डॉ.सौ.सुनिता दोशी, प्रा.सौ.यु.एस. मदने, प्रा.डॉ.व्ही.एम. माने, प्रा.के.डी. वाघमारे यांचे सहकार्य लाभले. या कोर्ससाठी प्रा.डॉ.एम.जे. लुबाळ व प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव यांनी मोलाचे सहकार्य केले.

प्रा.डॉ.एस.बी. वाघमोडे
समन्वयक

महिला लैंगिक तक्रार निवारण व सचेतन समिती

महाविद्यालयामध्ये महिला लैंगिक तक्रार निवारण व सचेतन समिती कार्यरत आहे. महाविद्यालयामध्ये लैंगिक छेडछाड होऊ नये म्हणून वारंवार दक्षता घेतली जाते. महाविद्यालयात वेळोवेळी महिला प्राध्यापिका विद्यार्थिनींना समोपदेशन करीत असतात. विद्यार्थिनींच्या समज-गैरसमज यांचे निरसन करण्यात आले. महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींचे प्राणीशास्त्र विभाग व ग्रामीण रुग्णालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने हिमोग्लोबीन तपासणी करण्यात आली. त्यादृष्टीने त्यांना आहारविषयक मार्गदर्शन करण्यात आले.

विद्यापीठ परिपत्रकानुसार 'बेटी बचाओ अभियान'साठी समन्वयक म्हणून डॉ.एस.बी. वाघमोडे यांची नियुक्ती करण्यात आली. २२.१२.२०१७ रोजी शिवाजी विद्यापीठात 'बेटी बचाव' कार्यशाळेस प्रा.डॉ.सौ.एस.बी. वाघमोडे यांना पाठविण्यात आले.

डिपार्टमेंट ऑफ सायन्स टेक्नोलॉजी किरण डिव्हिजन Women Scientist Scheme-B (WOS-B) यांचेकडून एम.एस्सी. व पीएच.डी. विद्यार्थिनींना संशोधन करण्यासाठी आलेले परिपत्रक निदर्शनास आणून दिले व प्रपोजल करण्यास सांगितले.

प्रा.सौ.डॉ.एस.बी. वाघमोडे
चेअरमन

तायक्वोंदो समिती

महाविद्यालयातील विद्यार्थिनींचा व्यक्तिमत्त्व विकास व्हावा, त्या सक्षम आणि निर्भय बनाव्यात म्हणून वेगवेगळ्या पध्दतीने प्रशिक्षण दिले जाते. महाविद्यालयात तायक्वोंदो हा विभाग कार्यरत असून वसतिगृहातील विद्यार्थिनींना स्मिता कारंडे या कराटे विषयी मार्गदर्शन व प्रशिक्षण देतात.

प्रथम सत्रामध्ये दि. ५.१०.२०१७ ते १४.१०.२०१७ या कालावधीत वसतिगृहातील विद्यार्थिनींना प्रशिक्षण दिले. यामध्ये २४ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या. द्वितीय सत्रामध्ये 'स्वसंरक्षण' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळा दि. ११.१२.२०१७ रोजी घेण्यात आली. जीवनामध्ये अनेक प्रसंगांना, समस्यांना सामोरे जावे लागते. संघर्ष करावा लागतो. यासाठी निर्भयता, सयमता आणि सुदृढता व्यक्तिमत्त्वात यावी म्हणून या कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले. यावेळी मा.संतोष हरिचंद्र मोहिते चॅंपियन कराटे क्लब, फाऊंडर सेन्सई, मा. तमन्ना रिनवा चॅंपियन कराटे क्लब, सेन्सई आणि मा.स्मिता कारंडे चॅंपियन कराटे क्लब, फाऊंडर सेन्सई यांनी मार्गदर्शन केले. कराटे प्रशिक्षणाचे महत्त्व सांगितले. त्याचबरोबर प्रात्यक्षिक केले. ही कार्यशाळा प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव, प्रा.डॉ.एस.बी. वाघमोडे यांनी केले. या कार्यशाळेसाठी प्रा.डॉ.बी.एस. बळवंत आणि प्रा.बी. एस. खाडे उपस्थित होते. यावेळी ५९ विद्यार्थिनी सहभागी झाल्या.

तायक्वोंदो प्रमाणपत्र कोर्स करण्यात आला. यामध्ये पंचवीस विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला आहे. प्रशिक्षण उत्तमरीतीने दिले जाते.

प्रा.सौ.डॉ.एस.बी. वाघमोडे
चेअरमन

शिवणकाम केंद्र

महाविद्यालयामध्ये २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये शिवणकाम कोर्ससाठी एकूण ५० विद्यार्थिनींनी प्रवेश घेतला. दोन बॅचमध्ये हा कोर्स पूर्ण करण्यात आला. शिलाई मशीन

हाताळण्यापासून विविध प्रकारचे कपडे शिवण्यासाठीचे प्रशिक्षण मुलींना देण्यात आले. यातून काही विद्यार्थिनींनी घरगुती व्यवसायही सुरू केले. या कोर्ससाठी माणदेशी फौंडेशन म्हसवड मधील सौ. केशर सुर्यवंशी यांनी विविध प्रकारचे फॅशनेबल कपडे शिवण्याचे मार्गदर्शन केले. तसेच वडूज येथील श्री.सुनिल कांबळे यांनी मशीन हाताळण्याचे व निगा राखण्याविषयी मार्गदर्शन केले. शिवणकाम कोर्सचे समन्वयक डॉ.माने व्ही.एम. व प्रशिक्षक कु.निलोफर बागवान यांनी वर्षभर कामकाज पाहिले.

प्रा.डॉ.व्ही.एम. माने
समन्वयक

COC - Computer Accountancy Tally Package Course

UGC फंडेड Computer Accountancy Tally Package बी.कॉम. भाग दोन साठी सुरू करण्यात आला असून यामध्ये बी.कॉम. भाग दोन मधील १६२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला आहे. यामध्ये विद्यार्थ्यांना थेअरी व प्रॅक्टिकल यामार्फत शिकवले जाते.

प्रा.एम.बी. शिकलगार
समन्वयक

सी.ए. फौंडेशन कोर्स

सन २०१७-१८ मध्ये वाणिज्य विभागातील विद्यार्थ्यांना करिअरच्या दृष्टीने वाटचाल करता यावी यासाठी वाणिज्य ११वी, १२वी विद्यार्थ्यांना सी.ए. फौंडेशन कोर्स सुरू करण्यात आला आहे. यामध्ये ३० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला आहे. हा कोर्स सिनियर वाणिज्य विभागाचे विभाग प्रमुख प्रा.शिकलगार एम.बी. व ज्युनियर विभागाचे विभाग प्रमुख प्रा.मस्के एम.व्ही. यांचे सहकार्य मिळाले.

प्रा.एम.बी. शिकलगार
समन्वयक

मराठी विभाग

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये मराठी विभागाच्या वतीने विविध विद्यार्थीकेंद्रीत उपक्रमांचे आयोजन यशस्वीपणे केले. विभागामध्ये यावर्षी बी.ए. भाग एक मध्ये ३२६ (ऐच्छिक मराठी), १२८ (आवश्यक मराठी), बी.ए. भाग दोन मध्ये ८५ विद्यार्थी आणि बी.ए. भाग तीन मधील विभागामध्ये १८ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला होता. मराठी विभागाचा जून २०१७ ते

मे २०१८ या कालावधीमधील विविध उपक्रमांचा, कार्यक्रमांचा अहवाल पुढीलप्रमाणे -

क्र.	उपक्रमांचे नाव	वार व दिनांक	उपक्रमांचा तपशील
१	वाङ्मय मंडळ उद्घाटन व ग्रामीण पत्रकारिता प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम उद्घाटन कार्यक्रम	१२.८.२०१७	मा.रविंद्र कोकरे यांनी 'कथाकथन कौशल्य' या विषयावर मार्गदर्शन केले. तसेच मा.हरीश गोरे यांनी 'साहित्यनिर्मितीची प्रेरणा व अनुभव' या विषयावर विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला. प्राचार्य डॉ.सी.जे.खिलारे यांनी अध्यक्षीय मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाला २३८ विद्यार्थी उपस्थित होते.
२	ग्रामीण पत्रकारिता प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम	२१.८.२०१७	या अभ्यासक्रमाची सुरुवात २१.८.२०१७ पासून झाली. यामध्ये एकूण १९ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश नोंदविला. घड्याळी ५० तास थेरी व १० तास प्रात्यक्षिक असे एकूण ६० तासांचा अभ्यासक्रम पूर्ण झाला.
३	संवाद कौशल्य कार्यशाळा	१९.९.२०१७	वाङ्मय मंडळ व माणदेशी तरंग वाहिनी, म्हसवड यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'संवाद कौशल्य' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली. यावेळी मा.गॅरन मस्कारेनस, मा.शिवाजीराव यादव, मा.सचिन मेनकुदळे यांनी मार्गदर्शन केले. त्यामध्ये ३२ विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.
४	माणदेशी कवी संमेलन	बुधवार, दि. २९ व गुरुवार, दि. ३० नोव्हेंबर २०१७	२९ नोव्हेंबर २०१७ रोजी ज्येष्ठ कवयित्री सौ.सावित्री जगदाळे आणि माण तालुक्याच्या तहसिलदार सौ.सुरेखा माने यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी सुरेखा माने म्हणाल्या, 'बदलत्या जीवनशैलीत प्रत्येकजण ताणतणावामध्ये रहात आहे. त्यातून मुक्त होण्यासाठी साहित्यकलेची किंवा अशा उपक्रमांची गरज असते.' कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी प्राचार्य डॉ.बी.टी. जाधव होते. ते म्हणाले, 'विद्यार्थ्यांनी साहित्य क्षेत्रात रस दाखवून छंद म्हणून कविता करण्यापेक्षा भावी जीवनामध्ये काव्यनिर्मितीमधून करियर करण्याची संधी त्यांनी शोधली पाहिजे.' 'काव्यसृजन' या सत्रामध्ये झुंजार माने, नंदा बनसोडे, सावित्री जगदाळे, कांता भोसले, संतोष बोंगाळे आणि ताराचंद आवळे यांनी आपल्या कविता सादर केल्या. त्यांच्या आशयपूर्ण व गायनकाव्याने श्रोत्यांची मने जिंकली. 'काव्यनिर्मिती प्रक्रिया' या सत्रामध्ये शिवकुमार अग्रवाल, विजय शिंदे, बाबासाहेब कोकरे, सुहास पवार, ताराचंद आवळे, जयंत लंगडे, अराधना गुरव यांनी बहारदार कविता सादरीकरण केले. संपूर्ण दिवसभर या 'मेलनामध्ये' १३ कवींनी सक्रिय सहभाग घेतला आणि २१९ विद्यार्थ्यांनी याचा आस्वाद घेतला. माणदेशी कवी संमेलनाच्या दुसऱ्या दिवशी गुरुवार, दि. ३० नोव्हेंबर २०१७ रोजी 'काव्य सादरीकरण' या सत्रामध्ये चंद्रवर्धन लांडगे, दत्ता कोकरे, कैलास

क्र.	उपक्रमांचे नाव	वार व दिनांक	उपक्रमांचा तपशील
			तोरणे, रविराज बनसोडे, सुरेखा आवळे, प्रियांका डोंबाळे, प्रा.एन.व्ही. शिंदे, दशरथ जाधव, अमृतेश्वर स्वामी या कवींसह विद्यार्थी कवी विक्रम गायकवाड, ऋतुजा देशमुख, राधिका काटकर व दिव्या पाटोळे यांनी कविता सादर केल्या. तर 'काव्यवाचन' या सत्रामध्ये लक्ष्मण मोहिते, अमृत बोरटे, हमीद तांबोळी, आशा जाधव, कालिंदी पराडकर, प्रा.एन.डी. लोखंडे यांनी कविता वाचन केले. समारोप समारंभामध्ये प्रा.नलिनी महाडिक, प्रा.शिला जाधव यांनी काव्यनिर्मिती व लेखन या विषयावर मार्गदर्शन केले. सर्व कवींनी माणदेशी संस्कृती, भाषा, जीवन यांच्यावर कविता सादर केल्या. या दिवशी २१ कवींनी सक्रीय सहभाग घेतला व २२५ विद्यार्थ्यांनी काव्यास्वाद घेतला. सर्व सहभागी कवींना सन्मानचिन्ह व प्रमाणपत्र देऊन गौरविण्यात आले. या संमेलनामध्ये एकूण ३४ कवींनी सक्रीय सहभाग घेऊन कविता सादर केल्या. तसेच बहुसंख्य प्राध्यापक वर्ग आणि ४४४ विद्यार्थ्यांनी या उपक्रमाचा लाभ घेतला.
५	सूत्रसंचालन कार्यशाळा	११.१२.२०१७	बी.ए.भाग तीन मराठी विभागातील विद्यार्थ्यांच्या संवादकौशल्याचा विकास व्हावा या उद्देशाने एकदिवसीय सूत्रसंचालन कार्यशाळा घेण्यात आली.
६	आविष्कार संशोधन महोत्सव सहभाग	७.१.१७ ते २३.११.१७	यामध्ये तंत्रज्ञानातील मराठी भाषावापर-शिवानी शेडगे, कोसल रसाळ, ग्रामीण महिला व वाचनस्थिती-सोनाली माने, मयुर जमाले, आधुनिक काळातील म्हणी व समाजदर्शन-तुषार नागरगोजे, अक्षय शिंदे, मराठी माध्यम आणि इंग्रजी माध्यम शाळांमधील विद्यार्थ्यांचा भाषिक कौशल्य विकास-लक्ष्मण सरतापे, आदित्य माने या विषयावर संशोधन प्रेपर प्रसिद्ध करण्यात आले. यामध्ये मराठी माध्यम आणि इंग्रजी माध्यम शाळांमधील विद्यार्थ्यांचा भाषिक कौशल्य विकास या संशोधन पोस्टरला प्रथम क्रमांक पारितोषिक मिळाले. एस.एम.जोशी कॉलेज, हडपसर येथे दि. २३.११.२०१७ रोजी झालेल्या आविष्कार संशोधन स्पर्धेत व कला व वाणिज्य महाविद्यालय, नागठाणे येथे शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांच्या वतीने घेतलेल्या स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.
७	वक्तृत्व स्पर्धेतील यश व सन्मान	२५.७.२०१७, ६.१.२०१८, १५.१.२०१८, २२.१.१८ ते २४.१.२०१८	महाराष्ट्र साहित्य परिषद, दहिवडी यांच्या वतीने २५.७.२०१७ रोजी घेतलेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत सोनाली माने तृतीय क्रमांक प्राप्त केला. तसेच स्वच्छता मित्र वक्तृत्व करंडक स्पर्धा माण तालुका दि. ६.१.२०१८ यामध्ये अश्विनी फडतरे, सोनाली माने, मोनाली माने यांनी अनुक्रमे प्रथम, द्वितीय व तृतीय क्रमांक प्राप्त केला.

क्र.	उपक्रमांचे नाव	वार व दिनांक	उपक्रमांचा तपशील
			तसेच सातारा जिल्हास्तरीय स्वच्छता मित्र वक्तृत्व करंडक स्पर्धा दि. १५.१.२०१८ रोजी घेतलेल्या स्पर्धेत विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला. कर्मवीर विद्याप्रबोधिनी मार्फत दि. २२.१ ते २४.१.२०१८ दरम्यान घेतलेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत निलम पवार व सागर गिते यांनी सक्रीय सहभाग घेतला. प्रा.आ.केंद्र गोंदवले खुर्द यांच्या मधुमेह दिन या निमित्ताने घेतलेल्या वक्तृत्व स्पर्धेमध्ये प्रथम क्रमांक कुकले काजल व द्वितीय क्रमांक सोनाली माने यांनी मिळविला.
८	आविष्कार भितीपत्रक	१५.८.२०१७, ५.९.२०१७, २२.९.२०१७, २६.१.२०१८	स्वातंत्र्य दिन-स्वातंत्र्य चळवळीमधील साहित्यिकांचे योगदान, शिक्षक दिन-शिक्षण क्षेत्रामधील साहित्यिकांचे योगदान, कर्मवीर जयंती-कर्मवीर अण्णांच्या स्वप्नातील विद्यापीठ, कर्मवीर आण्णांविषयीचे साहित्य, कर्मवीर आण्णांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे पैलू, प्रजासत्ताक दिन-सुंभ आणि पीठ या कादंबरीचे मूल्यमापन या विविध विषयांवर भितीपत्रके सादर केली.
९	अद्वैत भितीपत्रक	२९.११.२०१७, २९.१.२०१८, ६.२.२०१८	अद्वैत भितीपत्रक यामध्ये एकूण १३ भितीपत्रके २९.११.२०१७ रोजी ललित लेख, एकांकिका, कविता व कथा आणि रोजी व्यक्तिचित्रण, समीक्षात्मक लेख, विधिविषयक लेख, विज्ञानलेख तसेच स्थापत्य शास्त्र लेख, कलादालन, शिक्षणशास्त्र विषयक लेख या भितीपत्रकांचे उद्घाटन झाले.
१०	अंतर्गत मूल्यमापन परीक्षा	१२.१०.२०१७ ते १४.१०.२०१७, १४.१०.२०१७, १५.१.२०१८, ३.१.२०१८	शुक्रवार दि. १२.१.२०१८ रोजी स.१०वा.महाविद्यालयाच्या कृषी मार्गदर्शन केंद्रामध्ये 'कथाकथन स्पर्धा' व 'चारोळी स्पर्धा' घेण्यात आल्या. 'कथाकथन स्पर्धे'मध्ये एकूण १५ व चारोळी स्पर्धेमध्ये २५ विद्यार्थ्यांनी सक्रीय सहभाग घेतला. या दोन्ही स्पर्धांचा प्रेक्षक म्हणून आस्वाद घेण्यासाठी एकूण १०२ एवढे विद्यार्थी उपस्थित होते. कथाकथन स्पर्धेमध्ये अनुक्रमे प्रथम क्रमांक कु.सोनाली एकनाथ माने, द्वितीय क्रमांक कु.पूजा राजेंद्र जाधव व तृतीय क्रमांक ऋषिकेश शशिकांत कुंभार यांनी मिळविला. तर चारोळी स्पर्धेमध्ये प्रथम क्रमांक कु.निशा विठ्ठल खाडे आणि कु.प्रतिक्षा आनंदा माने (विभागून), तृतीय क्रमांक कु.काजल भानुदास कुकले यांनी यश संपादन केले. शनिवार, दि.१३.१.२०१८ रोजी स. ११ वाजता महाविद्यालयाच्या कृषी मार्गदर्शन केंद्रामध्ये 'कथाकथन व काव्यरचना' या विषयावर विशेष व्याख्यान सौ.कांता भोसले यांचे घेण्यात आले. या व्याख्यानामध्ये कथाकथन कौशल्य व काव्यरचना व सादरीकरण कौशल्य याविषयावर विद्यार्थ्यांना प्रात्यक्षिकांसह मार्गदर्शन केले. सदर व्याख्यानासाठी एकूण १२९ इतके विद्यार्थी उपस्थित होते. सोमवार, दि. १५.१.२०१८ रोजी प्रसिध्द साहित्यिक श्री.सुहास

क्र.	उपक्रमांचे नाव	वार व दिनांक	उपक्रमांचा तपशील
			पवार यांचे 'काव्यगायन' या विषयावर व्याख्यान व कविता सादरीकरण कार्यक्रम घेण्यात आला. प्रा.एन.व्ही. शिंदे यांनी 'मराठी भाषा संवर्धन व वस्तुस्थिती' या विषयावर मा.दिवाणी न्यायालय, दहिवडी येथे बुधवार, दि. ३.१.२०१८ रोजी व्याख्यान दिले. सदर व्याख्यानास दिवाणी न्यायालय, दहिवडी येथील न्यायाधीश, वकील व कर्मचारी उपस्थित होते.
१२	मराठी राजभाषा दिन	२७.२.२०१८	या निमित्ताने मराठी भाषाज्ञान व शुद्धलेखन सर्वे यांचे आयोजन केले.
१३	रयत शताब्दी महोत्सवी वक्तृत्व स्पर्धा	७.३.२०१८	मराठी विभागाच्यावतीने रयत शताब्दी महोत्सवी वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आल्या.
१४	प्रकल्प अभ्यास भेट	७.२.२०१८	बुधवार, दि.७.२.२०१८ रोजी संपन्न झाली. या अभ्यास भेटी दरम्यान भिलार (पुस्तकांचे गाव), वाई येथील मराठी विश्वकोश मंडळ व शसकीय मुद्रणालय तसेच तेथील ऐतिहासिक नाना फडणवीस यांचा वाडा, सातारा येथील दै. सकाळ यांचे कार्यालय, लिंब येथील उत्कृष्ट वास्तुकलेचा नमुना असलेली बारामोटेची विहीर व तेथील शिलालेख या सर्वांची पाहणी केली. या प्रकल्प अभ्यास भेटीमध्ये मराठी विभागामधील ११ व हिंदी विभागामधील ८ असे एकूण १९ विद्यार्थी सहभागी झाले होते.
१५	व्याख्याने/चर्चासत्र/कार्यशाळा मधील विद्यार्थी व प्राध्यापकांचा सहभाग	-	प्रा.डॉ.सौ.एस.बी. वाघमोडे यांनी १ व प्रा.एन.व्ही. शिंदे यांनी राष्ट्रीय चर्चासत्रामध्ये २, राज्यस्तरीय २ इतके संशोधन पेपरवाचन केले.
१६	ग्रंथालय भेट	१३.९.२०१७, २०.९.२०१७	बुधवार, दि.१३.९.२०१७ रोजी बी.ए. भाग १ मधील एकूण ५० विद्यार्थ्यांनी आणि बुधवार दि.२०.९.२०१७ रोजी बी.ए. भाग २ मधील एकूण ३९ विद्यार्थ्यांनी ग्रंथालय भेट उपक्रमामध्ये सक्रीय सहभाग घेतला.
१७	ग्रामर कन्सल्टन्सी	१५.२.२०१८	या उपक्रमांतर्गत मराठी विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी मराठी व्याकरण तयारी व स्पर्धा परीक्षा या अनुषंगाने दहिवडी येथील आदर्श मराठी प्राथमिक शाळेमध्ये अध्यापन केले.
१८	पत्रकार दिन	६.१.२०१८	ग्रामीण पत्रकारिता अभ्यासक्रम अंतर्गत पत्रकार दिन सोहळा साजरा केला. यामध्ये म्हाण तालुक्यातील १८ पत्रकार सामील झाले. त्यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.
१९	पारितोषिके व सन्मान	-	डॉ.सौ.वाघमोडे एस.बी. यांना हिरकणी पुरस्कार मिळाला. प्रा.एन.व्ही. शिंदे यांना नव्वदोत्तरी ग्रामीण कविता : रूप, आविष्कार आणि वाटचाल या शोधनिबंधास शि.वि.मराठी शिक्षक संघाचे तृतीय पारितोषिक प्राप्त झाले.

क्र.	उपक्रमांचे नाव	वार व दिनांक	उपक्रमांचा तपशील
२०	इतर उपक्रमांमधील सहभाग	२०.९.२०१७, १६.९.२०१७	मा.अमोल काटकर, सरपंच, किरकसाल व प्रा.अमोल कोळेकर यांची प्रत्यक्ष प्रकट मुलाखत बी.ए. भाग तीन मधील विद्यार्थ्यांनी घेतली. विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधनाची आवड व जिज्ञासा निर्माण व्हावी या हेतूने आय.क्यू.ए.सी. विभागाने दि. २०.९.२०१७ रोजी आयोजित केलेल्या तसेच स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामार्फत दि. १६.९.२०१७ रोजी आयोजित केलेल्या 'स्पर्धा परीक्षा पूर्व तयारी' या एकदिवसीय कार्यशाळेमध्ये विभागातील विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. चित्रपट परीक्षण, ग्रंथ परीक्षण यामध्ये विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये मराठी विभागाच्या वतीने विविध विद्यार्थी केंद्रित उपक्रमांचे आयोजन यशस्वीपणे केले. वरीलप्रमाणे विविध उपक्रम, कार्यक्रम, कार्यशाळा, स्पर्धा आयोजित करून विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाकरीता विभागाने सातत्याने प्रयत्न केले आहेत.

प्रा.सौ.डॉ.एस.बी. वाघमोडे
विभागप्रमुख

हिंदी विभाग

सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये हिंदी विभागामार्फत अग्रणी कॉलेज योजना, वाङ्मय मंडळ, माणदेशी तरंग वाहिनी म्हसवड, मराठी साहित्य परिषद शाखा दहिवडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने विद्यापीठ स्तरीय कार्यशाळेचे आयोजन करून विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासामध्ये हिंदी विभागाने योगदान दिले. त्याचा वृत्तांत खालीलप्रमाणे.

क्र.	तपशील	भित्तिपत्रक विषय	दिनांक
१)	१५ ऑगस्ट २०१७	स्वातंत्र्यलढ्यात हिंदी साहित्यकारांचे योगदान	१५ ऑगस्ट २०१७
२)	शिक्षक दिवस	माखनलाल चतुर्वेदी, महादेवी वर्मा, प्रेमचंद, चंद्रकांत देवताळे, अज्ञेय	५ सप्टेंबर २०१७
३)	हिंदी दिवस	हिंदी साहित्यामध्ये मालती जोशींचे योगदान, या शिवाय हिंदी दिननिमित्त निबंध सुंदर हस्ताक्षर, शुध्दलेखन, वक्तृत्व इ. स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले.	१४ सप्टेंबर २०१७
४)	एक दिवसीय कार्यशाळा	संवाद कौशल्य, प्रस्तुतीकरण	१९ सप्टेंबर २०१७
५)	रयत अविष्कार	इलेक्ट्रॉनिक मीडियामध्ये हिंदी भाषेचा उपयोग, अनुवाद मध्ये रोजगाराची संधी, प्रिंट माध्यमामध्ये हिंदी भाषा, माध्यमांमध्ये महिलेचे योगदान	
६)	दोन दिवसीय विद्यापीठ-स्तरीय कार्यशाळा	माणदेश कवी संमेलन	२९ व ३० नोव्हेंबर २०१७
७)	दोन दिवसीय विद्यापीठ-स्तरीय कार्यशाळा	सूत्रसंचालन कार्यशाळा	११ व १२ डिसेंबर २०१७
८)	२६ जानेवारी भित्तिपत्रक	कबीर के विचारों की प्रासंगिकता, मोबाईल के दुष्परिणाम	२६ जानेवारी २०१८
९)	अद्वैत भित्तिपत्रक	तानाशहा किम जॉंग थोडा हँस ले यार उपन्यास की समीक्षा	६ फेब्रुवारी २०१८
१०)	प्रकल्प भेट	मराठी विश्वकोश वाई, शासकीय मुद्रणालय वाई, पुस्तकाचे गाव भिलार, दैनिक सकाळ कार्यालय, सांतारा	७ फेब्रुवारी २०१८

संवाद कौशल्य, प्रस्तुतीकरण या विषयावर आयोजित केलेल्या कार्यशाळेला ग्यारन मस्कारेन प्रा.शिवाजीराव यादव, सचिन मेनकुदळे व रोहिणी गाडे व महाविद्यालयाचे प्राचार्य मा.बी.टी.जाधव यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्राध्यापकांनी परिश्रम घेऊन कार्यशाळेचे यशस्वी संयोजन केले.

महाविद्यालयाने माणदेशी कवि संमेलनाचे आयोजन करून माणदेशातील भाषा, संस्कृती, राजकारण, समस्या, स्त्री शिक्षण इ. संवर्धनांबद्दल कवींनी विचार व्यक्त केले.

विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी दोन दिवसीय सूत्रसंचालन कार्यशाळेचे यशस्वी आयोजन करण्यात आले. या कार्यशाळेमुळे विद्यार्थ्यांना रोजगाराच्या नवीन संधी मिळतील. त्याचबरोबर दुसऱ्या सत्रात हिंदी विभागाने प्रकल्प भेटीचे आयोजन करून विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानाच्या कक्षा रुंदावण्याचा प्रयत्न केला.

प्रा.डॉ.बी.एस.बलवंत
विभागप्रमुख

Department of English

English Language and Literary Asso. (ELLA)

The Department of English runs many students centered activities which include spoken English course at Entry Level students and COC in Translation and Communicative Proficiency in English for Last Year students of UG Programme. The major activities are conducted through English Language and Literary Association (ELLA) which is purely student centered association run by Department of English. This association is formed every year to inculcate soft skills, presentation skills, self employability skills, writing skills, creative bent of mind, critical and research insights among the students. All the activities are run and monitored by the students which result in developing managerial skills, organizational experience leading to overall development of the students.

The association was inaugurated on 8th August 2017. Dr.S.B.Biradar, SVM Arts, Commerce and Science College Ilkal,

Karnataka guided the students. At the same time, welcome function for the entry level students was organized by S.Y. and T.Y. students of the department. This year ELLA organized One Day Workshop for T.Y. special English students on Structure and Function of Modern English on 27th January, 2018. In this One Day Workshop Dr.Shaikh (Head, Department of English, Shahajiraje College Khatav), Dr.V.B.Kadam (A.S.C. College, Mayani) and Mr.A.L.Gadekar guided students on the topics like Register of Discourse, Cohesive Devices and Clauses etc. So the association strives to instill creative spirit among the students. Some best and innovative activities of the association to be noted are Thought of the Day, Word Bank, Writing, Film Reviews etc. Department students also visit various High School for grammar consultancy. The validictory function for last year students was organized in which Prin.Dr.B.T.Jadhav motivated students. The association organizes its activities with support of Sou.Madane U.S., Mr.Lokhande N.D., Mr.Desai C.B., Dr.Raut K.S., Smt.Waghmare K.D. and students of the department. Honourable Prin.B.T.Jadhav guides to organize the activities of the association. All these activities are monitored by IQAC of the college.

Dr.A.N.Dadas
H.O.D.

अर्थशास्त्र विभाग : नियोजन मंच

महाविद्यालयात अर्थशास्त्र विभागांतर्गत कार्यरत असणाऱ्या नियोजन मंचाच्यावतीने चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये 'वस्तू व सेवा कर', अर्थशास्त्रज्ञांचे योगदान, कर्मवीरांचे आर्थिक व शैक्षणिक धोरण व उपक्रम, डॉ.वसंतरावदादा पाटील यांचे आर्थिक विचार या विषयावर अर्थशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी तयार केलेल्या 'अर्थवेध' या भिक्तीपत्रकाचे प्रकाशन करण्यात आले. दि.७-९-२०१७ रोजी आयोजित 'रयत अविष्कार स्पर्धेसाठी बी.ए.भाग २ व ३ मधील विद्यार्थ्यांनी विविध विषयावर ०५ पोस्टर सादर केली.

महाविद्यालयातील IQAC सेलमार्फत घेतलेल्या संशोधन कार्यशाळेमध्ये विभागातील ३५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

नियोजन मंडळाचे उद्घाटन दि.१५-०९-२०१७ रोजी डॉ.विजय कुंभार (मा.चेअरमन रयत सेवक को-ऑप बँक लि.सातारा) यांच्या हस्ते झाले. विभागामार्फत Future Agriculture Leaders of India (FALI) चा अँग्रो इंडस्ट्रीज हा कोर्स सुरु करण्यात आला असून त्याला १५ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला होता. सदरच्या कोर्सचे उद्घाटन कु.रोहिणी घाडगे (सुपरवायझर स्कूल डेव्ह. कोर्सेस पश्चिम महाराष्ट्र विभाग) यांचे हस्ते करण्यात आले. तसेच सिम्बोयिसीस मार्फत 'Rural Banking Operation' हा कोर्स सुरु करण्यात आला आहे. त्याला २० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला आहे. विभागामार्फत बी.ए.भाग ३च्या विद्यार्थ्यांसाठी 'मानव संसाधन विकास' हा शॉर्ट टर्म कोर्स सुरु आहे.

अर्थशास्त्र विभागामार्फत अग्रणी कॉलेज योजनेअंतर्गत 'माणदेशाचे अर्थकारण' या विषयावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन दि.०१-०२-२०१८ रोजी करण्यात आले होते. या कार्यशाळेस साधन व्यक्ती म्हणून प्रा.पी.एन.शिंदे व प्रा.डॉ.एम.एम.पाटील यांनी मार्गदर्शन केले.

विभागातील विद्यार्थ्यांनी बँकिंगचे ज्ञान प्राप्त होण्यासाठी ICICI बँक व माणदेशी महिला सहकारी बँक यांच्या शाखांना भेटी दिल्या.

प्रा.प्रकाश टोणे
विभागप्रमुख

राज्यशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ या वर्षात राज्यशास्त्र विभागात (बी.ए.भाग ३) एकूण ३० विद्यार्थी प्रवेशित झाली असून प्रथम सत्रात विभागातील विद्यार्थ्यांनी महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या विविध उपक्रमामध्ये सहभाग नोंदविला. यामध्ये प्रामुख्याने १५ ऑगस्ट, ५ सप्टेंबर व २२ सप्टेंबर या प्रसंगी विभागातील विद्यार्थ्यांनी विषयावर संशोधनपर भिक्तीपत्रक सादर केली. त्याचबरोबर, महाविद्यालयाचे आदरणीय प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव सर यांच्या मार्गदर्शनाखाली बी.ए.भाग ३ मधील विद्यार्थ्यांनी 'शासनसंस्थेच्या विविध विभागांची संरचना : एक अभ्यास' (विशेष संदर्भ महाराष्ट्र) हा प्रकल्प पूर्ण करून सादर केला.

महाविद्यालयीन युवकांचे संविधानविषयी असणारे प्राथमिक ज्ञान या विषयावर प्रश्नावलीच्या माध्यमातून संशोधनात्मक अभ्यास

केला. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांमध्ये संशोधन संस्कृती वाढीसाठी महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या अविष्कार संशोधन महोत्सवात विभागातील विद्यार्थ्यांनी रोहिण्या व भारताची सुरक्षा, माहिती अधिकार २००५, न नापास धोरण व शालेय शिक्षणाचा दर्जा, महाविद्यालयीन युवकांचे संविधानाविषयी असणारे प्राथमिक ज्ञान यासारख्या समाज उपयुक्त ज्वलंत प्रश्नावर आपले संशोधन पेपर सादर केले.

द्वितीय सत्रात राज्यशास्त्र विभागामार्फत २६ नोव्हेंबर 'संविधान दिनाचे' औचित्य साधून महाविद्यालयात 'संविधान सक्षरता सप्ताहाचे' आयोजन करण्यात आले होते. या सप्ताहाची सुरुवात संविधानाच्या उद्देशिकेच्या सामूहिक वाचनाने झाली. या प्रसंगी प्रा.सौ.सी.बी.सकटे मंडम यांचे 'भारतीय संविधानाचे महत्व' याविषयी विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. याचबरोबर या सप्ताहामध्ये राज्यघटनेचे सामूहिक वाचन, भारतीय 'संविधानाचा तुलनात्मक अभ्यास व महत्व' याविषयी प्रा.एस.आर.धोंगडे यांनी तर 'भारतीय राज्यघटना व आजचा युवक' या विषयी प्रा.पी.एस.प्रक्षाळे यांनी विद्यार्थ्यांना संबोधित केले. ग्रंथालय विभागाच्या माध्यमातून डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्यावरती आधारित ग्रंथांचे प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. या ग्रंथप्रदर्शनाचे उद्घाटन माणदेश तरंग वाहिनीचे मा.शिवाजी यादव व महाविद्यालयाचे मा.प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव यांचे हस्ते करण्यात आले. सप्ताहाच्या पाचव्या दिवशी विद्यार्थ्यांमध्ये लोकशाही मूल्यांची जागृती करण्याच्या हेतूने 'मतदान नोंदणी साक्षरता' या विषयावर प्रा.डी.के.रसाळ यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करून मतदानाकरिता पात्र असणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे मतदार नोंदणीचे फॉर्म याप्रसंगी भरून घेण्यात आले. या सप्ताहात ग्रंथपाल प्रा.व्ही.एस.वाघेरे यांनी विद्यार्थ्यांना 'डॉ.आंबेडकर यांच्यावर आधारित असणारी 'ई बुक्स व ऑनलाईन इन्फॉर्मेशन' या संदर्भात मार्गदर्शन केले. सप्ताहाची समाप्ती संविधानावरती आधारित प्रश्नमंजुषा स्पर्धेने करण्यात आली.

राज्यशास्त्र विभागामार्फत दि.२५ जानेवारी २०१८ 'राष्ट्रीय मतदार दिनाचे' औचित्य साधून विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये प्रामुख्याने मतदान सक्तीचे असावे का ? या विषयावर वादविवाद स्पर्धा घेण्यात आली. त्याचबरोबर मतदार जागृती रॅलीचे आयोजन करण्यात आले होते. य़च अनुषंगाने महाविद्यालयात दहिबडी महसूल प्रशासनाच्या सहकार्याने महाविद्यालयीन नवीन मतदारांना मतदानाचे प्रात्यक्षिक

दाखविण्यासाठी 'मॉक पोलिंग' (अभिरूप मतदान) या नाविन्यपूर्ण उपक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. याकरिता महाविद्यालयात उभारण्यात आलेल्या पोलिंग बुथचे उद्घाटन माण खटावचे प्रांताधिकारी मा.दादासाहेब कांबळे, माणच्या तहसिलदार मा.सौ.सुरेखा माने व महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव यांचे हस्ते करण्यात आले. महाविद्यालयातील सुमारे सातशे विद्यार्थ्यांनी मॉक पोलिंग प्रक्रियेत उत्स्फूर्त सहभाग नोंदविला. राज्यशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांनी या उपक्रमामध्ये मतदान अधिकारी म्हणून यशस्वीपणे जबाबदारी पार पाडली. विद्यार्थ्यांना ई.व्ही.एम. व बॅलेट मशिन आणि मतमोजणी या संदर्भात दहिबडी महसूल प्रशासनाच्या वतीने मार्गदर्शन करण्यात आले. महाविद्यालयात २६ जानेवारी 'प्रजासत्ताक दिनानिमित्त' आयोजित करण्यात आलेल्या 'भित्तीपत्रक प्रदर्शनात' राज्यशास्त्र विभागातील विद्यार्थ्यांनी 'लाभाचे पद' या विषयी भित्तीपत्रक सादर केले.

प्रा.पी.एस.प्रकाळे
विभागप्रमुख

इतिहास विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये इतिहास विभागामार्फत विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यार्थ्यांच्या गुणवत्तेमध्ये वाढ व्हावी यासाठी इतर महाविद्यालयातील प्राध्यापकांचे मार्गदर्शनपर व्याख्याने आयोजित करण्यात आली होती. दि.९ ऑगस्ट २०१७ रोजी क्रांती दिनानिमित्त इतिहास विभागामध्ये भित्तीपत्रकाचे व मा.प्रा.डॉ.टी.एस.पाटील कोल्हापूर यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. इतिहास विभागामार्फत इतिहास मंडळाची निर्मिती करून कार्यकारिणी गठीत करण्यात आली. या प्रसंगी मा.प्रा.डॉ.विलास पोवार (ज्येष्ठ इतिहास संशोधक कोल्हापूर) यांचे व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये इतिहास विभागातील विद्यार्थ्यांना वस्तु संग्रहालय कोर्स सुरू करण्यात आला. या कोर्सची माहिती देण्यासाठी मा.भुजंगराव बोबडे (समन्वयक, गांधी रिसर्च फाऊंडेशन जळगाव) हे आले होते. या कोर्सचे उद्घाटन मा.प्राचार्य डॉ.आर.एस.मोरे (आर.आर.पाटील महाविद्यालय सावळज) यांच्या हस्ते करण्यात आले. त्याबरोबर डेक्कन पुरातत्त्व संशोधन संस्था हैद्राबाद व इतिहास विभाग दहिबडी कॉलेज दहिबडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने ७-२-२०१८ रोजी युध्दकौशल्ये या विषयावरती एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या वेळी

मा.सतीश अवघडे, नंदकुमार अवघडे, मा.नवनाथ भिसे व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी प्रात्यक्षिके सादर केली. इतिहास विभागामार्फत गांधी रिसर्च फाऊंडेशन, जळगाव व डेक्कन पुरातत्त्व संशोधन संस्था, हैद्राबाद या संस्थेशी सामंजस्य करार केला. भित्तीपत्रके, वृत्तपत्रे कात्रण संकलन, सहलीचे आयोजन करण्यात आले होते.

प्रा.के.एस.शिंदे
विभागप्रमुख

भूगोलशास्त्र विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये भूगोल विषयासाठी ३२ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. चालू वर्षी विभागामार्फत लोकसंख्या दिन, ओझोन दिन, भूगोल दिन साजरा करण्यात आला व एका राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन केले. लोकसंख्या दिनासाठी प्रा.डॉ.बी.एल.टोणपे तर ओझोन दिनासाठी प्रा.डॉ.किरण सोनटक्के यांनी उपस्थित राहून मार्गदर्शन केले. ओझोन दिनानिमित्त पोस्टर प्रेझेंटेशन स्पर्धेचे आयोजन करून प्रथम तीन क्रमांकांना रोख रक्कम व प्रमाणपत्र देण्यात आले. भूगोल दिनानिमित्त भूगोल निबंध स्पर्धा, भूगोल सामान्यज्ञान स्पर्धा व भूगोल प्रश्नमंजूषा स्पर्धा आयोजित केल्या होत्या. या स्पर्धांमध्ये प्राविण्य मिळविलेल्या प्रथम तीन क्रमांकांना सन्मानचिन्ह व पुढील शिक्षणासाठी गेलेल्या कु.आश्विनी जगदाळे व श्री.योगेश बरकडे यांना सन्मानचिन्ह देऊन गौरविण्यात आले. या कार्यक्रमासाठी प्रा.डॉ.टी.एन.लोखंडे यांनी प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन केले. विभागामार्फत चालविल्या जाणाऱ्या पर्यटन या शॉर्ट टर्म कोर्सच्या उद्घाटनाच्या कार्यक्रमासाठी प्रा.डॉ.एस.एन.पवार यांनी प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन केले. तसेच विभागामार्फत प्रा.डॉ.सुधीर इंगळे यांचे विशेष व्याख्यान आयोजित केले होते.

चालू वर्षी विभागाने गोवा राज्यातील पार्वतीबाई चौगुले कॉलेज, मडगाव यांच्याशी MOU केला. त्यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि.३ फेब्रुवारी रोजी एका राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन केले होते. या चर्चासत्रास विद्यार्थी, संशोधक विद्यार्थी व प्राध्यापक मिळून १९० जणांनी नोंदणी केली. कार्यक्रमाच्या उद्घाटनासाठी रयत शिक्षण संस्थेचे ऑडिटर मा.प्राचार्य डॉ.अरुण आंधळे साहेब, बिजभाषक म्हणून मा.प्राचार्य डॉ.नंदकुमार सावंत (गोवा), साधन व्यक्ती म्हणून प्रा.डॉ.अनिल येडगे (गोवा) आणि प्रा.डॉ.गजानन ढोबळे (इंदापूर) तर चर्चासत्राच्या समारोपासाठी मा.प्रा.डॉ. टी.लोखंडे (चेअरमन, भूगोल अभ्यासमंडळ, सोलापूर विद्यापीठ) हे उपस्थित होते. या चर्चासत्रात आलेल्या शोधनिबंधांपैकी निवडक

५० शोधनिबंध यु.जी.सी. मान्यताप्राप्त Electronic International Interdisciplinary Research Journal मध्ये प्रकाशित करण्यात आले.

चालू वर्षी विभागामार्फत मौजे भांडवली या गावचा शैक्षणिक अभ्यास करून लोकांचे स्थलांतर व भूमिउपयोजन या विषयांवर दोन प्रकल्प तयार केले. तसेच विद्यार्थ्यांची शैक्षणिक सहल अजंठा, वेरुळ, औरंगाबाद, पैठण या ठिकाणी जाऊन आली. विभागातील चार विद्यार्थ्यांनी रयत अविष्कार संशोधन स्पर्धा व शिवाजी विद्यापीठ अविष्कार संशोधन स्पर्धा (जिल्हा स्तर) मध्ये सहभाग नोंदवला. चालू शैक्षणिक वर्षामध्ये विभागातील प्रा.डॉ.व्ही.पी.गायकवाड यांना महाविद्यालयाचा १०,०००/- रु. चा लघुसंशोधन प्रकल्प मंजूर झाला. तसेच त्यांना चालू वर्षीचा आदर्श शिक्षक पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले.

डॉ.ए.जे.बरकडे
विभागप्रमुख

वाणिज्य विभाग

वाणिज्य विभागामध्ये सन २०१७-१८ मध्ये बी.कॉम. भाग १-२१८, बी.कॉम. भाग २-१६२, बी.कॉम. भाग ३-१५० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला आहे. विद्यार्थ्यांना पुस्तकी ज्ञानाबरोबर प्रॅक्टिकल ज्ञान मिळावे यासाठी बी.कॉम. भाग १च्या विद्यार्थ्यांसाठी Certificate Course in Tally सुरु करण्यात आला असून या कोर्ससाठी ६० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. तसेच बी.कॉम. भाग २च्या विद्यार्थ्यांसाठी COC-Computer Accountancy Tally Package Course सुरु करण्यात आला. यासाठी १६५ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला. विद्यार्थ्यांच्या अंगी उद्योजकता निर्माण व्हावी व त्यांच्यामध्ये स्वावलंबीपणा निर्माण व्हावा यासाठी माणदेशी फाऊंडेशन मार्फत "Rakhi Making Training" या एकदिवसीय कार्यशाळेचे नियोजन करण्यात आले. यासाठी बी.कॉम.भाग १, २, ३ मधील १५० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेऊन प्रशिक्षण घेतले.

शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर अंतर्गत दरवर्षी अविष्कार संशोधन स्पर्धा घेण्यात येते. यासाठी विद्यार्थ्यांची पूर्व तयारी करण्यासाठी व त्यांना संशोधन कसे करावे यासाठी एक दिवसाची कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. यासाठी मार्गदर्शन व प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ.एल.एम.घाडगे व डॉ.डी.डी.नामदास उपस्थित होते. यांनी विद्यार्थ्यांना बहुमोल मार्गदर्शन केले. याला अनुसरून अविष्कार स्पर्धा कॉलेजमध्ये घेण्यात आली. यामध्ये

बी.कॉम.भाग ३च्या विद्यार्थ्यांनी पाच वेगवेगळ्या विषयावर संशोधन केले. यामध्ये माण तालुक्यातील न्हास पावत चाललेला घोंगडी उद्योग, महिला उद्योजकांच्या समस्या, गो-पालन व्यवसायाचा अभ्यास या तीन विषयांचे पहिले तीन क्रमांक आले असून पुढील स्पर्धेसाठी निवड करण्यात आली.

वाणिज्य शाखेत अनेक करिअरचे मार्ग उपलब्ध आहेत त्यातील सी.एस. व सी.ए. आहेत. या क्षेत्रात मुलांनी करिअर करावे म्हणून ११वी व १२वी कॉमर्ससाठी सी.ए.सी.पी.टी. व बी.कॉम. १ साठी सी.एस. फाऊंडेशन कोर्स सुरु करण्यात आला आहे. यामध्ये सी.पी.टी. साठी ४० विद्यार्थी व सी.एस. साठी ३० विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतला आहे. सदर कोर्स सुरु करण्यासाठी मा.प्राचार्य डॉ.बी. टी.जाधव यांचे मार्गदर्शन लाभले. विद्यार्थ्यांच्या गुणांना चालना मिळण्यासाठी "विद्यार्थी कौशल्य विकास" या स्पर्धेत बी.कॉम. भाग १, २, ३ मधील विद्यार्थ्यांनी सुंदर हस्ताक्षर, पेंटिंग, रांगोळी स्पर्धेत प्रथम, द्वितीय क्रमांक पटकावले. विद्यार्थ्यांच्या अंगी कौशल्य विकास निर्माण व्हावा यासाठी "Symposium Skill University" यांच्या अंतर्गत बी.कॉम. च्या विद्यार्थ्यांसाठी "Certificate Course in GST" हा कोर्स सुरु करण्यात आला आहे.

शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर अंतर्गत दरवर्षी अविष्कार संशोधन स्पर्धा घेण्यात येते. यासाठी विद्यार्थ्यांची पूर्व तयारी करण्यासाठी याला अनुसरून दिनांक ७ ऑक्टोबर २०१७ रोजी अविष्कार स्पर्धा कॉलेजमध्ये घेण्यात आली. यामध्ये बी.कॉम. भाग ३च्या विद्यार्थ्यांनी पाच वेगवेगळ्या विषयावर संशोधन केले. यामध्ये माण तालुक्यातील न्हास पावत चाललेला घोंगडी उद्योग, महिला उद्योजकांच्या समस्या व गो-पालन व्यवसायाचा अभ्यास या विषयांचे पहिले तीन क्रमांक आले. यासाठी परीक्षक म्हणून प्रा.डॉ.व्ही.एम.कुंभार यांनी काम पाहिले. माण तालुक्यातील न्हास पावत चाललेला घोंगडी उद्योग या विषयाची निवड पुणे येथे होणाऱ्या रयत केंद्रीय अविष्कार संशोधन स्पर्धेसाठी करण्यात आली. तसेच बी.कॉम. भाग ३ साठी "शेअर ट्रेडिंग क्षेत्रातील संधी व जी.एस.टी." या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. या कार्यशाळेचे प्रमुख पाहुणे मा.सीए.सौरभ राईरीकर व मा.सीए.व्ही.एन.क्षीरसागर होते.

विद्यार्थ्यांच्या अंगी उद्योजकता कौशल्य निर्माण करण्यासाठी बी.कॉम.३च्या विद्यार्थ्यांसाठी "Food Festival" चे आयोजन करण्यात आले. यामध्ये बी.कॉम. भाग ३च्या ७५ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदवला. यामध्ये १३ विविध प्रकारचे स्टॉल मांडून यामध्ये

विविध प्रकारच्या खाद्यपदार्थांची विक्री करण्यात आली. या मेळाव्याचे उद्घाटन माजी विद्यार्थी संघ अध्यक्ष मा.नंदकुमार खोत, महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव यांनी केले. सर्व बी.कॉम.च्या विद्यार्थ्यांसाठी IBPS, FALI, Office Automation, Business Etiquettes and Soft Skills कोर्स राबवले.

प्रा.एम.बी.शिकलगार
विभागप्रमुख

ग्रंथालय विभाग

ग्रंथालय हा महाविद्यालयाचा आत्मा आहे. लिखित साहित्य आणि त्याचे वाचन या विरहीत मनुष्य जीवन ही कल्पना करता येत नाही. ज्ञानार्जनात सहाय्य करणे हे ग्रंथालयाचे आद्य कर्तव्य आहे. याची जाणीव ठेवून महाविद्यालयाचे ग्रंथालय कार्यरत आहे.

ग्रंथसंपदा :

आमच्या महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयातील एकूण ग्रंथसंख्या ७८,४७६ इतकी आहे. चालू आर्थिक वर्षात एकूण २,१७,३६६ किंमतीची १,२८७ ग्रंथांची भर पडली आहे. अजूनही ग्रंथांची खरेदी चालू आहे. ग्रंथालयात एकूण ३९ नियतकालिके, ११ वर्तमान उपलब्ध होत असल्याने प्राध्यापक व विद्यार्थी यांना अरपले ज्ञान अद्यावत ठेवण्यासाठी उपयोग होत आहे. बुक बँक योजनेचा लाभ गरीब व होतकरू ८०४ विद्यार्थ्यांनी घेतला.

ग्रंथालयाचा जास्तीत जास्त वाचकांना लाभ होण्यासाठी ग्रंथालयाने संगणकीकृत सेवा प्राध्यापक व विद्यार्थ्यांना करून देण्यात आली आहे. तसेच ग्रंथालयाचे पाच महाविद्यालयांच्या ग्रंथालयाबरोबर अंतर्गत देवाण-घेवाण योजनेची सभासदत्व घेऊन सदरची सुविधा ग्रंथालय सभासदांना करून देण्यात आली आहे.

'सुंदर माझा वाढदिवस, सुंदर माझ्या आठवणी, सुंदर माझे ग्रंथालय' या योजनेअंतर्गत चांगला प्रतिसाद मिळत आहे. वाचन संस्कृती जपण्यासाठी महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयाने जवळपास असलेल्या विद्यालयातील प्राध्यापकांना ग्रंथालय सुविधा उपलब्ध करून दिली आहे. तसेच डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम यांच्या जन्म दिनानिमित्त 'वाचन संस्कृती दिवस' महाविद्यालयात साजरा करण्यात आला. शैक्षणिक चालू वर्षात एक दिवसीय ग्रंथ प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. यामध्ये विविध विषयांचे दुर्मिळ ग्रंथ ठेवण्यात आले होते व सदरच्या ग्रंथ प्रदर्शनाला वाचकांकडून चांगला प्रतिसाद मिळाला. वाचन संस्कृतीला प्रेरणा मिळावी या उद्देशाने ग्रंथालयातर्फे उत्कृष्ट वाचक म्हणून दरवर्षी एका

प्राध्यापकाची व एका विद्यार्थ्याचा वार्षिक पारितोषिक वितरण समारंभामध्ये प्रमुख मान्यवरांच्या हस्ते सत्कार करण्यात येतो. यावर्षी प्रा.दबडे एन.डी. व कु.सत्रे मनाली यांचा उत्कृष्ट वाचक म्हणून सत्कार करण्यात आला.

प्रा.डॉ.बी.एस.बळवंत
चेअरमन, ग्रंथालय समिती

प्रा.व्ही.एस.वाघेरे
ग्रंथपाल

शिक्षणशास्त्र विभाग

शिक्षणशास्त्र विभागाच्यामार्फत स्वातंत्र्यदिन, शिक्षकदिन, कर्मवीर जयंती, प्रजासत्ताक दिन यादिवशी शैक्षणिक, सामाजिक अशा विविध विषयांवर विद्यार्थ्यांनी भितीपत्रके सादर केली. आविष्कार संशोधन स्पर्धेमध्ये संशोधनावर आधारित चार पोस्टर तयार केले. दि.११ नोव्हेंबर २०१७ रोजी भारताचे पहिले शिक्षणमंत्री मौलाना अबुल कलाम आझाद यांची जयंती साजरी करण्यात आली. याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे श्री.विजय क्षीरसागर हे उपस्थित होते. 'कुतूहल' हा कात्रणसंग्रह तयार केला.

मतदान सक्तीचे असावे की नसावे ? तसेच निवडणूकीमध्ये उमेदवार साक्षर असावा काय ? या विषयावर वादविवाद घेण्यात आला. या सर्व उपक्रमांमध्ये विद्यार्थ्यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला.

प्रा.डॉ.व्ही.एम्.माने
विभागप्रमुख

भौतिकशास्त्र विभाग

महाविद्यालयातील भौतिकशास्त्र विभागाने सन २०१७-२०१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये स्वातंत्र्य दिन, शिक्षक दिन, कर्मवीर जयंती दिनानिमित्त "Astrophysics, Contribution of Scientists in Physics, Karmveer Anna Contribution" या विषयावरील भितीपत्रकाचे आयोजन केले होते. तसेच दि.१८-९-२०१७ रोजी तज्ञ व्याख्यात्यांचे "Quantum and Classical Mechanics" या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व व गुणवत्ता वाढीसाठी सेमिनार व अंतर्गत परीक्षा घेण्यात आल्या. दिनांक २-२-२०१८ रोजी हवामानशास्त्र विभाग व सायन्स पार्क पुणे या ठिकाणी शैक्षणिक सहल काढणेत आली होती. या सहलीचा वृत्तांत विद्यार्थ्यांनी तयार केला. तसेच इलेक्ट्रॉनिक्स मधील प्रयोग याचे सादरीकरण करणेत आले व मिनीअविष्कारासाठी भितीपत्रक व मॉडेल प्रेझेंटेशन करण्यात आले.

प्रा.डी.आर.माने
विभागप्रमुख

प्राणीशास्त्र विभाग

प्राणीशास्त्र विभागामध्ये यावर्षी प्रा.जाधव जी.एस. यांना शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर यांची Ph.D. पदवी मिळाली. यावर्षी लीड कॉलेज स्कीम अंतर्गत प्रा.डॉ.तावरे एस्.एस्. (इन्स्टीट्यूट ऑफ सायन्स, मुंबई) यांचे ३०-१२-२०१७ रोजी B.Sc.II व B.Sc.III प्राणीशास्त्र विषयाच्या विद्यार्थ्यांसाठी लेक्चर सिरिज आयोजित करण्यात आली होती. यावर्षी विभागाचे एकूण १३ शास्त्रीय प्रयोग प्रतिकृती तयार केल्या. त्यामध्ये २६ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला तसेच प्राणीशास्त्र विभागाच्या २० विद्यार्थ्यांनी १० भिक्तीपत्रके तयार करून सादर केली.

रयत इन्स्पायर कॅम्पच्या ६० विद्यार्थ्यांना विभागातर्फे मार्गदर्शन करण्यात आले. B.Sc.II व III च्या विद्यार्थ्यांचे seminar आयोजित केले होते. विभागाच्या ३ प्राध्यापकांनी ५ विविध conference मध्ये सहभाग नोंदविला. B.Sc. भाग २ व ३ ची शैक्षणिक सह पिंपळी धरण व पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मॅडी व शेळी विकास प्रक्षेत्र, दहिवडी येथे आयोजित केली होती. तसेच लिड कॉलेज अंतर्गत B.Sc.II व B.Sc.III च्या विद्यार्थ्यांसाठी Microtomy व Photomicrophotography या विषयान्वर वर्कशॉप आयोजित केले होते.

डॉ.एम.जे.लुबाळ
विभागप्रमुख

MS-CIT विभाग

सन २००१ पासून MKCL चे मान्यताप्राप्त MS-CIT सेंटर आहे. गतवर्षी या विभागातून एकूण ११५ विद्यार्थ्यांनी हा कोर्स यशस्वीरित्या पूर्ण केला आहे. यामध्ये कॉलेज शिवाय इतर गृहिणी, शालेय विद्यार्थी व ज्येष्ठ नागरिकांचाही प्रवेश आहे. गतवर्षी MKCL मार्फत विद्यार्थ्यांसाठी MFS कोर्ससाठी एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. या कार्यक्रमासाठी LLC क्राडचे MKCL चे प्रतिनिधी श्री.विक्रम जाधव सरांनी मार्गदर्शन केले तर प्राचार्य जाधव बी.टी. अध्यक्षस्थानी उपस्थित होते. या कार्यशाळेसाठी एकूण ५०० विद्यार्थी उपस्थित होते.

महाविद्यालयामध्ये या कोर्ससाठी स्वतंत्र लॅब, इंटरनेटची सोय व प्रत्येक विद्यार्थ्यास स्वतंत्र संगणक दिला जातो तसेच आपल्या-कडील दुष्काळ पाहता विद्यार्थ्यांना फीमध्येही सवलत दिली जाते.

प्रा.एफ.एम.शेख
विभागप्रमुख

एच.एस.सी.व्होकेशनल विभाग

रयत शिक्षण संस्थेचे दहिवडी कॉलेज, दहिवडी, ता.माण जि. सातारा या महाविद्यालयात एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागाकडे शैक्षणिक वर्ष २०१७-२०१८ मध्ये इ.११वी मध्ये इलेक्ट्रीक टेक्नॉलॉजी, हॉर्टिकल्चर व मार्केटिंग अँड रिटेल मॅनेजमेंट या तीन अभ्यासक्रमास एकूण ७९ मुलामुलींनी प्रवेश घेतला असून इ. १२वी मध्ये एकूण ४७ विद्यार्थी-विद्यार्थीनींनी प्रवेश घेतलेला आहे. या शैक्षणिक वर्षामध्ये इ.१२वी ची एच.एस.सी. बोर्ड विभागीय मंडळ कोल्हापूर यांनी फेब्रुवारी २०१७ मध्ये परीक्षा घेतली होती. त्या एच.एस.सी. बोर्डामध्ये एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागाचा शेकडा निकाल ७७.७७% इतका लागला आहे.

एच.एस.सी. व्होकेशनल विभागाकडील विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक ज्ञानाबरोबर व्यावसायिक अनुभव मिळावा यासाठी वर्षभर विविध आस्थापनांमध्ये, बँका, पतसंस्था, छोटेमोठे उद्योगांना अभ्यास भेटी दिल्या जातात. तसेच इयत्ता ११वी उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष व्यावसायिक ज्ञान व अनुभव मिळावा यासाठी उन्हाळी सुट्टीमध्ये एक महिन्याचे 'ऑन दि जॉब ट्रेनिंग' दिले जाते.

शासनाने दिलेल्या अभ्यासक्रमाबरोबरच विद्यार्थ्यांना उद्योजकांची, तज्ञ व्यक्तींची मार्गदर्शनपर व्याख्याने आयोजित करण्यात येतात. त्यामध्ये मा.खंदारेसो, बँक मॅनेजर मा.पवारसो, मा.पांडुरंग येडगे सो, सौ. स्मिता टकेले महिला बँक मा.माळवेसो इत्यादींची व्याख्याने घेणेत आली.

व्यवसाय शिक्षणाबरोबरच विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांना वाव मिळावा यासाठी सुंदर मराठी सही स्पर्धा, स्लो सायकल स्पर्धा, पोस्टर प्रेझेंटेशन घेणेत आली. मा.प्राचार्य बी.टी. जाधवसो यांचे मार्गदर्शनाने ज्युनियर कॉलेजच्या वतीने उच्च माध्यमिक वाणिज्य व एच.एस.सी. व्होकेशनल विभाग यांचे संयुक्त विद्यमाने 'एक दिवसीय व्यवसाय मार्गदर्शन कार्यशाळा' दि. १९ जानेवारी २०१८ रोजी घेण्यात येऊन विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शनपर व्याख्याने एकूण पाच सत्रांमध्ये घेणेत आली. अशाप्रकारे वर्षभर विद्यार्थ्यांना ज्ञानदानाचे कार्य करून त्यांच्या कला व कौशल्याचा सर्वांगीण विकास साधण्यात येतो.

प्रा.बी.एन. नरळे
विभाग प्रमुख

वनस्पतीशास्त्र विभाग

महाविद्यालयाच्या वनस्पतीशास्त्र विभागामार्फत प्लॅट प्रोटेक्शन हा विषय बी.एस्सी.भाग २ साठी व पदवीस्तरावर वनस्पतीशास्त्र हा विषय शिकविला जातो तसेच वनस्पतीशास्त्र, प्राणीशास्त्र व रसायनशास्त्र या विभागांच्या संयुक्त विद्यमाने 'P.G. Diploma in Green Chemistry & Crop Protection' हा अभ्यासक्रम चालविला जातो.

महाविद्यालयामध्ये उच्च माध्यमिक विद्यार्थ्यांसाठी रयत इन्स्पायर हे पाच दिवसांचे शिबीर आयोजित केले होते. त्यामध्ये सहभागी ४१ विद्यार्थ्यांना वनस्पतीशास्त्रातील संशोधनाबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले व त्यांचेकडून 'वनस्पतीजन्य रंग' हा प्रकल्प करून घेतला. दि. १५ ऑगस्ट २०१७, ५ सप्टेंबर २०१७, २६ जानेवारी २०१८ रोजी भित्तिपत्रके सादर करण्यात आली. महाविद्यालयात आयोजित केलेल्या आविष्कार स्पर्धा व विज्ञान प्रदर्शनामध्ये बी.एस्सी. भाग १, २, ३च्या विद्यार्थ्यांनी विविध मॉडेलस व पोस्टर्स सादर केली. बी.एस्सी. भाग २च्या विद्यार्थ्यांनी 'रयत आविष्कार' व 'शिवाजी विद्यापीठ आविष्कार' स्पर्धेमध्ये शेवगा बियांचा वापर करून पाणी शुध्द करण्यासाठीचे 'Double Water Purifier' हे उपकरण सादर केले.

बी.एस्सी. भाग १ व २च्या विद्यार्थ्यांसाठी विभागामार्फत यु.जी.सी. मान्यताप्राप्त 'Biotechnology' हा करिअर ओरिएंटेड कोर्स आणि 'Herbal Cosmetics' (सिम्बोयोसिस, पुणे) व 'Drip Irrigation and Sprinkler' (जैन इरिगेशन, जळगाव) हे Skill Based Courses चालविले जातात. बी.एस्सी. भाग ३च्या विद्यार्थ्यांसाठी Conservation of Local Seed Varieties हा शॉर्ट टर्म कोर्स चालविला जातो. विभागामार्फत वनस्पती निरीक्षणासाठी मार्लेश्वरी, राजापूर, विजयदुर्ग व कुणकेश्वर येथे दोन दिवसांची शैक्षणिक सहल आयोजित केली होती. महाविद्यालय परिसरात झाडे आणि पॉलिहाऊस व शेडनेटमधील झाडांची देखभाल विभागामार्फत केली जाते. विभागातील प्रा.एस.ए. पालवे हे जून २०१७मध्ये घेतलेल्या CSIR-NET या परीक्षेत उत्तीर्ण झाले. तसेच त्यांना महाविद्यालयाच्या रिसर्च समितीस सादर केलेल्या Synthesis of Silver Nano Particles by Using Muntingia Calahura या शोधप्रकल्पास रु. १०,०००/-चे अनुदान मंजूर करण्यात आले.

प्रा.ए.आर. माळी
विभागप्रमुख

विवेक वाहिनी समिती

शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८, विवेक वाहिनीच्या उद्घाटन समारंभासाठी प्रा.जडगे सी.डी. (माजी विभाग प्रमुख, रसायनशास्त्र विभाग, यशवंतराव चव्हाण इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, सातारा) प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. मा.प्राचार्य डॉ.जाधव बी.टी. यांनी अध्यक्षपद भूषवले.

विवेक वाहिनी समिती व राष्ट्रीय सेवा योजना यांच्या संयुक्त विद्यमाने दहिवडी शहरातून व्यसनमुक्तीसाठी फेरीचे आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी प्रा.शिंदे के.एस. व प्रा.डॉ.चोपडे ए.यु. यांचे सहकार्य लाभले. तसेच महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना फटाकेमुक्त दिवाळी साजरी करण्यासाठी दिवाळीपूर्वी पत्रके वाटण्यात आली.

डॉ.नितीन शिंदे, उपप्राचार्य, कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालय, इस्लामपूर यांचे अंधश्रद्धा निर्मूलनासाठी ग्रह, तारे, नक्षत्र, कुंडली व ज्योतिषशास्त्र यांचा मानवी जीवनावर परिणाम या विषयावर शास्त्रीयदृष्ट्या उपयुक्त व्याख्यानाचे आयोजन करण्यात आले. त्यासाठी प्रा.माळी ए.आर., प्रा.डॉ.चोपडे ए.यु., प्रा.कु.येळे आर.बी. व प्रा.पालवे एस.ए. यांचे सहकार्य मिळाले.

प्रा.व्ही.व्ही. कांबळे
चेअरमन

यशवंतराव चव्हाण व

वेणुताई चव्हाण शिष्यवृत्ती समिती

रयत शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा.शरद पवार यांनी शिष्यवृत्तीसाठी बँकेमध्ये ठेवलेल्या कायम ठेवीवरील व्याजामधून प्रत्येक वर्षी, आपल्या महाविद्यालयातील गुणवत्ताधारक विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देण्यात येते. सन २०१७-१८ शैक्षणिक वर्षामध्ये एकूण २० विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्तीचे वाटप करण्यात आले.

सदर विद्यार्थी निवडीसाठी प्रा.डॉ.बलवंत बी.एस., प्रा.रसाळ डी.के., प्रा.नरळे बी.एन. व प्रा. मस्के व्ही.एस. यांचे सहकार्य लाभले. तसेच प्राचार्य डॉ.जाधव बी.टी. यांचे मोलाचे मार्गदर्शन मिळाले.

प्रा.व्ही.व्ही. कांबळे
चेअरमन

कॉम्प्युटर सायन्स विभाग

कॉम्प्युटर सायन्स विभागामध्ये B.Sc. भाग १ -१०९ विद्यार्थी, B.Sc. भाग २ -६७ विद्यार्थी, B.Sc. भाग ३ -३७

विद्यार्थी शिकत आहेत. तसेच शैक्षणिक वर्ष २०१७-१८ मध्ये B.Sc. भाग १ साठी Web Design, B.Sc. -2 साठी Android Application Development आणि B.Sc.-3 साठी Hardware Maintenance and Computer Networking हे शॉर्ट टर्म कोर्स सुरू आहेत.

आग्रणी महाविद्यालय योजने अंतर्गत या विभागामार्फत दि. २८.९.२०१७ रोजी "Digital Photography" व "Photo Editing in Photoshop Software" या विषयावरती व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. तसेच दि. १३.१२.२०१७ रोजी Android Application Development या विषयावरती एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित केली होती. दि. २४.१.२०१८ रोजी "Career Guidance in IT" and "Linux Operating System" या विषयावरती व्याख्यानाचे आयोजन केले होते.

कॉम्प्युटर सायन्स विभागातील विद्यार्थी कु. सुर्यवंशी वर्षा आणि कु. खताळ पूजा यांनी वाय.सी. कॉलज, सातारा येथे झालेल्या Tech ++2018 या स्पर्धेमध्ये पोस्टर प्रेझेंटेशन या स्पर्धेत प्रथम क्रमांक मिळवला तसेच विविध महाविद्यालयातील स्पर्धेमध्ये या विभागातील विद्यार्थी सहभागी झाले आहेत.

दि. २२.२.१८ रोजी संगणकशास्त्र व बी.सी.ए. विभागाने मिळून एकदिवसीय राज्यस्तरीय सेमिनार व DCD Quest 2018 या स्पर्धेचे आयोजन केले. यावेळी प्राचार्य डॉ. आर.जी. पवार यांना प्रमुख पाहुणे व उद्घाटक म्हणून निमंत्रित करण्यात आले. सदर सेमिनार मध्ये प्रा. डॉ. पी.पी. पाटील व प्रा. डॉ. आर.जे. जाधव यांनी मार्गदर्शन केले. DCD Quest 2018 या स्पर्धेमध्ये पेपर प्रेझेंटेशन साठी-१३, पोस्टर प्रेझेंटेशनसाठी-३८, प्रश्नमंजुषासाठी-२३ व प्रोग्रामिंग स्कील-१४ या प्रकारांमध्ये विद्यार्थी संधांनी सहभाग

घेतला. या स्पर्धेसाठी सातारा, सांगली, पुणे जिल्ह्यातील विविध महाविद्यालयातील विद्यार्थी सहभागी झाले.

प्रा. एन.डी. लोखंडे
समन्वयक

प्रा. एस.व्ही. कोळेकर
विभागप्रमुख

रयत इन्स्पायर कॅम्प

रयत शिक्षण संस्था, सातारा व दहिवडी कॉलेज, दहिवडी यांचे संयुक्त विद्यमाने दि. २६.१२.२०१७ ते ३०.१२.२०१७ या कालावधीत पाच दिवसांचा कॅम्प आयोजित करण्यात आला होता. सदरच्या कॅम्पसाठी महात्मा गांधी विद्यालयातील विद्यार्थी, परशुराम शिंदे कन्या विद्यालयातील विद्यार्थीनी व सेवागिरी विद्यालय, पुसेगाव येथील विद्यार्थी उपस्थित होते. हायस्कूल मधील विद्यार्थ्यांमध्ये विज्ञानाविषयी आवड निर्माण व्हावी, विद्यार्थ्यांनी संशोधनाकडे वळावे यासाठी महाविद्यालयातील रसायनशास्त्र, वनस्पतीशास्त्र, प्राणीशास्त्र, पदार्थविज्ञान, मायक्रोबायलॉजी, संगणकशास्त्र विभागात विद्यार्थ्यांना प्रात्यक्षिके करून दाखविले व त्यांचेकडून करून घेतले तसेच विद्यार्थ्यांकडून विज्ञानाविषयाचे प्रोजेक्ट तयार करून घेतले. त्याकरीता त्या विभागातील विभागप्रमुख व सर्व सहकारी प्राध्यापकांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

विज्ञान प्रबोधन करण्यासाठी रोज सकाळी विविध क्षेत्रातील तज्ञ मार्गदर्शकांच्या व्याख्यानांचे आयोजन केले होते. त्यामध्ये प्रा. डॉ. एम.एल. डोंगरे (पुणे), प्रा. डॉ. एन.डी. निकम (कोरेगांव), श्री. एम.एम. तांबोळी (पुणे), प्रा. शंकर शेडगे (कोरेगांव), प्रा. वसंत नरवडे (अहमदनगर) यांनी मॉडेल व ICT वापर करून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

प्रा. डॉ. एस.एम. खेत्रे
समन्वयक

LEAD COLLEGE ACTIVITY						
Various Activities conducted under Lead College Scheme						
Sr. No.	Name of The Dept.	Name of the Activity	Theme/ Subject	No. of Beneficiaries	Name of The Resource Person	Date
1	Chemistry	Research	One Day Workshop On "Career as a Researcher in Chemical Sciences: Challenges and Opportunities"	170	Dr. P.P. Wadgaonkar NCL Pune, Prin. Dr. D.D. Patil. Dr. Sharad Pasale	6/2/2018

Sr. No.	Name of The Dept.	Name of the Activity	Theme/ Subject	No. of Beneficiaries	Name of The Resource Person	Date
		Academic	Entrance Examination Guidance for B.Sc.III chemistry Students	127	Dr. P.B.Piste Dr. A.R. Mali Dr. S.R. Dhake	24/12/2017
		Extension	Analysis of Water of Vavarhire Village Farmer	30	Dr. S .M. Khetre Mr.R.V.Sawant Miss. P. R. Mane	2/1/2018
		Extention	Celebration of World Soil Day	124	Mr. T.S.Mane	5/12/2017
2	Botany & Zoology	Research	One day workshop on Microphotography & Microtomy	85	Dr.R.B.More Prof N B Mane	17/2/2018
3	Computer Science	Academic	One day Workshop on android application development	120	Prof.P.R.Waghmare Prof. B.A.Pawar Prof G.S.Choudhari	13/12/2017
		Student Oriented	Digital Photography .	45	Mr. Bilaskar R.B.	13/12/2017
			Photo Editing in Photoshop	45	Mr. A.L.Yadav	13/12/2017
4	BCA	Academic	One day Workshop on Cvber Law.	49	Advocate Y. Desai Prof. S.S.Sawani Prof.S.G.Chaudhari	21/12/2017
5	Micro-biology	Academic	Lecture series Introduction to Industrial Microbiology Introduction to & Food Microbiology	75 140	Prof. J. R. Yadav	23/1/2018
6	Comm-erce	Student Oriented	Opportunities in GST and Share trading	73	Mr.Saurabh Rairikar Pro f . V . N . Kshirsagar	23/12/2018
7	Marathi	Extension	Workshop on Sanwad Kaushyal	32	Mr.Garan Maskarens	19/9/2017
		Academic	Kathakathan	238	Mr.Ravindra Kokate	12/8/2017
			Mandeshi Kavisammelan	444	Mr. Hareesh Gore Savitri Jagadale Kanta Bhosale	29-30/ 11/2017
8	English	Academic	Two days Workshop Anchoring	27	Mr. P. Eokhande Smt. T. Babar Smt. K. Nikam	1-2 Dec.2017
			One day workshop on Structure and Function of Modern English	17	Dr.M.E Shalkh Dr. V.B. Kadain Mr. R.E.Gadekar	27/1/2018
9	Hindi	Academic	Hindi Day. Workshop on Sanwad Kaushyal Mandeshi Kavisammelan	70 10 10	Mr.Garan Maskarens Mr. Hareesh Gore Kanta Bhosale	19/9/2017 12/8/2017 29-30 /11/2017

Sr. No.	Name of The Dept.	Name of the Activity	Theme/ Subject	No. of Beneficiaries	Name of The Resource Person	Date
10	Geo-graphy	Academic	O/one day (Poster Competition)	100	Dr. Kiran Sontakke	16/9/2017
		Common	Geography day (Quiz.G.K.,Comprehension)	70	Dr. T.N. Eokhande	16/1/2018
11	Eco-nomics	Research	Economics of Mandesh	52	Dr. S.M.Patil Prof. P.N.Shinde	1/2/2018
12	Political Science	Student Oriented	Sam idhan Saksharala Saptah Bharaliya Sanvidhan Mahatva	55	Prof. Smt. C.G.Sakate	27/11/2017
13	History	Student Oriented	Yudha Kaushlya Pratteksha	61	Mr. Nandkumar Awaghade & Others	7/2/2018
14	NSS	Common	NSS day A Ecturc on Social Service Awareness for NSS Students	87	Mr. Pradip Kamhle	24/9/2017
15	Sport Oriented	Student	One day Workshop on Yoga Study	140	Dr. Sunia Palave Mr.Jaiprakash Jadhav Prof.Seema Dadas	1/2/2018

Dr.S.M.Khetre
Coordinator

Prin. Dr.B.T.Jadhav
Chairman

बी.सी.ए.विभाग

बी.सी.ए.भाग १ - ८० विद्यार्थी बी.सी.ए.भाग १ - ४० विद्यार्थी बी.सी.ए.भाग १ - ५५ विद्यार्थी शिकत आहेत. बी.सी.ए. विभागाने प्रथम वर्षामध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचा स्वागत समारंभ आयोजित केला व यासाठी प्रमुख पाहुणे प्रा.डॉ.बरकडे ए.जे. व अध्यक्षस्थानी प्रा.डॉ.बळवंत बी.एस. यांना निमंत्रित केले. यावर्षी बी.सी.ए. भाग १ साठी Office Automation, बी.सी.ए. भाग २ साठी Web Development व बी.सी.ए. भाग ३ साठी Cyber Law हे शॉर्ट टर्म कोर्स सुरू करण्यात आले.

या शैक्षणिक वर्षामध्ये विभागाने अग्रणी महाविद्यालय योजनेअंतर्गत Cyber Law या विषयावरती एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले. यामध्ये अॅड.वाय.एन. देसाई, प्रा.एस.एस. सावंत व प्रा.एस.जी.चौधरी यांनी मार्गदर्शन केले. बी.सी.ए. भाग ३ मधील विद्यार्थ्यांना Data Mining and Data Warchousing या विषयावरती मार्गदर्शन करण्यासाठी प्रा.आर.पी. वाघमारे यांचे व्याख्यान आयोजित केले.

विभागातील विद्यार्थ्यांनी मुधोजी कॉलेज, फलटण येथे झालेल्या राज्यस्तरीय Techno Spirit 2018 स्पर्धेमध्ये

प्रश्नमंजुषा व पोस्टर प्रेझेंटेशन मध्ये द्वितीय क्रमांक मिळवला. व वाय.सी.कॉलेज, सातारा येथे झालेल्या Tech++2018 या स्पर्धेमध्ये पोस्टर प्रेझेंटेशन या स्पर्धेत उत्तेजनार्थ क्रमांक मिळविला. तर विविध महाविद्यालयाने आयोजित केलेल्या स्पर्धेमध्ये सहभागी झाले.

दि.२२.२.२०१८ रोजी विभागाने संगणकशास्त्र विभागाबरोबर मिळून एकदिवसीय राज्यस्तरीय सेमिनार व DCD QUEST 2018 या स्पर्धेचे आयोजन केले. यावेळी प्राचार्य डॉ.आर.जी. पवार यांना प्रमुख पाहुणे व उद्घाटक म्हणून निमंत्रित करण्यात आले. सदर सेमिनारमध्ये प्रा.डॉ.पी.पी. पाटील व प्रा.डॉ.आर.जे. जाधव यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. DCD QUEST 2018 या स्पर्धेमध्ये पेपर प्रेझेंटेशन -१३, पोस्टर प्रेझेंटेशन-३८, प्रश्नमंजुषा-२३ व प्रोग्रामिंग स्कील-१४ संघांनी सहभाग घेतला. यामध्ये सातारा, सांगली व पुणे जिल्ह्यातील महाविद्यालयातील विद्यार्थी सहभागी झाले.

प्रा.एम.बी. शिक्लगाव
समन्वयक

प्रा.ए.एच. कोळेकर
विभाग प्रमुख

सायकल बॅक

सन २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षामध्ये महाविद्यालयातील गरीब व होतकरू विद्यार्थ्यांची कॉलेजमध्ये ये-जा करण्यासाठी त्यांची गैरसोय होऊ नये यासाठी वर्षभर सायकल वापरून ती परत देण्याच्या अटीवर विद्यार्थ्यांना सायकल वाटप करण्यात येते. या शैक्षणिक वर्षी १२ विद्यार्थ्यांना सायकलींचे वाटप केले गेले.

प्रा. के.एम. कदम

प्रा. बी.एन. नरळे
चेअरमन

शैक्षणिक सहल

शैक्षणिक, औद्योगिक, भौगोलिक व ऐतिहासिक स्थळे पाहून अभ्यासक्रमामध्ये त्या माहितीचा समावेश करण्याच्या दृष्टीने शै.सहलींचे आयोजन केले जाते. या शै.वर्षामध्ये इतिहास, भूगोल, वनस्पतीशास्त्र, प्राणीशास्त्र, मराठी, हिंदी, भौतिकशास्त्र, संगणकशास्त्र या विभागांमार्फत सहलींचे आयोजन केले होते. भूगोल विभागामार्फत भिमाशंकर, औरंगाबाद, अजंठा-वेरूळ या ठिकाणी सहल गेली होती. संगणक शास्त्र व भौतिकशास्त्र विभागाची सहल सिम्बळयसेस ओपन स्किल विद्यापीठ, पुणे, प्राणीशास्त्र विभागाची सहल पिंगळी तलाव येथे गेली होती. मराठी व हिंदी विभागाची सहल भिल्लर (पुस्तकांचे गाव) वाई येथील मराठी विश्वकोश मंडळ, शासकीय मुद्रणालय, नाना फडणवीस वाडा मेणवली, सातारा दै.सकाळ कार्यालय, लिंब येथील बारा मोटेची विहीर इ. ठिकाणी भेटी दिल्या. इतिहास विभागाने एक दिवसीय सहलीचे आयोजन करून या सहलीमध्ये औंध येथील वस्तुसंग्रहालय व सातारा येथील वस्तु संग्रहालयास भेट दिली. इतिहासाच्या दृष्टीकोनातून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. या ऐतिहासिक सहलीच्या आयोजनामागे मुख्य हेतू म्हणजे इतिहास विषयाच्या विद्यार्थ्यांना पर्यटनाची ओळख व्हावी. तसेच विविध ऐतिहासिक स्थळांच्या अभ्यासातून विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानात भर पडावी हा या सहलीच्या आयोजनाचा हेतू आहे. तसेच भौतिकशास्त्र विभागाची सहल पुणे येथील हवामानशास्त्र विभाग व सायन्स पार्क, पुणे येथे गेली होती.

प्रा.के.एस. शिंदे
चेअरमन

Department of Chemistry

The department of chemistry has well - equipped & specific laboratory with advanced

equipment like atomic absorption spectro- photo-meter, FTIR, flame photometer, Digital photometer etc.

In this academic year 790 student opted for the chemistry of which 132 students are admitted in B.Sc.MI & 38 student are pursuing their post graduate degree in organic chemistry.

The department runs M.Sc. course (organic chemistry). The last year result of (VI.Sc.- I&M.Sc.-II) are promising. Last year result of B.Sc.-III is 90%

Chemistry department conducted various academic extension & research activities as under-

- 1) The chemistry department conducted actively like Seminar & poster presentation, wall paper presentation on 15th Aug 2017, 5th sept 2017, & 22nd sept 2017 almost 18 posters were made & displayed. In this activity 64 UG & PG took active participation.
- 2) Chemistry department organised Avishkar research competition, in this competition 5 PG student & 5 UG student participated. Among these students three students were selected for participation in the central Rayat Avishkar Mahastav, Hadapsar.
- 3) The department celebrated 'World Soil Day' jointly with Dept. of Botany, Agriculture guidance centre under the lead college activity on 5/12/2017.
- 4) Students of Chemistry department participated in science model exhibition organised by Dahiwadi College Dahiwadi. In this exhibition the department got 2nd prize.
- 5) UG & PG student participated in district level & university level
- 6) The department actively participated in Rayat Inspire camp. Two faculty from the chemistry department Dr.A.U.Chopade & Dr. S.M. Khetre worked as co-ordinator for senior & junior college camps respectively.

- 7) Chemistry department organised one-day workshop on research as carrier in chemical science opportunities and challenges on 6th Feb.2018. Dr.P.P. Wadgaonkar (chief scientist, NCLPune) has graced this function as a chief guest & Hon.Pri.Dr.B.T. Jadhav presided over this function.
- 8) One-day lecture series was arranged for B.Sc.III students in which they were guided with respect to M.Sc. entrance examination by resource persons Dr.P.B. Piste, Dr.A.R.Mali&Prof.G.B. Dhake.

Mr.S.D.Jawale
H.O.D.

Cert. Course In Soil & Water Analysis

In Department; of Chemistry, Ulniversity Grants Commission sanctioned Rs.10 Lakhs for the COC - Soil & Water analysis for five years 2015-16 to 2019-2020. The course is run successfully by the Department of Chemistry. The faculty member of Department of Chemistry, Botany and guest lecture works as a recourse person . For this course 130, B.Sc. III year students admitted in the Academic year 2017-18 .In this course included industrial oriented experiment, each student analyze their water and soil sample in the laboratory .

Course Information	Student	Future uses	Application
Soil & Water analysis Two theory paper Study of soil (90) Study of Water (90) Practical paper(60) (12 practical)	B.Sc. III Chemistry	Analysis of Water & soil samples of farmer sample	Soil & Water analysis is useful for the farmers and student get benefit to get job in indusin & Government sector

रयत इन्स्पायर प्रकल्प

रयत इन्स्पायर प्रकल्पाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना संशोधनातील आवड निर्माण व्हावी व संशोधनाकडे वाटचाल करावी या हेतूने रयत शिक्षण संस्थेच्या रयत इन्स्पायर प्रकल्पाचे महाविद्यालयातील वरिष्ठ विभागात शै.वर्ष २०१७-१८साठी सुरुवात केली.

रयत इन्स्पायर प्रकल्पासाठी विद्यार्थ्यांच्या गुणानुक्रमे ३३ विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली. या प्रकल्पाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांसाठी खालील उपक्रमांचे आयोजन करण्याचे मा.प्राचार्य यांच्या मार्गदर्शनाखाली ठरविण्यात आले.

- ❖ रयत इन्स्पायर रिसर्च मोडेल स्पर्धा भरविणे (डिसेंबर २०१७)
- ❖ राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळा, पुणे IISER Pune, C-MET Pune, IUCAA, Pune रिसर्च प्रयोगशाळांना भेटी देणे.
- ❖ विद्यार्थ्यांची संशोधनावर आधारित निबंध व कविता स्पर्धा घेणे.
- ❖ रिसर्च पेपरचे वाचन करणे.

❖ विद्यार्थ्यांसाठी वेगवेगळ्या विषयावर Lecture घेणे.

रिसर्च Scholarship (India & Abroad), Nobel Laureates information, scientiest information, career opportunities in India & abroad.

डॉ.अनिल उ. चोपडे
समन्वयक

रयत आविष्कार संशोधन प्रकल्प

दहिवडी कॉलेज, दहिवडी मधील सिनियर विभागातील सर्व विद्यार्थ्यांसाठी महाविद्यालयाने संशोधनामध्ये आवड निर्माण होण्यासाठी रयत शिक्षण संस्थेच्या मार्गदर्शनाखाली रयत आविष्कार संशोधन कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

रसायनशास्त्र विभागामार्फत महाविद्यालय स्तरावर आविष्कार संशोधन प्रकल्पाचे व कार्यशाळेचे आयोजन दि. ७ ऑक्टोबर २०१७ रोजी करण्यात आले होते. सदर प्रकल्पात कॉलेजमधील सर्व विभागाने सहभाग नोंदविला. यामध्ये सहा गटातून ८५ प्रकल्पांची नोंद झाली होती. प्रत्येक गटातून ३

प्रकल्पांची निवड अनुभवी संशोधन मार्गदर्शनाखाली करण्यात आली.

रयत शिक्षण संस्थेमार्फत घेण्यात आलेल्या मध्यवर्ती रयत आविष्कार संशोधन स्पर्धेमध्ये कॉलेज मधील कला, वाणिज्य व विज्ञान विभागाने सहभाग नोंदविला. यामध्ये सहा गटातून सहा प्रकल्पांची नोंद झाली होती त्यामध्ये १२ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर मार्फत घेण्यात आलेल्या जिल्हास्तरीय आविष्कार संशोधन महोत्सव २०१७-१८ आर्ट्स

व कॉमर्स कॉलेज, नागठाणे जि. सातारा येथे कॉलेज मधील कला, वाणिज्य व विज्ञान विभागाने सहभाग नोंदविला. यामध्ये सहा गटातून बारा प्रकल्पांची नोंद झाली होती. त्यामध्ये बारा विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. तसेच शिक्षक व पी.जी. विद्यार्थ्यांनी शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर येथे घेण्यात आलेल्या आविष्कार संशोधन महोत्सवात दि. २९ डिसेंबर २०१७ रोजी सात प्रकल्पांची नोंद करून सहभाग नोंदविला.

डॉ.अनिल उ. चोपडे
समन्वयक

गुणवंत प्राध्यापकांचे शैक्षणिक उपक्रम (सन-२०१७-१८)

प्राध्यापकाचे नाव	चर्चासत्रात प्रेझेंट केलेल्या पेपरची नाव (Paper Oral Presentation)	स्तर विद्यापीठ राज्यस्तरीय राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय	प्रसिद्ध केलेल्या पेपरची नावे (Paper Publication) राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय	स्तर- विद्यापीठ राज्यस्तरीय राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय	इतर उल्लेखनिय कार्य संक्षिप्त स्वरूपात व्याख्यान, पुरस्कार, प्रमुख पाहुणे, वक्ते, अध्यक्ष, संशोधन, परीक्षक, मुलाखत तज्ज्ञ विविध विद्यापीठीय कमिट्यांमधील कार्य व तत्सम उल्लेखनिय माहिती
१	३	४	५	६	७
Prin.Dr. B.T. Jadhav	Fuzzy logic in Relation to use Potassium in Grape Vineyards	National	Fuzzy logic in Relation to use Potassium in Grape Vineyards	N	1) Resource Person at State Level and National Level Seminars 2) Chief Guest at State Level Seminar
प्रा.डॉ.बलवंत बी.एस.	'निर्गुण कवी कबीर का समाज प्रबोधन में योगदान' 'भारतीय भाषा एवं साहित्य का अंतःसंबंध'	राष्ट्रीय आंतरराष्ट्रीय	--	--	१. कर्मवीर जयंती प्रमुख पाहुणे-पद्मभूषण डॉ.कर्मवीर भाऊराव पाटील विद्यालय व ज्यु.कॉलेज, पिलीय. २. रा. सेवा योजना शिबीर वावरहिर-जलसंधारण काळाची गरज-व्याख्यान. ३. प्रमुख पाहुणे-हिंदी दिवस-श्रीशांतिगिरी महाराज इंग्लिश मेडियम स्कूल, मलवडी. ४. शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर (चिखली) सांगली अविष्कार स्पर्धा-परीक्षक. ५. शरदचंद्र पवार कॉलेज, लोणंद-व्याख्यान.
प्रा.कोळी एस.टी.	१. निर्गुण संत कवियोंकी सामाजिक चेतना (एल.बी.एस.कॉलेज, सातारा) २. कबीर काव्य की सामाजिक प्रासंगिकता (महाराजा जीवाजीराव शिंदे महाविद्यालय, श्रीगोंदा)	राष्ट्रीय राष्ट्रीय	--	--	१. कला-वाणिज्य महाविद्यालय, पुणेगांव येथे 'हिंदी दिवस' प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन. २. डी.पी.गोसले कॉलेज, कोरेगांव यांच्या रा.से.यो.श्रमसंस्कार शिबीरात प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन. ३. सौ.एम.आर.जगताप महिला महा. उज्जैन यांच्या रा.से.यो.श्रमसंस्कार शिबीरास प्रमुख पाहुणे म्हणून मार्गदर्शन. ४. सद्गुरू शाळे महाराज कॉलेज, कराड येथे हिंदी नेट/सेट कार्यशाळेत प्रमुख वक्ते म्हणून मार्गदर्शन.
प्रा.गायकवाड बी.एल.	१. निर्गुण संत कवियोंकी सामाजिक चेतना (एल.बी.एस., सातारा) २. कबीर की प्रासंगिकता (महाराजा जीवाजीराव शिंदे महाविद्यालय, श्रीगोंदा)	राष्ट्रीय राष्ट्रीय			
Prof. Shikalgar M.B.	1.FDI in India's Multi Brand Retail : Need of the Hours 2.Agro Tourism in Maharashtra : Opportunities & Challenges	Int. National National	FDI in India's Multi Brand Retail	National	Worked as Sub.-Committee Member, BOS Accountancy D.G.College of Commerce, Satara (UGC Autonomous Status)
प्रा.डॉ.एस.वी. वाघमोडे	--	--	हिंदी मराठी सागुन संत साहित्याचे समाज प्रबोधनात योगदान	राष्ट्रीय	--
प्रा.एन.व्ही. शिंदे	नव्यदोतरी ग्रामीण कविता : रूप, आविष्कार व वाटचाल	राष्ट्रीय	वाचन संस्कृती स्वरूप व वास्तवस्थिती, समस्या	राष्ट्रीय	-दिवाणी न्यायालय, दहिवडी-व्याख्यान -शोधनिबंधास तृतीय पात्रितोषिक

१	३	४	५	६	७
Dr.V.M. Mane	Evaluation in Construction	National	Evaluation in Construction	Ayushi International Research Journal	--
	जंगलामधील वणव्यांचा वातावरणावर होणारा परिणाम व त्यावरील उपाययोजना	राष्ट्रीय	जंगलामधील वणव्यांचा वातावरणावर होणारा परिणाम व त्यावरील उपाययोजना	(EIIRJ)	
Dr.Dadas A.N.	Best Practices & Their Relevance in rural area	National	Love-hate relation between father & son in Gore's Struggle for Life	Inter-National	तज्ञ मार्गदर्शक, कर्मवीर जयंती प्रमुख पाहुणे (माडी), शिवाजी विद्यापीठाचा मुलाखत तज्ञ म्हणून महाबळेश्वर येथे
प्रा.एन.डी. लोखंडे	--	विद्यापीठ राष्ट्रीय राज्यस्तर	स्थानिक चौकशी समिती अहवाल गुणांकन कार्यशाळा नॅशनल टिचर्स कॉंग्रेस, पुणे यशवंतराव चव्हाण साहित्य संमेलन		तज्ञ मार्गदर्शक
प्रा.टोणे पी.के.	1.The Role of FDI in Banking Sector 2.FDI and Economics Development ३.महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीच्या समस्या आणि उपाययोजना	International National राज्य	-- -- --		दि.२०.२.१८ रोजी जी.एस.टी. प्रणाली आणि भारतीय अर्थव्यवस्था विषयावर सरदार बाबासाहेब माने कॉलेज, रहिमतपूर येथे व्याख्यान दिले.
प्रा.भदाणे एम.आर.	भारतातील लोकसंख्येचे ग्रामीण अर्थरचनेवरील परिणाम	राष्ट्रीय	--		मलवडी येथे प्रमुख पाहुणे,बी.एससी. विद्यार्थी अभिप्रेक्षित १८.२.२०१७
प्रा.राऊत एस.पी.	जी.एस.टी.	राष्ट्रीय	--		
प्रा.वाघेरे व्ही.एस.	Impact of Information Communication Technology and its services	Inter-National	--	--	--
श्री.शेलार व्ही.जे.	हिंदी सिनेमा और भाषा के बदलते संदर्भ हिंदी सिनेमा और भारतीय भाषाएँ ।	आंतरराष्ट्रीय	--	--	--
प्रा.शिंदे के.एस.	माण तालुक्यातील पर्यटन : एक अभ्यास माण तालुक्यातील ऐतिहासिक मंदिरे व स्थळे ऐतिहासिक किल्ल्यांचे संवर्धन व त्यांचे पर्यटन मूल्य	राष्ट्रीय राज्यस्तरीय राज्यस्तरीय	माण तालुक्यातील पर्यटन : एक अभ्यास माण तालुक्यातील ऐतिहासिक मंदिरे व स्थळे ऐतिहासिक किल्ल्यांचे संवर्धन व त्यांचे पर्यटन मूल्य	राष्ट्रीय राज्यस्तरीय राज्यस्तरीय	
प्रा.रसाळ डी.के.	माण तालुक्यातील पर्यटन : एक अभ्यास ऐतिहासिक किल्ल्यांचे संवर्धन व त्यांचे पर्यटन मूल्य माणदेशी माणसांची स्वभाव वैशिष्ट्ये व्याख्यान प्रमुख वक्ते	राष्ट्रीय राष्ट्रीय राज्यस्तरीय	माण तालुक्यातील पर्यटन : एक अभ्यास ऐतिहासिक किल्ल्यांचे संवर्धन व त्यांचे पर्यटन मूल्य माणदेशी माणसांची स्वभाव वैशिष्ट्ये कर्मवीर भाऊराव पाटील जयंती निढळ	राष्ट्रीय राष्ट्रीय राज्यस्तरीय	व्याख्याते-हनुमान विद्यालय निढळ, ता.खटाव २८/१/२०१७
प्रा.मोरे बी.व्ही.	माण तालुक्यातील ऐतिहासिक मंदिरे / स्थळे	राज्यस्तरीय	माण तालुक्यातील ऐतिहासिक मंदिरे / स्थळे	राज्यस्तरीय	सहभागी
Dr.A.U. Chopade	Regio-Selective Nitration of Phenols using Pbosphorus Based Ionic Liquids. Asymmetric Michael Adducts as key Building Blocks for Synthesis of Bioactive Molecules	National			

॥ आम्ही रयत सेवक ॥

♦ प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव ♦

वरिष्ठ विभाग

मराठी

प्रा.डॉ.सौ.एस.बी.वाघमोडे (विभाग प्रमुख)
प्रा.एन.व्ही.शिंदे
प्रा.एस.डी.वाघमारे

हिंदी

प्रा.डॉ.बी.एस.बलवंत... (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.टी.कोळी
प्रा.बी.एल.गायकवाड

इंग्रजी

प्रा.डॉ.ए.एन.दडस (विभाग प्रमुख)
प्रा.सौ.यु.एस.मदने
प्रा.एन.डी.लोखंडे
प्रा.सी.बी.देसाई
प्रा.के.एस.राऊत
प्रा.सौ.के.डी.वाघमारे

इतिहास

प्रा.के.एस.शिंदे (विभाग प्रमुख)
प्रा.डी.के.रसाळ
प्रा.के.एस.वाघमारे
प्रा.बी.व्ही.मोरे

राज्यशास्त्र

प्रा.पी.एस.प्रक्षाळे (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.आर.घोंगडे

भूगोल

प्रा.डॉ.ए.जे.बरकडे (विभाग प्रमुख)
प्रा.डॉ.व्ही.पी.गायकवाड
प्रा.एस.आर.सोबान
प्रा.एस.पी.दिवटे

अर्थशास्त्र

प्रा.पी.के.टोणे (विभाग प्रमुख)
प्रा.एम.आर.भदाणे
प्रा.एस.पी.राऊत

शिक्षणशास्त्र

प्रा.सौ.डॉ.व्ही.एम.माने . (विभाग प्रमुख)

वाणिज्य

प्रा.एम.बी.शिकलगाव... (विभाग प्रमुख)
प्रा.व्ही.एन.क्षीरसागर
प्रा.कु.एस.एस.जोशी
प्रा.अॅड.सौ.एम.व्ही.कुलकर्णी
प्रा.एन.डी.दबडे
प्रा.एन.एम.म्हेत्रे
प्रा.सौ.ए.एम.बागडे

रसायनशास्त्र

प्रा.एस.डी.जावळे... (विभागप्रमुख)
प्रा.डॉ.एस.एम.खेत्रे
प्रा.डॉ.ए.यू.चोपडे
प्रा.आर.व्ही.सावंत
प्रा.एस.एम.बाड
प्रा.यु.एम.शिनगारे
प्रा.आर.जी.ठेंगिल
प्रा.पी.आर.माने
प्रा.ए.आर.हुलवान
प्रा.एस.एस.मिसाळ
प्रा.एस.आर.दहिवडे

पदार्थविज्ञानशास्त्र

प्रा.डी.आर.माने (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.बी.माने
प्रा.आर.एम.जाधव
प्रा.एम.बी.जळक

प्राणिशास्त्र

प्रा.डॉ.एम.जे.लुबाळ (विभाग प्रमुख)
प्रा.डी.वाय.शिवशरण
प्रा.सी.एस.गावीत
प्रा.एस.ई.पाटील
प्रा.जी.एस.जाधव

सूक्ष्मजीवशास्त्र

प्रा.पी.व्ही.माळी
प्रा.एस.आर.उमपे
प्रा.टी.ए.मडीवाळ

संख्याशास्त्र

प्रा.एम.एस.शिके (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.एम.शेंडे

गणित

प्रा.कु.व्ही.बी.वाघमोडे . (विभाग प्रमुख)
प्रा.एम.डी.देवकर

पर्यावरण

प्रा.डी.जी.गोरड (विभाग प्रमुख)
प्रा.एस.आर.सोबान

शारीरिक शिक्षण

प्रा.यु.ई. शिंदे (विभाग प्रमुख)

ग्रंथपाल

प्रा.व्ही.एस.वाघेरे (विभाग प्रमुख)

कॉम्प्युटर सायन्स

प्रा.एन.डी. लोखंडे (समन्वयक)
प्रा.एस.व्ही.कोळेकर (विभाग प्रमुख)
प्रा.कु.के.एम.नांगरे
प्रा.कु.एस.एम.जाधव
प्रा.कु.जे.टी.मोहिते

वनस्पतीशास्त्र

प्रा.ए.आर.माळी (विभागप्रमुख)
प्रा.व्ही.व्ही.कांबळे प्रा.एस.ए.पालवे
प्रा.आर.बी.येळे
प्रा.ए.सी.देशमुख

बी.सी.ए. विभाग

प्रा.एम.बी.शिकलगाव... (समन्वयक)
प्रा.ए.एच.कोळेकर (विभाग प्रमुख)
प्रा.व्ही.एस.रूपनवर
प्रा.ए.व्ही.व्ही.कणसे
प्रा.ए.बी.गंगथडे

संगणक विभाग

प्रा.श्रीमती एफ.एम.शेख (विभाग प्रमुख)

कनिष्ठ विभाग

मराठी

प्रा.एच.एल.काटकर
प्रा.एम.बी.कुमठेकर
प्रा.सौ.एस.बी.धाईजे
प्रा.सौ.एस.बी.पवार

हिंदी

प्रा.एच.जी.पोरे

राज्यशास्त्र

प्रा.जी.बी.लोहार

भूगोल

प्रा.आर.बी.सुर्यवंशी

अर्थशास्त्र

प्रा.व्ही.पी.मगर

सहकार

प्रा.डी.पी.गुजले

रसायनशास्त्र

प्रा.एस.एल.कचनकर
प्रा.सौ.के.आर.सोनावले
प्रा.कु.एम.आर.कारंडे

प्रा.श्रीमती एल.एम.यादव

प्रा.कु.व्ही.जी.पिसे
प्रा.ए.बी.मोटे

पदार्थ विज्ञान

प्रा.आर.डी.शिर्के
प्रा.श्रीमती एम.जी.जवळ
प्रा.कु.ए.व्ही.लोखंडे
प्रा.एस.डी.काळे
प्रा.कु.आर.बी.मुल्ला
प्रा.आर.एम.जाधव

इंग्रजी

प्रा.डी.बी.जाधव
प्रा.श्रीमती एस.एम.पाटील
प्रा.एन.व्ही.निकम
प्रा.श्रीमती एस.एस.मडके

इतिहास

प्रा.एम.बी.पाटील

वाणिज्य

प्रा.व्ही.एस.मस्के
प्रा.कु.पी.बी.बोराटे

जीवशास्त्र

प्रा.बी.एस.खाडे(ज्यु.सुपरवायझर)
प्रा.एस.डी.फाळखे
प्रा.श्रीमती एस.बी.गुरव
प्रा.श्रीमती ए.एल.देशमुख
प्रा.श्रीमती टी.ए.चव्हाण
प्रा.श्रीमती एस.ए.पाटील

कृषीशास्त्र आणि तंत्रज्ञान

प्रा.टी.एस.माने
प्रा.एन.एस.गवाळे

गणित

प्रा.एस.पी.घाडगे
प्रा.एन.बी.कोळेकर

शारीरिक शिक्षण

प्रा.ए.ए.जाधव

माहिती तंत्रज्ञान

प्रा.के.के.माने

व्यवसाय शिक्षण

(इलेक्ट्रिक MREDA)

प्रा.एस.एच.पाटील
प्रा.के.एम.माडकर

हॉर्टीकल्चर

प्रा.आर.जी.कदम
प्रा.एन.एस.गवाळे

मार्केटिंग व सेल्समनशीप

प्रा.बी.एन.नरळे
प्रा.के.एम.कदम

पायाभूत अभ्यासक्रम

प्रा. एन.एम.म्हेत्रे

मराठी

प्रा.श्रीमती आर.एन.माने

इंग्रजी

प्रा.श्रीमती एस.एस.मडके

पर्यावरण

प्रा.डी.पी.गुजले

प्रशासकीय सेवक वृंद

श्री.जे.एम.पाटील अधीक्षक
श्री.ए.एल.मसणे मुख्य लिपिक
श्री.सी.आर.कोकाटे वरिष्ठ लिपिक
श्री.डी.ए.मोरे कनिष्ठ लिपिक
श्री.जी.पी.शिंदे कनिष्ठ लिपिक
श्री.एल.एन.बामणे कनिष्ठ लिपिक
श्री.एस.टी.रसाळ ग्रंथालय लिपिक
श्री.डी.वाय.यादव प्रयोगशाळा सहाय्यक
श्री.एस.एल.जाधव प्रयोगशाळा सहाय्यक
श्री.एम.के.सवाशे प्रयोगशाळा परिचर
श्री.बी.ए.मोरे प्रयोगशाळा परिचर

श्री.डी.बी.मोरे प्रयोगशाळा परिचर
श्री.ए.जे.शेलार प्रयोगशाळा परिचर
श्री.डी.ए.निर्मळ प्रयोगशाळा परिचर
श्री.एस.जे.कांबळे प्रयोगशाळा परिचर
श्री.के.के.निकम ग्रंथालय परिचर
श्री.एन.व्ही.जगताप ग्रंथालय परिचर
श्रीमती एस.एम.मोरे ग्रंथालय परिचर
श्री.जे.आर.काटकर शिपाई
श्रीमती नागरगोजे शिपाई
श्री.एच.यु.खाडे शिपाई

॥ विविध उपक्रम ॥

वाङ्मय मंडळ आयोजित माणदेशी कवी संमेलन प्रसंगी
ग्रंथप्रदर्शनाचे उद्घाटन करताना मान्यवर

हिंदी विभाग आयोजित 'हिंदी भाषा व रोजगार संधी' यामध्ये
मार्गदर्शन करताना मा. किरण देशमुख

राष्ट्रीय विज्ञान दिन समारंभामध्ये मार्गदर्शन करताना
मा. विशाल कुंभारे व मान्यवर

विज्ञान विभाग आयोजित विज्ञान प्रदर्शन व मोड्युल प्रेझेंटेशन
कार्यक्रमांमध्ये प्रा.डॉ.एस.एम.खेत्रे

कृषी मार्गदर्शन केंद्रामार्फत 'ड्रगन फूडची लागवड'
या विषयावर मार्गदर्शन करताना मा.पोपटराव ठोक

विवेकवाहिनी अंतर्गत मार्गदर्शन व्याख्यानमध्ये
मनोमत व्यक्त करताना प्रा.सी.डी.जडगे

राज्यशास्त्र विभाग अंतर्गत मॉक पोलिंग प्रारंभिक यावेळी प्रत्यक्ष मतदान करताना
प्रांताधिकारी दादासाहेब कांबळे, तहसिलदार सुरेखा माने, प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव व मान्यवर

रसायनशास्त्र विभाग आयोजित एकदिवशीय कार्यशाळेमध्ये
मार्गदर्शन करताना शास्त्रज्ञ डॉ.पी.पी.वडगावकर

॥ राष्ट्रीय सेवा योजना : विशेष श्रमसंस्कार शिबीर - मौजे वावरहारे ॥

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष श्रमसंस्कार शिबीर उद्घाटन प्रसंगी प्राचार्य डॉ.एस.पी.रसाळ, प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव, प्रा.के.एस.शिंदे, डॉ.एम.जे.लुबाळ, प्रा.जी.बी.लोहार व मान्यवर

विशेष श्रमसंस्कार विशेष प्रसंगी हिमोग्लोवीन व बाँडीमास इंडेक्स तपासणी

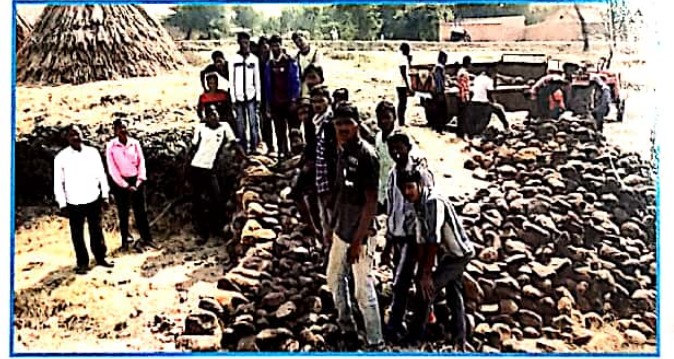
विशेष श्रमसंस्कार विशेष प्रसंगी माती व पाणी परीक्षण करताना डॉ.एस.एम.खेत्रे, प्रा.सावंत आर.व्ही. व स्वयंसेवक

श्रमदान करताना स्वयंसेवक

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर प्रसंगी 'अंधश्रद्धा निर्मूलन' विषयावर प्रात्यक्षिक सादर करताना मा.प्रशांत पोतदार

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर वेळी एल.बी.एस. बंधारा बांधताना स्वयंसेवक व कार्यक्रम अधिकारी

विशेष श्रमसंस्कार शिबीर प्रसंगी सांस्कृतिक कार्यक्रम सादर करताना स्वयंसेवक

विशेष श्रमसंस्कार शिबीराचे समारोप प्रसंगी मार्गदर्शन करताना प्राचार्य डॉ.के.जी.कानडे, प्राचार्य डॉ.बी.टी.जाधव व मान्यवर